

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ
Gallicanæ, Dissertationum Liber quintus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

DE
CONCORDIA
SACERDOTII ET IMPERII,
SEU
DE LIBERTATIBVS
ECCLESIAE GALLICANÆ,

Dissertationum Liber quintus.

CAPVT PRIMVM.

Synopsis.

I. Agendum hoc libro de Legatis à latere. In primis autem explicanda Legatorum species qua in iure Romano occurrunt.

II. Alij sunt Legati municipales. Alij provinciales, quò explicantur. De iis capienda lex Hos accusare ff. de accusat.

III. Alij sunt Legati cum iurisdictione. Diviso provinciarum inter Principem & populum, ab Augusto Proconsules dièli qui provinciis populi preficiebantur, etsi consularum non gessissent. Explicata Iustiniani Novella. Insignia Proconsulum.

IV. Consilium Augusti in assumendo Proconsulis nomine & imperio. Proconsules Romam ingressi deponerant imperium, exceptio Principe. Quare retinenda est lectio Spartiani, quam viri eruditi sollicitant. De proconsulari imperio dato extra urbem Marco Aurelio Cesari.

V. Legati dabantur Proconsulibus, à Senatu; ut eos parte curarum levarent. Proconsules mandabant iurisdictionem Legatis in provincia; quam nec eis adi-

mere poterant, nec in eos Jus gladij transferre. Custodias audiebant, sed non animadvertabant.

VI. Dignitas Legatorum Proconsularium, ex Spartiano. Fasces & vehiculum. Apparitio, magistratum gerebant, dabant tutores, & vindictà apud eos manumitti poterat. Contrarium docet Paulus, scilicet apud eos manumitti non posse. Conciliatio arripimus.

VII. Legati isti differunt ab Assessoribus, etsi aliter videatur eruditis. Assessores erant privati homines, qui juris peritiam prestabant, & magistratibus adfidebant. Elegans ea de re Iosephi locus. Salaria illis constituta è publico. Singulis magistratibus unus Assessor datus cum salario, ne fiscus gravaretur. De hoc Assessore seu Consiliario intelligenda Iustiniani Novella, non autem de Legato Proconsulis.

VIII. Legati Cesaris prefecti provinciis Principis, qui passim dièli Consulares. Minutis provinciis prefecti, Praesides: quamvis Praesidis nomen generalis sit. Immutata post Constantinum magistratum nomina.

I. X. Vicarij Praefectorum pratorio instituti à Constantino. Vices gerant Praefectorum; sed vice sacra iudicant. Vicarij instituti in unaquaque Imperij Diacefi. Alij sunt qui vicem Praefidis obtinent in provincia, ex

mandato Principis, puta Praefide defuncto, vel aliam ob causam.

X. Legati alterius generis, qui à Principe electi, negotia publica cum exteris gentibus procurant.

I.

OST assertam superiore libro conservandarum Libertatum Ecclesiae Gallicanae auctoritatem, Legatorum à latere dignitas & claritudo priorem locum sibi vindicat in his Dissertationibus, quae jura illa specialia & eximia complectuntur quorum usus in regno à multis seculis invaluit. Ne autem imparati in hanc materiam incidamus, ante omnia sedulo perspicendum est quo exemplo in Ecclesiam Legatorum & significatio & auctoritas confluerit. In eum finem juris Romani vestigia nobis inventiendae sunt, ubi varias Legatorum species inveniemus, quae ad Legatos Ecclesiae aliqua ex parte accommodatae sunt.

D. & C. de legationibus.

II. Quidam Legati municipales dicuntur, quibus ordinis sui vel curiae decreto legatio injungitur, non ut lites municipiorum, quod Syndici universitatis est officium, sed ut reipublicae negotia apud Praesidem provinciae, vel Praefectum pratorio, vel etiam apud Principem prosequantur. Alij sunt provinciales Legati, qui tractatu habito in Concilio ordinario totius provinciae, vel etiam extraordinario, ad Principem vel ad sedem praefectorianam pro repentinis casibus, quibus provincia vexatur, mittendi designantur. De his Legatis provincialibus intelligenda est lex Venuleij (etsi de Legatis Proconsulum agi hoc loco putet vir eruditissimus) qui ejus duntaxat criminis eos accusari posse ait quod ante commiserint quam in legationem venerint. Iis qui publicas istas legationes obeunt, sumptus seu legativa praestantur, & officio functis, biennij vacatio indulgetur. Ne autem superfluis impensis civitates onerarentur, edicto Vespasiani praecipitur ne plures quam ternos Legatos mittant. Sed legationes istae inter munera recensentur ad quae subeunda unusquisque civium ordine cogitur, ita ut vicarios dare non possit, nisi filios suos; neque alienis neque propriis negotiis se interponere, quando legatione fungitur. Hujus quoque generis sunt legationes illae quae ab exercitibus aut à corporibus missae ad Principem: quarum frequens mentio apud historicos.

L. j. C. de Legat. l. Hoc accusare. ff. de accusat.

L. 4. §. ult.

L. 8. ff. cod.

III. Alia est Legatorum species; quibus jurisdictio competit una cum reipublicae administratione. Quod ut accuratè intelligatur, observandum est ex institutione & partitione Augusti duodecim provincias pacatiores assignatas fuisse populo Romano;

quarum duae proconsulares erant, Asia & Africa, decem verò pratoria, quas enumerat Strabo. Reliquas omnes sibi Caesar retinuit, & regendas suscepit. In initio autem populus auctore Senatu, deinde verò Senatus solus consulares viros, aut pratorios, provinciis suis praeficiebat, qui consulari vel praturae functi, illis imperio proconsulari praessent; quamvis ab ea lege paulisper dispensatum fuerit, & iis administratione commissa qui nunquam eos magistratus gessissent. Inde Proconsules dicti omnes quibus populi provincia creditae erant, nulla ratione habita an functi essent consulari; quemadmodum ex Tacito colligere licet, qui Petronij meminit Proconsulis Bithyniae, ad consularium deinde promoti, & ex Constantij lege, quae separatim nominat eos qui Consules ordinarij fuerunt, & qui proconsulari honore erant sublimes. Quo respexit etiam Iustinianus in Novella xxx. dum observat provincias olim decretas fuisse, vel iis qui consulari functi essent, vel alijs qui Proconsules dicerentur. Haec sunt verba interpretis: *Romanis in more fuit ut vel designatis Consulibus, vel his qui illorum loco proficiscerentur, quos Proconsules vocabant, provincias sortirentur.* Non sincerè reddidit Graeca. Non enim designatis Consulibus, sed iis qui consularium gessissent, *ἡνὸς ἰδύοις ἑκατόν*, non verò *ἡνὸς ἰδύοις*, Iustinianus ait datas fuisse provincias. Plenissimam autem jurisdictionem in provincia Proconsul habebat; adeo ut omnium partes qui Romae vel quasi magistratus vel extra ordinem jus dicerent, ad ipsum pertinerent, majusque imperium in provincia haberet post Principem. Vnde sex fascibus utebatur, quae erant proconsulatus insignia, ut notavit Vlpianus; vel (ut plenius explicat Iustinianus, Proconsuli Cappadociae à se recens instituto proconsulatus ornamenta decernens) carruca argentea & fasces cum securi. Proconsul Cappadociae, inquit Iulianus in Epitome Novellae, *habeat carrucam argenteam, & securam, & fasces, & omnia vetera proconsularia insignia.* Quibus addi potest *ἡνὸς ἰδύοις*, sive vestis purpurea palmata, quam solennioribus & festis diebus Proconsul induebat, teste Iustiniano, qui hoc antiquum ornamentum genus Proconsuli Palaestinae concessit.

IV. Quare prudenter Augustus, cum magistratum omnium qui intra vel extra Romanum imperio uterentur auctoritate & titulis ornari atque augeri vellent, proconsulare

Strabo lib. 11.

Tacit. ut Annal.

C. Tit. de Praes.

Iustin. Nov. c. 1.

L. 4. §. de off. Praesul.

Nov. 11. c. 6. Not. 10.

dando, tutores constituendo, & manumissionibus apud se factis.

D. & C. de offic. Adif.

VII. Itaque falluntur viri docti qui inter privatas personas hos Legatos referunt, eosque inter Assessores numerant. Etenim Assessores erant Juris studiosi, quos magistratus sibi ut consiliorum participes adfiscabant. Itaque quamvis jus non dicerent, nec pronuntiarent, ab eorum tamen sententia vix magistratus recedebant; ut colligitur ex Augustino, cum verba facit de Alipio assessorum exercente. Elegans est locus Iosephi, dum comparationem instituit Iudaeorum cum Romanis in legum patriarum peritia. Illos enim de suis legibus citius responsuros asserit quam de nomine proprio; hos autem ignorantiam suam profiteri, cum Praesides provinciarum Assessores sibi assumant, qui peritiam legum in judiciis praestent. Ceterum privati erant omnino, adeo ut absente magistratu nec causas audire nec libellis subscribere possent. Attamen ex instituto Alexandri Severi, salaria illis constituta sunt: *Assessoribus salaria instituit; quamvis saepe dixerit eos esse promovendos qui per se Republicam administrare possent, non per Assessores.* Quod exemplo Pescennij decretum est. Hic enim, teste Spartiano, *addidit Consiliariis salaria, ne eos gravarent quibus adsidebant, dicens iudicem nec debere dare nec accipere.* Annonas quoque Assessores est publico praestari solitas testatur Theodosius. Ne autem immensis sumptibus premeretur ararium, unico tantum Assessorum annona est publico constituta; quemadmodum docuit Iustinianus in Novella de mandatis Principum; ubi Praesidibus praecipit ut virum gravem & manibus castum adhibeant consiliis suis, qui contentus sit iis quae a fisco praestantur, quaeque ab iis amoveri possit, si quid contra spem illorum egerit. Quare non erat cur viri docti sibi persuaderent Legatos in Assessorum numerum referendos, Assessoresque vocari in Novellis xxx. & c. i. i. Etenim licet unicuique Assessor tribuatur a Iustiniano Proconsulibus Cappadociae & Palaestinae a se recens institutis, cuiusque salarium praestari jubeatur est publico, hoc dictum est forma quam erga ceteros omnes provinciarum rectores observatam vidimus, quibus unicuique Assessorum sibi socium adfiscere permittitur. Quare ut apud ceteros magistratus Assessor ille pro Legato sumi non potest, qui solis Proconsulibus dabatur olim a Senatu; ita quoque cum de Proconsulibus illis novis Cappadociae & Palaestinae agitur, Assessorum pro Consiliario, non autem pro Legato, accipere par est. Unde recte Iulianus *παιδευτος* (ita enim dicitur in dictis No-

Aug. l. 6. Conf. c. 10. Iosephus l. 1. contra Apionem.

Kampid. in Alex.

I. un. C. De ann. & C. adm. nistr.

Nov. 6. de mandatis Principum c. 6.

vellis) *Consiliarium* utrobique vertit.

VIII. Quemadmodum provinciae assignatae populo, per Proconsules administrantur; ita provinciae quas Augustus Principum cura retinuerat, per Legatos Caesaris. quae alia erat species Legatorum distincta a Legatis Proconsulum. quamvis etiam Legati Caesaris suos quoque secundarios Legatos haberent ex instituto Augusti, teste Dione. In eas autem provincias quae consularia erant vel praetoriae mittebantur ex parte Caesaris Legati, qui *Consulares* dicti, vel *Legati pro Praetore*. Strabo eas vocat *προβουλευτικὰς ὑπαρχίας & ἀπελευθερωτικὰς πατριάρχους*. Passim occurrunt in veterum monumentis *Consulares*: qui trahendi ad Legatos Caesaris & provinciarum rectores, quibus jure consulari provinciae administrandae concessa erant, et si nunquam gessissent consularum; quemadmodum supra monuimus id usurpatum in Proconsulibus qui jure consulari provinciis populi erant praefecti. Minutis provinciis rectores praeficiebantur ex equestri ordine, Praesidum nomine, vel Procuratorum. Unde fluxit illa distinctio provinciarum in proconsulares, legatorias, & praesidiales, quae aliquoties occurrit in scriptoribus historiae augustae. Ceterum, ut inquit Macer, *Praesidis nomen generale est; eoque & Proconsules & Legati Caesaris, & omnes provincias regentes, licet Senatores sint, Praesides appellantur.* Post Constantini aetatem imminuta sunt pleraque magistratum nomina & officia, omnem harum rerum curam ad se trahente Principe. Mitto de Legatis exercituum, legionum, & cohortium verba facere, quia nihil ad institutum nostrum conferre possunt.

IX. Novum genus magistratum emerit ex Constantini institutione, scilicet Vicarij Praefectorum praetorio; de quibus hic pauca dicenda, quae illustrandis aliquot hujus Dissertationis articulis usui futura erunt. Quatuor Praefectis, quibus orbem Romanum ferè partitus Constantinus, aliquos Vicarios adjecit, qui non jurisdictione mandata à Praefectis, sed à Principe sibi data, in judiciis reddendis uterentur. Ne tamen de dignitate Praefectorum praetorio detrahi videretur, vires Praefectorum agere dicuntur Vicarij, unde illis nomen, & apud Ausonium praefectarum titulo secundo provincias tenere, & in Codice Vicariam agere praefecturam, & praefecturæ praetorianae trahere portionem. Fascibus & securi ornati erant, & vice sacra judicabant. Vetus Poëta de Valerio Proculo: *Ter vice qui sacra discinxit iurgia iudex.* Vicariorum autem certus erat numerus, qui à Principe missi, in Dioecesium sibi assignatis, id est, in tractu multas provincias com-

Iulianus de off. pro. consulari.

Strabo l. 1.

L. 1. de iudic. Praetoria.

Macer.

plectente, jus dicebant. Omnes illi Vicarij, tum in Notitia utriusque Imperij, tum in legibus Codicis referuntur. In imperio Orientis erant tres Vicarij, Asianæ, Ponticæ, & Thracicæ Dioceseon; quibus additus est Vicarius Macedoniæ, post recisam ab Occidente illam partem Illyrici. In Occidente erant septem Vicarij, Urbis, Italiæ, Illyrici, Africæ, sub Præfecto prætorio Italiæ; Vicarius septem provinciarum in Gallia, Vicarius Hispaniarum, & Vicarius Britanniarum, sub Præfecto prætorio Galliarum.

Alia est ratio eorum qui vicem alicujus Præsidis obtinent in provincia. Illi enim à Legatis Proconsulum differunt, & à Vicariis Præfectorum prætorio; & ad tempus provinciam administrandam obtinent, mandato Principis speciali, puta Præside defuncto, vel aliam ob causam. Vnde fit ut nunquam Procurator Cæsaris, Præsidis vice fungatur; ut contigit Pilato in Syria. Ei autem qui vicem alicujus judicis obtinet permissa sunt omnia quæ judici cujus locum tuetur; ut docet Cujacius in Tit. Cod. de officio ejus qui vicem alicujus judicis obtinet.

X. Restat ultima Legatorum species, quæ jure gentium apud omnes populos consecrata est; de quibus unica lege in toto Iuris corpore agitur. Legati hujus generis dicuntur, qui à Principe delecti negotia publica cum exteris gentibus ad eas missi disceptant; vel, ut Belitarius eos descripsit apud Procopium, si quid à conterminis gentibus desideratur, id postulatam iis mittitur per Legatos. Ij pro re tractandæ magnitudine nunc illustriores, nunc verò inferioris gradus mittebantur. Quod usurpari solitum ab Imperatoribus Constantinopolitanis, & à Regibus Persarum, observavit Menander in Eclogis. De Legatis istis copiosam & eruditissimam Dissertationem edidit V. C. Carolus Paschalius; à quo peti possunt quæcunque ad materiam illam pertinent.

C A P V T II.

Synopsis.

I Diverse Legatorum species in Ecclesia. Indicitur breviter in quo componi possint Legati Ecclesie cum Legatis Imperij.

II. Legati à synodis provinciarum missi ad Romanam sedem, vel ad Principem, collati cum Legatis provincialibus. Ejus generis Legati missi à Cypriano ad Cornelium Papam, pro gerendo negotio imposita, absque ulla jurisdictione. Legatio non ab similibus missa à Synodo Carthaginiensi ad Anastasium Pontificem, & ad Episcopum Mediolanensem, pro venia Synodi Capuanæ, de baptizatis à Donatistis. Ad Mediolanensem Episcopum Legati directi, sed præcipue ad Romanum.

III. Missi quoque à Synodo Carthaginiensi Legati ad Principes, una cum literis. Quid sit libera legatio in illo Concilio. Differt ab ea cujus meminit Cicero & Vlpianus. Hæc titulo tenus & ad dignitatem data; illa verò, quæ nullis mandatis est adstricta, similis procuratori libere.

IV. Ab Orientis Ecclesiis directi quoque Legati ad Romanam sedem, scilicet à Synodo Antiochena, & Alexandrina, in causa Athanasij, & à Concilio Lampsaceno. Infinitum est ejusmodi legationes recensere.

V. Romani quoque Pontifices mittebant aliquando hujus generis Legatos, ut Julius ad Orientales; quibus ministerium nudum injunctum erat, nulla verò jurisdictione. Ad hanc speciem pertinet legatio Faustini ad Concilium Carthaginiense. Nulla jurisdictione illi mandata; sed impositum ministerium de capitibus aliquot tractandi.

VI. Magno honore excepti Faustinus ejusque socij ab Africanis. Non poterant sententiam dicere in synodo Africana jure proprio, quia peregrini, nec jure delegationis. Quid permitteretur peregrino Episcopo. Confessus in Ecclesia ante Presbyteros. Et facultas offerendi: qua concessa à Concilio Arelatensi. Olim peregrinis Eucharistia tantum missa domum; deinde inductum ab Aniceto ut porrigeretur illis in Ecclesia. Explicatus ea de re, nova interpretatione, Irenæi locus.

VII. Faustinus illiusque socij, ex beneficio Africanorum, in synodum admissi, sententiam quoque dixerunt. Tertius locus illis datus, quia negotiorum tantum procuratores erant, nulla jurisdictione instructi.

VIII. Refelluntur Novatores, qui ex hoc Concilio Metropolitanis Legatis omnibus Romanis anteponebatur censent.

I. **I**N Ecclesia locum quoque habent legationes diversi generis. Quidam enim Legati mittuntur ad negotiorum publicorum prosecutionem, qui Legatis provincialibus respondent. Quidam instructi sunt jurisdictione quadam quæ illis mandatur, qui aliquo pacto componi possunt cum Legatis Proconsulum. Quibusdam plena jurisdictione in provincias vacantes conceditur, qui aliqua ex parte Legatos Cæsaris & Consulares referunt. Quidam suæ jurisdictioni ordinariæ in aliquot provincias adjunctam habent vicariam apostolicæ sedis auctoritatem, quos, ratione Dioceseos quam administrant, conferre licet cum Vicariis Præfectorum prætorio. Legatis autem à sede apostolica missis sanctitas illa, quæ Legatis Principum debetur ex jure gentium, à Christianis Principibus conservari debet. Vnde patet quantam lucem dicendis fœnerari possimus ex iis quæ capite primo adnotata sunt.

II. Ac primò quidem Legati qui à synodis provinciarum ad Romanam sedem vel ad Principes mittebantur olim, nullo jure alio censeferi poterant quam illo quod in Legatis provincialibus obtinebat, adeo ut nulla jurisdictione data, sola illis gerendi negotij quod mandatum erat sollicitudo immineret. Hujus generis erant Episcopi Calidonius &

Cypr. ep. 41. ad
Cornelium.

Fortunatus, Legati à Cypriano & Synodo Carthaginensi ad Cornelium Pontificem & Romanam Ecclesiam missi, ut quantum fieri posset eniterentur ad componendam consiliis suis Ecclesie unitatem, quæ factione Novatiani scissa erat, & ut de Cornelij ordinatione quæ sibi essent comperta referrent ad Africanos; quò scrupulo omni excusso, Cornelij *communicationem*, id est, *catholicæ Ecclesie unitatem pariter & caritatem probarent firmiter & tenerent*. Hos Episcopos ad Cornelium missos disertè Cyprianus Legatos vocat. In Concilio quoque Carthaginensi legatio decreta fuit anno CDI. ad Anastasium sedis apostolicæ Episcopum, ad Venerium Sacerdotem Mediolanensem, & ad Imperatores, ut Ecclesie Africanæ necessitatibus consulereetur. Etenim cum in Concilio Capuano generali vetitum fuisset anno trecentesimo octuagesimo nono ne baptizati à Donatistis in clerum aliquando adsciscerentur, Africanæ Ecclesie ad eam Clericorum inopiam redactæ ut plerisque earum desertis ne unus quidem Diaconus vel illiteratus reperiretur, hanc necessitatem suggererunt Episcopis Romano & Mediolanensi. *Ex his enim sedibus*, inquit illi, *hoc fuerat prohibitum*. Quare eorum ope *communi periculo providendum* aiunt. A generali autem prohibitione eos excipi postulant qui apud Donatistas parvuli baptizati, agnita deinde veritate ad Ecclesiam catholicam accedentes, per manus impositionem suscepti sunt. *Tantum de his qui infantes baptizati sunt satagimus*, inquit, *ut nostre, si placet, in iisdem ordinandis consentiant voluntati*. Quare ad interpretandam Concilij plenarij definitio- nem necessarium existimabant Africani sedis apostolicæ consensum. Hoc enim ab ea sede *maximè* pendere profitentur in simili specie, de Clericis Donatistarum; etsi ad ceteros quoque transmarinos Episcopos literas suas dirigant: ex quorum consilio, & præcipuè Mediolanensis Episcopi, qui erat Italiae Primas, Romanus Pontifex res istas constituerat.

In d. Collect. c.
58. 59. 60. 61. 62.
63. 64.

In d. Coll. c. 29.

III. Eadem legatione postulatum est ab Imperatoribus ut templa paganorum abolerentur in Africa, & aliquot alia capita, quæ recensentur in dicto Carthaginensi Concilio. Anno quoque CCCIV. ex altero Concilio Carthaginensi Theasius & Evodius Episcopi ad Principes missi sunt adversus Donatistas; quibus Legatorum nomen impositum, & literæ datæ ad Imperatores & magistratus. *Illud præterea cunctis nobis placuit, ut literæ de casu nostro ad gloriosissimos Imperatores & eminentissimas potestates dirigantur, quibus instruantur nostro omnium consensu ad*

beatissimum comitatum Legatos à nobis esse directos.

Frequentes visuntur in Conciliis Carthaginensibus decreta ad Imperatores legationes adversus paganos & hæreticos. Sed observanda est in primis illa quæ injuncta est Vincentio & Fortunatiano anno CDVII. de qua his verbis constitutum est: *Placuit ut legationem liberam habeant ad comitatum missi delecti Legati*. Vbi alio sensu accipienda est libera legatio quàm usurpetur ab Vlpiano: *Qui libera legatione abest*, inquit, *non videtur republice causâ abesse*. Hic enim non publici commo- di, sed sui causâ abest. Apud Vlpianum enim libera legatio dicitur quæ nulli negotio gerendo adstricta, nec ullo tempore finita, viris clarissimis à Senatu olim, deinde ab Imperatoribus concedebatur titulo tenus, ut in provinciis privatas res suas curantes, vel etiam voti solvendi causâ, fana & sacra loca adeuntes, Legatorum dignitate ornarentur, quæ ultima legationis species etiam votiva dicebatur. Vtriusque autem legationis frequens mentio apud Ciceronem & aliquot veteres. In dicto verò canone Carthaginensis Concilij, libera legatio dicitur quæ liberis mandatis constituta erat. *Libera mandata* voco cum Livio ea quæ Legatis dantur nulli formulæ adstricta, quæque rem omnem gerendam eorum fidei & prudentiæ committunt. His autem verbis libera illa Legatorum potestas explicatur à patribus Africanis: *Placuit & illud, ut adversus Donatistas & Paganos, vel eorum superstitiones, Legati missi de hoc glorioso Concilio, quicquid utile perviderint, de gloriosissimis Principibus impetrent*. Itaque istiusmodi Legati similes videntur Procuratoribus, quibus mandato generali libera rerum administratio commissa est; de quibus Iuriconsulti.

IV. Ab Orientalibus Episcopis missos olim ad Romanum Pontificem Legatos docet epistola Iulij apud Athanasium, qui disceptionem Martyrij Presbyteri & Hefychij Diaconi Legatorum Orientalium apud se habitam cum Legatis Athanasij & Synodi Alexandrinæ refert; his communionem Athanasij non esse rejiciendam à Pontifice Romano contendentibus; illis verò damnati hominis consortium non esse amplectendum asserentibus, & postulantibus novum iudicium à Iulio, si opus esset, instaurari. Præterea Lampfacenum Concilium Episcoporum Orientalium, tres Legatos ad Liberium misit, Eustathium, Silvanum, & Theophilum, qui repudiato Ariminensis & Seleucienensis Conciliorum decreto, Nicænam fidem se retinere profiterentur. Lampfacenæ synodi legationem sibi ad Liberium in-

Cypr. ep. 41.
Cum statuissemus
collega quamplu-
res, qui in unum
convenissent, ut
Legatis ad nos
Consiliis nostris
Calidano & Fer-
renato missi &c.

Coll. Concil.
Afric. c. 17. &
in Prefat.

Coll. Concil.
Afric. c. 68.

Coll. ad Afric.
c. 17. & 18.
c. 19. & 20.
c. 21. & 22.
c. 23. & 24.
c. 25. & 26.
c. 27. & 28.
c. 29. & 30.

In d. Coll.
c. 101.

In d. Coll.
c. 101.

In d. Coll.
c. 101.

junctam & ad ceteros Italiae & Occidentis Episcopos profitentur apud Socratem: *Ejus synodi legationem obeuntes, ad tuam benignitatem & ad omnes Italos Occidentisque Episcopos literas offerimus.* Prætermitto infinita hujusmodi exempla, quæ faciliè cumulari possent, cum ista sufficiant ad ostendendam hujusmodi vetustatem, in mittendis ad Romanam sedem ab Oriente & Occidente Legatis.

V. Vicissim quoque Romani Pontifices hujus primi generis Legatos quandoque mittebant, qui nulla jurisdictione instructi, ea tantummodo negotia curarent quæ mandatis continebantur. In hunc sensum referri debet legatio Elpidij & Philoxeni decreta à Julio ad Orientales in causa Athanasij, ut incitarent eos qui iudicium scriptis postulaverant, ut præsto esse vellent. Quare nulla causæ cognitio illis concessa erat, solo tantum moneudi & evocandi ad Concilium ministerio defungebantur. Ad hanc speciem Legatorum pertinet quoque legatio Faustini Episcopi & Philippi atque Aielli Presbyterorum Ecclesiæ Romanæ, missa ad Concilium Carthaginense à Zozimo Papa. Nulla enim auctoritate vel jurisdictione sibi mandata Legati illi ornati erant, sed solum ministerium illis impositum erat ad tractanda capita mandatis comprehensa, de appellationibus Episcoporum & Clericorum ad Romanam sedem. *Injuncta sunt nobis à sede apostolica aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum vestra beatitudine tractanda.* Infra: *De his ergo primitus, si placet beatitudini vestre, tractemus; & postea cetera quæ acta vel inchoata sunt, inserta firmabuntur, ut ad sedem apostolicam rescriptis vestris intimare possitis.* Unde patet negotiorum gerendorum causa decretam fuisse legationem à Zozimo & ab Ecclesiæ Romanæ synodo. Quod patet evidentissimè ex ipsius Commonitorij verbis, quod datum est Legatis: unde constat eos quidem vices Zozimi egisse, sed in procuratione negotiorum, non autem in aliqua jurisdictionis functione. *Vobis commissa negotia non latent, inquit Zozimus. Vos ita ut nostra, imò quia nostra ibi in vobis presentia est, cuncta peragite; maximè cum & hoc nostrum possitis habere mandatum;* cui canones Sardicenses de appellationibus inserit.

VI. Etsi autem Legati Romanæ Ecclesiæ solis negotiis curandis intenti essent, nullaque pars auctoritatis pontificiæ illis commissa esset, non vulgari honore excepti sunt à Concilio Carthaginensi. Etenim cum Faustinus esset peregrinus Episcopus, & synodi Italicæ, τοῖς ἑσποῖοις, alienæ provinciæ negotiis sese immiscere contra canones non

poterat jure proprio, nec etiam jure delegationis, cum Zozimi mandatum ad tractanda capita quædam de privilegiis Ecclesiæ Romanæ restrictum esset. Illud unum ex usu hujus seculi obtinere poterat, ut in Ecclesia Carthaginensi post Episcopum civitatis ante Presbyteros consideret, quod peregrino Episcopo dabatur, ut docent Episcopi Africani in Collatione Carthaginensi. Adde, ad sacrificij oblationem peragendam admitti potuisse ex canone Arelat. Concilij primi, quo inductum est anno c c x i v. ut peregrinis Episcopis ad offerendum detur locus: *De Episcopis peregrinis, qui in urbem solent venire, placuit eis locum dari, ut offerant.* Etenim ante hujus Concilij definitionem Eucharistia tantum in Ecclesia illis porrigebatur, juxta morem ab Aniceto Papa inductum; quo usus est erga Polycarpum Smyrnensem, quem Eucharistiæ communionem in Ecclesia donavit; licet ante illud tempus peregrinis Episcopis Eucharistia domum mitti consuevisset, ne à communionem viderentur alieni. Vtriusque consuetudinis, & illius antiquissimæ, & indulgentioris ab Aniceto inductæ, meminit Irenæus, qui *ἔγραψεν* concessam in Ecclesia Polycarpo Eucharistiam observat disertis verbis. *Ἐνεστέρι* in eo versabatur, ex mea quidem sententia, quod Anicetus sacramenta non misisset domum, sed Polycarpo permisisset iis participare contra Ecclesiæ cancellos. Male enim interpretes hunc locum ad celebrationem Liturgiæ ab Aniceto permisam trahunt, quemadmodum adnotavit vir doctissimus; cujus censura hac nostra observatione & canone Arelatensi omnino confirmatur.

VII. Cum ergo in eo positi essent Legati ut res Africanas attingere non possent, ad confesum tamen unâ cum ceteris Episcopis admissi sunt; illis præsentibus, de negotiis eorum curæ commissis deliberatum est; atque jus promendæ sententiæ, in iis quæ constituta sunt de disciplina, delatum; ut patet ex capite quarto de abstinentia Clericorum ab uxoribus, quæ disertè Faustino censente decreta est. Aurelius Episcopus Carthaginensis jure metropolitico præfuit synodo. Proximum ab eo locum tenuit Valentinus primæ sedis provinciæ Numidiæ Episcopus. Deinde *Fausinus Ecclesiæ Potentiæ, provinciæ Italia Piceni, Legatus Ecclesiæ Romanæ*, qui ceteris provinciarum Africanarum Legatis numero ducentis & quindecim prælatus est. Post omnes Episcopos confederunt Philippus & Afellus Presbyteri, atque Legati Ecclesiæ Romanæ, nullis aliis Presbyteris, neque ipsius Ecclesiæ Carthaginensis, ad hunc cœtum admissis. Quare si negotiorum pro-

In Collat. Carthag. c. 16.

Euseb. lib. 7. c. 14. Græcæ edit.

Fr. Florent ad Tit. de Translat. Episc. Vide H. Valerij Notas ad Euseb. lib. 7. hist. eccles. cap. 24. pag. 109.

curatoribus, vel potius Legatis provincialibus à Synodo Romana & Pontifice missis tantus honor habitus est, dubitandum non est quin Legatis mandata sibi jurisdictione pontificia fungentibus integra dignitas olim in synodis conservata fuerit. Quod obtinuisse videbimus non solum in Conciliis Oecumenicis, sed etiam in Conciliis provincialibus & dicecesanis. Discrimen horum Legatorum ex eo proficiscitur, quod isti magistratu quodam funguntur, & vices Pontificis gerunt in jurisdictione exercenda; illi verò nulla jurisdictione instructi, Legatis provincialibus respondent.

VIII. Frustra ergo sunt Novatores, qui hoc Legatorum discrimine non animadvertendo, eorum jura & dignitatem fœdè permittentes, Concilij Carthaginensis præjudicio Legatos quoscunque Romanæ Ecclesiæ Metropolitæ postponendos ex jure veteri censent. Licet autem concoquere non possint excogitatas à viro eruditissimo ad rem istam explicandam voces, scilicet Legatos cathedraticos, & personam Papæ agentes, & judicariam, attamen verbis à jure ipso petitis, quæ ad hujus difficultatis interpretationem attulimus, eos nullo negotio cessuros existimo. Neque verò tantum illis indulgendum cenfeo, quantum vir ille eruditissimus concedere videtur: qui Legatos Conciliorum præfides in Conciliis Oecumenicis tantum agnoscit, non autem in particularibus, ita ut consensus prærogativam à Conciliorum conditione, non autem à legationis discrimine, potissimum trahere videatur. Mihi verò certum est, non solum in Conciliis Oecumenicis, sed etiam in aliis extraordinariis, Legatos Romanæ Ecclesiæ jus illud obtinuisse, ex Concilio Sardicensi.

18. Card. Perromius Repl. c. 40.

C A P V T III.

Synopsis.

I. Episcopi à synodis provincialibus missi ad synodos Dicecesan, vel ad Oecumenicas, sua & mandata jurisdictione utebantur. Legati dicuntur in Conciliis Africanis, in Aquileiensi, & alibi. In synodo Ephesina, Legati dicti absentium Episcoporum Vicary.

II. In Legatis hujus generis emicuit olim auctoritas Romana sedis, Eorum discrimen à Legatis synodorum provincialium.

III. Inquiritur an Legati Romani præfuerint Conciliis Oecumenicis. Ostenditur Corduba Episcopus præfuit Nicæno, unà cum Presbyteris Vitone & Vincentio.

IV. Legatione Romani Pontificisungebatur. Quod probatur non solum argumentis, sed etiam testimonio Eusebii, apud Gelasium Cyzicenum, cujus meminisse Photinus.

V. Legatio Ossij deest in editione Eusebii vulgata, & in ea qua relata est à Socrate, Theodoretus & Sozo-

menus solos Vitonem & Vincentium Legatos Romani Pontificis agnoscunt. Distinctio Legatorum in externos & internos non satisfaci.

VI. Locus Eusebii mutilus in codice quem Socrates sequebatur. Labes illa manifesta; qua collato Gelasii codice facile deprehenditur.

VII. Alio quoque argumento id ipsum ostenditur, nimirum auctoritate Nicetæ Choniatis, qui Episcopum urbis regie apud Eusebium explicat de Metrophane Episcopo Constantinopolitano.

VIII. Sozomenus emendatus, qui Vitonem & Vincentium Julij Episcopi Romani Legatos fuisse scripsit. Rejicta Cardinalis Perrony conjectura; qua tamen viam aperit ad veram emendationem, qua indicatur.

I. **A**L I U D Legatorum genus in Concilio reperitur, qui mandata sibi jurisdictione utuntur, in iis articulis quorum causâ legatio illis imposita est. Hi sunt Episcopi quos provinciarum synodi ad Dicecesana Concilia, quæ vulgò *Nationalia* dicuntur, vel etiam ad Oecumenica mittere consueverunt. Etsi enim indubitatum sit Episcopis illis jus suffragij competere, attamen injuncta legatio id præstat, ut non solum sua, sed etiam aliena, id est, totius provincie auctoritate instructi, de rebus in synodo propositis decernant. Quare cum ceteris illis intersint non tantum suo sed etiam provincie nomine, inde illis datum est Legatorum nomen, ut constat ex Concilio Carthaginensi: *Singulis quibusque annis Concilium convocetur: ad quod omnes provincie, quæ primas sedes habent, de Conciliis suis binos, aut quantos delegerint, Episcopos Legatos mittant.* Vnde passim occurrunt in Conciliis Carthaginensibus Legati provinciarum Numidie, Mauritanie, Byzacene, & Tripolitane: qui porrectis legationis suæ literis, iisque recitatis, & in acta redactis, à Concilio admittebantur, ut patet ex Concilio anni quadringentesimi tertij. Enimvero quia plerumque accidebat ut mandatis fines quidam Legatis præscriberentur, quos excedere piaculum ducerent, constitutum fuit anno c. d. v. in altera Carthaginensi synodo *ut libera legatio ab omnibus provinciis ad Concilium dirigeretur.* Hujus autem vocis usus non in Africa sola obtinuit, sed passim quoque in ceteris Occidentis Ecclesiis; quemadmodum docet Ambrosius in epistola synodica Concilij Aquileiensi ad Gratianum, cui *ex omnibus provinciis Occidentalibus missos adfuisse Legatos scribit;* inter quos Constantius & Iustus Legati Gallorum in actis referuntur, qui Episcoporum Gallicanorum provincie Viennensium & Narbonensis primæ & secundæ vices gerebant, eorumque præsentiam supplebant, ut fatetur Aquileiense Concilium. Quamvis in Ephesina Synodo Legatorum nomen ad Vicarios

Concil. Carth. lib. 4. c. 1. Concilium Ep. sup. 1. c. 1. Concilium 1. c. 1. Afric. c. 1.

Collet. lib. c. 71.

Epistola Concilii ad Episcopos Galliarum.

Vicarios absentium restringatur: ubi Philip-
pus Presbyter ait Concilium illud consti-
tum fuisse ex Episcopis Ecclesie Orientalis
& Occidentalis, qui aut presentes aderant
ipsi, aut per Legatos.

II. In Legatis hujusce generis emicuit
olim amplissima Romanae sedis dignitas &
auctoritas; quae Legatorum suorum minist-
rio Synodis Oecumenicis praefuit, haereses
profligavit, haereticos proscripsit, canones
de disciplina ecclesiastica una cum ceteris
Episcopis ad Concilia evocatis decrevit. In
eo autem conveniunt Legati Romanae sedis
cum reliquarum Ecclesiarum Legatis, quod
Romani Pontificis, a quo mittuntur, vices
agunt, & integram ipsius dignitatem atque
auctoritatem repraesentant; quemadmodum
ceteri Legati suarum provinciarum presen-
tiam & suffragia exhibent. Sed in eo maxi-
me differunt, quod Romani ea jurisdictione
aucti sunt quae illis legatione dempta non
competeret; cum provinciarum Legati suo
nomine suffragia ferre possent in synodis, etsi
legatione destituerentur. Sed Paschasius &
Lucentius Episcopi, multo minus Bonifa-
cius Presbyter, Concilio Chalcedonensi
non praesuisissent, neque jure relationis & suf-
fragij prerogativa usi forent, nisi ob legationem
a Leone injunctam, qui jurisdictionem
suam illis ad Eutychem confodiendum in
synodo mandavit.

III. Quoniam vero magna contentione
certatur an primum locum in Synodis Oecu-
menicis Legati Romani obtinuerint, non
alienum erit ab instituto, quae ad rem istam
pertinentia aliquando observavimus; brevi-
ter & dilucide promere. Primus pugnae gra-
dus in Synodo Nicana, quae ex orbe Chri-
stiano a Constantino coacta, Orientalium
Episcoporum frequentissimo numero cele-
brata est, ex Italia vero & remotioribus Oc-
cidentis partibus Legati tantum adfuerunt.
Huic sanctissimo & celeberrimo coetui
Osium Episcopum Cordubae praesidisse fa-
tentur omnes; post Athanasium; qui eum
ducem & antesignanum synodorum fuisse
docet, & ab Arrianis Praesidem synodorum
appellatum. Quod etiam demonstratur de
Socrate; qui Athanasij Synodicum secutus,
Episcoporum insignium qui synodo inter-
fuerant nomina recensens, ab Osio Episcopo
Cordubae, Vitone & Vincentio Presbyteris,
auspicatur; quibus subjungit Alexandrum
Aegypti, Eustathium Antiochiae, & Maca-
rium Hierosolymorum Episcopos; eodem
ordine in recensendis Episcopis illis servato
quem Niceni canones Romanae, Alexan-
drinae, Antiochenae, & Hierosolymitanae
sedi assignarunt. Primus denique Concilio
Tom. II.

subscribit Osius, cum Vitone & Vincentio
Romanae Ecclesiae Presbyteris.

IV. Sed probandum nobis incumbit
Osium legatione Romani Pontificis in hac
synodo functum. Sanè si argumentis agere-
tur, difficultas ista uno verbo confici posset.
Cum enim è Synodico Athanasij habeamus
Vitonem & Vincentium Romanae Ecclesiae
Presbyteros Aegypti & Orientis Patriarchis
praelatos, (quod alio jure niti non poterat
quam jure legationis illis à Romano Pontifi-
ce imposita, ut sedium jura in eadem synodo
confirmata, illibata servarentur) nemo
absque pervicacia negare poterit quin
Osius Occidentalis Ecclesiae Episcopus eo-
dem legationis jure & Patriarchis & Roma-
nis Presbyteris praelatus fuerit. Alioquin il-
lud quoque absurdum sequeretur, Alexan-
drinum Episcopum non secundum locum sibi
juxta mores antiquos decretum, sed ter-
tium occupasse, si Osio legationis Romanae
dignitas adimatur. Donec ergo judicio syno-
di Niceni aut Constantini delegatione do-
ceatur Osio delatam fuisse *apostoliam*, necesse
est ut ejus dignitatem à legatione Pontificis
& Synodi Occidentalis accersamus; praeser-
tim cum id quod asserimus docuerit olim
Eusebius, juxta fidem Gelasij Cyziceni, qui
circa annum **CDLXXX** acta Concilij Nica-
ni collegit. Hic enim auctor ex tertio libro
Eusebii de vita Constantini se ista ad ver-
bum transcripsisse profitetur. *Ipse ex Hispanis
valde celebratus Osius, obtinens locum magna
Romae Episcopi Silvestri, cum Presbyteris Romae
Vitone & Vincentio, cum plurimis aliis conside-
bat. Urbis autem illius quae nunc imperat Episco-
pus, Metrophanes nomine, propter senectutem
non adfuit; ipsius vero Presbyteri qui aderant,
ejus locum supplere; quorum unus erat Ale-
xander, qui urbis episcopatum post Metrophanem
adeptus est.*

Vide Valesij Notas
ad So. rat. lib. 1.
c. 35.

Gelasij Cyzic. lib.
2. c. 5.

*Αὐτὸς τὸ Σπανδὸν ὁ πᾶν Ῥωμῶν ὁ
Ὀσίθ, ἐπέχον ἐπὶ τῶν τῶν ἑ τῆς μεγίστης Ῥώμης
ἐπιστοπῆς Σιλβέστρου, αὐτὸν ἀρεσβυτέροις Ῥώμης
Βίτανι & Βικετίω τοῖς πολλοῖς ἀμα συνεδρεύων.
τῆς τε αὐτῶ βασιλευδὸν πόλεως ὁ μὲν ἀρεσβυ-
τοι ἢ αὐτῶ παρόντες τῶ αὐτῶ ἑξῆς ἐτελεθ. ἂν ὁ
εἰς Ἀλέξανδρον. ἰὼ ὁ μετ' αὐτῶν ἐπίσκοπος τῆς
αὐτῆς γεννῆς πόλεως. Ne quis autem suspice-
tur editioni Gelasij Cyziceni per impostu-
ram à nostris, qui opus illud è Bibliotheca
Vaticana & ex altero codice Constantino-
politano publicarunt, pericopam illam in-
sertam fuisse, praesto aderit Photius Patriar-
cha Constantinopolitanus, vir quidem mul-
tiplicis lectionis & erudita; sed amaro in
Pontifices animo, atque auctor schismatis
Orientalium. Hic ergo testatur à se perfecta
Concilij Niceni acta à Gelasio Cyziceno*

Photius in Biblio-
theca c. 89.

ref. fol.
41.
fol. 65.
fol. 118.
fol. 124.

Idem deliquit
in
Mansu. ad
fol.

Idem deliquit
in
Mansu. ad
fol.

Idem deliquit
in
Mansu. ad
fol.

interpolata, in quibus referretur Osum Cordubensem, Vitonem & Vincentium Romanos Presbyteros, vice Silvestri Romani Episcopi interfuisse, ipsūque Eustathium Antiochenum; Alexandrum verò Presbyterum vice Metrophanis Constantinopolitani, qui decrepita senectute laborabat, synodo adfuisse. Quam sententiam ipse Phorius suffragio suo probavit in epistola ad Michaëlem Regem Bulgarorum; ubi legationem à Silvestro injunctam fuisse Cordubensi Ofio & duobus Presbyteris Romanis scripsit.

V. Sed testimonio Gelasij opponitur non solum Eusebij editio, quæ hodie extat, sed etiam illa quæ Socratis historici tempore, qui paulò antiquior est Gelasio, manibus omnium terebatur; à qua verba illa de legatione Ofij, Vitonis, & Vincentij omnino absunt. Ita se habet locus Socratis: *Eusebius libro tertio de vita Constantini hæc ait ad verbum: Ipsæque ex Hispanis valde celebratus, cum aliis multis confedit. Urbis verò illius quæ imperat Episcopus, propter senectutem non adfuit. ipsius verò Presbyteri qui aderant, ejus locum supplevere.* Αυτός τε Σπανδόν ο πάπυ βοάβου, εἰς τὴν πόλιν πολλοῖς ἀμὲν συνεδρήσαν. τῆς δὲ γὰρ βασιλευσσοῦ πόλεως ὁ ἴδιος παρῆναι, διὰ γῆρας ὁ σῆμα παρῆναι ἢ αὐτῶν παρόντες, τῶν αὐτῶν ἄλλοι ἐπὶ χῆρας. Quin etiam Sozomenus atque Theodoretus hanc Eusebij lectionem quæ à Socrate profertur secuti, Ofij nulla mentione facta, Pontificem Romanum ingravescente ætate præpeditum ne synodo interesset, duos Presbyteros delegasse scribunt; quos Vitonis & Vincentij nomine Sozomenus designat. Ex horum trium historicorum testimonio duo quædam colliguntur, quæ hanc disceptationem profunda veluti caligine involvunt. Vnum est, legationem Ofij in codicibus Eusebij, quibus illi utebantur, omnino dissimulatam. Alterum, legationem Romani Pontificis ad duos Presbyteros à Sozomeno & Theodoro restrictam, quod legationem omnem adimit Ofio. Non me lateret viris eruditissimis placuisse distinctionem quandam Legatorum, quos in externos dividunt & internos; ita ut de solis internis & veluti domesticis Ecclesiæ Romanæ Legatis à latere Pontificis missi loquantur Theodoretus & Sozomenus. quod legationi Ofij non detrahit, quam ex mandato Papæ & Synodi Occidentalis gerebat. Sed distinctio ista in sexta Synodo initium sumpsit, ut dicemus suo loco.

VI. Verum, ut sine ullo partium studio eloquar quod sentio, locus Eusebij in vulgatis editionibus mutilus esse mihi omnino videtur, quod ante me professus est vir eruditissimus Ioannes Morinus. Illam verò labem

nolim audaciæ Græculi cujusdam adscribere qui è Socrate & Eusebio verba illa eraserit, cum è Theodoro & Sozomeno constet illorum ætate codices Eusebij & Socratis vitio illo laborasse, ut statim dicam. Proclivis error ex amanuensium incuria, qui unum aut alterum versum inter exscribendum omiserunt. Neque enim in verborum immutationibus, sed in pericope unius omissione error iste versatur. Fatendum quidem est absque subsidio melioris codicis labem illam deprehendi non posse; ita ut de negligentia Socratis, Sozomeni, & Theodoretii nemo conquiri possit, neque de illorum bona fide aliquid sinistra suspicari: qui si codices integrioris nacti fuissent, veram lectionem non dissimulassent; quemadmodum neque Gelasius Cyzicenus eam dissimulavit. Sed profiteri ausim ex indicio Gelasij, facillimum esse cuique non obtusi omnino ingenij viro hiarum illum apud Eusebij codices vulgatos deprehendere. Quis enim non statim advertit aliquid deesse in his Eusebij verbis, *Ex Hispanis celebratus ille adfuit cum ceteris*? Quis tandem erit ille Hispanus, licet famæ celebritate conspicuus, si nomen ejus taceatur? Hoc loquendi genus aliquo pacto ferri posset in oratione panegyrica: quod tamen sine vitio usurpari non potest in historia, quæ virorum illustrium nomina posteritati commendare debet. Si consulatur Gelasij codex, statim labes illa deprehenditur. Verbis enim illis generalibus Eusebij subjungitur Ofij nomen & legatio.

VII. Deinde si quis accuratè expendat Eusebium, cum agit de urbis regis Episcopo ob ætatem ingravescentem impedito ne synodo interesset, de Metrophane Constantinopolitano accipiendum intelligit, non autem de Silvestro Romano. Hic enim undecim annis superstes fuit Concilio Nicæno. Metrophanes verò morbo & ætate fessus, statim post synodum obiit; in cujus locum successit Alexander; ut demonstratum est à viro doctissimo Ioanne Morino. Itaque Nicetas Choniates, emunctæ naris, hæc Eusebij verba ad Episcopum Constantinopolitanum referenda esse subodoratus est: *Eusebius Pamphili, inquit, in tertio libro vite Constantini abfuisse ait Episcopum Constantinopoleos ob senectutem, (sed illius nomen non declarat) illius verò locum tenuisse ejus Presbyteros. Sed Acta synodi referunt tunc Metrophanem Constantinopolitanum Episcopum fuisse, ob decrepitam verò ætatem non interfuisse Concilio, ejusque locum suppluisse Alexandrum.* Quam explicationem assecutus est ope Actorum Concilij Nicæni à Gelasio Cyziceno collectorum. Hoc subsidio destituti Theodoretus

Locus Eusebij esse mutilum apud Socratem probatur infra in Addit. ad caput 11. hujus libri, §. 5.

Socrates lib. 1. c. 1.

Sozom. lib. 1. c. 16
Theodor. lib. 1. c. 7.

Morinus lib. 1. Exercit. 20. pag. 143.

Ad hunc locum...

Nicænum...

& Sozomenus locum Eusebij mutilum à So-
crate prolatum, de Romano Episcopo, etfi
contra historiae circumstantias, interpretati
sunt. Theodoretus hæc sunt verba: *Episcopus
Romanus propter aetatem admodum ingravescen-
tem absuit. Verum duos illo misit Presbyteros, po-
testate illis concessa actis illius Concilij assentiri.*
ὁ δὲ τῆς Ρώμης διὰ τὸ γῆρας ἀπελείφθη βασιλ. δὺο
μῆστοι πρεσβυτέρους ἀπέπεμψε συνάξει τοῖς
ὑπαρχομένοις παρεχυσίαις.

VIII. Posita vera & sincera Eusebij in-
terpretatione, quod attinet ad Episcopum
urbis loci, ubi deest legatio Silvestri, quæ
supplenda est è codice Gelasij? Alioquin ac-
cideret Eusebium in exacta illa quam inivit
provinciarum enumeratione, quæ Episcopos
suos ad synodum miserunt, Italiam & urbem
Romam omisisse. quo nihil absurdius fingi
potest. Quæ ratio impulit Theodoretum &
Sozomenum ut veteri Romæ tribuerent
quæ de nova scripserat Eusebium. Locus So-
zomeni non tantum Presbyterorum Ecclē-
siæ Romanæ meminit, sed etiam nominibus
suis illos effert, Vitonem scilicet & Vincen-
tium; imò verò Iulium fuisse docet Roma-
num Pontificem, qui illis legationem impo-
suit: *Iulius, inquit, Romanorum Episcopus prop-
ter senium absuit: ipsius autem vice interfuerunt
Presbyteri illius Ecclesie Vito & Vincentius.*
Ἰούλιος δὲ ὁ Ρωμαίων ἐπίσκοπος διὰ γῆρας ἀπε-
λείφθη το. παρῆσαν δὲ αὐτῷ αὐτοὶ βίτων καὶ βικέντιος
πρεσβυτέροι τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Manifestus
error in nomine Iulij admittitur. Etenim
post undecim annos solidos à Concilio Ni-
cæno Iulius Romanam sedem adeptus est,
ut monuit ipse Sozomenus. Itaque vix fieri
potest ut tam supinæ oseitantia hunc scrip-
torem damnemus, ut in re adeo seria, adeo-
que manifesta, in errorem lapsus sit, Iulium-
que Silvestro substituerit. Scio quidem
mendum esse vetus, quod in Historiæ Tripar-
titæ interpolatione è Sozomeno retinuit
Epiphanius Scholasticus, eumque secutus
Beda. Tentavit vir illustrissimus medicinam
facere huic morbo, legendo πόλιος pro Ιού-
λιος. Sed præterquam quod dictio illa poetis
familiaris, insolens est apud historicos, hoc
loco locutionem redderet omnino barba-
ram. Attamen non inficiandum est, ex con-
jectura illa viam aperiri ad veram emenda-
tionem, si vice Ἰούλιος legatur πόλιος, le-
ctioque ita constituat: *πόλιος δὲ Ρωμαίων
ἐπίσκοπος, Urbis autem Romanorum Episcopus.*

OBSERVATIO

STEPHANI BALUZII.

I. EUSEBII Pamphili locum de Episcopo τῆς βασι-
λευκῆς πόλεως, qui propter senium non accessit
ad Concilium Nicænum, cum in diversum nonnulli
trahant, pronuntiaveritque non ita pridem vir clarif-
simus Henricus Valefius ferri non posse explicatio-
nem quæ de Constantinopolitano Episcopo heic agi
docet, operæ pretium me facturum putavi, si in eam
rem paulò accuratius incumberem; præsertim cum in
me susceperim curam illustrandarum harum Disserta-
tionum asserendarumque opinionum illustrissimi Ar-
chiepiscopi. Quæ disputatio ut ordine procedat, refe-
renda sunt ipsa Eusebij verba. Sic ergo loquitur ille in
libro III. de vita Constantini cap. VII. τῆς δὲ τοῦ βασι-
λευκῆς πόλεως ὁ μὲν πρεσβυτὴς ὄντων ἡμεῶν πρεσβυτέρων
δ' αὐτῷ παρῆσαν, τὸ δὲ αὐτῷ τῆς ἐκκλησίας. Hunc locum iis-
dem omnino verbis refert Socrates ex Eusebio. Sozo-
menus autem & Theodoretus existimantes heic agi de
Episcopo urbis quæ regnabat quo tempore Nicæna
Synodus habebatur, illum intellexerunt de Episcopo
Romano, qui tum erat Silvester. At Gelasius Cyzice-
nus, Nicetas Choniates, & Epiphanius Scholasticus
interpretati sunt de Episcopo urbis penes quam impe-
rium fuit post tempora Concilij Nicæni, de Metro-
phane nimirum Constantinopolitano. Valefius verò
illos redarguens in Notis ad Eusebium, ait hanc ex-
plicationem ferri non posse. nondum enim dedicatam
fuisse Constantinopolim, nec regie urbis vocabulo
decoratam, cum synodus congregata est in urbe Ni-
cæa. itaque hæc Eusebij verba de Episcopo urbis Ro-
mæ necessariò intelligenda esse. Gravissimum sanè ar-
gumentum, si constaret libros de vita Constantini
editos ab Eusebio fuisse statim post habitam syno-
dum. Sed cum Eusebius ipse nos doceat scriptos illos
fuisse post mortem Constantini, id est, tredecim sal-
tem annis post eam synodum, adeoque diù post dedi-
catam Constantinopolim, quæ statim post synodum
habitam decorata est urbis regie vocabulo, nihil vet-
tat quin locum Eusebij capiamus de Episcopo Con-
stantinopolitanæ urbis; habita videlicet ratione, non
ipsius rei, sed temporis quo ista scribebat Eusebius.
Nam & ipse non loquitur simpliciter de urbe regie,
sed de urbe quæ tunc regnabat, βασιλευκῆς, ad diffe-
rentiam Romæ, quam infra in libro IV. de vita eju-
dem Constantini cap. LXX. βασιλευκῆς constanter
vocat in duobus locis, nunquam βασιλευκῆς. Quare ut
verus ac genuinus Eusebij sensus retineatur, sic Latine
verti debet hic locus, *Episcopus urbis illius penes quam
imperium est*, ut rectè vertit Christophorus apud
Eusebium & Socratem, vel *quæ nunc imperat*, ut est
apud Gelasium Cyzicenum. Recepta verò semel hac
interpretatione, facile intelligemus necessarium non
esse ut Eusebij verba accipiamus de Episcopo urbis
Romæ; præsertim cum apud omnes in confesso sit
Silvestrum, qui tum Romanam cathedram tenebat,
decem saltem annis superstitem fuisse Concilio Nicæ-
no. Proclivius est ut Gelasij Cyziceni aliorumque ex-
plicationem sequamur, qui de Metrophane Constan-
tinopolitano heic agi putarunt. Nam & ille tum valde
senex erat, & non ita multò post obiit; si qua eidem
Gelasio fides, & auctori Politie sanctorum Metro-
phanis & Alexandri, quæ extat in Bibliotheca Photij.

II. Scio viros eruditissimos contendere Metro-
B ij

Col. Rom. in
p. 10. Col. 1.
Col. 1. & R.
p. 10. 11.

phanem obiisse aliquot annis ante habitam synodum Nicenam, argumento ducto ex morte Alexandri, quem mortuum esse volunt anno cccxxxix. vel xl. cum per annos tres & viginti cathedram Constantinopolitanam tenuisset post Metrophanem. Sanè si res ita se habet, fateor Eusebium non posse intelligi de Metrophane. Sed non inde tamen sequitur heic agi de Episcopo Romano. Superest enim adhuc integra explicatio loci Eusebiani, ea quæ de senectute Episcopi urbis regnantis dicta sunt referendo ad Alexandrum: qui si excessit è vita anno Christi trecentesimo trigesimo nono, ætatis verò suæ octavo & nonagesimo, ut Socrates scribit, annum omnino octuagesimum quartum agebat eo tempore quo Nicæna synodus habebatur.

III. Quanquam si liberè loquili ceat, facile crediderim erratum à librario esse apud Socratem in nota numeris, ut sæpe contingit, pro quo *δωδεκάτη* legendum esse *δεκάτη*. quod cum fortassis scriptum esset per abbreviationem, ut in Chronographia Nicephori, proclive librario fuit scribere pro *δ*. Nam cujus magni boni gratia fingi potuit tota illa narratio, quæ extat apud Gelasium Cyzicenum & auctorem Politicæ, de summa senectute mortæque Metrophanis, si ea vera non esset? Immo tot argumenta concurrunt quæ suadent Metrophanem pervenisse usque ad tempora synodi Nicænæ, ut penè necessaria mihi videatur emendatio illa, cum apud Socratem, tum apud Sozomenum, qui ex Socrate accepit, Nam & Theophanes & Nicephorus sedisse eum omnino scribunt annos decem. Quòd si anno nono imperij Constantini, ut Cedrenus tradit, id est, anno Christi trecentesimo decimo quarto, ordinatus est Episcopus, & Concilio Nicæno interfuit, ut idem Cedrenus scribit, non quidem per se, sed per Presbyteros suos, necesse est omnino affirmare mendosam esse lectionem quæ hodie extat apud Socratem, dicendumque Alexandrum in cathedra Constantinopolitana sedisse per annos tantum tredecim, quot excurrunt à Concilio Nicæno usque ad annum quo ille mortuus est. Vnde patet rejiciendam esse sententiam Baronij, qui contra scriptorum omnium fidem, & absque ulla vetusti codicis auctoritate, tempora sedis Metrophanis coercens intra triennij spatium, falli eos ait qui cum Ecclesiæ præfuisse tradunt annos decem.

IV. Attamen, ne quid dissimulem, huic meæ conjecturæ de initiis episcopatus Alexandri, & de numero annorum quibus Constantinopolitanæ Ecclesiæ præfuit, ob stare prima fronte valde videntur ea quæ leguntur apud Theodoretum in libro primo historię ecclesiasticę, in quo recitatur epistola ab Alexandro Episcopo Alexandrino scripta ad Alexandrum cognominem suum, *δωδεκάτη*, quem titulus epistolę appositus eum esse docet qui Constantinopolitanus Episcopus fuit, hoc modo: *Ἀλέξανδρος Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἑτάρα καὶ φίλος Ἀλέξανδρος Ἐπίσκοπος Κωνσταντινῆ πόλεως. Alexandri Episcopi Alexandrini epistola ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum.* Nam si ista certa sunt, cum Theodoretus dicat hanc epistolam scriptam esse antè quàm Nicæna Synodus haberetur, certum quoque esse debet Metrophanem eo tempore mortuum fuisse, adeoque Alexandrum (quod scribit Nicephorus Callistus lib. vi. i. i. hist. eccl. cap. vi. i. i.) in cathedra Metrophanis sedisse ante Concilij Nicæni tempora. Qua unica argumentatione pessum dantur quæcumque de annis Metrophanis & Alexandri dicta hæcenus sunt. Gravis sanè difficultas; quæ nullo modo solvi posset, si constaret heic agi de Alexandro

Constantinopolitano. Verum aliter se res habet, ut ego quidem arbitror. Nam Theodoretus tractans hanc causam, non ait epistolam illam scriptam esse ad Alexandrum Constantinopolitanum, illud tantum ait, scriptam esse ab Alexandro antistite Alexandrino ad cognominem suum, nihil præfatus de dignitate ejus neque de regione in qua ille habitabat. Tum refert ipsam epistolam, cum hac inscriptione: *Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἑτάρα καὶ φίλος Ἀλέξανδρος Ἐπίσκοπος Κωνσταντινῆ πόλεως. Reverendissimo & unanimi fratri Alexandro Alexander in Domino salutem.* In titulo tamen epistolę adnotatum est, uti diximus, eam esse scriptam ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum.

V. Hunc titulum illustrissimus Cardinalis Baronius putavit non esse Theodoretum, ea de causa, quòd nondum ea tempestate Byzantium fuerit in Constantinopolim commutatum, inde porro erroris occasionem fluxisse quòd cum epistola illa antistitis Alexandrini fuerit communis ad omnes Episcopos, ejusdem exemplar inter Alexandri Episcopi CP. monumenta repertum, eo titulo fuerit pariter consignatum. Ego verò tanti viri præjudicio fretus omnino persuasum habeo titulum illum non esse Theodoretum, sed librarij cujusdam posteriorum temporum, aut interpretis: qui cum epistolam illam datam videret ad Alexandrum Alexandri Episcopi Alexandrini coætaneum, deceptus similitudine nominum & fortassis etiam auctoritate Epiphaniij Scholastici aut Nicephori Callisti, putavit ad alium Alexandrum referri non posse quàm ad eum quem per eas tempestates noverat administrasse CP. Ecclesiam. At ego contra sentio cum illustrissimo Cardinale Baronio, ut mox dicam; si prius admonuerit titulum illum qui hodie legitur in editionibus Græcis historię ecclesiasticę Theodoretum, non extare in duobus vetustissimis codicibus MSS. Bibliothecæ regię, in quibus eadem Theodoretum historia continetur, neque in editione Græca Roberti Stephani, editionem verò Latinam Basileæ emissam anno m d c x i. hæc tantum in titulo habere: *Epistola missa ab Episcopo Alexandrino ad suum cognominem.* Vnde concludi certò potest titulum illum non esse Theodoretum, cum non reperiat in codicibus antiquis nec in antiquissima editione Roberti Stephani, & diverso modo legatur in editionibus, adeoque adjectum esse à librario, vel ab interprete.

VI. Quoniam verò semel emendato isto Theodoretum loco, eversum quoque est argumentum quod afferri poterat adversus conjecturam meam de numero annorum quibus Alexander rexit Ecclesiam Constantinopolitanam, liberumque deinceps cuivis est investigare ad quem istius nominis hominem tum viventem ea epistola scripta sit; quanquam non sit operę pretium, promam tamen meam sententiam, ut etiam hoc ecclesiasticę historię caput illustrem pro mea virili. Existimo itaque eam datam esse ad Alexandrum Thesalonicensem, magni tum nominis Episcopum, & qui nobilissima Ecclesiæ apostolica præsidebat, idque ea de causa factum ab Alexandrino antistite, quòd solerent tum Episcopi, quoties occasiones incidebant ingentium causarum, ad apostolicas sedes recurrere. Etenim per ea tempora nihil gravioris momenti agi in Ecclesia poterat extra conscientiam Episcoporum sedibus illis præsidentium, uti diximus ad librum Agobardi de comparatione utriusque regiminis. Itaque cum Arrij dementia turbaret Ecclesiam Alexandrinam, Ecclesiæ illius Episcopus de ea re scribens ad Episcopum Antiochenum & ad alios quosdam, Alexandrum Thesalonicensem non omisit, cujus Eccle-

Theodoret. lib. 1.
hist. eccl. cap.
3. 4.

lib. 1. cap. 3.
p. 11. 12.
cap. 3. 4.
eccl. cap. 3.

ha non ultimum locum obtinebat inter apostolicas. Quo postea exemplo magnus Athanasius, qui in sede Alexandrina successit Alexandro, cum se multis malis accusationibus circumventum videret, ac prevalere inimicorum suorum fraudes & potentiam, de causa sua certiorum in primis fecit Alexandrum Episcopum Thesalonicensem; ut docet ejusdem Alexandri epistola ad Athanasium, quae extat in secunda istius apologia. Quin & ex epistola quam idem Alexander in causa Athanasij scripsit ad Dionysium Comitem, manifestè colligimus magnam ejus auctoritatem fuisse, dum invehitur adversus calumniatores Athanasij, qui nonnulla recentè adversus eum tentaverant, nullo nobis, inquit, ejus rei indicio facti. Ipse quoque miser Euryches, tamenetsi Constantinopolitanae urbis Archimandrita, cum appellaret synodos Ecclesiarum apostolicarum post sententiam à Flaviano CP. adversus ipsum datam in Concilio Constantinopolitano, Thesalonicensem quoque appellavit, ut rectè observatum est ab illustissimo Archiepiscopo in libro v. r. cap. v. r. istius operis.

VII. Ex his quae dicta sunt facile colligitur non constare de epistola Alexandri Episcopi Alexandrini ad quem scripta sit, videri potè datam esse ad Alexandrum Thesalonicensem. Nondum enim ea tempestate Byzantinam Ecclesiam regebat Alexander. Praeterea, nondum ea erat sive dignitas sive auctoritas Episcopi Byzantini ut de gravioribus causis ad eum scriberetur è longinquis provinciis, nondum videlicet dedicata Constantinopoli neque urbis regiae vocabatur decorata, unde illi initium claritudinis & adiuventum ingens, non solum ad capefendam auctoritatem apud exteras gentes, sed etiam ad invadendum imperium in provincias finitimas.

CAPVT IV.

Synopsis.

I. Osus praesit Synodo Sardicensi. Inquiritur an Romani Episcopi legatione illic fungeretur. Quod probatur per consequentiam. Obijciunt legationem Ecclesiae Romanae sibi ab Osio in subscriptionibus hujus Concilij, quae tamen non omittitur in Archidami & Philoxeni subscriptionibus. Respondetur exemplo Flaviani Episcopi Philippenfium in Macedonia, qui in subscriptione sententiae à Synodo Ephesina late adversus Nestorium nullam mentionem fecit legationis quam ab Episcopo Thesalonicensi & à Synodo Illyriana susceperat.

II. Episcopi legationis sua literas proferebant in exordio Concilij. Suo tamen tantum nomine subscribent, quod jus sententiae haberent jure proprio. Hunc ordinem tenuit Osus, Archidamus & Philoxenus, quibus nullum jus praeter legationem suppetebat, nomine Julij subscripserunt.

III. In secunda Synodo, Legati sedis Romanae non adfuerunt. Ea synodus relationem ad Romanam Ecclesiam totiusque Occidentis Synodum misit de rebus à se gestis.

IV. Cyrillus Alexandrinus vices Celestini Episcopi Romani gessit in Concilio Ephesino. Probatur ex ipsis Celestini verbis: qui non solum vicem suam Cyrillo mandavit, sed etiam locum. Probatur iterum auctoritate ipsius Concilij.

V. Obijciunt Novatores Celestinum vices suas mandasse Cyrillo ante coactam Synodum Ephesinam.

Obiectio illa exploditur auctoritate Astartum Synodi.

VI. Inquiritur an suo nomine Cyrillus, ut Episcopus Alexandria, Concilio praesuerit, an alieno. Asseritur nomine Episcopi Romani primum locum obtinuisse. In Actis Concilij Chalcedonensis scriptum est Celestinum & Cyrillum praesuisse Synodo Ephesina. Probatur etiam auctoritate Balsamonis; qui Phrygij usum, qui aetate sua Alexandrino Patriarcha competebat, à Celestino arcessit.

VII. Queritur cur tres alios Legatos Cyrillo adjunxerit Celestinus. Ita visum expedire, ob conceptas à Theodosio Imperatore suspiciones, quasi Cyrillus Nestorium insectaretur proprio odio. Differentia inter Cyrillum & ceteros Legatos.

VIII. Tres illi Legati se Romanae Ecclesiae vel sedis apostolicae Legatos vocant. Eorum confessus in Concilio, ex epistola Celestini, & ex Actis synodi. Perturbatio subscriptionum in eo Concilio fluxit ab incuria librariorum. Mandatum synodi corruptum ab iisdem. Rejcta Card. Petronij conjectura. Sententia auctoris confirmatur auctoritate Leonis I. Pape.

SYNODUM Nicenam excepit Sardicensis, à Constante & Constantio ex provinciis Occidentis & Orientis evocata, ut dissidia de fide per Arrianorum fraudes exorta componerentur, & judicium de Athanasio & aliquot aliis Orientalibus Episcopis instauraretur. Huic Concilio Osium praesuisse nemo dubitat. quod patet ex epistola Orientalium, è subscriptionibus Concilij, è Sozomeno, & ex Allocutione Concilij Chalcedonensis. Sed his iterum movetur de legatione, an ei imposita fuerit à Iulio; praesertim cum Osus primus subscripsisse reperitur non adjecta Legati mentione, deinde secundo loco Iulius per Archidamum & Philoxenum. Sed constituta legatione quam in Concilio Nicæno Osus obiit, superfluum videtur laborare de secunda in Concilio Sardicensi. Et enim dignitas illa Legati, judicio Pontificis semel collata in Osium, & ab eo in florentissimo universae Ecclesiae coetu cum summa laude obita, ab illo sine gravi injuria in alium transferri non potuit. Obtinebat namque ea tempestate aequitas illa juris, quam lege deinde firmarunt Imperatores, ut is qui dignitatis alicujus meruerit missionem, ejus obtineat insignia, & aliis omnibus in ordine & confesso praeferatur qui postea illis dignitatibus ornantur. Quare ad exemplum Synodi Nicænae tribus Legatis vices suas Romanus Episcopus commisisse censendus est, Osio Episcopo Cordubensi, & Archidamo & Philoxeno Presbyteris. Vel si quis novam legationem Osij pertinaciter rejiciat, dicendum praerogativam confessus illi competitivè ex veteri dignitate quam in Synodo Nicæna ex Silvestri delegatione obtinuerat. Neque enim aut apostolicæ sedis dignitas, vel etiam synodi generalis, patitur ut illustris

In ep. synodica: Osus dicitur esse Episcopus ad sacrum, de Sardicibus Episcopis & ceteris quibusdam.

I. ult. de privil. ecc. qui in sacro Palat. milit. l. 2. ut dignit. ordo serv. l. xii. Co. dicit.

legatio, quæ Metropolitæ & Patriarchis præesse debebat, duobus Presbyteris sine Episcopo, qui caput esset legationis, imponeretur. Si quis opponat epistolæ synodice Concilij subscripsisse Episcopos ordine, *Osius ab Hispania, Iulius Romæ per Archidamum & Philoxenum, Protogenes Sardicæ*, unde colligi videatur solos Archidamum & Philoxenum legationis munere ornatos, respondendum mihi videtur id factum eodem consilio quo Flavianus Philippensium in Macedonia Episcopos sententiæ à Synodo Ephesina latæ adversus Nestorium subscripsit, nulla mentione facta legationis quam à Ruffo Thessalonicensi Episcopo & à synodo Illyriciana susceperat: *Flavianus Philippensium Episcopus unâ cum sancta synodo decernens subscripsit*. Atqui actione prima Concilij Flavianus dicitur vices gessisse Ruffi Thessalonicensium Episcopi, qui morbo detentus, ad synodum accedere non potuerat.

II. Scilicet eum ordinem servabant patres, ut Episcopi legationis suæ literas proferrent in ipso Concilij exordio; unde constare poterat an suo tantum vel etiam alieno nomine sententiam ferrent. quod in Acta referebatur; quemadmodum superius adnotavimus ex Concilio Carthaginensi, & nunc ex Concilio Ephesino. Deinde suo tantum nomine subscribebant, minus sollicitos se de legatione imposita præstantes, quia jure proprio suffragium ferre sibi liberum esse ducebant. Hunc ordinem tenuit Osius: qui veteris legationis jure fretus, quæ fortasse renovata erat à Iulio, satis habuit nomen proprium inscribere; de cujus munere aliunde constabat. At verò Archidamus & Philoxenus Presbyteri, quibus nulla ratio suffragabatur alia, præter legationem, cur synodo interessent, Iulij nomine subscripserunt. Ceterum, quàm alienus esset Osius à minuenda sedis apostolicæ dignitate & auctoritate, inde constat manifestissimè, quòd eo referente, in hoc ipso Sardicensi Concilio de appellationibus dejectorum Episcoporum ad Episcopum Romanum ex tota Ecclesia deferendis, & de Legatis ad judicia retractanda mittendis, sancitum est, eoque subscribente patres Concilij omnia negotia ad sedem apostolicam tanquam ad caput Ecclesiarum referenda esse professi sunt. Itaque ex Osi scriptis de Osi gestis judicium feratur, & de læsa apostolicæ sedis dignitate illius acerrimus vindex nullo modo periclitabitur.

III. Cùm Synodus secunda Oecumenica, ex solis Orientis Episcopis conflata, nullis ornata fuerit Romanæ Ecclesiæ Legatis, non est quòd de eorum confesso disputemus. Relatione ad Romanam Ecclesiam totiús-

que Occidentis synodum facta, atque mutuo Orientis & Occidentis consensu, Macedonij hæresis ceteraque pravorum dogmatum pestes extinctæ sunt, & Concilium illud Oecumenici auctoritate per univèrsam Ecclesiam celebratum est.

IV. In tertia Synodo Oecumenica seu Ephesina extat splendidissima legationis exemplum. Cyrillus Alexandrinus vices agens Celestini, tresque alij sibi adjuncti Legati à Celestino ad synodum missi, huic ornatissimo Concilio præfuerunt. Nestorius Constantinopolitanus Episcopus admissa societate quadam naturæ divinæ in Christo, personæ unitatem perfidè inficiabatur. Ea de re monitus à Cyrillo, eò prorupit audacia, ut Romanis auribus hanc blasphemiam ingereret. Disputatione tota ad Celestinum delata, ille Concilium Romanum contrahit, Nestoriumque univèrsalis Ecclesiæ communiōne multat, nisi intra decem dies à die conventionis numerandos scripto sacrilegam novitatem condemnet. Sed quia præsentiam suam necessariam videbat Celestinus ad sententiæ executionem, ob gratiam qua Nestorius apud aulicos flagrabat, vices suas Cyrillo Alexandrino delegavit. *Et quia nostra*, inquit ille, *in tanto negotio propemodum præsentia necessaria videbatur, vicem nostram propter marina & terrena spatia ipsi sancto fratri meo Cyrillo delegavimus, ne morbus iste longitudo occasione grassetur*. Ad ipsum verò Cyrillum literis datis, non solum vicem suam illi, sed etiam locum, & sedis suæ auctoritatem mandavit: *Quamobrem nostræ sedis auctoritate adscita, nostræque vice & loco cum potestate usus, ejusmodi, non absque exquisita severitate, sententiam exequaris*. Hanc legationem Cyrillus avidè arripuit, ut majori pondere Nestorium dejiceret, & perfidiam sacrilegam ulcisceretur. Itaque synodo Ægyptiacæ Dioceseos Alexandria coacta, ex ejus sententia Nestorium per epistolam synodicam contestatur, unâ cum Synodo Romana cui Celestinus præfuit, ut juxta tempus à Pontifice definitum respiceret. Ipsa quoque synodus Ephesina Celestinum vices suas Cyrillo commississe docuit in relatione ad Imperatores.

V. Ista quidem urunt Novatores. Sed excipiunt vices suas mandasse Cyrillo Pontificem ante coactam synodum Ephesinam. Verùm illà à Theodosio indictâ, coactam quoque Romæ à Celestino alteram synodum Occidentalium Episcoporum, in qua, priore contra Nestorium confirmato decreto, alias literas ad synodum Ephesinam Celestinus dedit per Arcadium & Projectum Episcopos & Philippum Presbyterum, qui ejus præsentiam supplerent, *αἱ ἀπαρροῦντας τὴν παρ-*

e. 3. Concil.
Sardic.

Epist. synod. Con-
cilij Sardic. ad Iu-
lium.

Vide infra cap. 20.
Iulius libel. 8. &
cap. 21. §. 11.

Cyillus ep. ad
Rom. Antioch.

Celestinus ep. ad
Circ. & pp. 13.

Ep. synod. Cilli
& Conc. Aless.
R. deo ad 107
A. 1. 1. 1. 1.
Epist.

stias, ut loquuntur patres in eadem relatione. Quamvis ergo Vicarius Celestini Cyrillus fuerit ante synodum Ephesinam, attamen in ipsa synodo alij fuerunt Legati. Quod ipse quoque faterur Celestinus in epistola ad Theodosium Augustum: *Huic synodo quam esse iussistis, nostram presentiam in his quos missimus exhibemus.* In epistola quoque ad synodum: *Direximus, inquit, pro nostra sollicitudine sanctos fratres & sacerdotes nostros unanimes nobis & probatissimos viros Arcadium & Projectum Episcopos, & Philippum Presbyterum nostrum, qui iis que aguntur intersint, & que a nobis antea statuta sunt exequantur.* Unde, ut ex iure hoc quoque addamus, posteriorem procuratorem dando, priorem prohibuisse videtur. Quæ regula tamen sic intelligitur, si res sit integra. Lire enim contestata, qui procuratorem dedit, eum mutare non potest, nisi causa cognita. In hoc autem negotio Cyrillus legatione usus Nestorium scripto monuerat. Quid autem tergiversamur? Imò & synodo quoque Ephesinæ ante trium Legatorum adventum, non solum ex prerogativa sedis suæ, sed etiam vice Celestini præfuerat. Legantur Acta: *Considentibus in sanctissima Ecclesia, que appellatur Maria, religiosissimis & sanctissimis Episcopis, Cyrillo Alexandria, qui & Celestini quoque sanctissimi sacratissimeque Romane Ecclesie Archiepiscopi locum obtinebat, & Iuvenali Hierosolymorum &c.* Quin etiam post adventum Arcadij & sociorum, Celestini locum obtinere dicitur Cyrillus in Actis. Neque injuriâ, cum sciret delegatam sibi à Celestino sedis apostolicæ auctoritatem, ad executionem sententiæ contra Nestorium in Romana Synodo latæ; de quo negotio agebatur in Concilio Ephesino.

VI. Si quis autem scrupulosè inquireat, an jure Alexandria sedis, cui secundus locus in Ecclesia competeat secundum canones, & absente Romano Pontifice primus, an verò vicario nomine synodo præfideret, respondebo, nomine Pontificis primum obtinuisse locum. Conjuncti quidem erant duo illi dignitatis gradus in persona Cyrilli, sed confusi non erant; quia synodus Oecumenica Pontificis Romani præsentiam & auctoritatem exigebat, quæ à Cyrillo supplebatur. Is autem se ipso prior erat & posterior, ratione habita utriusque sedis. Unde in inscriptione epistolæ ad synodum Ephesinam datæ ab Episcopis Constantinopoli repertis, Celestinus Cyrillo præfertur; id est, Cyrillus ipse, agens vicario nomine, antecedit Patriarcham Alexandrinum. Quare Episcopi provinciarum Macedonia, Helladis, Thessalia, utriusque Epiri veteris & novæ, & insulae Cretæ, scripto sententiam suam promentes

in Concilio Chalcedonensi, non dubitarunt asserere primæ synodi Ephesinæ præfides fuisse Celestinum apostolicæ sedis Episcopum, & Cyrillum Alexandrinæ. Imò verò synodus Chalcedonensis hoc ipsum profiteatur in definitione fidei: *Ἦς ἡγόμενος οἱ ἀζιβάται τῶ μνήμῳ Κελεστίνου ὁ τῆς Ρωμαίων, καὶ Κωνσταντινουπόλεως Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος.* Idem quoque testatur Marciani Edictum Act. III. Concilij Chalcedon. cap. IV. & XII. Quod adeo constans est apud ipsos quoque schismaticos, ut, teste Balsamone, Patriarcha Alexandrini sacra celebrent cum Phrygio, cujus ferendi privilegium Celestinus Cyrillo communicavit; qui eo capitis ornamento instructus, Ephesinæ synodo vice Papæ præfedit, & Nestorium condemnavit. *Cum non posset, inquit, Celestinus adesse Ephesi, & judicare Nestorium, visum est ut sancto Cyrillo à Celestino permetteretur huic synodo præfidere. Ut itaque constaret eum habere jus & auctoritatem Papæ, sedit cum Phrygio, & condemnavit Nestorium. Ab eo ergo tempore cum eodem Phrygio sacrificant & præcedunt Patriarchæ Alexandrini.*

VII. Aliquis fortasse petet, cur Cyrillo tres alios Legatos adjunxerit Celestinus, & in quo verberaretur, si quod intercedebat inter eos discrimen. Sed illi quaestioni facillè satisfieri potest. Etenim Theodosius Imp. à Nestorij fautoribus circumventus, disfidium in Ecclesiam invecum Cyrillo imputabat, qui contentionibus ex invidia adversus Nestorium accensis, pacem Ecclesie turbasset. Itaque literis ad omnes universæ Ecclesie Metropolitanos datis synodum generalem indixit, quò se illi conferrent cum aliquot provinciæ suæ Episcopis. Quare necessarium omnino fuit ut Celestinus alios præter Cyrillum Legatos mitteret, qui posteriores curas ad generalem synodum deferrent, & Cyrilli anathematismos confirmarent. Accesserunt ergo Legati cum mandato exequendæ suffragis suis sententiæ contra Nestorium à Celestino in secunda Romana Synodo iterum latæ. *Propterea & ego quoque, inquit Projectus Episcopus, auctoritate legationis apostolicæ sedis, unâ cum fratribus sententiæ executor existens, desinio.* Unde confurgit differentia quædam inter Cyrillum & ceteros Legatos. Etenim ille non mittebatur à Celestino, sed vices ejus suæ auctoritati ordinariæ adjunctas susceperat, & proprio jure atque ascititio censebat. Quod plenius erat & ulterius quàm esset jus Legatorum. Etenim Cyrillus vices Celestini obtinens, respondebat in hoc negotio ei qui locum Præfidis tuebatur jussu Principis aut Præfecti pratorio; qui omnia administrabat eodem jure quo Præses, si adesset. At verò

Quid si Phrygium, vide lib. 8. c. 6. §. 7.

Theod. Balsamone Tit. viij. Nomen can. c. 1.

Concil. Ephes. 1. AG. 1.

L. 1. 1. 1. 1. 1.

Ab. 1. Concil. 1. 1.

Vide Concilium 1. 1. 1. 1. 1.

Concil. Ephes. 1. 1. 1.

Cyrril. Concl.
Ephes. Par. 1.
Act. 3.

Legati *supplentes locum sedis apostolica totiusque synodi sanctissimorum Occidentalium Episcoporum*, ut loquitur Cyrillus, missi sunt ad synodum, & solo jure legationis ea quæ sibi mandatis injuncta essent, velut formulæ addicti, executi sunt. Deinde, dignitate Cyrillo cedebant; ideoque in ejusdem legationis consortio, aliunde quoque tempore posteriores, inferiores erant jure.

VIII. Ceterum observandum est tres istos Legatos, et si Celestinum & Occidentalem synodum representarent, attamen se *Romanæ Ecclesiæ vel apostolicæ sedis Legatos* inscripsisse, & iisdem nominibus à synodo quoque designatos. Quod autem attinet ad ordinem quem inter se Legati tenerent, qui perturbatus aliquando videtur in Actis synodi, non aliunde rectius constitui potest quam ex literis Celestini ad synodum & ad Theodosium, qui se fratres & coepiscopos suos Arcadium & Projectum & presbyterum suum Philippum misisse ait. Eundem ordinem secuta est Synodus Ephesina in sua interlocutione quæ habetur Actione 111. & in Actione 1v. ubi post Cyrillum vices gerentem Celestini, Arcadium & Projectum Episcopi & Legati Philippo Presbytero & Legato præferuntur, & eos Iuvenalis Hierosolymorum subsequitur. Atque sine dubio hic retentus fuit ordo in eorum confesso.

Concil. Ephes.
p. 1. Act. 3.

In censendo autem sæpe primus loquitur Philippus; & in subscriptionibus, Cyrillum & Arcadium sequitur Iuvenalis Hierosolymitanus; qui Projecto & Philippo præfertur. Aliquando etiam Cyrillum & Philippum excipit Iuvenalis, quem Arcadius & Projectus sequuntur. Quandoque verò Iuvenalistres Legatos in subscriptione antecedit. Quæ perturbatio ab exscriptorum incuria proflixit. Summa verò amanuensium oscitantia in eo mandato conspicitur quod à Concilio Episcopis ad comitatum proficiscentibus injunctum est; quod eo ordine conscriptum est, ut Philippus Presbyter Legatus dicatur apostolicæ sedis, & Arcadio atque Iuvenali (qui Legati nomine non ornatur) præferatur. Vnde vir eruditus colligebat Philippum Presbyterum ideo Arcadio prælatum, quod à latere Pontificis missus esset, reliqui duo à synodo Romana. Quod tamen repugnat Legatorum subscriptionibus, qui se ex æquo pro Legatis apostolicæ sedis & Ecclesiæ Romanæ gerunt. Sanè negari non potest quin Legati quoque à latere ex æquo dici debeant; rejecta distinctione quæ viris eruditis tantoperè placuit. Quod unico Leonis loco confirmabo, petito ex epistola ad Iulianum Coensum Episcopum: *Per fratres nostros Iulianum Episcopum, & Renatum Presbyterum,*

Mandatum Synodi inter ep. canonic. in Concil. Ephes.

Card. Ferron.
c. 55.

Leo ep. 19.

sed & filium meum Diaconum Hilarum, quos ex latere meo vice mea misi &c.

CAPUT V.

Synopsis.

I. Agendum nunc de Legatis ad synodum Ephesinam secundam missis. Ei occasione præbuit Eutyches in Synodo CP. à Flaviano & xxx. Episcopis damnatus. Synodi sententiam confirmavit Leo I. in celebri illa ad Flavianum epistola. Eutyches à Theodosio Imp. synodum Ephesinam cogendam impetrat: quò Leo tres Legatos misit, eisque quid servandum esset præscripsit.

II. Eutyches damnationis certus, Flavianum à iudicio repellere nititur rescripto Principis, tanquam lis inter Flavianum & Eutychem iudicanda esset. Dein Dioscuro Alexandrino primatum synodi à Principe deferri curat, prætextu canonum, sperans Legatos hanc injuriam minime laturos, atque adeo discessuros. Hi, quòd præfessio sedis Romanæ non daretur, in Concilio assidere noluerunt. Rogaverunt autem ut epistola Leonis de damnatione Eutychem in synodo relegeretur, quòd eludere conatur Dioscorus; & periclit. Vnde damnatus est in Chalcedonensi Concilio.

III. Noluerunt Legati in confessum Episcoporum admitti. Probat ex Actis ipsi synodi, qua Leonem à synodo expulsam esse testantur. Adfuerunt tamen ut spectatores, & animosè contradixerunt violationi fidei & canonum.

IV. Refellitur eorum opinio qui existimant Legatos illos non fuisse conquestos de injuria sedis apostolicæ illata. Legati sedis Romanæ negant Dioscorum in Concilio Chalcedonensi posse sedere, quia sine ejus auctoritate synodum Ephesinam peregerat, absque cujus sententia non licet Oecumenicam synodum celebrare.

V. Paschasinus sententia ex quorundam opinione damnare videtur eo nomine Dioscorum quòd primatum usurpaverit in ea synodo. Explicantur & emendantur Actorum Chalcedonensium verba, quæ id afferre videntur. Verba illa non habentur in exemplari ejus sententia quod Leo misit ad Episcopos Gallicanos.

I. **N**VNC agendum de Legatis ad Ephesinam secundam synodum missis; quæ anno cccc xlix. jussu Theodosij, novemdecim annis post primam, habita est Ephesi, Dioscuro Alexandrino præside. Ejus indicendæ occasio profecta est à damnatione Eutychem Presbyteri & Archimandritæ Constantinopolitani, qui nova hæresi publicata de una in Christo natura, à Flaviano & à synodo triginta Episcoporum Constantinopoli habita propter hæresim sacerdotio & monasterij administratione turbatus est. Ea de re statim Eutyches conquestus est apud Leonem Summum Pontificem, antequam relationem rerum gestarum Romam, *ut debuit*, Flavianum misisset. Sed quia communionem inaudito Flaviano à Romana sede extorquere non potuit, synodum à Theodosio Ephesi cogendam impetravit

ope

ope Chryfaphij Eunuchi, qui Principis ingenio erga fe indulgentiffimi abutebatur. Interim Leo geflis epifcopalibus adverfus Eutychem à Flaviano miffis de nova hærefi certior factus, fenis illius imperitiam apertè damnat, exarata in eam rem luculentiffima ad Flavianum tractatione potiùs quàm epiftola, qua graviffimè Incarnationis facramentum contra Nestorij & Eutychetis profanas novitates afferit. Præterea verò licèt Theodofio fe ad Concilium evocanti indicationem neceffariam non fuiſſe Leo ſcripſerit, quia non talis quaefitio orta erat unde aut poſſet aut deberet dubitari, attamen ut aliquatenus ſtatutis Principis pareretur, ſtudium ſuum commodavit, & ad diſpoſitionis imperatoriæ effectum, auctoritatem apoſtolicæ ſedis adhibuit. Quare Iulianum Epifcopum Puteolanum, Renatum Preſbyterum, & Hilarum Diaconum delegavit, qui vice ſua ſancto conventui intereſſent, & communi ſententia omnia conſtituerent: *quibus tamen ſecundum cauſam ſatis ſibi & geſtorum ſerie & ipſius Eutycheis profeſſione patefactam, evidenter & plenè quid ſervandum eſſet oſtendit.*

II. Eutyches certus damnationis ſibi in ſynodo infligendæ, tum Flaviani & primorum iudicum ſententiis, tum apoſtolicæ ſedis auctoritate, cujus ſententiam ſe per omnia ſecururum libello ad Leonem miſſo ſponderat, ad conſuetas artes & verſutias ſubſidiùmque Chryſaphij confugit. Conſilium ejus hoc fuit, ut Romanæ ſedis Legatos, & Flavianum, ejusque ſocios à iudicio repelleret. quod obtineri aliter non poterat quàm reſcripto Principis. Itaque Flavianum ejusque ſocios, qui ſecundum canones & eccleſiaſticorum iudiciorum ordinem inter iudices in hoc inſtauratum iudicio ad eſſe debebant, ad partes reorum redigit, ac ſi ſiſ aliqua inter Flavianum & Eutychem iudicanda eſſet. Hæc quidem aperta vis erat, quæ innocentiffimis Epifcopis, reſcripto Principis per fraudem elicitò, inferebatur. Sed callidiori via graſſatus eſt ad rejiciendos Romanæ ſedis Legatos. Primatum ſynodi Dioſcoro Alexandrino deferri curat decreto ſpeciali Theodofij, non autem literis generalibus, quæ eodem exemplo ad Papam & ceteros Metropolitas ſcriptæ Concilium indicebant. Iis enim Leo contradixiſſet, & ſuæ ſedis injuriam vindicaſſet. Quare machinatio illa poſt adventum Legatorum in ipſo Concilij exordio ad provocandos Legatos adnota eſt, ſperante veteratore eos aut omnino diſceſſuros, aut Principis animum per novas contentiones accenſuros. Subreptum Principi prætextu canonum. Primatus enim à Theodofio decernitur Dioſcoro ſecundum

Tom. II.

canones. Nempe ſuggeſtum fuit Imperatori, juxta canones Nicænos, ut primus locus Romano competit, ita ſecundum deberi Alexandrino Epifcopo. A ſynodo quidem Conſtantinopolitana prælatum Alexandrino Conſtantinopolitanum Epifcopum, ſed in eo nunc Flaviani eſſe cauſam, ut à iudicio conſeſſu remotus, inter reos ſe ſiſtere teneatur. Quare abſente Leone Romano, primas partes deberi Dioſcoro Alexandrino, etiam præ Legatis apoſtolicæ ſedis. Quod præiudicio Ephefinæ ſynodi prioris confirmabatur; ubi Cyrillus potiorem locum præ Romanis Legatis obrinuerat, & ſumma cum auctoritate in ea ſynodo erat verſatus. Vnde facile fuit Theodofio obrepere, cui perſpectum non erat vicem ſuam Cyrillo Celeſtinum delegaſſe, ut dixi ſuperius. Admiſſi in Concilium Legati, quid conſilij caperent dubij, temperamento quodam & fidei, quæ deſerenda non erat, & dignitati ſedis apoſtolicæ proſpexerunt. Etenim Dioſcoro allidere noluerunt, ut teſtatur Liberatus Diaconus Carthaginenſis: *Eccleſiæ Romane Diaconi vices habentes Papæ Leonis aſſidere non paſſi ſunt, eo quòd non fuerit data præſeſſio ſanctæ ſedi eorum. Insuper etiam quòd non lecta fuerat ad Flavianum epiftola in Eutychetis damnatione à Papa Leone ſcripta, & occultata fuerat epiftola ejus per ſuprà memoratos Legatos ad ipſam ſynodum directæ.* Sanè nullum poterant occupare locum Romani Legati, donec literæ ad ſynodum Ephefinam à Leone directæ, quibus eorum legatio continebatur, recitata eſſent, & in Acta redactæ. Quare in ipſo ſynodi introitu, poſt recitatas Principis literas evocatorias, Hilarus Diaconus poſtulavit ut Leonis literæ, quæ ad ſynodum per Legatos miſſæ erant, relegerentur. Ac Dioſcorus quidem interlocutus eſt ut recitarentur, ſeptiesque juravit ſe id omnino procuraturum; ſed promiſſis non ſtetit. Quæ de re graviter conqueſti ſunt Orientales Epifcopi & Aëtius Archidiaconus in Concilio Chalcedonenſi, & iudices ſeveriſſimè expoſtulaverunt cum Dioſcoro & ceteris Præſidibus Concilij Iuvenali Hieroſolymorum & Thalaffio Cæſareæ Epifcopo, eo quòd literæ illæ relectæ non eſſent. Illi verò tergiverſationibus eludere conantur interrogationem. Dioſcorus ait ſe primò & ſecundò interlocutum ut relegerentur. Iuvenalis verò, prolata eo momento epiftolam quandam Imperatoris quæ lectionem illam diſtulerit, neminem verò deinde monuiſſe ut Leonis epiftola legeretur. Thalaffius, ſe non ejus auctoritatis fuiſſe, ut ſolus de lectione illa decernere poſſet. Quæ impudentia Dioſcori inter præcipua capita ob quæ damnatus

Epist. reſcriptum Ag. 1. Cone. Chalced.

Liberat. Diac. in Breviat. c. 12.

Concil. Chalced. A. 3. 1.

C

fuit in Concilio Chalcedonenſi recenſita fuit à Paſchafino Legato: οὐδὲ τὴν ἑπιτολίαν ἀναγνώσθαι οὐδεμίαν τῆς μακαριότητος Πάπας Λέοντος.

III. Quare, ut antea dixi, nullum locum occupare poterant Legati de quorum legatione nondum constabat in ſynodo. Vnde factum ut neque etiam in conſeſſum Episcoporum admitti voluerint. Quod non ſolum diſertè docuit Liberatus, ſed patet etiam evidentiffimè ex Actis Ephefinæ ſynodi. Cum enim in Concilio Chalcedonenſi hæc verba recitarentur, *Reſidentibus Dioſcoro Alexandria, & Iuliano Episcopo agente vices & tenente locum ſanctiſſimi & beatiſſimi Romane Eccleſie Leonis*, Orientales Episcopi reclamaverunt, & mendacij Acta redarguerunt. *Ejectus est*, inquiunt, *nullus ſuſcepit nomen Leonis*. Quid apertius? Expulſum Leonem à ſynodo teſtantur patres, neminèque ejus nomine interfuiſſe. Tentavit quidem Dioſcorus à Iuliano ſuffragium exigere. Sed ipſe atque Hilarius reſponderunt ante omnia legendam epiſtolam Leonis. Tunc Eutycheſ Legatos ſibi ſuſpectos eſſe proteſtatus, quòd à Flaviano & domo & convivio lautè excepti eſſent. Enimvero licèt pro Legatis non ſe geſſerint, ut ſpectatores adfuerunt, & omnibus quæ in perniciem fidei & canonum acta erant, animosè contradixerunt.

IV. Fruſtra ergo laborant viri docti in Novatorum argutis refellendis, qui Legatos de injuria ſedis apoſtolice ob primatum Dioſcorigo conqueſtos non fuiſſe, nec Ephesi, nec etiam in Concilio Chalcedonenſi, inconfultò aſſerunt. Non erat enim cur de negata ſibi conſeſſus prærogativa conquirentur, qui legationis ſuæ fidem facere non potuerunt. Intempeſtiva omnino fuiſſet de loco diſceptatio antequam de perſonarum conditione conſtaret. Hæc erat præjudicialis quæſtio; quam diſcuti noluit Dioſcorus, dilata literarum Leonis lectiōne. Itaque Legati de hac injuria (quæ gradum ſtruebat ad ſecundam quæſtionem de ordine conſeſſus) & Ephesi & Chalcedone gravibus verbis conqueſti ſunt. Quare in ipſo Concilij Chalcedonenſis exordio Legati Romani dixerunt ſe mandata habere, quibus eis præcipitur ne Dioſcorum in ſynodo conſidere patiantur. Interrogati autem à judicibus, quòd illi crimen impingerent, Lucentius unus ex illis reſpondit Dioſcorigo reddendam eſſe rationem judicij ſui: *quia cum perſonam judicandi non haberet, præſumpſit, & ſynodum auſus eſt facere ſine auctoritate ſedis apoſtolice, quòd nunquam factum eſt, nec fieri licet*. Hoc ergo flagitium admiferat Dioſcorus, quòd ſine ſedis apoſtolice auctoritate ſynodum Ephefinam

peregir, & in ea judicium exercuit, Eutychem reſtituendo, & Flavianum ceteroſque Episcopos damnando, ac ſi legitima fuiſſet illa ſynodus; cum tamen juxta veterem Eccleſie canonem non liceat ſynodum Oecumenicam celebrare abſque ſententia ſedis apoſtolice. Rite quidem indicta fuerat hæc ſynodus literis Theodoſij Imperatoris, evocato quoque Leone Summo Pontifice, ut ſuæ ſedis auctoritatem huic ſynodo adhiberet. Miſſorum Legatorum præſentia ut nihil deſideraretur ad plenum legitimèque Concilium celebrandum efficiebat; ſed Dioſcorigo impudenti verſutia deluſi vel potiùs repudiati ſunt. Itaque rectè de uſurpata cognitione ſynodali Dioſcorigo objurgant Legati, eò quòd nondum rite conſtituta ſynodo & omnibus numeris perfecta judicium in ea ſynodicum exercuerit, vel potiùs omnia per tumultum, minas, & cædes peregir.

V. Adduci ſolet à quibuſdam formula ſententiæ Paſchafini, qua videtur damnare eo nomine Dioſcorum, quòd primatum ſibi uſurpaverit in ſynodo Ephefina. Quòd tamen ad quæſtionem iſtam nullo pacto pertinet. Licèt enim ibi dicatur Dioſcorus *preſumens ſibi primatum*, Eutychem in communionem ſuſcepiffe, ex Græco contextu, ubi Dioſcorus *ἀυθεντικός* dicitur, vox illa primatus ſignificat eum omnia cum imperiò, non autem ordine & canonicè, ſive ἀρχολόγως, egiſſe, ſuſcepto Eutyche in communionem ſub ipſa Concilij initia, non expectatis ſynodi ſuffragiis. Quare verba illa abſunt ab exemplari illius ſententiæ quòd Episcopis Gallis Leo miſit: quæ ſanè non omiſſiſſet, ſi ad contumeliam Romane ſedis ulciſcendam aliqua ratione referri potuiſſent.

CAPVT VI.

Synopsis.

I. Dioſcorigo præſumptio reſpreſſa in Concilio Chalcedonenſi. Reſtitutio Eutycheſis, & Flaviani damnatio, ingrata Leoni; qui ſynodum generalem in Italia celebrari poſtulat à Theodoſio. Negat Theodoſius, actamen reſpondet curaturum ſe ne fides Concilij Niceni injuriam pateretur. Et Anatoliū, Flaviani in ſede CP. ſucceſſorem, à Pontifice ſuſcipi contendit: qui negat id fieri poſſe, donec de fide Anatolij conſtet. Dein Legatos mittit ad Theodoſium, qui veram fidem doceant, & ſi qui contradictores eſſent, Concilium univerſale in Italia celebrari poſtulerent. Verùm ante eorum adventum Theodoſius exceſſit è viâ: cui ſucceſſit Marcianus, à quo ſuſcepti ſunt.

II. Marcianus ſollicitus de celebrando Concilio in Oriente: quò Leonem accedere hortatur. Episcopi evocantur Nicæam ad Concilium generale, quòd Chalcedonenſi.

Concil. Chalced.
Act. 1.

Act. 1. Conc.
Chalced.

donem rescripto Marciani translatum est. Ei interesse voluit Leo. Legatos tamen misit, qui vice sua synodo presiderent. Legationi addidit Iulianus Coensis Episcopus: qui licet Romanae sedis Legatus in Concilio diceretur, ei tamen non presuit. Cur ita actum.

III. Hinc colligitur falli Novatores, qui jus praesidendi synodo collatum Leoni putant à Marciano. Probatur ex Leone.

IV. Quinta synodo nullus interfuit Legatus, quod Vigilius Papa adesset Constantinopoli. In sexta synodo tria legationum genera adfuerunt. Haec agitur de Legatis ad Agathone destinandis ad comprimendam heresim Monobelitarum. Antiquus legationum ordo immutatus à Constantino Pogonata. Inquiruntur in originem hujus mutationis.

V. Agatho Constantini Imp. petitioni obsequutus est, missis diversis legationibus. Probatur ex epistola Constantini ad Georgium Constantinopolitanum. Distinctio illa observata est in subscriptionibus. Legati Concilii Occidentalis multum aberant à primo loco.

VI. Falsum igitur quod quidam existimant, in superioribus Conciliis Episcopos vices gessisse Concilii Occidentalis, Presbyteros vero Episcopos urbis. Probatur ex literis legationum, & ex subscriptionibus.

VII. Septima synodus adversus Iconoclastas celebrata, praesides habuit Legatos Hadriani I. qui primum in ea locum obtinuerunt; Therasius vero CP. secundum.

VIII. Octava synodo, quae adversus Photium celebrata est, praesuerunt cum summa auctoritate Legati sedis apostolicae.

I. **C**ONTUMELIA apostolicae sedis illata in Ephesino latrocinio, deleta fuit in Concilio Chalcedonenis Oecumenico quarto; unde peti debent sincera testimonia ad confirmandam Romani Pontificis auctoritatem, quam Dioscorus imminuere tentaverat. Sed ante omnia breviter rei gesta ferries pandenda est, ut ex facti narratione jus Romanae sedis melius constitui possit. Eutychis restitutio, & Flaviani damnatio per vim decreta à Dioscuro, excidium verae fidei prohibis pandenda est, ut ex facti narratione jus Romanae sedis melius constitui possit. Eutychis restitutio, & Flaviani damnatio per vim decreta à Dioscuro, excidium verae fidei prohibis pandenda est, ut ex facti narratione jus Romanae sedis melius constitui possit. Eutychis restitutio, & Flaviani damnatio per vim decreta à Dioscuro, excidium verae fidei prohibis pandenda est, ut ex facti narratione jus Romanae sedis melius constitui possit.

lo sedem apostolicam appellaverat. Sed Theodosius noluit iudicium repeti, quod de personis latum erat. Id unum autem discretè professus est Summo Pontifici, se curaturum ne fides Concilij Niceni injuriam pateretur, Flavianum fato functum, eiusque successisse Anatolium in sede Constantinopolitana; cuius ordinationem à Dioscuro Ephesi factam, à Pontifice suscipi contendebat. Responderet Leo sibi gratam fuisse Concilij Niceni commendationem, de ordinatione vero Anatolij nihil in alterutram partem temerè sibi rescribendum, donec constet an sinceram fidem Anatolius teneat. se nihil arduum ab eo vel dubium exigere, sed ut relegat quae à sanctis patribus Incarnationis dominicae fides fuerit custodita. Cyrilli epistolam, & quae inserta sunt gestis Ephesinae synodi I. catholicorum Sacerdotum testimonia perspiciat. Non aspernetur etiam, inquit, meam epistolam recensere, quam pietati patrum per omnia concordare reperiet. Cumque à se hoc quod eidem profuturum sit expeti desiderarique cognoverit, catholicorum sententiis toto corde consentiat; ita ut sinceram communionis fidei professionem absolutissima subscriptione coram omni clero & universa plebe declaret, apostolicae sedis & universis Domini sacerdotibus atque Ecclesiis publicandam. Ut autem velocior & plenior effectus his curis praestaretur, Legatos quatuor ad Theodosium misit, Abundium & Asterium Episcopos, Basilium & Senatorem Presbyteros, per quos quae verae fidei forma esset Princeps agnosceret; ut si in eandem confessionem Constantinopolitanus antistes consentiret, pax ecclesiastica consequeretur; sin aliqui à puritate fidei & patrum auctoritate dissentirent, Concilium universale intra Italiam celebraretur, ut in unum convenientibus omnibus his qui ignorantia aut timore prolapsi essent, correctionis remediis consuleretur. Ante adventum Legatorum obiit Theodosius; cui successit Marcianus, ducta in uxorem Pulcheria Augusta, Theodosij sorore. Legati quos Leo miserat honorificè à Marciano *καὶ ὡς ἐρχομένου λογισμῶ ἡδὲ* suscepti sunt. quae de re certiore fecit Summum Pontificem, missis uno Presbytero & duobus Diaconis. Legati, quos pro fidei libertate Leo direxerat, quemadmodum ipse loquitur in epistola ad Martinum Presbyterum, plurimum laborarunt in fortitudine fidelium roboranda, & in restituendis lapsis, ut infra dicitur.

II. Ceterum suscepto imperio, prima fuit Marciani cura ut per celebrandam in Oriente synodum Leone auctore pacem Ecclesiae restauraret. Quod suum desiderium Pontifici per literas Marcianus & Pulcheria signifi-

Leo ep. 14. ad Theodof. ep. 35. ad Pulcher.

Vide infra cap. 3. §. 3.

Leo ep. 41. 480

Ep. 38.

carunt, eum hortati ut in Orientem accederet, synodumque celebraret. Evocantur itaque ad synodum Oecumenicam, literis Principis, Episcopi; quæ Nicææ indicta primum, dein Chalcedonem rescripto Marciani translata est. Summus Pontifex, qui sibi auctoritatem synodi ex antiquo jure à Marciano delatam videbat, adesse quidem synodo contra veterem consuetudinem noluit; sed Legatos auctoritate sua instructos misit, Paschasinum & Lucentium Episcopos, & Bonifacium Presbyterum, qui sua vice synodo præfiderent. Hæc sunt ejus verba in epistola ad synodum: *Amplectendum est clementissimi Principis plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli & ad reformandam ecclesiasticam pacem voluit convenire, beatissimi Petri Apostoli jure atque honore servato, adeo ut nos quoque suis ad hoc literis invitaret, ut venerabili synodo nostram præsentiam præberemus, quod quidem nec necessitas temporis nec ulla consuetudo poterat permittere. Tamen in his fratribus Paschasino & Lucentio Episcopis, Bonifacio & Basilio Presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas existimet præfideri; nec se junctam à vobis præsentiam meam confidat, qui nunc in Vicariis meis adsum, & jamdudum fidei catholica prædicatione non desum.* Præcipua synodi sollicitudo commissa est Paschasino Episcopo, ut patet ex altera epistola ad Marcianum. Ceteris verò Legatis adjunctus est Iulianus Coënsis Episcopus, provinciæ Hellepontii, qui immobili pietate erga Flavianum semper steterat adversus Dioscorum & Eutychem. Quare cum illo nomine valde commendatus esset Leoni, legationis quoque munus illi injunxit. Legatio ista longè differt à prima. Paschasinus itaque, ejusque socij Lucentius Episcopus & Bonifacius Presbyter, ad definiendam fidem & judicium in synodo de Episcopis agendum missi fuerant, collata quoque præfidenti facultate. Eo jure usi sunt, ut patet ex Actis synodi Chalcedonensis. Basilius tamen admissus non est à patribus, ea scilicet de causa, ut existimo, quòd numerosior quàm par esset videretur legatio; quæ juxta Vespasiani edictum, & morem in synodo Nicæna usurpatum, ad tres Legatos redacta fuit, dempto Basilio; nisi fortè ob morbum à synodo abfuerit. Quod attinet ad Iulianum, ille quidem synodo interfuit cum Legati Romanæ sedis appellatione; sed unà cum ceteris non præfuit. Quod profectum est ex eo quòd in literis ad synodum à Leone datis nulla fieret Iuliani mentio, sed tantum in epistola ad Marcianum, unde potius ad consilium quàm ad plenum & integrum legationis consortium adscitus videbatur.

Leo ep. 47.

Ep. 10.

Deinde numerosior fuisset legatio quàm ab Anatolio ferri posset; qui non sine stomacho intueretur sibi prælatum Episcopum provinciæ Hellepontii jam tum sibi subdita. Itaque sola dignitate nominis concessa, Iulianus post aliquot Metropolitans subscripsit.

III. Vnde colligi potest, jus præfidenti synodo non fuisse Leoni collatum à Marciano, quemadmodum jactant Novatores, sed conservatum. Ita enim rescriptum Marciani Leo interpretatus est in epistola ad synodum. Nec injurià, cum Valentinianus Theodosio rescripserit principatum sacerdotij super omnes ab antiquitate Episcopo Romano collatum.

IV. Quinta synodo nullus interfuit Legatus; quia Vigilius Papa aderat Constanti-nopoli, quando Concilium in ea urbe habebatur: quod ipse Constituto suo quàm præsentia sua confirmare maluit. Sed in Sexta Synodo, quæ habita fuit contra Monothelitas, tria genera legationum apostolicæ sedis interfuerunt; quorum alij, Vicarij Agathonis Papæ dicebantur; alij, Legati totius Concilij apostolicæ sedis; alij verò, Legati apostolicæ sedis, scilicet Episcopi Thessalonicæ & Corinthi. De tertio isto genere dicemus cap. XIII. Hic autem explicanda est distinctio Legatorum qui destinati sunt à sede apostolica ad comprimendam & damnandam hæresim Monothelitarum, quæ vigeabat in Oriente, & ad sopiendum dissidium ex ea occasione natum inter Romanam Ecclesiam & Constantinopolitanam. Constantinus Pogonatus curam unitatis suscipiens, literis suis hortatus est Donum Papam ut religiosos & eruditos aliquot viros mitteret in urbem regiam, auctoritate & libris instructos; qui tractatu habito cum Patriarcha CP. & Marcario Antiocheno, veritatem dogmatis controversi indagarent. Sed nova petitione antiquum ordinem immutavit. Etenim cum antea ad synodos Orientis Legati sedis apostolicæ mitterentur, qui vicem Romani Pontificis gererent, & per consequentiam, Concilij quoque Romani, in quo eorum legatio decreta erat; Princeps nunc contendit à Pontifice ut dirigat non solum suæ personæ Vicarios, tres numero, vel amplius, si videatur, sed etiam seorsim Concilij Romani Legatos, usque ad duodecim Metropolitans & Episcopos, & Abbates quatuor. Petitionis istius novæ hæc mihi ratio succurrit, quòd Romana sedes invidia quadam laborabat apud Orientales, ob damnatos in synodo Martini Papæ, propter novam hæresim, Patriarchas Orientis. Itaque ut major fides Legatis apostolicæ sedis adhiberetur, Constantinus prudenter exegit ut Legati quoque

Leo ep. 47. ad synodum Chalcedonensem. Annotat. per quem hæc sunt verba.

Vide Epist. 10. hujusmodi.

Concilij Occidentalis veritatem fidei asserent; præsertim cum synodus apostolicæ sedis non ex solis Italiæ provinciis constaret, sed etiam ex variis Conciliis provinciarum quæ sitæ erant in regnis ab Imperio alienis, Francorum scilicet, Britannorum, Gothorum, & Longobardorum.

V. Agatho Papa, Doni successor, pacis ecclesiasticæ studiosus, Legatos misit, cum distinctione, nempe Theodorum & Georgium Presbyteros, & Ioannem Diaconum, qui suam vicem impleverunt; & Ioannem Portuensæm, alterum Ioannem Regij, & Abundantium Tempisanæ civitatis, Episcopos, vice totius Concilij Occidentalis, cum aliquot Clericis & monachis, ut docet Constantinus in epistola ad Georgium Constantinopolitanum. Hæc distinctio observata est in subscriptionibus Concilij: ubi primo loco subscribunt Theodorus & Georgius Presbyteri Ecclesiæ Romanæ, & Ioannes Diaconus, locum tenentes Agathonis Papæ; deinde, secundo loco, Georgius Episcopus Constantinopolis novæ Romæ; tertio verò loco Petrus Presbyter, Vicarius τοποτηρητής sedis Alexandrinæ; quarto Theophanes Episcopus Antiochiæ; quinto Georgius Presbyter, locum tenens Theodori Presbyteri & Vicarij apostolicæ sedis Hierosolymorum; interjectis dein tribus Episcopis Theſsalonicæ, Cypri, & Ravennæ, nono demum loco subscribit Ioannes Portuensis Episcopus, Legatus totius Concilij apostolicæ sedis Romæ; undecimo Basilius Gortynæ Episcopus, qui eodem se titulo Legati Concilij ornat; quem Abundantius & Ioannes Legati sequuntur. Itaque Legatis qui vices Agathonis gerebant ad ternarium numerum redactis, dempto Constantino Subdiacono, primus honor delatus est. Legati verò Concilij occidentalis, non solum post Patriarchas, sed etiam post aliquot Metropolitanos locum suum obtinuerunt.

VI. Quare non est quòd viri docti sibi persuadeant in superioribus Conciliis Episcopos à Celestino & Leone missos vices gefisse Concilij occidentalis, Presbyteros verò Romanæ Ecclesiæ personam Pontificum representasse. Etenim & legationis literæ, & subscriptiones Legatorum, se Romanæ Ecclesiæ & sedis apostolicæ Legatos, non autem Concilij, profitentium, hanc opinionem refellunt. Hoc quoque argumentum id demonstrat, nempe Episcopos illos primum occupasse locum in Conciliis: quod Patriarchæ non æquè tulissent, nisi Pontificis legatio illis imposita esset; quæ decreta quidem erat in Concilio Romano, sed omnis ejus dignitas & agendi auctoritas à Romana sede pendebat.

VII. Septima synodus coacta est annò DCCCLXXXVII. adversus imaginum hostes, studio Constantini & Irenes ejus matris, qui literis suis Hadrianum I. ad ejus celebrationem invitaverunt, enixè rogantes ut de more Legatos apostolicos mitteret. Delegavit ille Petrum Archipresbyterum Ecclesiæ sancti Petri, & Petrum Abbatem S. Sabæ; qui ejus nomine Concilio præfuerunt, primumque locum obtinuerunt; Tarasius verò Constantinopolitanus secundum; ut patet ex omnibus Actionibus Concilij.

VIII. Octava synodo, quæ adversus Photium Patriarcham C.P. & ejus socios congregata est, summa cum auctoritate præfederalunt Donatus & Stephanus Episcopi, & Marinus Diaconus, Vicarij, Legati, Missi, Apocrisitarij, seu locum tenentes Hadriani II. Papæ. Totidem namque nominibus ab Anastasio variis in locis efferuntur.

C A P V T V I I.

Synopsis.

I. Investigandum nunc quis fuerit effectus primatus seu presidentia Legatorum sedis apostolicæ in Conciliis Oecumenicis, & quam in iis Summi Pontificis auctoritas. Ut Concilium legitime celebretur, necessaria est Summi Pontificis presentia, vel ratificatio. Quam fuerit ejus auctoritas in Concilio jam constituto.

II. Si summa fuerit, perit libertas suffragiorum. Concessa libertas illa, equalitatem inducere videtur inter Pontificem Romanum & ceteros Episcopos. Itaque aut libertas suffragiorum aut Romani Episcopi dignitas periclitantur. Quarendum itaque quæ circa materiam hanc fuerit Ecclesiæ praxis vetustis illis seculis. opus hæcenus inventatum nostris ingenijs. Pontifex Romanus in hac parte utebatur jure quodam imperatorio, ac tamen libertas suffragiorum remanebat.

III. De jure relationis, cujus vis quanta esset, ostenditur ex Polybio, & Tacito. Ius illud à Consulibus ad Imperatores transit. Probatur ex Dione. Ampliatum sub sequentibus Imperatoribus; ut patet ex Julio Capitolino & Fl. Vopisco. Hallucinatio quorundam detegitur, qui jus illud malè interpretati sunt.

IV. Principes in Senatu consularem potestatem ea de causa exercebant. Attamen arbitrium primo vel ultimo loco censendi sibi reservabant. Probatur ex Tacito. Unde patet falli eos qui negant sententiam à Principibus in Senatu dictam. Princeps sententiam Senatus auriorem mitigare poterat. De prerogativa suffragij, ex Tertulliano.

V. Quo pacto fieret illa relatio à Principibus. Senatusconsulta quæ inde sequebantur, auctore Principe fieri dicebantur. Origo hujus locutionis, ex Livio. Senatus jus facere poterat, ex Vlpiano, & Gratiano Imperatore. Quid Theodosio placitum. Senatus auctoritas prorsus imminuta sub Iustiniano. Quomodo intelligenda sit illa Senatus auctoritas. Et an suprema Principum auctoritati offeceret.

VI. Relatio Principis differt à relationibus quæ fiunt ad Principem. Virisque discrimen ostenditur.

I. **H**ic sese prodit illustris quæstio, quam si prætermisero, difficultatem rerugere, & dignitati sedis apostolicæ invidere, aut ejus odium reformidare videbor, prout disceptationis eventus tulerit. Probavimus huc usque luculentissimis testimoniis Legatos sedis apostolicæ Synodis Oecumenicis præfedis, & Marcianum literis suis synodum Leone auctore celebrandam indicisse. Sed nondum explicuimus quis esset effectus illius primatus, seu mavis præsentie, quænam esset Summi Pontificis auctoritas in illis Conciliis. Non me latet tria hujus primatus privilegia vulgò observari. Vnum est, confessus prærogativa; alterum, jus rogandæ sententiæ; tertium, idque maximi momenti, necessitas præsentie Pontificis, vel ejus rati habitio, ut synodus legitimè & canonicè haberi possit, quemadmodum supra monuimus. Sed indagandum restat quænam fuerit Pontificis auctoritas in Concilio jam constituto.

II. Si summam in censendo & definiendo potestatem illi tribuamus, perit libertas suffragiorum, quam tantopere commendant Celestinus & Leo. At verò concessa suffragiorum libertate, æqualitas quædam hac in parte induci videtur inter Romanum Pontificem & ceteros Episcopos, quod multum de summa ejus dignitate detrahit. Itaque aut unius libertas aut dignitas alterius periclitantur, quemadmodum in disputatione de auxiliis gratiæ, vel hinc arbitrij humani libertas lædi, vel illinc gratiæ vis & efficacia minui rerum istarum inexpertis videtur. Non quero quid utrinque doceant Theologi rationibus è sacra scriptura petitis, cum de auctoritate Concilij & Papæ anxie & scrupulosè disputant. Id tantum mihi rimandum propono, quænam esset universalis Ecclesiæ praxis in Concilio Ephesino & Chalcedonensi, quis tunc Summorum Pontificum & universæ Ecclesiæ sensus in usu auctoritatis illius quæ in apostolica sede vigeat. Arduum opus atque invidiosum aggredior, quod nondum quisquam, ut existimo, in se recepit, quo tamen defungi aliter nec possum nec debeo, quàm recitatis testimoniis unde regulæ colligi possint quæ totum negotium extra disputationis aleam evidentissimè ponant. Quod ita temperabitur, ut quodam jure imperatorio usum hac in parte Summum Pontificem ostendam, & synodum plena atque integra suffragiorum libertate.

III. Hæc ut apprime intelligantur, observandum est ex instituto Augusti omnia magistratum Romanorum jura in Principem translata fuisse, & inter cetera, jus relationis: in quo non minima pars consularis

potestatis olim posita erat, quemadmodum observavit Polybius: *De iis, inquit, qua de liberanda incumbunt, referunt Consules, ipsique universam decretorum Senatus rationem gubernant.* Sæpe tamen factum ut absentibus vel prævaricantibus aut mussantibus Consulibus referrent aliqui è principibus amplissimi ordinis, puta Consules designati, vel aliquis Prætorum aut Tribunorum, Tanti verò momenti jus illud erat, ut Senatusconsultum fieri non posset sine relatione; qua negotium de quo Senatus consulendus erat, à Consule exponebatur. Ejus necessitatis illustre habetur exemplum apud Tacitum, qui refert Thraseæ sententiam in senatu dictam; deinde hæc verba subjungit: *Magno assensu celebrata sententia. Non tamen Senatusconsultum perfici potuit, abnuentibus Coss. ea de re relatum.* Etsi enim liceret patribus, quoties jus dicende sententia accepissent, que vellent expromere, relationemque in ea postulare, ut notat idem auctor, attamen à Consulibus arbitrio pendebat an referrent ea de re ad Senatum, eumque consulere. Hoc quidem jus sublata Reipublicæ libertate Consulibus ademptum non est, sed pars quoque fuit imperatoris potestatis, id Principibus paulatim sibi vindicantibus. Exemplum est ab Augusto, ut dixi; in cujus honorem decretum refert Dio ut assumpta in perpetuum Tribunitia potestate, liceret ei, quoque Senatu, unam de quacunque re vellet relationem facere, etsi Consul non esset. Postea ampliato honore Principum, inventa sunt ad similitudinem decreti hujus jura secundæ, tertiæ, quartæ, quintæ relationis, ut patet è variis Capitolini & Vopisci locis; hoc est, ut quoque Senatu possent de duabus, tribus, quatuor, quinque rebus, quas vellet cunque, etiam non Consules, facere relationem. Augusto unius tantum negotij relatio unoquoque Senatu permissa fuerat: sequentibus Imperatoribus quarta vel quinta concessa, eodem Senatusconsulto quo illis imperium confirmabatur. Quare falluntur viri docti, qui jura quartæ vel quintæ relationis sic accipiunt, ut de negotio eodem Principibus liberum fuerit quartò vel quintò referre. Certum quidem est ea lege qua imperium Vespasiano delatum est, sic constitutum. *Ut ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatusconsultum per relationem discussionemque facere liceat.* Sed remittere relationem non significat quod eruditi viri contendunt, scilicet interrupta deliberatione ad primam relationem facta, consultationem differre ad iteram relationem. Ea verba id tantum volunt, ut Principi liceat vel referre statim, vel relationem remittere, id est, in aliud tempus

nat ubique. Auctoritas epistola Leonis. Par Zoſimi factum.

III. Temperamentum tamen huic auctoritati adhibendum à Leone, prudenti inſtituto. Nempe, ut ſi epistola huic aliqui Episcopi non aſſentirentur, tota negotij diſceptatio ad Concilium generale referretur. Etenim definitio fidei à Pontifice Romano facta non adstringit Chriſtianos, niſi accedat univerſalis Eccleſie conſenſus. Quod probatur auctoritate Quinte Synodi.

IV. Summus Pontifex verum in Concilio Oecumenico ſancientiarum auctor eſſe debet, ad exemplum Principum Romanorum. Probatur ex Marciano Imperatore in epistola ad Leonem, & Pulcheria Augusta. Duæ igitur auctoritates in ſynodo; una, Leonis; altera, ſynodi. Ex his duabus irretactibilis rerum propoſitarum definitio conſequebatur.

V. Comparatio relationis imperatoria & pontificia. Pontificum definitiones in ſynodis examinabantur, ut conſtaret an ſcripturis & canonibus congruerent. Itaque poſt definitionem Pontificis, & declarationem ſynodi, certa erat fidei regula. Pontifex Romanus primam & maximam habet pro veritate ſententiam, ex Facundo.

VI. Explicatur jus quod Dioſcovo quaſtum eſt in ſynodo Ephes. 11. ob auctoritatem ei collatam reſcripto Theodoſij. Ea auctoritas in eo verſabatur, ut jus quidem relationis haberet Dioſcorus, cum prerogativa ſuſfragij, ſed tamen conſenſus ſynodi neceſſarius haberetur, quod probatur ex ipſius Dioſcori verbis in Concilio Chalcedonenſi prolatis.

I. **H**is poſitis, aggredienda eſt diſceptatio pontificia potestatis in ſynodo Oecumenica Chalcedonenſi. Acta fidem faciunt eorum quæ ibi in utramque partem geſta ſunt. Ac deinde ad ſynodum Ephesinam regrediemur. Sed antequam huic diſcuſſioni incumbam, neceſſe eſt paucis dicere de auctoritate qua Summus Pontifex uſus eſt ante Concilij congregationem. Non ſolum enim ſynodum Ephesinam ſecundam reſcudit, ſed à communionem quoque ſua ejus ſynodi participes removet, Legatosque ſuos miſit Conſtantinopolim, qui Anatolio urbis regie Episcopo ceterisque Orientis Episcopis ſubſcribendam præberent epistolam de incarnatione à ſe editam. Subſcripſit Anatolius; retulitque ipſe Leoni, unâ cum Legatis, plures in Oriente Episcopos communionis Romanæ cupidos dolere quòd adverſum terrores Dioſcori non tenuiſſent conſtantiam. Qua de re plena auctoritate Leo decernit quid agendum eſſet: *Cum Legatis noſtris, quos miſimus, participata tecum ſollicitudine volumus diſponatur quatenus hi qui plenis ſatisfactionibus malè geſta condemnant, & accuſare magis ſe eligunt quàm tueri, pacis & communionis noſtræ unitate latentur; ita ut digno priùs anathemate, quæ contra eadem catholicam ſunt recepta, damnentur.* Quod autem attinet ad Dioſcorum & Iuvenalem perturbationis auctores, Anatolio præſcribit ut ea cuſtodiat quæ Legati facienda eſſe dixerint; nempe ut eorum no-

Leo ep. 40. cap. 1.

mina ad altare non recitentur, nec ſanctorum nominibus ſine diſcretionem miſceantur, cum damnatam impietatem non deſerentes, ipſi ſe ſua pravitate condemnent, quos convenit aut percelli pro perſidia, aut laborare pro venia. Sed aliâ deinde epistolâ de iis qui ſuperiorem locum in ſynodo Ephesina vindicarunt, ſi reſpiſcerent, eorum ſatisfactionem maturioribus apoſtolice ſedis conſiliis reſervat, ut examinatis omnibus atque perpensis, de ipſis eorum actionibus quid conſtitui debeat aſſimetur. Omnium quoque difficultatum quæ in hoc negotio emergere poſſent ſollicitudinem ad ſe trahit. Quare certum eſt & indubitarum apoſtolice ſedis auctoritate aſſertam fuiſſe fidei veritatem adverſus perſidiam Eutyſchis, ſynodi Ephesinæ latrocinium caſtigatum, Episcopos Orientis ad ſatisfactionem adactos, & Leonis epistolam pro ſincera fidei definitione ſuſceptam.

II. Non melatet olim in provinciis erumpens hæreticum virus, ſynodorum provincialium decretis expulſum, hæreſi atque hæreticis damnatis. Sed hæreticis tantum in provincia degentibus pœna à ſynodis indicebatur. At verò Leo I. hæreſim in Oriente natam, & hæreticos non ſolum in Occidente, ſed etiam in Oriente damnat, ejuſque ſola epistola vim ſententiæ & definitionis canonice obtinet; ſynodum quæ faverat hæreſi reſcindit, & perturbationis auctores ſuo iudicio reſervat. Sic olim Pelagianis à Zoſimo damnatis, eorum hæreſis per totum orbem proſcripta eſt; ut diſertè ſcribunt Auguſtinus & Proſper.

III. Enimvero ſummæ huic auctoritati temperamentum quoddam adhibuit ipſe Leo; nempe, ut ſi rebus à ſe definitis aliqui Episcopi non aſſentirentur, tota negotij diſceptatio ad generale Concilium referretur. Nec immeritò; cum optimè ſciret univerſalis Eccleſiæ fidem nullibi apertius explicari, vel ſplendidiùs eminere, aut ſecuriùs prædicari, quàm in compendio univerſalis Eccleſiæ, quæ Concilii generalibus repræſentatur; ubi Spiritus ſancti præſentiam teſtatur congregatio Sacerdotum, quemadmodum loquitur Celeſtinus. Quare licet nullo pacto Summus Pontifex Leo de doctrina fidei dubitaret, quam epistola ſua luculenter expoſuerat; at tamen ſynodi neceſſitatem agnovit, ſi aliquot Episcopi ſuæ definitioni reſfragarentur. Etenim formam fidei per Legatos ſuos ad Theodoſium mittens, ait: *Sin vero aliqui à puritate noſtræ fidei atque patrum auctoritate diſſentiant, Concilium univerſale intra Italiam, ſicut ſynodus quæ ob hanc cauſam Romæ convenerat in eum petit, clementia veſtra concedat; ut in unum convenientibus omnibus hiſ qui aut igro-*

14. ep. 11.

At ſi ſiſte
aſſimetur
I. Leonis
reſer ad no
na ſingul
perredat
lente cauſam
aſſimetur
veri dicitur
cetera ſuſcep

Aug. ſem. 1. d.
reſer apſol.
Proſp. in Ch.

Celeſt. ep. ad
mod. Epif.

vide ſupra
p. 1. hujuslib.

Leo ep. 11.

vantia aut errore prolapsi sunt, correctionis remediis consulatur. Et aliis literis Pulcheriam rogat, ut si qui à confessione fidei dissentiant, quam ipse explicuerat, synodum cogi procuraret: *A qua (id est, fidei confessione) si forsitan ab aliquibus discrepatur, universale Concilium Sacerdotum haberi intra Italiam clementia vestra annuente jubeatur; quò remota arte fallendi, tandem pateat quid altiore tractatu aut coerceri debeat, aut sanari.* Noverat prudentissimus ille Pontifex definiendi auctoritate, qua vigeat, Episcopos populúmque Christianum non adstringi tanquam indubitata fidei regula, nisi accederet per provincialium Episcoporum subscriptiones universalis Ecclesie consensus, vel reculantibus plerisque unius confessionis concordiam, Synodi Oecumenicæ publica professio Pontificis definitionem amplecteretur. Verissimè enim observatum est à Quinta Synodo, (quæ factum Vigili non probat, quòd præsentè Oecumenica Synodo, seorsim ab illa Constitutum suum de rebus propositis à Iustiniano edere volebat) Apostolos docuisse in rebus fidei communem tractatum esse necessarium. *Licet enim, inquit illi in definitione fidei, sancti Spiritus gratia & circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea quæ agenda erant; non tamen aliter voluerunt de eo quòd movebatur, se oportere gentes circumcidi, definire, prinquam communiter congregati; divinarum scripturarum testimoniis unusquisque sua dicta confirmarunt. Vnde communiter de eo sententiam protulerunt, ad gentes scribentes: Visum est Spiritui sancto & nobis &c.*

I V. Sanè quænam futura sit Summi Pontificis potestas in Concilio Oecumenico, facile animadverti potest. Nempe rerum gerendarum & sancendarum auctor esse debet; quemadmodum Senatusconsulta olim in Imperio fiebant auctore Principe. Vnde Marcianus Augustus de proposito suo cogendæ synodi ad Leonem ita scribit, ut eo auctore illam celebrare velit, id est, eodem jure quo Principes Senatui auctores fiebant aliquid censendi. Si cui autem sublesta & frivola videatur hæc interpretatio, nolim mihi succenseat, sed ipsi Marciano; qui planis & disertis verbis sic Pontificis auctoritatem expressit, ut Leoni definiendi secundum canones jus tribuat, & synodo sua quoque constitutione declarandi. *Si verò hoc onerosum est ut tu ad hæc partes advenias, hoc ipsum nobis propriis literis tua sanctitas manifestet: quatenus in omnem Orientem, & in ipsam Thraciam, & Illyricum, sacra nostra literæ dirigantur, ut ad quandam diffinitum locum, ubi nobis placuerit, omnes sanctissimi Episcopi debeant convenire, & quæ Christianorum religioni atque catholica fidei pro-*

sint, sicut sanctitas tua secundum ecclesiasticas regulas diffiniverit, sua dispositione declarent. Quæ paraphrastice concepit Marcianus, in unum verbum contraxit Pulcheria Augusta, eadem de re loquens in epistola ad Leonem, nempe, ut eo auctore decernant Episcopi: *Facto Concilio, & de catholica confessione, & de his Episcopis qui ante hoc segregati sunt, sicut fides & Christiana pietas exigit, te auctore decernant.* Itaque quemadmodum in Senatusconsultis olim, sic in Synodi Chalcedonensis decretis duæ auctoritates in unam sententiam confluebant. Altera Leonis, qui non solum censebat, sed etiam referebat ad synodum cum prærogativa suffragij; altera synodi, quæ suis quoque suffragiis orationem seu epistolam Leonis confirmabat; ita ut ex hac consensione irretractabilis rerum propositarum definitio consequeretur.

V. Quemadmodum autem relationis imperatoris hæc erat necessaria & velut innata conditio, ut rectæ rationis præscriptum sequeretur, atque utilitati publicæ consuleret, vel sanè non incommodaret, (qua de re libera erant Senatorum suffragia) ita quoque relationis pontificiæ partes erant ut in fide & pace Ecclesiarum constituenda; à sacris scripturis, à canonibus, & à traditione majorum nullo pacto discederetur. Quare illud anxie à synodo disquirebatur, an Pontificum epistola prin scripturis & canonibus congrueret; ut ita demum auctoritate illius omnes tenerentur, atque duobus veluti vinculis in fide confirmati essent, definitione Pontificis, & declaratione synodi. Hic est Marciani sensus, cum scripsit illa quæ à Leone secundum ecclesiasticos canones definiuntur, à synodo declaratum iri. Sanè cum semel tradita fidei hærendum sit, ut docet Iudas Apostolus, hinc sequitur eam esse fidei Christianæ rationem, ut vetera eruantur, non autem nova condantur; quemadmodum rectè monuit Vincentius Lirinensis. Quare Summus Pontifex & Synodi Oecumenicæ in id totis viribus incumbunt, ut veritatem fidei adversus hæreson novitates decretis suis post consultationes accuratas constanter vindicent. In asserenda autem veritate, Romanæ sedis antistes primam & maximam accepit potestatem, & pro veritate plus ceteris consacerdotibus potest; ut loquar cum Faundo Hermianensi.

VI. Ut autem liquidius constet in quo versaretur prima illa præsidium potestas in Synodis Oecumenicis, præter illam quam à Marciani literis protulimus interpretatio nem, adjungenda quoque est Dioscori Alexandrini explicatio in Concilio Chalcedonensi, ubi ab eo, tanquam à Synodi Ephesinæ

Ep. Pulcherie p. 1.
Concil. c. 31.

Vide locum Fa-
cundi lib. 1. l. 1.
Differt. c. 15. §. 10.

Rescriptum Theodosij ad Dioscor. Concil. Chalced. A. R. 1.

secunda præside, ratio exigebatur eorum qua perperam decreta erant; ideoque illius valde intererat ut eam potentiam, quantum fieri posset, oratione sua labefactaret. Collata illi fuerat rescripto Theodosij *adversus*, primatus & auctoritas Synodi Ephesina; adjunctis tamen duobus collegis, Iuvenali Archiepiscopo Hierosolymorum, & Thalassio Archiepiscopo Casarea Cappadociae. Agnoscit ergo Dioscorus non sibi solum iudicium commissum fuisse, sed suis quoque collegis Iuvenali & Thalassio. se quidem unâ cum illis iudicavisse, & definitivisse; attamen synodum quoque universam consensisse. Itaque iudicij auctoritatem sibi assumit, nempe ob jus relationis cum prerogativa suffragij: sed necessitatem consensus synodi admittit, ut inde plena definitio confurgat. Hæc sunt verba Dioscori: *Comperit vestra clementia quia non mihi soli sacratissimus noster Imperator commisit iudicium; sed & beatissimo Iuvenali, & sanctissimo Episcopo Thalassio, auctoritatem synodi dedit. Nos ergo iudicavimus que iudicata sunt. Consensit nobis & universa synodus. Quare in me solum ista extenduntur, quando auctoritas executionibus data est, & iudicatis à nobis consensit (ut dixi) universa synodus, & confessa est propriis vocibus, & subscripsit, & relatum est piissimo Imperatori divæ memoriæ Theodosio, & confirmavit omnia que iudicata sunt à sancta & universalis synodo, generali lege? Quare promiscuè ista accipiuntur, primatum synodi gerere, auctoritatem sive *adversus* obtinere, & iudicium ferre.*

CAPUT IX.

Synopsis.

I. Leo I. præfedit synodo Chalcedonensi per Legatos suos. Literis ad synodum datis utitur suffragij sui prerogativa, decernendo quid agendum esset in causa fidei, & de disciplina restauranda.

II. In contentionibus de fide, synodus secuta est definitionem Leonis. Recitatur epistola ejus ad Flavianum; quam synodus recepit, tanquam continentem veram fidem. Episcopi tamen Illyriciani & Palestini questionem moverunt de tribus ejus epistola locis. Sed deinceps, & ambiguitatem omnem sibi à Legatis ademptam profitentur. Ex his collegit Quinta Synodus, quæcunque apud synodos proferuntur, ab iis non simpliciter, sed cum inquisitione approbari. Formulam fidei proponi Iudices postulant.

III. Formula ea confecta fuit iis verbis quibus Leonis dignitas tentari videretur. Eam ob rem repudiata fuit à Legatis & aliquot Orientalibus. Dissidium illud ortum ob transmissa aliquot Leonis verba in ea formula: qua cum addi postularent, contradictum est à concinatoribus formulæ. Dissidium illud sopitum industria Imperatoris, & Iudicum; ac repudiato Dioscoro, Leonis epistola suscepta est, tanquam Petri confessioni con-

gruens. Synodi de ea receptione decretum confirmavit Marcianus.

IV. Hinc duo colliguntur. Primum, omnes Episcopos epistola Leonis subscripsisse, quod ejus auctoritatem demonstrat. Alterum, nefas synodo visum, si vel uno verbo ab ea epistola discederetur. Ius itaque relationis cum prerogativa suffragij agnovit in Leone synodus Chalcedonensis. Probatum ex epistola synodica ad Leonem. Quæ tamen in eo negotio fuerint synodi partes, non tacent.

I. PRIMÆ hujus & maximæ auctoritatis periculum faciamus in Actis Synodi Chalcedonensis. Agebatur de opinione Eutythis, an fidei contraria esset. Ea de re quid sentiendum foret, Leo summa auctoritate perscripsit epistola ad Flavianum Constantinopolitanum data: quæ recitata cum non esset in Concilio Ephesino, per fraudem Dioscori Alexandrini, honoris illi periculum creavit in Concilio Chalcedonensi. Huic ergo synodo pro scandalis evellendis coactæ per Legatos suos Leo quidem præfedit; præterea verò literis suis ad synodum datis, suffragij sui prerogativa sinceram fidem constituit, perfidiam Eutythis à se damnatam in priore ad Flavianum epistola significavit; restituendos Episcopos decrevit, qui pulsati erant à sedibus suis eò quod hæresim non recepissent; ceteris, si errorem relinquerent, honorem conservandum. *Vnde fratres carissimi, inquit, rejectis penitus audaciâ disputandi contra fidem divinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat; nec liceat defendi quod non liceat credi; cum secundum evangelicas auctoritates, secundum propheticas voces, apostolicamque doctrinam plenissimè & lucidissimè per literas quas ad beatæ memoriæ Flavianum Episcopum missimus fuerit declaratum quæ sit de sacramento incarnationis Domini nostri Jesu Christi pia & sincera confessio. Pergit verò de disciplina restauranda quid agendum sit præscribere, iis verbis: Quia verò non ignoramus, per pravas emulationes, multarum Ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimòsque Episcopos, qui hæresim non receperunt, sedibus suis pulsos, & in exilia deportatos, atque in locum superstuum alios substitutos, vulneribus his primitus adhibeatur medicina justitiæ, nec quisquam ita careat propriis, ut alter utatur alienis; cum si, ut cupimus, errorem omnes relinquunt, nemini quidem perire honor debeat; sed illis qui pro fide laboraverunt, cum omni privilegio oporteat jus proprium reformari.*

II. Magna contentione de fide disceptatum est in synodo; sed omnia exacta sunt ad normam à Leone præstitutam. Actione secunda Concilij relectis Symbolis Nicænæ synodi & Constantinopolitanæ, atque epistola Cyrilli ab Ephesina synodo confirmatâ, adjuncta est quoque recitatio epistolæ

Leonis ad Flavianum. Post lectionem, confestim omnes Episcopi clamaverunt hanc esse Apostolorum & patrum fidem, se omnes ira credere, Petrum per Leonem locutum, Dioscorumque Ephesi hanc epistolam suppressisse ne legeretur. Attamen de sensu trium locorum ejus epistolæ dubitantibus Episcopis Illyricianis & Palæstinis, interpretatio adhibita ab Aëtio Archidiacono Constantinopolitano & à Theodoro, quæ Leonis cum Cyrillo convenire docebat, commotam dubietatem ab eorum animis statim eximere non potuit, licet reliqua synodus profiteretur nihil dubij superesse. Quare Iudices interlocuti sunt ut intra dies quinque qui dubitabant Episcopi penes Anatolium Constantinopolitanum convenirent, ut à ceteris qui jam Leonis epistolæ subscripserant docerentur. Actione quarta, interrogantibus Iudicibus quænam esset synodi de fide sententia, respondit Paschasius synodum eam fidem amplecti quæ à Concilio Nicæno, Constantinopolitano, & Ephesino exposita est, quàmque Leo sua epistola declaravit. Iterum Iudices interlocuti sunt, à singulis Episcopis declarandum an hæc epistola consentiret cum Symbolis Nicæno & Constantinopolitano. Ac statim quidem professus est Anatolius Constantinopolitanus eam consonare cum expositione fidei à tribus Conciliis prioribus edita, atque adeo ante synodum se illi subscripsisse. Sed Paschasius agrè videtur hanc interlocutionem tulisse. Retulit enim manifestum esse, nec dubitari posse, quin epistola Leonis cum superioribus Symbolis concordaret. Quod omnes Episcopi suffragiis quoque suis testati sunt, seque illi epistolæ subscriptiones suas apposuisse. Illyriciani verò & Palæstini, qui dubitationem Actione secunda injecerant, professi sunt ambiguitatem omnem, quæ ex linguæ Latine vocibus proficisci videbatur, sibi à Legatis ademptam, ideòque se quoque epistolæ subscripsisse. Vnde rectè Quinta Synodus ex ista Actione collegit, quæcunque apud synodos proferuntur, ab iis non simpliciter sed cum inquisitione approbari, nempe si congruant cum expositione & doctrina patrum. Ceterum occasione monachorum qui factionem Eutyichis tuebantur, Iudices interlocuti sunt à synodo formulam fidei dandam, quæ credenda exponeret.

III. Formula verò iis verbis concepta est quæ Leonis auctoritati aliquo pacto adversari videbantur, & ambiguitate quadam officere veritati. Ea itaque relecta Actione quinta, etsi ab omnibus Episcopis summo applausu excepta fuerit, Romani Legati & aliquot Orientales repudiarunt. Hi etenim

Tom. II.

cum animadvertissent aliquot verba epistolæ Leonis à formulæ concinnatoribus dissimulata fuisse, in has voces eruperunt: *Si non consentiunt epistola apostolici & beatissimi viri Papæ Leonis, jubere nobis rescripta dari ut reverentiamur, & ibi synodus celebretur.* Discordiam istam componere Iudices tentarunt, postulantés à synodo ut aliquot Episcopi è singulis Dicecesibus unâ cum Legatis & Anatolio coram magistratibus istis in oratorio de fide tractarent. Sed reclamaverunt Episcopi, nihil addendum definitioni pertinacissime contententes; professi quidem se Leonis epistolam suscipere, nolle tamen inferere formulæ quæcunque epistola illa continebantur. Contentio accensa erat ob verba epistolæ; quibus Leo aiebat salvam utriusque naturæ proprietatem in unam coivisse personam, scilicet *ἀοψυχας, ἀρετῆρας, & ἀδιυπέρας.* Negotio ad Imperatorem relato, præcepit ille ut Episcopi selecti hac de re disceptarent secundum interlocutionem Iudicum, aut quisque per suum Metropolitanam fidem sine ulla ambiguitate exponeret, vel synodum scirent in Occidentalibus partibus celebrandam. Necdum sopita erat concertatio, cum Iudices Episcopos interrogarunt an Dioscorum sequerentur, an verò Leonem. His verò respondentibus se Leoni adherere, Iudices dixerunt addendum ergo definitioni duas esse naturas inconfusè, inconvertibiliter, & inseparabiliter secundum judicium Leonis. Statim verò collatione facta cum delectis Episcopis, formula fidei omnium votis ita concepta est, ut disertè Leonis epistola recepta sit tanquam Petri confessioni congruens, & omnia dubia juxta præscriptum illius epistolæ explicata sunt. Quæ iterum confirmata sunt Actione sexta, præsentè Marciano Principe: qui patribus interrogatis an ex omnium sententia fidei definitio edita esset, synodi consensum suo quoque edicto confirmavit, poenis in contumaces decretis.

IV. Non frustra, ut existimo, in narratione hujus disceptationis moram traximus. Etenim duo præcipua colliguntur. Vnum est, omnes Episcopos epistolæ Leonis subscripsisse, quod ejus auctoritatem demonstrat, cum decretis subscribatur, & non Episcoporum suffragiis. Alterum est, nefas tandem synodo visum, si vel uno verbo ab ea epistola discederetur. Etenim cum superioribus Actionibus præjudicatum fuisset omnium patrum suffragiis epistolam Leonis congruere cum traditione majorum, auctoritas Romanæ sedis id exigebat ut formula fidei edita à Concilio & Leonis definitionem disertis verbis amplecteretur & ex ejus præscripto ambiguitates tolleret; nempe ut

D ij

synodus declararet quod Leo definiverat, quemadmodum loquebatur Marcianus Imperator. Quare jus illud relationis cum prerogativa suffragij Concilium quoque Chalcedonense in Leone disertissimis verbis agnovit. ne quis per adulationem hoc à me confictum putet. Etenim in synodica epistola ad Summum Pontificem patres profitentur eum fuisse, in expositione fidei, Petri interpretem, seque ipsos duce & auctore Pontifice veritatem Ecclesie filii deprompsisse. *Ὁθεν καὶ ἡμεῖς ἀρχαῖοι σοὶ ἔχοντες ἀφίλευαι ἁποστολικοῦ, τῆς ἀληθείας τοῖς τῆς ἐκκλησίας τεκνοῖς τοῦ κλήρου ἐδείξαμεν.* Sed ut dignitatem auctoritatemque Pontificis non dissimulant, ita quoque synodi partes non omitunt, quæ uno spiritu, una conspiratione, arque concordia, confessionem fidei declaravit, Christo spiritalis delicias per literas Leonis Episcopis, in synodo velut in convivio quodam confidentibus, præparante.

CAPVT X.

Synopsis.

I. Primatus vim Leo exercuit in Concilio adversus Dioscorum: qui inter reos sedere iussus est, ut causam diceret. At Theodoretum, quem sede sua Dioscorus in Synodo Ephesina secunda deiecerat, in Concilium Chalcedonense admissus est; quia locum suum Summus Pontifex ei restituerat. De restitutione illa Theodoretus accuratè dicitur libro septimo.

II. Conjunctionem auctoritatis Pontificis & Concilij præserti cognitio habita de Dioscoro. Legati condemnant Dioscorum, sistere se iudicio recusantem. Deinde eorum sententia accessit assensus synodi, unde confecta est plena Dioscori damnatio. Explicatur ordo quem tenuit Paschasius.

III. Iudicium à Paschasio conceptum sub nomine Leonis, de synodi consensu. Commonitorium synodi ad Dioscorum missum, quo episcopatu deiectus à Concilio renuntiatur, differi ab exemplari sententia à patribus subscripta. Concilia generalia in Occidente celebrata, concepta sunt ut plurimum sub nomine Pontificis, sacro approbante Concilio, exemplo petito à Concilio Chalcedonensi.

IV. Origo usus illius petitur è jure primatus, quod auctoritatem tribuit Pontifici, & synodo consensum. Sic munia cuiusque partitur Leo. Probatum etiam ex iis que gesta sunt in synodo Rome habita sub Hilario.

V. Hilari decreta confirmat synodus. Episcopi provincie Tarraconensis Ireneum, qui secundum supremam Episcopi Barcinonensis voluntatem in ea sede ab iis institutus fuerat, auctoritate Romani Pontificis confirmari petunt. Hanc consultationem Hilarius retulit ad synodum; sed pro suffragij prerogativa presumptionem illam damnavit, cuius sententiam secuta est synodus.

VI. In hac synodo habetur expressa imperialis auctoritatis imago. Pontifices aliquando sententiam suam scripto recitabant; quam sequebantur acclamationes. Exemplum in Felice, & Symmacho.

VII. Solemnia hæc à Senatu in Ecclesiam translata

sunt. Mos acclamandi Principibus, è theatro in Senatum invehitis. Acclamationum ritus. In Concilio Ephesino acclamationes factæ sunt Celestino, & Cyrillo, & in Chalcedonensi, Leoni.

VIII. Senatusconsulta aliquando facta solis acclamationibus. Post acclamationes tamen, Senatores interdum interrogabantur. Quandoque acclamationes sequebantur sententiam ejus qui primus censuerat. Alia consensus formula.

IX. Eadem acclamatione consensus omnium ostendebatur in Concilio Ephesino & Chalcedonensi, & in Romanis sub Hilario & Symmacho. Sapienter id notatum à Symmacho.

P R I M A T U S quoque sui & principalis auctoritatis vim Leo in Concilio exercuit adversus Dioscorum Alexandrinum, quem in ipso synodi exordio ab Episcoporum sede amovendum per Legatos suos edixit, & inter reos constituendum, ut causam diceret. Paschasius verò reverendissimus Episcopus & Vicarius sedis apostolicæ, cum in medio una cum his viris reverendissimis collegis suis stetisset, dixit: Beatissimi atque apostolici viri Papæ urbis Romæ, quæ est caput omnium Ecclesiarum, præcepta habemus pre manibus; quibus precipere dignatus est ejus apostolatus ut Dioscorus Alexandrinorum Archiepiscopus non sedeat in Concilio, sed audiendus intromittatur. Hoc nos observare necesse est. Si ergo precipit vestra magnificentia, aut ille egrediatur, aut nos eximus. Idem jus statuerat Theodosius adversus Flavianum, quem jusserat sistere se in Concilio Ephesino secundo, iudicij sui adversus Eutychem in synodo CP. lati rationem redditurum. Tergiversati quidem sunt Iudices, acerbam existimantes & duram Dioscoro impostam conditionem. Attamen cum Legati mandata Leonis urgerent, & Dioscoro objicerent quòd synodum celebrasset absque sedis apostolicæ auctoritate; etsi hoc videretur aliquo pacto convellere imperatoriam potestatem, qua fultus synodo Ephesinæ Dioscorus præfederat, Iudices præceperunt ut Dioscorus in medio confessu residet inter reos. Vice versa Theodoretus Episcopus Cyri, qui honore deiectus fuerat à Dioscoro in synodo Ephesina secunda, in Concilio Chalcedonense admissus est, episcopali dignitate ornatus; quia locum suum Summus Pontifex illi restituerat, & Imperator adesse synodo jusserat. Sed restitutionem istam Theodoretus accuratè discutimus in exercitatione de iudiciis canonicis Episcoporum.

II. Vtriusque verò auctoritatis conjunctionem, nempe Romani Pontificis & Concilij, præserti cognitio habita de Dioscoro. Quæstio canonica præsentibus magistratibus disceptari non poterat. Quare illis absentibus ordo iudicij constituendus fuit à Legatis Ro-

manis, qui de se his verbis loquuntur: *Nostram parvitatem huic sancto Concilio pro se pre-
sistere precepit (Leo). Ideoque necessarium est,
hec qua in medium proferuntur, per nostram in-
terlocutionem disceptari.* Statim vero libellos
adversus Dioscorum porrectos recitari ju-
bent, ejusque contumaciam tribus edictis
evocati, & sistere se iudicio recusantis, con-
demnant. In qua damnatione illud obser-
vandum est, Legatos primam sententiam
protulisse, synodumque sententia quoque
sua Legatis suffragatam. unde constata est
plena Dioscori damnatio ex auctoritate
Pontificis & Concilij. Hunc vero ordinem
tenuit Paschasinus. Ter synodum interpella-
vit quid videretur agendum de Dioscoco.
Respondit synodus, canonicis poenis subden-
dum. Iulianus autem Hypaporum Episco-
pus a Legatis petivit, qui τὸ νόμος Leonis ha-
berent, ejusque locum occuparent, ut con-
tra Dioscorum poenas a canonicis inflictas
decernerent. *Omnis enim & tota universalis
synodus concors efficitur vestrae sanctitatis senten-
tie.* Quod etiam Maximus Antiochiæ testa-
tus est. Tunc recitatis Dioscori flagitiis, ejus-
que perspecta in scelere obstinatione, Pas-
chasinus non solum censuit a synodo con-
demnandum, sed etiam ex auctoritate Leo-
nis condemnavit. Referam ejus verba, prout
se habent in epistola Leonis ad Episcopos
Galliæ, cui exemplar sententiæ latæ adver-
sus Dioscorum adjunxit, iisdem verbis quæ
Paschasinus protulit, qui Latine loquebatur
in synodo. *Vnde sanctus ac beatissimus Papa ca-
put universalis Ecclesiæ Leo per nos, ut Legatos
suos, sancta synodo consentiente, Petri Apostoli
preditus dignitate, qui Ecclesiæ fundamentum,
& petra fidei, & caelestis regni sanctorum nuncupa-
tur, episcopali eum dignitate nudavit, & ab om-
ni sacerdotali opere fecit extorrem. Quare super
his congregata venerabilis synodus canonicam
contra predictum Dioscorum proferat justitia sua-
dente sententiam.* Recensentur deinceps in
Actis Episcoporum omnium suffragia qui
Dioscorum dejiciunt.

III. Sed observandum est, iudicium con-
ceptum fuisse a Paschasino sub nomine Leo-
nis, de synodi consensu, quem consensum
patres statim verbis explicuerunt, & senten-
tiæ Paschasini subscriplerunt, nulla senten-
tiæ formula sub nomine synodi concepta.
Fateor quidem missum esse ad Dioscorum
sub synodi nomine Commonitorium, quo
docebatur damnatum fuisse, & episcopatu
dejectum a Concilio. Sed rescriptum illud
longè differt ab exemplari sententiæ a patri-
bus subscriptæ. Itaque mirandum non est si
posteriora generalia Concilia in Occidente
celebrata concepta sint ut plurimum sub no-

mine Pontificis, sacro approbante Concilio, cum
traxerint exemplum ab hac formula, *Leo per
nos Vicarios suos sancta synodo consentiente &c.*

IV. Hoc proficiscitur è primatus jure,
quod auctoritatem tribuit Pontifici, & syno-
do consensum. Sic munia cujusque partitur
Leo, loquens de scriptis a synodo Romana
patriarchali missis in Orientem ad Martia-
num Faustumque Presbyteros. Potiori enim
ratione Summus Pontifex in synodo Roma-
na utebatur jure relationis & suffragij præ-
rogativa. Cujus rei usus eleganter expressus
est in synodo Romæ habita sub Hilario Papa.
Refert ille synodo de transgressione cano-
num, quæ frequentissima erat in ordinatio-
nibus Episcoporum, ad se, qui potissimi Sa-
cerdotis administrat officia, talium vitiis
culpam pertinere dicens, nisi huic malo pro-
spiciat. Deinde vetat ne bigami, inscij lite-
rarum, membrorum damna perpessi, & pœ-
nitentes, ad sacros gradus adspirent, pœnis
in ordinatores latis. Tum petit a patribus sy-
nodi ut huic Constituto subscribant, quate-
nus synodali iudicio aditus claudatur illicitis.

V. Non opus erat diligentiori examine in
re tritissima & a canonicis toties vetita.
Quare omnes Episcopi & Presbyteri in ac-
clamationes eruperunt, Hilario vitam precati,
quæ proposita erant confirmantes. *Exau-
di Christe, Hilario vita. Dictum sexies. Hac
confirmamus, hac docemus. D. VIII. Hac tenen-
da sunt, hac servanda sunt. D. V. Doctrinæ ve-
stræ gratias agimus. D. X. Ista ut in perpetuum
serventur rogamus. D. XV. Per Dominum Pe-
trum, ut in perpetuum serventur rogamus. Dictum
VIII.* Sed majori cura discutienda fuit in ea-
dem synodo consultatio Episcoporum pro-
vinciæ Tarraconensis; apud quos Barcino-
nensium Episcopus supremæ voluntatis arbi-
trio sibi Irenæum quendam Episcopum sub-
stitui optavit. quod clero & plebi civitatis
Barcinonensis & Episcopis provinciæ gra-
tum fuit & acceptum, qui hoc suum iudicium
auctoritate Romani Pontificis firmari pe-
tunt. Hanc consultationem retulit Hilarius
Papa ad synodum, sed cum suffragij sui præ-
rogativa. Sic enim inquit, post repressam gra-
vibus verbis sacerdotiorum successione:
*Quod quàm grave sit, estimate. Atque ideo, si
placet, etiam hanc licentiam generaliter de Eccle-
siis auferamus; ne, quod turpe dictu est, homini-
bus se putet debere quod Dei est.* Tum relectis
Episcoporum Tarraconensium literis, qua-
rum recitatio variis acclamationibus synodi
interrupta est, Hilarius Episcopus dixit: *Ac-
ceptis que recitata sunt, de omnibus nunc, fratres,
speciales sententias Deo vobis inspirante depromi-
te.* Sex Episcopi provectiores ea de re cen-
suerunt, prout oratione sua Pontifex synodo

Leo ep. et. Si rã-
men dilectioni ver-
ba trahi scripserit
nostra potuerit;
que non solum a-
postolica fides au-
thoritate, sed etiam
sancta synodi, qua
ad nos frequent
convenit, unda-
ministrate directã
fuit.

In Decretis Hilari.

auctor fuerat. Et statim, *Ab universis Episcopis dictum est: Sententias fratrum omnes sequimur, omnes confirmamus, & observandas esse decernimus.* Hanc cognitionem his verbis clausit Hilarus: *Quoniam presentis definitionis formam, quæ secundum sanctorum est statuta sententiam, in omnium Ecclesiarum notitiam pervenire decernimus, ne cuiquam pro sui possit ignorantia licere quod non licet, edere gesta Notariorum sollicitudo curabit.*

VI. In hoc synodi Romanæ exemplo expressam habemus imperialis auctoritatis imaginem, cum de Senatusconsultis ad ejus relationem & orationem condendis agebatur. Quare scripto quoque sententiam suam Pontifices aliquando recitabant, quæ sententiis & acclamationibus totius synodi munitur. Sic edita sunt decreta Felicis contra iteratum baptismum Africanorum & rebaptizatorum penitentiam. *Proinde, inquit, ut manifesta sit super hoc nostra sententia, quæ nobis sunt visa recitentur.* Sic quoque in synodo Romana Symmachus, recitatis per Notarium decretis quæ ipse opportuniore judicavit, post acclamationes Episcoporum dixit: *Ergo universitati placet & ab omnibus recognoscitur vel probatur ista sententia? Univerſa synodus dixit: Placet; & quod omnibus placet, fiat.* Tandemque adjecit Symmachus: *Acclamationes vestras synodique judicium presentia gesta suscipient.*

VII. Ordo censendi in his synodis, mos depromendi sententias per acclamationes, judicium factum per discessionem, petita sunt ex more recepto in Senatu, quando Senatusconsultum fiebat. Hunc acclamandi Principibus ritum viri eruditi jam olim illustrarunt, qui è theatro in Senatum est admissus. Non tamerè autem quid quisque vellet acclamabat, sed, ut in choris, erat aliquis cuius vox ceteris præiret. hic formulam acclamationis concipiebat, reliquus cœtus nihil nisi acceptas ab eo voces reddebat. In acclamando autem modulatione quadam utebantur, & sæpius eadem verba resonabant. Semper autem in Actis Senatus adnotatum quoties quidque fuisset repetitum, quod ne historici quidem neglexerunt. Nam legitur sæpe apud scriptores historiæ augustæ, *Dictum quinquies, dictum decies, dictum vicies, imò & sexagies* apud Trebellium in Claudio. Hinc vetus Ecclesia & acclamandi morem usurpavit, & formulasis similes quæ in gratiam Principum proferebantur: quas in Acta ecclesiastica per Notarios pari diligentia referebat. Extant in Actis Concilij Ephesini acclamationes factæ Celestino & Cyrillo; & in Actis Concilij Chalcedonensis, acclamationes factæ Leoni: *Ἀέριτος πολλά τὰ ἔτη.*

Πατριάρχης πολλά τὰ ἔτη.

VIII. Sciendum autem est Senatusconsultum aliquando factum fuisse solis acclamationibus, nullis sententiis dictis, quod factum refert Pollio in Senatusconsulto de Valeriani censura. Aliquando verò post acclamationes, interrogabantur Senatores, quod factum in electione Taciti Imperatoris, apud Vopiscum. Quandoque verò à sententia dicenda incipiebant; post sequebantur acclamationes approbantium sententiam ejus qui primus sententiam dixerat, cujus moris exemplum apud Capitolinum in Maximo & Balbino. Cum enim Sabinus sententiam dixisset, acclamatum est uno consensu: *Æquum est, justum est. Sabini sententiæ omnes consentimus.* Quandoque brevioribus verbis consensum suum exprimebant, solenni formula, *Omnes, Omnes.*

IX. Simili acclamatione in Conciliis Ephesino & Chalcedonensi, & in Romanis sub Hilario & Symmacho, communis consensus omnium ostendebatur; ac præterea eadem varietate, post acclamationes, vel ante, sententiæ rogabantur, vel omittentur, ut fieri solebat in Senatu. Quare non absque gravi causa Symmachus interlocutus est acclamationes Episcoporum & judicium synodi in Acta esse redigenda; quia sententia & consensus synodi his acclamationibus explicabatur.

CAPVT XI.

Synopsis.

I. *Ius relationis quod in synodis usurpatum est ab Episcopis Romanis, acceptum referri non debet Marciano. Probat ex Actis synodi Ephesinae, ubi Celestinus eo jure usus est. Synodus illa aperit profertur se Celestini epistola coactam ad ferendam sententiam adversus Nestorium.*

II. *Magni momenti sunt illa verba. Auctoritas epistola Pontificis ea est ut parendi necessitatem inducat, si scripturis & traditioni majorum congruere reperiat. Verba Concilij referuntur.*

III. *Firmi Casareæ Episcopi verba expenduntur, que auctoritatem Romani Pontificis respiciunt. Acclamationes Episcoporum factæ Celestino & Cyrillo referuntur.*

IV. *Quæritur an licuerit Oecumenica Synodo de aliquo fidei vel discipline capite decernere sine relatione Pontificis. Ita usurpatum à synodo Chalcedonensi.*

I. **R**ELATIONIS imperatoris usum à Pontificibus Romanis in synodo Chalcedonensi & in Occidentalibus Conciliis usurpatum fuisse demonstravimus. Quod accepto ferendum non est rescripto Marciani, ac si Summus Pontifex ex indulgentia &

Felix in Decretis.

Casub. in Notis ad Vulcatium.

Sabinus in Notis ad Vopiscum.

Vopiscus in Notis ad Vopiscum.

delegatione Principis Synodi Chalcedonen-
sis auctoritatem assecutus fuisset, quemad-
modum supra monui. Etenim eodem eximio
jure in synodo Ephesina Celestinum usum
fuisse ipsius Oecumenicæ synodi testimonio
probare possumus. Nestorij hæresim Roma
in synodo damnauerat Celestinus, ipsumque
Nestorium, nisi perfidam novitatem aper-
ta & scripta confessione intra decem dies de-
poneret, ab universalis Ecclesiæ commu-
nionem deiecerat: cujus sententiæ execu-
tionem delegavit Cyrillo Alexandrino. Hic ex
sententiâ Celestini, atque sua, totiûsque
synodi Ægyptiacæ, synodicam epistolam ad
Nestorium dedit; qua eum hortatus est ut à
stolidis dogmatibus, quæ publicè docebat,
desisteret, quod nisi intra tempus in literis
Celestini præfinitum præstaret, certò sciret
se à communionem totius Ecclesiæ excidisse.
Cogitur Ephesina synodus: ubi recitatis Ce-
lestini & Cyrilli epistolis ad Nestorium, at-
que prolatis è patrum antiquorum operibus
excerptis aliquot sententiis, Nestorij impie-
tas convicta, & Celestini atque Cyrilli sine-
ra fides omnium consensu approbata est.
Quare sententiâ depositionis in Nestorium
terevocatum & contumacem fertur à syno-
do; ita tamen ut ejus condemnandi auctori-
tas in Celestinum quoque referatur. Etenim
apertè profitentur patres synodi se & à sacris
canonibus & à Celestini epistola coactos ad
eam sententiam ferendam. Quasi dicerent
Celestinum epistola sua synodo auctorem
fuisse damnandi Nestorij.

II. Magni autem momenti sunt illa ver-
ba, quibus se coactos dicunt, id est, ex offi-
cio adstrictos, ut canonibus qui contuma-
ciam plectebant, & rebus à Celestino adver-
sus impietatem decretis, morem gererent.
Ea est enim auctoritas epistolæ Pontificis, ut
parendi necessitas incumbat, postquam, dis-
cussione facta, sacris Scripturis & traditioni
majorum congruere invenitur. quo examine
defuncta erat synodus Ephesina antequam
judicium ferret adversus Nestorium. Hæc
sunt Concilij verba: *Coacti per sacros canones
& epistolam sanctissimi patris nostri & commi-
nistri Celestini Romane Ecclesiæ Episcopi, lacry-
mis subinde perfusi, ad lugubrem hanc contra
eam sententiam necessario venimus.*

III. Ne quis autem existimet alienam à
verbis synodi sententiam nunc primum à me
confictam fuisse, perpendenda sunt quæ dixit
Firmus Cæsareæ Episcopus post adven-
tum Legatorum Arcadij, Projecti, & Phi-
lippi; qui, post damnatum Nestorium, Ephe-
sum accesserunt. Ait Firmus, primam sen-
tentiam tulisse Celestinum, eamque huic ne-
gotio formam per priores literas suas ad Cy-

rillum præscripsisse quam synodus executio-
ni dederit. Quare eum secundis quoque li-
teris ad synodum Ephesinam datis, atque
per Legatos delatis, eandem sententiam de
fide confirmasset, post confirmationem lite-
rarum *Omnes reverendissimi Episcopi simula ac-
clamaverunt: Hoc justum judicium. Novo Paulo
Celestino, novo Paulo Cyrillo. Celestino custodi
fidei. Celestino cum synodo concordi. Celestino
universa synodus gratias agit. Vnus Celestinus.
Vnus Cyrillus. Vna fides synodi. Vna fides orbis
terrarum.* His acclamationibus, ut fieri sole-
bat à Senatu erga Principem, synodus Ephe-
sina Celestinum ejusque Legatum Cyrillum
suo quoque nomine valde commendabilem
prosecuta est. Legati autem relectis gestis
contra Nestorium subscripserunt. Quæ sub-
scriptio à Cyrillo *canonica assensio* dicitur,
ἡ ἐκκλησιαστικὴ συναίνεσις; & à Legatis *ἡ ἐκκλησιαστικὴ
κατανομήσις*, confirmatio rerum judicatarum.

IV. Vnus tantum restat articulus, in quo
utriusque relationis imperatoricæ & pontifi-
ciæ comparatio ineunda est, ut sciatur an
illis per omnia conveniat. Inter ceteros re-
lationis effectus observavimus Senatuscon-
sulta sine Consulibus vel Principis relatione
fieri non potuisse. Quæri ergo potest non ab-
surdè an licuerit Oecumenicæ synodo de ali-
quo fidei vel disciplinæ capite sine relatione
Pontificis decernere. De synodo Oecume-
nica loquor, in qua Pontifex per se vel per
Legatos præsidet, non autem de Conciliis
provincialibus, aut Diocesanis, quibus nulla
interest sedis apostolicæ legatio. Ac sanè an-
tiquam esse Legatorum persuasionem video,
ut existimaverint Pontificem rerum omnium
gerendarum in Conciliis illis auctorem esse
debere; ita ut etsi fortè non retulerit, saltem
primam sententiam promat. Hanc disertis
verbis expresserunt patres synodi Chalcedo-
nensis in epistola synodica ad Leonem: ad
quem scribunt, Paschasium Legatum ejus-
que socios vehementer obstitisse novæ jurif-
dictioni quæ à synodo tribuebatur sedi Con-
stantinopolitanae, ex eo capite præcipuè,
quod Leonem vellent ejus rei auctorem fie-
ri, quemadmodum auctor fuerat rectæ fidei
facienda. Volebant scilicet ea de re prius à
Leone decerni, cujus auctoritati ceteri dein-
de Episcopi consentirent & subscriberent.

*Qui enim, inquit, locum vestre sanctitatis
obtinere sanctissimi Episcopi Paschasius & Lu-
centius, & qui cum eis est reverendissimus Presby-
ter Bonifacius, his ita constitutis vehementer re-
sistere tentaverunt, proculdubio à vestra provi-
dentia inchoari & hoc bonum volentes, ut sicut
fidei, sic bonæ ordinationis vobis deputeretur effe-
ctus.* Hanc Legatorum opinionem non om-
nino refutare videtur Concilium; ita tamen

Concil. Ephes.
A. 4. 27

AA. 11

Epistola synodica
Conc. l. Chalced.
den. ad Leonem.

ut in casu proposito ei locus esse non posset ob temporis circumstantias. Respondent enim, Imperatoris, Senatus, & civium urbis regis desideriis obsequendum fuisse, qui novam istam auctoritatem decreto synodi Oecumenicæ confirmari volebant. quod fieri non poterat, si ante omnia Pontificis sententia exquirenda fuisset. Itaque in his angustiis se negotium constituisse, non dubitantes quin Leo hoc quoque decretum amplecteretur. quod perinde esset ac si ab initio ipse illius auctor fuisset, eò quòd rectorum facinorum à filiis gestorum omnis gloria redunderet in patres, qui jure patriæ potestatis hoc sibi vindicant. Quare obnixè rogant Pontificem ut suo quoque decreto synodi iudicium honoret, ut sicut in rebus fidei rectè constitutis Pontifici tanquam capiti consensum suum adhibuerunt, ita quoque primatus sui jure ipse quod decet filiis impendat, nempe confirmationem & consensum, καὶ πεπερασμένως βεβαιώσιν τε καὶ συγκαταστήσιν.

CAPVT XII.

Synopsis.

I. Investigatur quam esset veterum sententia de hoc jure relationis cum prerogativa suffragij ante Concilium Ephesinum. Ejus exemplum illustre in Sardicensi Concilio: in quo summa auctoritas fuit Osi, Romani Pontificis Legati. Socrates & Sozomenus explicati, qui aiunt non licere quicquam decernere de rebus ecclesiasticis absque sententia Episcopi Romani. Hanc hac interpretatio è verbis Iulij.

II. Prerogativa illa suffragij non adimebat ceteris libertatem suffragiorum. Probat ex Julio; cujus verba explicantur.

III. Quid sit canon ecclesiasticus apud Socratem. Is est canon Nicenus sextus, quo primatus defertur Episcopo Romano præ ceteris Patriarchis, quod probatur multis auctoritatibus.

IV. Ordo dignitatis Patriarcharum constitutus in Concilio Niceno. Canone vij. quartus honoris gradus tribuitur Episcopo Hierosolymorum, id est, primus post tres Patriarchas. Varia hujus canonis versiones. Canone vij. definiti loci trium Patriarcharum. Probat ex verbis canonis; tum auctoritate Papa Leonis ad Anastasium scribentis.

V. Cum primum dignitatis locum obtineret Episcopus Romanus, consequens est ut jus prima sententia & suffragij prerogativam obtineret. Ea fuit mens Socratis & Sozomeni. Eam prerogativam agnovit Concilium Romanum sub Damaso.

VI. Trivæ dictio, qua usi sunt Socrates & Sozomenus, auctoritatem cum suffragio conjunctam significat in antiquis canonibus. Probat ex canone vij. Concilij Niceni, ubi ἡ δὲ αὐτῆς sumitur pro Metropolitanis suffragio & auctoritate. Prima autem sententia erat penes Metropolitanos.

VII. Ab illis quoque pendebat rerum gestarum confirmatio; sive τὸ αὐτῶν; ita tamen ut omnia communi

decreto & ex sententia plurimorum agenda essent, ex canonibus Nicenis. Id quoque statutum in canone apostolico xxxiii. ubi ἡ δὲ αὐτῆς sumitur pro sententia Metropolitanis, atque item pro collectione suffragiorum omnium Episcoporum. Hac eadem notione vox illa usurpatur in canone apostolico xxxix. & in canone lvii. Laodiceno.

VIII. Illustre hujus significationis testimonium extat in synodo Chalcedonensi Actione quarta. Unde colligitur canone Niceno statutum ut omnes Episcopi sententiam sui Primatis expectent, & nihil arduum agant prætermittendo illius sententiam. Ἐπιτομὴ Alexandrini Episcopi definitionem interpretati sunt Judices.

IX. Jus ab Ægyptiis Alexandrino Episcopo tributum Romano asserit Petrus Chrysologus. Concilia Oecumenica nihil in Ecclesia decerni posse putant absque sententia Romani Pontificis, cum de causis universalius agitur. Probat etiam auctoritate Macedonij Patriarchæ CP.

X. Quinta Synodus rogat Vigilium ut ad Concilium accedat, & ceteri presideat; missa etiam amplissima & insigni legatione. Qui respondet se suam sententiam Principi porrecturum seorsum à synodo. Vigilij confirmavit definitionem synodi; qua tunc sine controversia Synodi Oecumenica nomen prætulit.

I. Si quis autem illud quoque requirat ut exponam quamnam esset veterum sententia de hoc jure relationis cum prerogativa suffragij ante Concilij Ephesini tempora, consulendum est Sardicensi Concilio; in quo Osius Romani Pontificis Legatus refert de rebus canone constituendis, sed ita ut primam sententiam addat. Deinde rogat patrum suffragia, qui confertim in ejus sententiam transeunt. Pulcrum sanè antiquitatis monumentum, in quo jus relationis eminet. Gaudentius quidem & Ianuarius Episcopi tres canones proposuerunt, Osius connivente. Sed hoc nihil detrahit de jure legationis; præcipuè cum ad suam auctoritatem trahat, quando lubet, quæ ab alio Episcopo proponuntur, ut accidit Olympio Episcopo, qui suggestit ultimum canonem; cui Osius decretum addidit: Osius dixit: Suggestente fratre & coepiscopo nostro Olympio, etiam hoc placuit. Ad hanc prerogativam referendi sunt Socrates & Sozomenus, quorum testimonia frequentissimè proferuntur; sed quæ à paucis, ut quidem puto, sincerè intellecta sunt. Eusebiani coegerant Antiochiæ Concilium Orientalium Episcoporum, quod Athanasio Georgium Cappadocem substituit. Socrates verò notat nec Iulium Episcopum Romanum nec ejus Legatos ad eam synodum accessisse; cum canon ecclesiasticus jubeat non optere absque sententia Episcopi Romani decreta Ecclesiis sancire: Ἀλλὰ μὲν εἶδ' ἑὶ Ἰούλιος παρὼν ὁ τῆς μεγίστης Ρώμης ἐπίσκοπος, εἶδ' ἑὶ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν ἀπεσταλμένοι τινὲς καὶ τῶν ἐκείνων ἐπιστολικῶν κελύωντ' ἵνα δὲν ὡς ἐξ ἑλίου γινώμενοι ὑποσώψῃ Ρώμης τῆς ἐκκλησίας κενονέη. In ejusdem

ejusdem facti narratione severioribus verbis hanc legem Sozomenus expressit. Ait enim Iulium cum Orientalibus expostulasse quod contra leges Ecclesie ipsum ad synodum non vocassent. Nam legem esse sacerdotalem que pronuntiat acta illa irrita esse que absque sententia Episcopi Romani constituuntur. Insignis alicujus auctoritatis vestigia latent in significatione horum verborum, *ἡ δὲ τῶν ἁγίων*, cum *ἁγίων* illius defectus irrita reddat synodorum decreta. Vnde patet hac locutione non nudum aliquod suffragium, sed prerogativam suffragij, de qua hucusque multis diximus, significari. Ne quis verò meæ conjecturæ hanc interpretationem imputet, profiteor eam me hausisse à verbis Iulij, unde Socrates & Sozomenus sua quoque traxerunt. *An ignoratis*, inquit Iulius, *hanc esse consuetudinem, ut primum nobis scribatur, sicque hinc qua justa sunt definiantur. Si ergo talis suspicio in eum Episcopum inciderat, huc eam oportebat ad istam Ecclesiam deferri.* *ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι τοῦτο ἐστὶν τῶν ἁγίων, ὡς ἔρεπον ἡ ἐξουσία ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐστὶν ἐκ τῶν ἁγίων ἀλλὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων. ἡ δὲ ἐξουσία ἐστὶν ἐκ τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων.*

II. Primam itaque sententiam & suffragij prerogativam disertissime sedi suæ asserit Iulius ex recepta consuetudine; qua in rebus communibus Ecclesie universalis statum contingentibus, (qualis erat Athanasij causa, quæ fidem respiciebat) non autem in ceteris disciplinæ negotiis, uteretur. atque hoc est quod contendimus. Ceterum hoc non adimit suffragiorum libertatem ceteris Episcopis; quemadmodum profertur Iulius in eadem epistola. *Nam si, ut dicitis*, inquit, *omnino in culpa fuerunt, oportuit secundum canonem, & non isto modo, iudicium fieri. Oportuit scribere omnibus nobis, ut ita ab omnibus quod justum esset decerneretur.* Quorum verborum hic est sensus; oportuisse de negotio ad Romanum Episcopum & ad Synodum Occidentalium perscribi; ut communi omnium Occidentalium & Orientalium decreto, quæ justa essent, constituerentur. Ex hoc loco mihi videntur collegisse Socrates & Sozomenus necessitatem sententiæ Romani Pontificis in synodis nisi canone ecclesiastico.

III. Querunt anxie viri eruditi quis sit canon ille ecclesiasticus. Sed non est quod tantopere vexentur in re alioqui satis aperta. Is est canon Nicænus sextus, quo primatus defertur Romano Episcopo præ ceteris Patriarchis; quemadmodum & Synodus Oecumenica secunda & Iudices Cognitores in Concilio Chalcedonensi canonem illum interpretati sunt. Relectis enim canone vi. Nicæno & canone CP. in Synodo Chalcedo-

nensi, Iudices pronuntiarunt primatum deberi Romanæ sedi juxta canones: *Perpendimus omnem quidem primatum & honorem præcipuum secundum canones antiquæ Romæ Dei amantissimo Archiepiscopo conservari.* Hunc quoque canonem Nicænum respexit Novella Valentiniani, cum ait beati Petri merito, urbis dignitate & auctoritate, firmatum fuisse primatum Romanæ Ecclesie. Vnde in verulissima canonum interpretatione, quam Paschasius in Concilio Chalcedonensi protulit, lemma canonis Nicæni ita conceptum est: *Quod Ecclesia Romana semper habuit primatum.* *ἢ ἐκκλησία Ρώμης πάντοτε ἐστὶν ἡ πρώτη.*

IV. Non solum enim canonibus Nicænis Patriarcharum potestas sancita est, sed etiam ordo dignitatis constitutus. Id eximie docet canon vi. i. quo quartus honoris gradus tribuitur Æliæ sive Hierosolymorum Episcopo, id est, post tres Patriarchas, Romanum, Alexandrinum, & Antiochenum: *Quia consuetudo obtinuit & antiqua traditio ut Æliæ Episcopus honoretur, habeat honoris consequentiam; salva metropoli propria dignitate.* Quod in Græco contextu habetur *ἐκ τῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων*, Dionysius Exiguus vertit *honoris consequentiam*; antiqua verò Teilonis versio relata in Concilio Carthaginensi vi. i. *ordinem honoris*, id est, ut primum gradum post tres Patriarchas, de quibus actum canone sexto, Hierosolymorum Episcopus obtineat. Si Concilium curam ordinis gessit in assignando hujus Episcopi loco, intelligere nos oportet id actum quoque canone sexto inter priores Patriarchas, ita ut ordine scripture Antiochenus sit tertius, Alexandrinus autem secundus, primus verò Romanus. Primatus ille colligitur ex ipsis verbis canonis; quæ Romanum Episcopum velut exemplar constituunt ejus auctoritatis quæ Episcopo Alexandrino confirmatur in Ægypto. Certa enim & recepta est illa regula, quam proposuit Aristoteles, quod primum est in unoquoque genere, exemplar esse ceterorum quæ genere illo comprehenduntur. Quare verè Leo I. Anatolio CP. exprobravit quod secundum gradum dignitatis Alexandrino Episcopo & tertium Antiocheno contra Nicænos canones auferre conaretur: *Dolce etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam ut sacratissimas Nicænorum canonum constitutiones conararis infringere; tanquam opportunè se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundæ honoris privilegium sedes Alexandrina perdidit, & Antiochena Ecclesia proprietatem tertiæ dignitatis amiserit.*

V. Itaque cum primus dignitatis locus perspicue à Nicæna synodo deferatur Ro-

Concil. Chalced. Act. xxi.

Can. vi. Episcopo Romæ prævilius esse.

Concil. Chalced. Act. xxi.

Act. xxi.

Act. xxi.

Act. xxi.

mano Episcopo, hinc sequitur illi quoque eam auctoritatem competere qua potiebantur in politia civili qui principem locum obtinebant, id est, primam sententiam, & suffragij prerogativam, quemadmodum recte jus illud e verbis Iulij interpretati sumus. Eadem quoque sine dubio mens fuit Socratis & Sozomeni: qui, ne quid ardui *καὶ ὑπόμνημα* Episcopi Romani constitueretur in Ecclesia, canone ecclesiastico vetitum fuisse scripserunt. Hanc prerogativam agnovit quoque Concilium Romanum ex Episcopis Italiae & Galliae sub Damaso coactum: quod Ariminense Concilium ex eo elevat, inter cetera, quod Episcopus Romanus illi non interfuisset, cujus praecipue erat expectanda sententia: *Siquidem*, inquit, *numerus Episcoporum qui erant Arimini in unum congregati, praedicti vim habere non debet; praesertim cum formula illa composita sit neque Episcopo Romano, cujus sententia praeter ceteris omnibus expectanda erat, neque aliis eidem consentientibus.*

Concil. Rom. in ep. ad Illyrios, apud Theodoret. lib. 1. c. 21.

V I. Non frustra autem *ὑπόμνημα* dictio à Concilio Romano & à Socrate atque Sozomeno usurpatur. Etenim notio illius vocis non simplex nudumque suffragium sed etiam auctoritatem cum suffragio conjunctam significat in antiquis canonibus. Exemplum est obvium in sexto canone Nicæno; ubi statuitur illum non esse pro Episcopo habendum qui ordinatus fuerit *καὶ ὑπόμνημα ὑποπολιτῆς*, id est, *praeter sententiam Metropolitanani*, juxta Dionysij versionem; vel *praeter consilium*, ut habet versio Teilonis; vel *sine arbitrio*, juxta vetustissimam interpretationem. Quo loco *ὑπόμνημα* sumitur pro Metropolitanani suffragio & auctoritate. Prima autem sententia erat penes Metropolitanos, ut colligere licet ex eorum dignitate, & discretissime docuit Leo primus.

Concil. Nic. can. 6.

V II. Ab ipsis quoque pendebat rerum gestarum confirmatio, sive *τὸ κέρας*, ut loquitur Concilium Nicænum. Ita tamen in definitionibus suis versari eos oportebat ut omnia *communi cunctorum decreto rationabili & secundum ecclesiasticam regulam comprobato* transfigantur, *obtinereque sententia plurimorum*, quemadmodum loquitur canon sextus. Eadem omnino decreta fuerant in canone apostolico xxxiii. vel xxxv. ubi quemadmodum sententia Metropolitanani *ὑπόμνημα* dicitur, ita etiam collectio suffragiorum omnium Episcoporum *ὑπόμνημα* quoque dicitur, sicque ex duabus auctoritatibus una integra solidaque totius synodi sententia consurgit. Hac eadem notione *ὑπόμνημα* accipitur in canone apostolico xxxix. vel xl. unde transcripta est pars ultima canonis lv. i. Laodiceni, quo prohibentur Presbyteri & Diaconi aliquid

agere *ἀνευ ὑπόμνημας ἑπιπολιτῆς*, id est, *sine auctoritate Episcopi.*

V III. Sed illustre hujus significationis testimonium extat in synodo Chalcedonen. si: ubi post damnationem Dioscori Alexandrini, decem Episcopi Dioeceseos Aegyptiacae invitati à synodo ut subscriberent epistola Leonis & damnationi Eutychetis, respondent hoc tentari à se non posse, donec in locum Dioscori ordinatus fuerit Alexandriae Episcopus, ex cujus sententia & praescripto ceteri Episcopi Aegyptij deinde subscriberant. hanc auctoritatem olim Episcopo Alexandriae delatam à canone Nicæno. *In omnibus*, inquit, *expectamus sententiam sanctissimi Archiepiscopi; & petimus vestram clementiam expectari praesidis nostri sententiam, quia cum in omnibus sequemur. Nam & sanctissimi patres qui in Nicæa congregati sunt trecenti decem & octo, hanc regulam dederunt, ut sequatur omnis Aegyptiaca regio Archiepiscopum magni nominis civitatis Alexandrinae, & nihil absque ipso agatur ab aliquo ei subjacente Episcopo.* Itaque cum ab Episcopis urgerentur ut eandem cum synodo Oecumenica fidem profiterentur, iterum Iudices & synodum flebiliter obsecraverunt ut ordinatio Archiepiscopi expectaretur; *quatenus, juxta veterem consuetudinem, illius sequerentur sententiam. Quod si extra voluntatem praesidis nostri aliquid faceremus, sicut praesumptores, & non servantes secundum canones antiquam consuetudinem, omnes Aegyptiaca regionis insurgent in nos.* Unde colligere licet auctoritatem sive *ἐξουσία* primatus patriarchalis à canone Nicæno confirmatam in eo versari, ut omnes Episcopi *ὑπόμνημα* sive sententiam sui Primatis expectent, & nihil arduum agant praetermissa illius sententia, *καὶ ὑπόμνημα*, id est, sine illius decreto, & prerogativa suffragij. Tanta verò ratio habita fuit illius auctoritatis quae sedi Alexandriae competeat, ut Iudicum interlocutione, ipsiusque Paschasin Legati, Episcopis Aegyptiis dilatio quam petebant concessa fuerit. Sed notanda sunt verba Iudicum, qui *ὑπόμνημα* illam Alexandrini Episcopi, *definitionem* esse interpretati sunt. Quare Patriarcharum prima sententia, & prerogativa suffragij, definitionis vim habet, modò synodi quoque consensus accesserit.

V IX. Quod Alexandrino Episcopo jus vindicabant Aegyptij Episcopi, Petrus Ravennae Episcopus, cognomento Chrysologus, assererat Romano Episcopo in Italia: *Nos enim, pro studio pacis & fidei, extra consensum Romanae civitatis Episcopi causas fidei audire non possumus.* Imò verò cum de causis universalibus agitur, Concilia Oecumenica eandem in Summo Pontifice prerogativam

Concil. Chalced. c. 17.

Concil. Chalced. c. 17.

Concil. Chalced. c. 17.

Concil. Chalced. c. 17.

Concil. Chalced. c. 17.

Concil. Chalced. c. 17.

Concil. Chalced. c. 17.

sententiam suam fulcire conabantur.

IV. Fidei definitio ita concepta est à synodo, ut se fideliter suscipere professi sit & expansis manibus amplecti epistolas Agathonis & Concilij Occidentalis. In Prophnetico ad Constantinum patres recensent hereses damnatas auctoritate Principum & Romana sedis Pontificum. Quo exemplo Constantinum Pogonatum congregasse aiunt hanc synodum, illoque Legatos suos misisse Agathonem. Ejus auctoritati tribuunt definitionem fidei.

V. Heic deprehenditur suffragij prerogativa. Distincta cujusque partes in ea definitione. Petunt à Pontifice confirmationem synodi. Quod factum à Leone secundo.

I. **O**VÆ facta observavimus in superioribus Conciliis, sequentia Oecumenica studiosissimè amplexa sunt, & debitam sedi apostolicæ reverentiam detulerunt. Agebatur in Sexta Synodo de asserenda adversus novitatem à Cyro Phasidos deinde Alexandria Episcopo & Sergio Constantinopolitano præcipuè inductam, duarum in Christo voluntatum, humanæ & divinæ, confessione. Hanc fidei sinceræ professionem, à Marciano Papa prædicatam olim, Agatho & tota Occidentalium Synodus confirmavit duabus epistolis ad Constantinum Pogonatum Imperatorem datis, ad eumque per Legatos delatis, qui Synodo Sextæ Pontificis nomine præfederunt. Legati, præsentate Constantino Imperatore & universali Synodo, jure primatus in ipso Concilij exordio de quaestione proposita retulerunt; & quam esset apostolicæ sedis sententia, epistolis illis comprehensâ, breviter significarunt; unius voluntatis asseritionem damnantes, & à Constantinopolitanis novitatis hujus rationem exigentes. Imperator deinde partes suas interposuit, ordinis judiciorum interlocutionibus suis immittens. Itaque cum Macarius Antiochenus, qui Monothelitarum sectam tuebatur, opinionem suam cum prioribus Conciliis & traditione majorum congruere contenderet, mandatum illi est ab Imperatore ut impleret exceptionis probationem. Relectis Conciliorum & patrum codicibus, hæretica Macarii fiducia, ejus artes, & falsitates, & *συντομωσεν* detruncationes propalatae sunt, ipseque cum suæ hæreseos confortibus anathemati devotus. Christiana verò fides vindicata est juxta definitionem Agathonis Papæ; cujus epistolæ relectæ sunt Actio IV.

II. Sed Actio VII. (XIII. Febr. anni DCLXXXI.) Legati recitarunt testimonia patrum qui duas voluntates & operationes prædicabant. Interrogati verò à Principe Georgius Archiepiscopus CP. & Macarius Antiochenus an consentirent definitioni Agathonis, petiverunt exempla relationis &

dilationem sibi concedi, ut loca citata cum codicibus qui in patriarchio erant conferre possent. Prima deinde mensis Martij die, interrogatus Georgius à Principe, retulit se, diligenti codicum collatione facta cum authenticis exemplaribus, cognovisse recitata in relationibus Agathonis testimonia cum sanctis patribus consona esse; ideòque se relationes illas amplecti professus est. In cujus sententiam discesserunt omnes Episcopi: qui epistolas Agathonis tanquam à Spiritu sancto dictatas per os sancti & beatissimi Principis Apostolorum Petri, & digito predicti ter beatissimi Pape Agathonis scriptas, se suscipere, duasque voluntates credere testati sunt. Anastasius Bibliothecarius, in vita Agathonis, postquam dixisset die XIII. Februarij relecta fuisse patrum testimonia prolata à Legatis, addit: *Sequenti die in eodem Secretario residente synodo unâ cum Principe, synodica sanctissimi Agathonis Pape relecta est, & ad singula comprobata, patrum dicta inserta.* Quam tamen locorum collationem prima die Martij factam fuisse Acta docent. Itaque apud Athanasium sequens dies significat, non decimum quartum diem Februarij, ut Binius existimat, sed sequentem confessus Concilij diem, qui incidit in primum Martij. Frustra itaque ex hoc Anastasij loco conatur injicere suspitionem in lectorum animos, ac si luxata essent Acta Sextæ Synodi, ut inde fidem conciliet depravationi quam conjicit à Græcis profectam in nomine Honorij Papæ. Sed hoc aliam controversiam respicit.

IV. Quare post accuratam illam disquisitionem, die XI. Septembris synodus fidei definitionem exemplo decessorum suorum sic concepit ut se fideliter suscipere & expansis manibus amplecti epistolas Agathonis & Concilij Occidentalis pro confessione duarum voluntatum profiteatur: *ἡ παροδοσὶ ἀγία καὶ οὐκ ἐπιμιχθὶσάσθαι τῶν πατρῶν δεξαμένη, καὶ ὑπὸ τῆς χειρὸς ἀποστασίου τῶν ἀναφορῶν* Agathonis Papæ & ejus Concilij, utpote quæ cum synodo Chalcedonensi & Ephesina concorder. Quod uberius exequuntur patres illi in sermone prophnetico ad Constantinum; ubi recensent hæreses in Synodis Oecumenicis esse damnatas auctoritate Principum & Romanæ sedis Pontificum, scilicet Constantini & Silvestri in Nicæna Synodo, Theodosij & Damasi cum Gregorio & Nectario in Secunda Synodo, Celestini & Cyrilli in Ephesina, Leonis in Chalcedonensi cum Marciano Augusto & Anatolio, Vigilij & Iustiniani in Quinta Synodo. Illo exemplo Constantinum Pogonatum Sextam istam Synodum congregasse dicunt; quò Legatos suos miserit Agatho, arcis apostolicæ præ

Hæc sunt verba
Demenij Episcopi
Præfatos.

Vide supra lib. 1.
cap. 13. §. 9. & 11.

AA. XVII.

ceteris Pontificibus eminentissimus antistes, ὁ πῶς ἀρεσθεύσας τῆς ῥάμης καὶ ῥαπολικῆς ἀκροπόλεως ἀρχιερωτικῶς καθέδρος. se dogmaticis illius literis consentientes, grassantem hæresim repressisse, seque illius traditiones, quem admodum ille & ante synodum & unâ cum synodo paternas amplexus erat, secutos fuisse: ἡμεῖς τε ἢ τοῖς σκεῖναι, καὶ τὰς ἡμῶν καὶ αὐτῶν ἡμῶν σκεῖναι τὰς ῥαπολικῆς τε καὶ πατρικῆς ἀπολυθῆσαι μὲν ὡς ἔδδοσεν. Veritatis enim lucem ex Occidentis partibus effulsisse, chartam atramento illitam exhibitam, sed Petrum per Agathonem fidei mysteria elocutum: Χαρίτης καὶ μέλαν ἐφαίνετο, καὶ δι' Ἀγαθῶνος ὁ Πέτρος ἐφθέγγετο. Eundem loquendi modum sequuntur in relatione synodica ad Agathonem; quem gravissimis Ecclesiæ morbis peritissimum medicum à divino numine datum aiunt, qui valetudinem illius curaret. Ex ejus literis à præcelsò Apostolorum vertice divinè prescriptis se nuper exortam hæresim depulisse, ipsòsque hæreticos anathemate confixisse, juxta præjudicatam à sede apostolica sententiam.

V. His verbis, suffragij prærogativam illam imperialem significant. Quid enim aliud indicari potest per illam τῶν Ἱεροσολιμῶν ῥαποφασίῃ; Deinde partes cuique suas in hoc negotio damnatæ hæreseos assignant. Spiritui sancto illustratiohem tribuunt, Pontifici doctrinæ informationem, Imperatori tuitionem, & Gregorio Constantinopolitano Episcopo primam sententiam & primum consensum adhibitum definitioni Agathonis. Quæ prima sententia à Consule, aut à primo Senatore, seu Principe Senatus ferebatur, quando Princeps rogabat sententias in Senatu. Contendunt verò à Summo Pontifice ut iterum quoque venerabili rescripto suo synodi sententiam confirmet. Quod Leo II. successor Agathonis præstitit, Concilij definitione auctoritate & ἀσθενείᾳ beati Petri confirmata.

CAPVT XIV.

Synopsis.

I. In 711. Synodo primatus Romani Pontificis emicuit. Nam summa auctoritas ejus admissa est. Probatur ex Actis; ubi patres eo inter alia argumento prædicatoriam synodum à Constantino Copronymo coactam universalem esse non posse non pronuntiant, quòd ei Papa auctoritas non adfuisse, ut lex Conciliorum exigebat. Tum, quòd Patriarcha Orientis huic pseudosynodo non consenserint.

II. Hadrianus I. cupit conciliabulum illud in irritum mitti, quòd sine sedis apostolicæ auctoritate habitum fuerat. Hoc vitio carnis Septima Synodus, in qua

recitantur epistole Hadriani, qua restitutionem imaginum præscribit. Legati ejus τὸ νόμον & suffragij prærogativam Romanae sedis conservari in roganda Tarasij C. P. sententia.

III. Tarasius coluit auctoritatem sedis apostolicæ: qui se Hadriani literis subscribere testatur. Eadem fuit synodi professio. Ceterarum sedium consensus accessit ad consignandos Iconoclastarum errores.

IV. Prærogativam suffragij agnovit Tarasius ad Hadrianum scribens.

V. Legati sedis apostolicæ videntur contenti fuisse solo concessu privilegio in 711. Synodo: cujus disponendæ auctoritas tota in Tarasio fuisse videtur. Ea obiectio solvitur. Synodus illa admissa non est à Concilio Francofordiensi.

VI. Plena & integra auctoritate usi sunt Legati apostolicæ sedis in Concilio Othavo. Ea emicuit in libello ab apostolica sede directo, cui subscribere Episcopi lapsi. Episcopi quidam Dioeceseos C. P. id agere ferunt, quasi Ecclesia C. P. Romana tanquam ancilla domina subiceretur. Ea exprobratione commotus Imperator Basilii, chirographa à scriinis Legatorum subripi iussit, qua Anastasij Bibliothecarij curâ reddita sunt, additis verbis in sedem apostolicam honorificentissimis.

VII. Hadrianus II. ad Ignatium C. P. scribens, jubet ut decretum synodi Rom. adversus Photium ab omnibus Episcopis subscribatur in Concilio Oecumenico, & in archiva Ecclesiarum referatur. Itaque Synodus 711. Romanorum Pontificum definitionem amplexa est cum plena causæ cognitione. Hinc factum ut ea synodus dicta sit universalis, ut notat Anastasius.

VIII. Consensus sedium patriarchalium per ipsos Patriarchas aut eorum Legatos exprimebatur; ut Maximus Abbas notavit. Probatur etiam ex Metaphraste.

IX. Schisma Orientalium non impedit hodie quin ejusdem momenti & auctoritatis censenda sint Ecclesiæ Romanae & Occidentalis decreta adversus novas hæreseos, tamen si Orientalium Ecclesiarum consensus desituantur. Attamen Ecclesiæ quoque Orientalis sua suffragia non ita pridem contulit in damnandis nuperæ sectæ ariculis.

IN Septima quoque Synodo primatus Romani Pontificis emicuit. Etenim non solius confessus prærogativa dignitasque sedis apostolicæ, sed etiam summa illa auctoritas admissa est quæ conventibus ecclesiasticis Concilij Oecumenici robor conferre debet. Constantinus Copronymus collecto trecentorum viginti octo Episcoporum conventu, qui sibi Synodi Septimæ Oecumenicæ titulum adscripserat, usum imaginum prohibuit. Ejus conciliabuli definitio relecta est in vera Synodo Septima, & per capita scripto antirrhethico confutata. Ac prima quidem inscriptionis verba, quæ Georgij Neocæsareæ Episcopi recitavit, ubi Synodi Oecumenicæ titulo se prædatoria illa synodus jaçtat, hoc pacto patres refellunt. Eam synodum universalem esse non posse pro certo ponunt quæ recepta à reliquis Episcopis universæ Ecclesiæ non fuerint, quod pertinet ad concordiam unitatè que

consensus significandam. Sed præterea addunt quæ auctoritatem synodi respiciunt, Papam nempe nec per suos Vicarios nec per circularem epistolam interfuisse, ut lex Conciliorum exigebat. Quomodo autem magna & universalis, quam neque receperunt neque concordaverunt reliquarum Præsules Ecclesiarum, sed anathemati hanc transfuserant? Non habuit enim adiutorem illius temporis Romanorum Papam, vel eos qui circa ipsum sunt Sacerdotes, nec etiam per Vicarios ejus, neque per encyclicam epistolam, quemadmodum lex dicit Conciliorum. Pergit verò de consensu Patriarcharum hæc addere: Sed nec consentientes sibi Patriarchas Orientis, Alexandria scilicet, Antiochia, ac sanctæ civitatis, vel comministros & summos Sacerdotes qui cum ipsis existunt.

II. Hæc Synodi Septimæ professio Hadriani I. Pontificis desiderium implevit; qui conciliabulum illud, quod antiquam traditionem everterat, ante omnia in irritum mitti voluit, ex eo capite, quòd sine sedis apostolicæ auctoritate habitum fuerat: In primis pseudo-syllogum illud quod sine apostolica sede enormiter & irrationabiliter nequiterque contra sanctorum venerabilium patrum traditionem de sacris imaginibus actum est, anathemati ætetur presentibus Missis nostris. Eodem sensu in epistola ad Tarasium: ubi Missos vocat Apocripharios.

Hoc vitio caruit Septima Synodus; in cujus actione secunda relectæ sunt Hadriani epistolæ ad Constantinum & Irenem, & ad Tarasium Constantinopolitanum: quæ restitutionem imaginum juxta veterem Ecclesiæ morem præscribunt, in memoriam venerationis. His literis recitatis, Legati Romani, sui officij memores, sententiam Tarasij rogant, cum ea quæ in superioribus Conciliis invaluerat dignitate, τὴν γράμματα & suffragij prærogativam, quæ his encyclicis epistolis continebatur, Romanæ sedi conservantes. Dicat nobis, inquit, sanctissimus Patriarcha Tarasius regie civitatis, si consentiat literis sanctissimi Papæ senioris Romæ, vel non?

III. At verò Tarasius sedis apostolicæ auctoritatem suo suffragio ita coluit ut ab ejus regulis in sinceræ fidei prædicatione discedere nemini fas esse putaverit, Apostolo testante Romanorum fidem annuntiari in universo mundo. Quare cum Hadrianus literis suis majorum traditionem asseruerit, se illius definitionibus subscribere Tarasius testatur. Paulus Apostolus, inquit, cum Romanis scriberet, approbans studium sinceræ fidei eorum, quam in Christum verum Deum habebant, sic ait: Fides vestra annuntiatur in universo mundo. Hoc testimonium sequi necessarium est; & inconsultè agit qui conatur resistere. Ταῦτα τῆς μαρτυρίας ἕπε-

δοι ἀναγκασίον ἔστι καὶ ἀβουλοῦν ἠγαθοῦ τοῦ ἀπίστευτου. Iterum Legati à synodo exigunt an literas Hadriani amplecteretur: quæ professæ est se illas sequi, suscipere, & admittere. Vt autem ad Romanæ sedis auctoritatem ceterarum quoque sedium consensus accederet, relectæ sunt Actione tertia synodicæ epistolæ Tarasij ad Patriarchas Orientis, tum Orientalium Ecclesiarum ad Tarasium. Atque ut illustrius hæreticorum vesania confutaretur, prolatae sunt in medium antiquorum patrum sententiæ, quibus legitimus imaginum usus commendatur. Itaque alienum visum fuit à disciplina Ecclesiæ ut res semel constitutæ abolerentur. Verum enim, inquit patres illius synodi, & rectissimum Ecclesiæ judicium, nec novum fieri, nec adimi in ea quicquam indulget.

IV. Prærogativam illam suffragij, de qua loquimur, agnovit Tarasius in epistola ad Hadrianum: qua fatetur quidem Christum in synodo caput fuisse constitutum, sanctis Evangelii in sancta sede propositis, quæ toti conventui judicij sincerè ferendi necessitatem imponebant, sed literis Hadriani ante omnia relectis, Christum per eas veluti quibusdam spiritualibus edulis universos pavisse, ipsūque Hadrianum, velut oculum quendam, ad rectam veritatis viam corpus universum direxisse; id est, ut loquebatur Concilium Chalcedonense, eo auctore & ἀρχὴν ὅλας τὰς ἐπιτολὰς τῆς ἐκκλησίας ἐπέστειλεν. Epist. Tarasij ad Hadrianum, in Act. 7116.

V. Non dissimulanda tamen est difficultas quæ à viris eruditis movetur, quod attinet ad officium Legatorum: qui dignitatem suam omnino tenuisse non videntur, ex eo quòd solo confessus privilegio & τῆς ἀρχιεπισκοπῆς contenti, omnem actum Tarasio permiserint, qui interlocutionibus suis ordinem synodi constituebat. Sed observavimus superius eos in præcipuo capite, de quo erat controversia, jus suum usurpasse, sententiam à Patriarchis & ceteris Episcopis exigendo; in aliis verò articulis, quæ ab exercitato viro & linguæ Græcæ callentissimo expediri debebant, Tarasio ordinem omnem concessisse, qui Legatos Latine linguæ onere illo levavit. Quod tamen ultro aggressus non est, ac si jure proprio hæc auctoritas sibi competeret, sed post Synodi delegationem, id est, ex Legatorum & reliquæ synodi mandato, quod illi datum est ad suggestionem Episcoporum Siciliae. Cur autem in Concilio Francofordiensi hæc synodus admittæ non fuerit, diximus libro II. cap. XVII. §. II.

VI. Plena verò & integra auctoritate usi sunt Legati apostolicæ sedis in Octava Sy-

Epist. Synod. lib. 71.

Epist. Synod. lib. 71.

AD. VII.

Epist. Tarasij ad Hadrianum, in Act. 7116.

Epist. Synod. lib. 71.

nodo, non solum primum confessus locum occupantes, sed etiam interlocutionibus suis constituentes synodi ordinem, & sententias uniuscujusque rogantes. Summopere autem auctoritas illa emicuit in libello ab apostolica sede per Legatos directo, quo, ante omnia, iis quae à Nicolao I. Papa & Hadriano II. decreta erant adversus haereticos & schismaticos se obtemperaturos Episcopi lapsi profiteri sua & testi im adhibitorum subscriptione debebant, libellumque eo modo subscriptum Apocrisiariis tradere. Libello in Actione prima synodi relecto assensum praebeuit universa synodus, interrogantibus Legatis. Et secunda actione admissi Episcopi, Presbyteri, & monachi, qui Photium adversus Ignatium sectati fuerant, clementiam Romanam sedis & totius synodi imploratam, libello subscriperunt. Quod factum adeo commendabat auctoritatem Summi Pontificis, ut id Episcopi quidam Constantinopolitanae Dioceseos in invidiam trahere conati sint, Basilij Imperatoris & Ignatij Patriarchae auribus insusurrantes (quemadmodum observat Anastasius Bibliothecarius, qui rebus gestis praesens aderat) non bene factum fuisse quod Ecclesiam C.P. tanta subjectione Romanae subdi Ecclesiae permiserint, ita ut hanc ei tanquam domine ancillam traderent. Qua exprobratione commotus Imperator, clanculum chirographa illa subscripta à scriniis Legatorum subripi iussit, quod ex parte impletum, iustam Legatis conquerendi occasionem dedit. Sed operam & industriam Anastasij Bibliothecarij Imperator chirographa restitui praecepit, iis verbis adjectis quae sedem apostolicam ut negotiorum ecclesiasticorum magistratam profitentur. Ego quidem, inquit, magistratam ecclesiasticorum negotiorum sedem apostolicam per meos Legatos adij, & ideo vestram praesentiam praestolatus sum, ut vestro decreto & solertia Ecclesia nostra remedia sanitatis acciperet, & nos, non nostris motibus, sed vestra sententia paremus.

VII. Eximia quoque illius auctoritatis specimen extat in epistola Hadriani II. ad Ignatium, qua Summus Pontifex conciliabula in urbe regia à Photio congregata adversus Nicolaum & Ignatium in irritum missa fuisse Synodi Romanae decreto docet: quod decretum in Synodo Oecumenica subscriptionibus omnium Episcoporum roborari & in archiva Ecclesiarum referri constituit. Quibus literis recitatis, Vicarij Romani consensum synodi eliciunt, interrogatione eo modo concepta quae partes cuiusque & Pontificis & Concilij demonstraret, nempe definiendi auctoritate Pontifici concessa, & Synodo, declarandi an res definitae cum ca-

nonibus consentirent. Extant in editione Latina Anastasij, quae copiosior est quam Graecus Synodi Octavae contextus à Radero publicatus, Legatorum interrogatio, & Concilij responsio. Quae autem confertim & veluti per saturam à Concilio declarata erant, iterum deducuntur in examen Actione quarta & sequentibus; ita ut cum plena causae cognitione, exquisitis omnium votis, atque Photio exhibitio, Synodus Octava Romanorum Pontificum definitionem amplexa, suo quoque iudicio eandem confirmavit. Ex hac omnium concordia factum ut Octava illa Synodus universalis diceretur, quemadmodum observavit Anastasius his verbis: *Cum Christus in corpore suo, quod est Ecclesia, tot patriarchales sedes, quot in cujusque mortali corpore sensus locaverit, profecto nihil generalitati deest Ecclesiae, si omnes illae sedes unius fuerint voluntatis; sicut nihil deest motui corporis, si omnes quinque sensus integre communisque fuerint sanitatis. Inter quas videlicet sedes quia Romana praecellit, non immerito visui comparatur: qui profecto cunctis sensibus praeminet, acutior illis existens, & communionem sicut unus eorum cum omnibus habens.*

VIII. Consensus ille sedium patriarchalium per ipsos Patriarchas aut eorum Legatos exprimebatur, ut patet ex Actis Conciliorum. Quod Maximus quoque Abbas adnotavit; qui ex eo synodum quandam à Pyrrho allegatam respuit, quod Episcopi qui convenerant, nullis epistolis commendatitiis instructi, nec Episcopi à Metropolitanis, neque Metropolitanis à Patriarchis, non epistola, neque substituti ab aliis Patriarchis missi essent. Simeon Metaphrastes in vita Stephani Junioris: *Quod Oecumenicum Concilium istud vocari queat, quod nec Romanus antistes, citra cujus auctoritatem nullo modo fieri potest ut res ecclesiastica ad normam dirigantur, gratum habuit, nec Alexandrinus comprobavit, nec Antiochenus, nec denique Hierosolymitanus? Vbinam eorum libelli sunt? aut quinam per diversa loca missi sunt, in quibus falsum vestrum Concilium confirmaretur, ut hac ratione Oecumenicum censeretur?*

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

LOCUM ex vita Stephani junioris ab illustrissimo Archiepiscopo laudatum visum est heic Graece reddere, ut auctorem illum lector vel in hoc loco, qui magni momenti est, habeat sua lingua loquentem. Haec enim haec vita Graece non prodit, sed Latine tantum ex versione Iacobi Billij viri doctissimi. Sunt autem verba Stephani junioris adversus Iconomachos disputantis, qui Concilium Constantinopoli habitum

Anast. in Notis ad l. Act. v. 111. Synodi.

A. A. 111. Synodi v. 111. ff. post illam synodum. F. 111. ff. post illam synodum. F. 111. ff. post illam synodum.

habitu anno septingentesimo quinquagesimo quarto, in quo facta contumelia fuerat imaginibus, septimum œcumenicum vocabant; tamenetsi consentientes non haberent Episcopos illusterrimarum Ecclesiarum, præsertim verò Romanum. Nam isti aperte contradicebant huic synodo. Sic ergo habet locus ille in duobus antiquis codicibus MSS. Bibliothecæ regie: ἐχ' ἰσθδ' οἱ δὲ ἀποκαταστάσαι; αὐτὸς ἔν' οἱ τὰ ἄλλα ἐκκλήρωσαντες, ἄλλως εὐαγγελιστῶν ἐκδοθέν. ἃ δ' ἀποστολικῶν πατρῶν ἔχ' ἀνεκκλητικὸν ἀποκρίθην, ἐπ' ἃ ἔχ' ὁ ρωμαῖος ἐκδοτικὸς πρόεδρος, ἔχ' ἡμεῖς ἀδελφάτων ἀδελφῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατεπέθεσαν; ἐχ' ὁ ἀνεκκλητικὸς εὐαγγελιστῶν, ἐχ' ὁ ἀποστολικῶν, ἔχ' ὁ ἱεροσόλυμων αὐτῶν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔχ' ἡμεῖς ἀδελφάτων ἀδελφῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατεπέθεσαν, τὸ δ' ἐκδοτικὸν εὐαγγελιστῶν, ἢ ἀνεκκλητικὸν ἀποκρίθην. Hunc ergo locum sic vertit Billius: Annon hæ vestra doctrinae sunt? Quoniam ergo pacto, qui sancta proscriptis, sanctum Concilium coegisset? O singularem absurditatem! Iam, qui œcumenicum istud Concilium vocari queat &c.

IX. Dissipato in varias partes & veluti dissecto per Orientalium schisma Ecclesiæ corpore, non ideo minoris momenti & auctoritatis hodie censenda sunt Ecclesiæ Romanæ & Occidentalis decreta, quæ emergentium de novo hæreseon necessitas aliquando exprimit, quod Orientalium sedium consensu & concordia destituantur. Etenim cum Dei Opt. Max. singulari beneficio summa & veluti arx quædam Christianæ religionis in fastigio sedis apostolicæ collocata sit, ubi depositum veræ fidei majorumque traditiones tutissimè custodiuntur, nihil officere potest veritati temeraria Orientalis Ecclesiæ defectio. Refidet enim penes Ecclesiâ Romanam eadem definiendi auctoritas quam Ecclesia universalis colebat olim, ita ut ea in parte nihil immutatum sit. Restricta est tantummodo sinceræ Ecclesiæ diffusio: quæ, licet æreioribus limitibus fortasse circumscripta, consensus sui auctoritatem apostolicæ sedis auctoritati adjungit. Imò verò in dammandis nuperæ sectæ articulis ipsa quoque Orientalis Ecclesia per Hieremiam Patriarchæ Constantinopolitani censuram suffragia sua contulit; si quis ad plenam de novitate victoriam hoc quoque desideret.

CAPVT XV.

Synopsis.

- I. Mittebam etiam Romani Episcopi Legatos ad Imperatores Christianos pro negotiis Ecclesiæ universalis procurandis. Probatur exemplo Liberij; qui varias legationes ad Constantium misit in causâ Athanasij, ut Concilium impetrarent.
- II. Mediolanense Concilium ea de causa habitum anno cccclv. in quo Episcopi damnationi Athanasij per vim subscriperunt. Legati Romani, quod subscribere recusassent, in exilium missi edicto Principis.
- III. Restituit Athanasio post obitum Constantij,

Tom. II.

Lucifer Calaritanus, tametsi exul, vi legationis Paulinum Episcopum insituit in Ecclesia Antiochena, quæ schismate laborabat. quod potius propagavit schisma in illa Ecclesia quam extinxit.

IV. Eusebius quoque Vercellensis, & ipse exul, antiqua Legati auctoritate usus est in synodo Alexandrina.

V. Frequentes occurrunt veterum Pontificum legationes ad Imperatores; quæ commemorare inutile fuerit. Earum initium arcessi potest à legatione quam Leo I. imposuit Iuliano Episcopo Coënsi in Cycladibus.

VI. Sollicitudo extraordinaria Iuliano demandata, non autem iurisdicção. Cui legationi necessarius fuit Marciani Imp. consensus. Probatur è Leone.

I. PRÆTER eos Legatos qui à Pontificibus Romanis ad Concilia Œcumenica mittebantur, non erant infrequentes eorundem legationes ad Imperatores Christianos pro negotiis Ecclesiæ universalis procurandis; seu de fide, seu de disciplina, ageretur. Ejus generis Legatos ad Constantium Liberius destinavit, ut Concilium Aquileiæ cogendum impetraret, ubi de novo adversus Athanasium delato crimine majestatis & de veræ fidei restitutione tractari posset. Etenim Arriani, veteri in Athanasium odio inflammati, hominem innocentem eo prætextu in Oriente condemnant, quasi consilia adversus Principem cum Magnentio tyranno participasset. Literas illas Episcoporum Orientalium, & Ægyptiorum aliquot, Episcopis Italis in Concilio Romano Liberius recitavit, qui fidem & sententiam suam Orientalibus commodare noluerunt, quod eodem tempore septuaginta quinque Episcoporum Ægyptiorum de Athanasio sententia repugnabat. Unde contra divinam legem visum est, cum Episcoporum numerus pro Athanasio major existeret, in parte aliqua commodare consensum. Missi ergo ad Constantium Vincentius Capuensis Episcopus, cum Marcello æquè ex Campania Episcopo: qui Arelatem accedentes, Athanasij damnationi, Constantij minis inflexi, subscriperunt. Quare fidem Nicænam in causâ Athanasij valde periclitari cernens Pontifex, secunda legatione Constantium adivit, missio Lucifero Calaritano in Sardinia Episcopo, Pancratio Presbytero, & Hilario Diacono, ut Concilium impetraret. Ad exorandam igitur mansuetudinem tuam, ut benevolo animo allegationes nostras audire digneris, fratrem & cœpiscopum meum sanctum virum Luciferum cum Pancratio compresbytero meo & Hilario Diacono placuit proficisci; quos credimus de clementia tua ad pacem omnium Ecclesiarum catholicarum non difficulter posse Concilium impetrare.

II. Eusebium Vercellensem Episcopum epistolis quoque suis hortatus est ut se Legatis adjungeret. Votis respondisse visus est

F

Libet ep. ad Constantium.

effectus, indicto à Principe universali Concilio, quod Mediolani in palatio praesente Imperatore habitum anno C C C L V. luctuosissima clade Ecclesiam vastavit, plerisque Occidentalium Episcoporum, qui trecenti & amplius aderant, ad damnationem Athanasij per vim coactis. In Legatos Romanos illisque adjunctum Eusebium Vercellensem, qui subscribere recusarunt, exilium decretum est edicto Principis, quo relegati sunt in Orientem.

III. Tandem post obitum Constantij, Athanasius ab exilio redux, turbatas Orientales Ecclesias componere moliens anno trecentesimo sexagesimo secundo, usus est opera Eusebij Vercellensis & Luciferi Calaritanij, qui Exlegatorum dignitate ornati, factis suis quanta esset apostolicae sedis auctoritas in Oriente docuerunt. Etenim Lucifer ex consilio Eusebij collegae sui Antiochiam se contulit, ut statum illius Ecclesiae schismate laborantis ordinaret. Pars enim Paulino Presbytero adhærebat, pars verò altera Meletij Episcopi, quamvis exulis, communionem sequebatur. Itaque Lucifer Antiochenis Paulinum Episcopum ordinavit. Quod in aliena Diocesi agere non potuisset, nisi pristina legationis auctoritate, quam ratione muneris sui reddita deposuisse nondum omnino videbatur. Certum quidem est id à Lucifero minus prudenter actum, quod schisma potius in illa Ecclesia propagavit quam extinxit, Meletio ab exilio statim reverso plebrosque fidelium ad communionem suam trahente. Sed Ægyptij & Occidentales Paulino tantum communicabant.

IV. Eusebius quoque Vercellensis antiqua Legati auctoritate usus est in synodo Alexandrina; quam unà cum Athanasio coegit, ut observavit Socrates. Ceterum ad illius auctoritatis consortium adscitus non fuisset ab Alexandrino Patriarcha, nisi præter episcopatus Vercellensis dignitatem, adjunctam habuisset Exlegati auctoritatem. Plena enim & integra legatione non utebatur, cum secundum tantum in synodo locum obtineret, ut patet ex epistola synodali.

V. Nolo lectoris otio abuti in congerendis legationibus quas diversis temporibus ad Imperatores Romanos antiqui Pontifices destinarunt, quæ frequenter occurrunt inter legendum. Earum tantum mentionem faciam quæ longiores moras in comitatu traxerunt, quæque non alicui negotio specialiter adstrictæ, ad quascunque causarum emergentium figuras porrigebantur, id est, quæ non extraordinaria potestate, sed ordinaria potius & assidua sollicitudine niterentur. Harum legationum initium deduci

potest è mandatis quæ vigilantissimus Pontifex Leo I. dedit olim Iuliano Coënsi Episcopo, post celebratum Chalcedonense Concilium. Etenim statim à soluta synodo, hæretici per insidias veræ fidei officere moliebantur, connivente Anatolio Constantinopolitano. Quare Iuliano Episcopo Coënsis Ecclesiae, quæ in Cycladibus insulis sita erat, hanc specialiter curam Leo commendavit, ut prospiceret solerter ne hæresis Nestoriana vel Eutychiana convalesceret, quæ suggerenda Principibus forent, vice Pontificis insinueret; de rebus ambiguis Pontificem consuleret, eumque de statu Ecclesiarum Orientis creberrimis relationibus admoneret. *Studeat ergo dilectio tua piam & necessariam curam sollicitudini apostolicæ sedis impendere, quæ tibi apud se nutritio catholicam contra Nestorianos & Eutychianos hæreticos actionem maserno jure commendat; ut divino fultus auxilio, speculari de Constantinopolitanae urbis opportunitate non desinas, ut prædictorum dogmatum impium nunquam turbo consurgat. Et quia tanta est gloriosorum Principum clementia ut confidenter eis possis quæ sunt insinuanda suggerere, pietate ipsorum ad utilitatem Ecclesie universalis utaris. Sed observandum est, eo temperamento adhibito delegatam Iuliano fuisse vicem apostolicæ sedis, ut nullam causæ cognitionem susciperet, quæ relicta est Episcopis provinciarum. Hic est enim sensus horum Leonis verborum: *Consulente autem dilectione tua de his in quibus putaveris ambigendum, non deeris relationibus, quibus mea responsionis instructio; ut sequestrata eorum actione causæ, (fortasse legendum, sequestrata actione causarum) quæ in quibuscunque Ecclesiis Prasulum suorum debent cognitione firmari, hac speciali cura vice mea functus utaris, ne hæresis Nestoriana vel Eutychiana in aliqua parte revirescat: quia in Episcopo Constantinopolitano catholicus vigor non est.**

VI. Itaque extraordinaria quædam sollicitudo, specialis cura, & actio catholica adversus hæreses erga Principes Iuliano demandata est, non autem iurisdicctio aliqua, vel causæ cognitio, seu actio judicialis. Cum autem & mora trahenda illi esset in comitatu, & sermones conferendi cum Principe, necesse quoque erat ut Principis consensus accederet. Quare Marcianum Augustum ea de re literis suis Leo certiorum fecit. *Nam, inquit, & de fidei ejus (Iuliani) sinceritate confidens, vicem ipsi meam contra temporis nostri hæreticos delegavi, atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut à comitatu vestro non abisset exegi; cujus suggestiones pro concordia catholica unitatis, tanquam meas audire dignemini, placentes Deo, qui vobis præter regiam coronam, etiam sacerdotalem conferat palmam. Hujus*

Socrat. lib. 3. c. 4.
Theodor. lib. 3.
c. 4.

Leo I. ad
Iulianum.

Leo I. ad
Marcianum.

Vicarij munus, Leonisque erga Augustos obsequium, elegantius explicant ista ad Pulcheriam verba: Cum in causa fidei, cui gloria vestra famulatur, vicem ipsi meam catenus delegarim, ut ab ea que vobis debetur observantia non recedens, pietati me vestre presentare non desinat, exequens in custodia fidei & in ecclesiasticis disciplinis per omnia sollicitudinem, & opportunis suggestionibus quod universali Ecclesie profut in sinuans, ut in ipso nec catholicis vestrum presidium, quibus volumus subvenire, nec vobis meum desit obsequium.

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

ILLUSTRISSIMI Archiepiscopi observationem mirè confirmat idem Leo in epistola ad Marcianum Augustum, que nuper ab Holstenio edita est inter Acta synodi Romane sub Bonifacio II. habitae: Suggestiones autem, inquit, fratris & Coepiscopi mei Iuliani, quem pietati vestre commendo, quaso ut benignius, sicut facitis, audiat. Hoc etiam fratri meo Anatolio proderit, si eum quem pro catholico dogmate illic esse volui, dignanter habeatis.

CAPVT XVI.

Synopsis.

I. Legatio hac sequentibus seculis occasionem dedit mittendorum Responsalium ad urbem Constantinopolitanam. Eorum officium apud Principem.

II. Dicit etiam Apocriarij. Vt rescriptorum genus duplex apud veteres, ita & responsum. Quippe omnia Principum mandata, responsa dici placuit.

III. Probatuè Justiniano, Procopio, Zozimo, & Anastasio Imperatore. Julianus Antecessor notatus.

IV. Qui causas Ecclesiarum agebant, Apocriarij dicebantur, ex Iustiniano. Sedibus tantum patriarchalibus licebat Apocriarios mittere ad comitatum. Oeconomi ab Apocriariis distincti. Apocriarij fungebantur legatione Patriarche. Anacolius, Dioscori Alexandrini Apocriarius. Ea dignitas translata ad ministros palatinos, evo Constantini Porphyrogenete.

V. Responsales quoque suos Romani Pontifices destinabant ad urbem regiam, qui Ecclesia universe commotis invigilabant. Hincmarus notatur, qui Apocriariorum & Responsalium originem arcessit à temporibus Constantini Magni. Pelagius Agapeti Papa Apocriarius apud Iustinianum: qui post omnes Episcopos subscripsit in Concilio C. P. sub Mena. Liberatus explicatus, qui primas partes Pelagio tribuit pra ceteris Patriarchis.

VI. Gregorius Magnus Responsalem Ecclesia Romana egit in urbe regiam. Iubetur subsidium implorare adversus Longobardos.

I. VERBA Leonis ideo retuli, quòd ex hac delegatione occasio profecta sit sequentibus seculis mittendorum ad Tom. II.

urbem Constantinopolitanam Responsalium apostolicae sedis, praecipue post Iustiniani tempora, qui felicibus armis triumpho de Gotthis acto, Italiam Imperio consolidavit. Tunc enim assidui erant in comitatu Diaconi responsales; qui & causas proprias Ecclesiae Romanae apud Principem prosequerentur, & pro negotiis fidei & disciplinae excubabant; simulque veluti fidei publicae obsides in comitatu debebant, obsequij Principibus debiti fidei iustionem praestantes.

II. Legati hujus generis, Apocriarij & Responsales dicti sunt ab illius seculi scriptoribus, quòd responsa seu mandata eorum exsequerentur à quibus missi erant. Vt enim rescripta Principum dicuntur non solum ea quae Principes libellis supplicibus rescribunt, unde ejus nominis origo, sed etiam omnia Principum iussa; ita quoque responsa dicta sunt, non solum quae ad relationes rescribantur, sed etiam omnis generis mandata: quae ex eadem origine à Graecis Διακρισις dicuntur.

III. Cujus significationis illustrior exhiberi non potest interpres quam Iustinianus, qui Principis iussa, sive βασιλικὰ διακριματά, à decessoribus suis responsa dicta fuisse docet: διακρισις δὲ ἡ ἀποκρισις οἱ ἀπὸ τοῦ ἐκδιδόντος βασιλεὺς τε καὶ νομοθέτου. Vnde Procopius munus veredariorum describens, eos esse ait qui ad regia responsa deferenda mittuntur, eis τὰς βασιλικὰς διακρισεις. Et illo antiquior Zozimus, loquens de quodam Erote qui in palatio adfidebat, καὶ ἀπέλαθεν διακρισεων μνηστὴς τεταγῶν. Quare miles ille qui destinabatur à Magistro militum ut iudicium militarium iustiones impleri curaret, ad responsum dicitur ab Anastasio Imperatore, & à Iustiniano, id est, ad iustiones & responsa exequenda. Quanquam Iulianus Antecessor effectum respiciens potius quam causam, responsum interpreteretur ministerium, loquens de hoc milite: Responsum, id est, ministerium, ei exhibeat.

IV. Hinc factum ut qui causas Ecclesiarum agebant, Apocriarij dicerentur, apud Iustinianum, qui vetat Episcopos ne ad comitatum accedant. Propterea sancimus, si quando propter ecclesiasticam occasionem incidere necessitas, hanc aut per eos qui res agunt sanctissimarum Ecclesiarum, quos Apocriarios vocant, aut per aliquos Clericos huc destinatos, aut per suos aconomos, notam Imperio facere, aut nostris administratoribus, ut impetrent quod competens est. Quod ita intelligendum est, ut non singulis Ecclesiis sui essent Apocriarij, sed tantum singulis sedibus patriarchalibus, qui suae Dioceseos negotiis in comitatu imminerent. Quare Iustinianus rectè Clericos aut

Novella 24.

Procop. lib. 1. de bello Vandal.

Zozim. lib. 11

L. ult. C. de re milit. l. xxi. Nov. 24. c. 4.

Nov. 6. c. 1.

œconomis singularum Ecclesiarum ab Apocriſtariis diſtinguit loco citato, & capite tertio ejuſdem Novellæ oſtendit Apocriſtarios à ſolis Patriarchis miſſos eſſe, dum prohibet ne Metropolitæ vel Episcopi Imperatorem adeant, niſi à referendario Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ vel ab Apocriſtariis cujuſque Diæceſeos ſanctiſſimorum Patriarcharum exhibeantur. Quod nondum fuit animadverſum, licet valde conducatur ad dignitatem Apocriſtariorum, qui legatione Patriarchæ fungebantur. Hoc munus obibat Anatolius Diaconus pro Dioſcoro Alexandrino, quando in epiſcopatum Conſtantinopolitanum provectus eſt, ut teſtatur Liberatus cap. xii. Breviarj: *Ordinatusque pro eo est Anatolius Diaconus, qui fuit Conſtantinopoli Apocriſtarius Dioſcorig.* Inde factum ut Apocriſtarius dictus fuerit à Conſtantino Porphyrogenneta Legatus qui ex urbe regia quotannis cum muneribus ad barbaros quosdam Patzinacitas mittebatur, ut pacem cum Romanis colerent.

A D D I T I O

STEPHANI BALUZII.

Hoc ipſum quod heic de Anatolio dicitur, nimirum eum fuiſſe Conſtantinopoli Apocriſtarium Dioſcorig, tradit etiam auctor Breviculi hiſtoriæ Eutychianiſtarum à Sirmondo editus, ubi hæc habentur: *Tunc temporis Anatolius quidam Presbyter Alexandrinus Conſtantinopoli morabatur. Hæc enim conſuetudo prædictis eſt ut ad comitatum vicibus Clerici dirigantur, ne quid forte cauſa vel neceſſitatis emerget. Fuit ergo iſte Anatolius Conſtantinopoli Episcopus, homo partium Dioſcorig.*

V. Quemadmodum ceteræ patriarcales ſedes Reſponſales ſuos ad urbem regiam deſtinabant, ita quoque Romani Pontifices Diaconis ſuis delegabant munus illud: quod non ſolum Eccleſiæ Romanæ ſed etiam Eccleſiæ univerſæ commodis proficiebat, & publicis Italiæ negotiis, quæ vicinia Longobardorum ſæpiſſime premebantur. Quare fallitur Hinckmarus Remenſis, qui ſtatim poſt tranſlatam Byzantium Imperij ſedem, hunc reſponſalium delegandorum morem indutum exiſtimat, cum is tantum poſt Concilij Chalcedonenſis tempora, præcipueque poſt Juſtiniani victorias, invaluerit, ut dixi: *Apocriſtarij miniſterium ex eo tempore ſumpſit exordium quando Conſtantine M. ſedem ſuam in civitate ſua, quæ antea Byzantium vocabatur, nominis ſui civitatem ampliando edificavit. Et ſic Reſponſales tam Romane ſedis quam & aliarum præcipuarum ſedum in palatio pro eccleſiaſticis negotiis excubabant. Debellatis itaque Gotthis in Italia, Agapetus Papa Pelagium*

Hinckmar. ep. 3. c. 13. edit. Mogunt.

Eccleſiæ ſuæ Diaconum Apocriſtarij munere honeſtavit anno d xxxvi. quo apud Juſtinianum fungeretur; ut nos docuit Liberatus in Breviario cap. xxxii. *Conſtituens Papa apud Imperatorem Apocriſtarium Eccleſiæ ſuæ Pelagium Diaconum ſuum, dum in Italiam reverti diſponit, Conſtantinopoli obiit.* Quo munere non eſt illi exercendæ iuriſdictionis collata facultas, ſed tantum monendi, interpellandi Principis, ſuggeſtionis, non actionis, quemadmodum in Juliano Coenſi Leo muneris huius exemplar & imaginem expreſſerat. Vnde in ſynodo habita Conſtantinopoli à Mena Patriarcha poſt obitum Agapeti, Pelagius Diaconus apoſtolice ſedis poſt omnes Episcopos in Actis Concilij recenſetur, eodemque ordine ſubſcribit.

Si quis tamen contrariam ſententiam tueri vellet, poſſet firmiſſimum in ſpeciem argumentum deſumere ex Liberato, qui primas partes aperte Pelagio Romanæ ſedis Apocriſtario præ ceteris Patriarchis assignat in cognitione qua Paulus Patriarcha Alexandrinus, homicidij reus, Gazæ depoſitus eſt; quod ſe contulerant, ex Juſtiniani mandato, Patriarchæ Antiochenus & Hieroſolymitanus, cum Pelagio. Liberatus cap. xxxiii. *Post hæc miſit Imperator Pelagium Diaconum & Apocriſtarium primæ ſedis Romæ Antiochiam cum ſacris ſuis: quibus præcepit ut cum Euphræmio ejuſdem urbis Episcopo, & Petrus Hieroſolymia, & Hypatia Ephæſinus, venirent Gazam, & Paulo Episcopo Pallium auferrent, cumque deponerent. Pelagius ergo profectus Antiochiam, & inde Hieroſolymam, cum memoratis Patriarchis & aliquantis Episcopis venit Gazam. Et auferentes Paulo Pallium, depoſuerunt eum &c.* Sed diſcimus ex Procopio eam iuriſdictionem & prærogativam competitiviſſe Pelagio ex delegatione ſpeciali Vigilij Summi Pontificis; qui tunc Conſtantinopoli degens, ſuas vices illi commiſit. Quare cum Juſtinianus, pecunia corruptus, mox Paulum reſtituendum curaret, id obtinere non potuit à Vigilio; qui ſententiam ſuam, id eſt, à Pelagio latam, retractari non poſſe dixit: *Ἐφάκει ὃ ἔχῃ οἱ Θεοὶ τὴν Ἰησοῦν πῶς οὐκ ἔσται αὐτοῦ ἀνὰ δυνάμειν διαπραγμάτῳ, πῶς Πελαγίου ἐξεδύλατον γνῶσον.*

VI. Sub Pelagio II. circa annum d lxxxvi. Gregorius Magnus, tunc Eccleſiæ Romanæ Diaconus, Reſponſalis munere apud Principem in urbe regia functus eſt, ut ipſemet teſtatur hiſ verbis: *Tempore quo exhibendis reſponſis ad Principem ipſe tranſmiſſus ſum.* Et alibi: *Dum juſſione Pontificis mei, Conſtantinopolitanæ urbis palatio reſponſis eccleſiaſticis deſervirem.* Inter ceteras verò curas hanc unam Gregorio Pelagius valde

Procopio
Antiochiam
Hierusalem
Ephesus
Gaza
Paulus
Pelagius
Vigilius
Justinianus
Agapetus
Pelagius

Gregorius
Mag. c. 13. 14.

commendavit, ut periculo Romanæ urbis Imperatori exposito, subsidium adversus Longobardos impetraret.

CAPVT XVII.

Synopsis.

I. Sub Pelagio II. mos invaluerat mittendi Responsales. Probatum ex sancto Gregorio, qui eundem morem retinuit.

II. Eorum munus in suggestionibus positum. Quid suggestionis vocabulo comprehensum fuerit, explicatur. Responsalis opera usus est Gregorius Magnus ad reprimendam temeritatem Ioannis Patriarchæ Constantinopolitani, qui se Patriarcham universalem esse dicebat. Procuratorio nomine id factum voluit Gregorius, ob dignitatem Romane sedis. Sic apud Gallos, solus Princeps per procuratorem, non autem nomine proprio, litigat.

III. Responsales nullam partem jurisdictionis attingebant, nisi ex delegatione speciali. Ejus duplex genus, à Principe nimirum, aut à Summo Pontifice. Prioris exemplum, sub Mauricio Imperatore; posterioris, sub Vigilio & Gregorio Magno. De causis mediocribus cognoscebant Responsales. Quæ sint causæ mediocres.

SED ex Gregorij Magni Regesto epistolarum tria præcipua capita colliguntur, quæ pertinent ad Responsales apostolicæ sedis. Ac primò quidem Gregorius docet Responsalium delegationem jam sub Pelagio decessore suo ex more pependisse; ut patet ex epistola qua scribit Pelagium II. interdixisse Archidiacono suo, quem juxta morem ad Principes transfuserat, ne cum Ioanne CP. Missas celebraret: Archidiaconum, quem juxta morem ad vestigia Dominorum transfuserat, Missarum vobiscum sollempnia celebrare prohibuit. Idem quoque probatur alio ejusdem auctoris testimonio; quo & secundum caput ostenditur, scilicet Responsales apostolicæ sedis in palatio Principum habitasse, eorumque præsentiam sollicitè ab Imperatoribus expectitam. Interfecto namque Mauricio, Phocas, post arreptum Imperium, cum Gregorio exposulavit quòd juxta antiquam consuetudinem apostolicæ sedis Diaconum in palatio non invenisset. Quod Summus Pontifex non suæ negligentia sed temporum asperitati tribuit, quæ Romanæ Ecclesiæ ministros à palatio abalienabat. quibus verbis prudenter Phocam ad benigniorem vivendi rationem invitat. Nam quòd permancere in palatio, inquit, juxta antiquam consuetudinem apostolicæ sedis Diaconem vestra serenitas non invenit; non hoc meæ negligentia, sed gravissimæ necessitatis fuit: quia dum ministri omnes hujus nostræ Ecclesiæ contrita asperataque temporum formidine declinarent atque re-

fugerent, nulli eorum poterat imponi ut ad urbem regiam in palatio permansurus accederet. Iuxta morem illum, Honoratus Diaconus Constantinopoli degebat quando Gregorius Magnus provectus est ad sedem apostolicam. qui deinde Sabinianum Diaconum pro responsis ecclesiasticis faciendis ad Dominorum vestigia transmisit, eique successorem dedit Anatolium Diaconum; huic verò, temporibus Phocæ Principis, Bonifacium, qui post Sabinianum Gregorij Apocrisarium & in Romana sede successorem, apostolicæ sedis fastigium sub nomine Bonifacij III. obtinuit.

II. Ex variis autem epistolis Regesti tertium caput elicitur, nempe munus Responsalium in suggestionibus positum fuisse, quas Principibus faciebant pro negotiis publicis provinciarum Italiæ, quæ tum bello à Longobardis premebantur, tum à Ducibus & Præfectis, contra Principum iussa, tributis & aliis oneribus vexabantur, vel pro negotiis privatis eorum qui calumniis invidorum aut potentium libidini erant expositi. Præcipue verò, si controversia incideret de disciplina ecclesiastica, monendi Principes & magistratus sollicitudine defungebantur, ne qua vis per obreptionem canonibus fieret. Illud autem summo opere curabant, ne qua fieret injuria sedi apostolicæ, seu in percipiendis patrimoniorum redditibus, quæ in provinciis Italiæ, Siciliæ, Africæ, & aliis sita erant, seu in dignitatis minutione. Quare cum Ioannes Constantinopolitanus Patriarcha sibi Vniversalis nomen adscripsisset, insolentis illius tituli superbam usurpationem Gregorius verbis quidem castigavit, sed præterea egit apud Principem ut vocabulum illud aboleretur. In eam rem usus est opera Sabiniani Responsalis sui, qui ad exemplum Advocati fisci jura Ecclesiæ persequeretur apud Imperatorem, cui disputationis hujus judicium Gregorius detulit: Ac secundum petitionem, inquit, predicti Sabiniani Diaconi, aut piissimus Dominus ipsum dignetur judicare negotium, aut saepe nominatum virum (Ioan-nem) ut ab hac tandem intentione cesset, desistere. Perpendenda sunt verba illa, quibus controversiam dirimi poscit ad petitionem Diaconi sui. Consulebat nempe dignitati sedis apostolicæ, cujus nomen tanquam supplicis inferi non decebat judicij imperatorij formulæ, sed tantum Responsalis nomen. Quemadmodum hodie in Curiis supremis cognitio de juribus Regis & regni, non Regis nomine, sed Procuratoris regij instituitur, judiciumque fertur ad petitionem Procuratoris, ut cum Gregorio loquar. Vnde inter cetera Regis privilegia, hoc quoque numeratur, solum Principem per Procura-

F iij

Gregor. lib. 1. ep. 6. & 27. lib. 3. ep. 51. lib. 6. ep. 24. lib. 11. ep. 45.

idem lib. 4. ep. 11.

Gregor. lib. 11. ep. 45.

Gregor. lib. 11. ep. 45.

torem, non autem proprio nomine litigare. Quod soli Augustæ communicatur.

III. Jurisdictionis autem nullam partem attingebant Responsales, nisi ex delegatione speciali, quæ aut à Principe fiebat aliquando, aut à Summo Pontifice. Prioris generis est delegatio Honorati Diaconi & Responsalis, cui Mauritus Imperator mandavit, unâ cum Sebastiano antigrapho, judicium appellationis quam Hadrianus Episcopus Thebanus interposuit ad Principem à sententia Larissæ Metropolitanæ. Posterioris extat illustre exemplum in cognitione Pauli Alexandrini, cui præfuit Pelagius Apocripharius ex mandato Vigilij Papæ, cum literis & consensu Iustiniani, de qua dictum est superius cap. XVI. §. v. hujus libri. Aliud exemplum hujus delegationis legitur in regeſto Gregorij Magni. Hadrianus Episcopus Thebanus, provinciæ Theſſaliæ, à Pelagio II. Pontifice obtinuerat ut à Ioannis Episcopi Larissæ Metropolitanæ sui, sibi graviter suspecti, jurisdictione eximeretur. à qua tamen in Hadrianum exercenda Ioannes non cessavit. Quam illi audaciam Gregorius Magnus exprobrat, ejusque contemptum communionis abstentione vindicari potuisse docet. Tamen nos, inquit, humanius decernentes, communionis que tibi sacramentum interim conservantes, decernimus ut fraternitas tua ab eo Ecclesiæque ejus omnem antehabite sue potestatem jurisdictionis abſtineat, & secundum decreta decessoris nostri, si qua caussa vel fidei, vel criminis, vel pecuniaria adversus præſatum Hadrianum consacerdotem nostrum potuerit evenire, vel per eos qui nostri sunt vel fuerint in urbe regia Responsales, si mediocris est que estio, cognoscatur, vel huc ad apostolicam sedem, si ardua est, deducatur, quatenus nostre audientie sententia decidatur. Ex hoc loco constat mediocres causas, id est, minoris momenti, minusque ambiguas, Responsalibus delegatas; eo tantum casu quo Episcopi à perveracis Metropolitanæ jurisdictione exempti erant, quod nonnisi rarissimè contingebat.

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

IDEO Gregorius causas provinciæ Theſſaliæ ad se traxit, quòd Illyricum, in quo sita erat hæc provincia, apostolicæ sedis auctoritati patriarchicæ subiectum esset; ut probatum est in cap. v. §. 111. libri primi. Sed nuper in lucem emissa est ab Holstenio synodus Romana post consulatum Lampadij & Orestis habita à Bonifacio II. Papa, in qua Theodosius Echinienſis civitatis Episcopus Theſſaliæ provinciæ dixit: *Nam constat venerandos sedis*

vestra Pontifices, quamvis in toto mundo sedes apostolica Ecclesiarum sibi jure vindicet principatum, & solam ecclesiasticis causis undique appellare necesse sit, specialiter tamen gubernationi sue Illyrici Ecclesias vindicasse. Tum profert epistolam præteritorum sedis apostolicæ Pontificum, Damasi, Siricij, Innocentij, Bonifacij, Celeſtini, & aliorum, quæ docent Illyricum sedis apostolicæ constitutum paruisse, easque in Concilio reſegi postulat ex ſcrinio Ecclesiæ Romanæ, quod & factum est. In libello verò Stephani Episcopi Larissæ, quæ Theſſaliæ metropolis est, dato ad eundem Bonifacium Papam, & in hac Romana synodo recitato, legitur: *Apostolicam sedem, id est, vestram beatitudinem, causas nostre provinciæ & audire convenit & finire.* Sed de potestate & auctoritate Summorum Pontificum in Ecclesiis Illyricianis plura dicturi infra sumus in ſupplemento istius libri, cap. XIX. & sequentibus.

CAPVT XVIII.

Synopsis.

I. Responsalium usus in urbe regia defuit occasione hæresis Monothelitarum.

II. Constantinus Pogonatus eorum usum restituere procuravit. Sed liberam legationem postulavit. Eju petitioni se Leo II. accommodavit; non tamen concessa plene legationis auctoritate. Prudenter id factum, ut machinationibus Patriarcharum Constantinopolitanorum iretur obviam.

III. Provisum id quidem sapienter fuerat, sed parum felici eventu. Quippe Legati apostolicæ sedis in laqueos inciderunt in synodo Trullana; cujus canones repudiat Sergius Papa. Basilius Goryne Metropolitanus se illic inscripsit Legatum totius synodi Ecclesiæ Romanæ. Legatio ejus explicatur.

IV. Balsamo contendi eam synodum fuisse Oecumenicam, quòd ei Legati sedis apostolicæ interfuerint, quos recenset. Ejus impostura detegitur. Quid sit charta pura que in subscriptionibus Conciliorum relinquebatur Episcopis absentibus. Anastasius Bibliothecarius illustratur.

V. Romani Pontifices prorsus abstinerunt à mittendis Constantinopolim Apocriphariis post seculum septimum. Imperio tandem ad Francos translato, Legatorum magna fuit assiduitas & mora in eorum comitatu. Illo mittendarum legationum officio Romanam sedem absolvit Carolus Calvus.

I. RESPONSALIUM usus in urbe regia defuit occasione hæresis Monothelitarum: quæ à Patriarchis Constantinopolitanis Sergio, Pyrrho, & Paulo publicata, & ab Heraclio Imperatore Ectheſeos suæ promulgatione & à Constante Typi editione fota, Severinum, Ioannem quartum, Theoderum, & Martinum Pontifices ad damnandam impietatem illam provocavit. Gravissimo itaque in Romanam Ecclesiam odio perciti Constans & Paulus, Apocripharios apostolicæ sedis à Theodoro missos Constantinopolim ad insinuandam Typi & novæ hæreseos damnationem, & revocant-

Idem lib. 1.
ep. 46.

S. Gregor. lib. 1.
Ind. 11. epist. 7.

dum à scelere Paulum , atrocibus injuriis af-
fecerunt ; plurimisque eorum Sacerdotum
qui eis adhæferant in exilium detrufis, & ver-
beribus contumeliose cæfis , tandem verò
anno DCLIII. Martinus ipfe Summus Pon-
tiffex à fede abreptus , in Cherfonam Ponti-
cæ Diœcefeos urbem deportatus eft.

II. Electus Vitalianus Papa Refponfales
quidem *juxta confuetudinem* mifit ad regiam
urbem, quemadmodum obferuat Anaftafius,
ut fuam ordinationem fignificaret Conftan-
ti, non autem ut Apocrifarij in comitatu de-
gerent. Idem enim auctòr adnotavit, privile-
gijs Ecclefie renovatis Romam fuiffe rever-
fos. Tandem fopitis dogmatum controver-
fijs, & Ecclefiarum fchifmate per Sextam
Synodum generale extindò , Conftanti-
nus Pogonatus ufum Apocrifariorum in pa-
lacio refidentium refituerere procuravit. Sed
liberam legationem, nullis mandatis restric-
tam, poftulavit; ita ut Legatus in omnibus
emergentibus negotijs, feu fidem feu difci-
plinam refpicerent, Pontifficis perfonam ex-
primeret. Hæc funt ejus verba in epiftola ad
Leonem II. Agathonis fuccefforem: *Hortamur porò veftream fanctiffimam fummitem ut
quamprimùm mittat defignatum ab ea Apocrifia-
rium; ut is in regia & à Deo confervanda noftro
urbe degat, & in emergentibus, five dogmaticis,
five canonicis, ac prout in omnibus ecclefiafticis
negotijs veftre fanctitatis exprimat ac gerat per-
fonam.* Prudenter autem Leo ita fe petitioni
Conftantini accommodavit, ut Refponfa-
lem fuum delegaret Conftantinum Subdia-
conum; non tamen concessa plenæ legatio-
nis auctòritate, fed eo tantùm munere injun-
cto quod Apocrifariis imponi folitum erat,
fuggerendi fcilicet & infinuandi Principibus
quæ neceffaria viderentur, fcilicet refervata
fibi, ad relationem Refponfalis, decernendi
potestate. *Præfentis denique fuggeltionis, in-
quit Leo, exiguum peccatorem Conftantinum
Subdiaconum, regionarium hujus fanctæ apofto-
licæ fedis, qui & nuper cum Legatis apoftolica
memoria prædecefforis mei interfuit fanctæ fyno-
do inibi celebratæ, clementia confueta dignum
exceptione cenfeat veftro regalis magnanimitas,
ejusque fuggeltionibus aurem pietatis accommo-
det, ut autem miniftrum dignanter fufcipiat.*
Non inutilis erat hujus meditati confilij cau-
tio ad vitandas Patriarcharum Conftantino-
politanoꝝ machinationes; qui fuæ fedis
amplificationi femper intenti, terrore & mi-
nis Principis affenfum Legati ad res novas
conftituendas extorquere potuiffent, ut fal-
tem non incolorata videri poffet immutatio
quæ fedis apoftolicæ auctòritate aliqua mu-
niretur.

III. Attamen prudentia fua obtinere

Pontiffices non potuerunt quin eos in la-
queos incidere à quibus tam ftudiofè fibi
cavebant. Etenim anno DCXCII. Iuftinia-
nus Rhinotmetus Imperator, à Petro Con-
ftantinopolitano Epifcòpo follicitatus, Con-
cilium coëgit, quod Trullani nomine affum-
pto, centum & duos canones edidit, opti-
mos quidem illos, & qui antiquam difcipli-
nam ut plurimùm redolent, præter tres, aut
quatuor, qui Romanæ Ecclefie confuetudi-
nes quasdam emendare conantur. Ceterùm
ut color aliquis novis illis decretis quæftus
videretur, fynodus illa Oecumenicæ titulum
affumpfit, ob Romanæ fedis auctòritatem
adhibitam. Legati enim apoftolicæ fedis
huic Concilio interfuerant, ut obferuat Ana-
ftafius; id eft, ut ego quidem interpretor,
Apocrifarij feu Refponfales, qui munere
fuggeltionis fungebantur. Neque enim Ser-
gius Papa Legatos mandatis fuis inftroctos
ad eum conventum tranfmiferat; quem
damnavit ut illicitum, ejusque canonum le-
gationem repudiavit; rejecta Iuftiniani poftu-
latione, qui Pontifficis fubfcriptione firmari
gefta vehementiffimè cupiebat. *Hujus itaque
temporibus, inquit Anaftafius in vita Sergij,
Iuftinianus Imperator Concilium in regia urbe
juffit fieri; in quo & Legati fedis apoftolicæ con-
venerant, & decepti fubfcripferant. Compellaba-
tur autem & ipfe Papa fubfcribere; fed nullatenus
acquievit.* Bafilius Epifcòpus Gortynæ, Me-
tropolitanus provincie Cretæ, eam legatio-
nem tunc folus obibat: quæ potiori jure illi
impofta fuerat, utpote Illyricanæ Diœce-
feos & patriarchatus occidentalis Epifcòpo,
quàm olim Iuliano Epifcòpo Coënfis provin-
cie Rhodiæ, qui primus pro Leone refponfa
egit Conftantinopoli. Hinc quoque factum
ut ad calcem horum canonum Bafilius, unus
ex Epifcòpis Occidentalibus, fe Legatum in-
fcripferit totius fynodi Ecclefie Romanæ;
exemplo trium Legatorum Agathonis &
fynodi Occidentalis, qui hoc nomen in Sex-
ta Synodo affumpferant. Eo titulo ipfe quo-
que Bafilius ornatus fuerat tempore Sextæ
Synodi, ut patet ex ejus fubfcriptione quæ
habetur Actiõne XVI. Sed illo auctus non
fuerat, ut unà cum ceteris tribus Legatis vi-
ces Concilij Occidentalis in ea fynodo im-
pleret; cum nec in literis Agathonis, nec in
epiftola Conftantini Pogonati, inter eos re-
cenfeatur. Sed legatio quædam ordinaria illi
conceffa fuit, ut Refponfalem ageret ordi-
narium fynodi Romanæ nomine; quemad-
modum Diaconus mittendus à Papa, ref-
ponfa ecclefiaftica nomine Pontifficis facere
debebat. Vnde factum ut Bafilius legatio-
nem illam ordinariam poft folutam Sextam
Synodum retinuerit; qua defunctus

Vile fuprà cap. 11.
p. 6. & 6. hujus
libri.

In fubfcriptionibus
canonum Trulla-
norum: Βασιλιου
ἐπισκοπου τῆς
καρπυλίων κα-
ταπραβου τῆς οὐ-
κρανίας κρητικῆς
ἐκείνῃ, & ὡς πρὸς
ἐπιτομὴν τῆς αὐ-
τῆς ἐκκλησιαστικῆς
ἐπιτομῆς.

tabula q. 11.
l. 1. h. 1.
p. 1. l. 1. h. 1.
m.

tab. h. 1. h. 1.
l. 1. h. 1. h. 1.

77. 141

est in Trullana posteriore synodo.

IV. Balsamo contendit adversus Latinos conventum istum Trullanum Synodi Oecumenicæ auctoritatem obtinere, eò quòd Legatis apostolicæ sedis instructus fuerit, scilicet Basilio Gortynensi, & Episcopo quodam Ravennæ, qui vicem synodi Ecclesiæ Romanæ gerebant, Episcopis quoque Thessalonicensi, Sardinia, Heracleæ, & Corinthi, qui tunc erant Legati Pontificis, ut in veteribus Nomocanonis scriptum reperitur. Sed apertissimi mendacij reum tenemus. Ut enim taceam de Heracleæ Episcopo, qui pontificia legatione nunquam ornatus fuit, constat ex Græcis subscriptionibus quæ hodie extant, Thessalonicensem & Corinthium Episcopos ordinarios sedis apostolicæ Legatos, æquè ac Ravennæ & Sardinia Episcopos, ab eo Conciliabulo abfuisse. Etenim inter ceterorum subscriptiones locus illis relinquitur in ordine suo ad subscribendum quando Acta synodi authentica ad eos perferrentur; quemadmodum observatum est erga Pontificem Romanum, cui charta pura in codice seu tomo Concilij relicta est, ante ceteros Patriarchas, post Iustinianum Imperatorem, ut eam subscriptione sua repleret. quod in dicto codice adnotatum est, his verbis: τόπος ἡ ἀνωτάτω πάλαι ῥώμης, *Locus sanctissimi Papæ Romani.* Vnde illustrari potest Anastasius: qui Iustinianum gesta hujus synodi sex tomis comprehensa, ab Episcopis subscripta, & manu imperiali

confirmata, in Romanam urbem ad confirmandum vel in superiori loco subscribendum Sergio Pontifici, nupte capiti Sacerdotum omnium, direxisset scribit. Eodem planè pacto charta pura relicta est Episcopis absentibus Thessalonicensi, Corinthi, Ravennæ, Sardinia, & Heracleæ, ut saltem post solutam synodum Actis subscriberent. quod iisdem verbis in codice adnotatum est: *Locus Thessalonicensis, locus Ravennatis, & ceterorum.* Quare Balsamo, qui locum vacuum pro subscriptione sumpsit, non ausus est edere nomina Episcoporum quos subscripsisse fingit. Basilium quidem Gortynensem specialiter profert, sed ceteros verbis indefinitis significat.

V. Post seculum septimum, ineunte octavo, Iconoclastarum hæresis, in Oriente à Principibus excitata, societatem communionis abrupit, ita ut de mitendis Constantinopolim Apocrisiariis Romani Pontifices curam omnem deposuerint. Tandem Imperio in Romana urbe, veluti postliminio quodam, à Leone III. restituto, Imperatores Gallici nominis omnibus officiis quæ Principibus Constantinopolitanis deferri consueverant, à Romana sede exculsi sunt. Inter cetera, Legatorum seu Responsalium non solum frequentia, sed etiam assiduitate & mora in comitatu, ornati sunt. Sed Carolus Calvus Imperium adeptus, illo mittendarum legationum officio Romanam sedem absolvit; ut observavit Eutropius Presbyter Longobardus.

H V C V S Q V E M A R C A .

RELIQVA VERO ISTIVS LIBRI CAPITA SVNT STEPHANI BALVZII.

C A P V T X I X .

Synopsis.

I. Argumentum & consiliun istius supplementi, juxta mentem illustrissimi Archiepiscopi.

II. Pontifices Romani in suas partes olim trahere studuerunt Episcopos magnarum civitatum, variis quidem modis, sed in primis spe objecta principis loci. Initium factum ab Episcopo Thessalonicensi.

III. Illyriciana Ecclesia pertinebant ad curam Romani Pontificis, ut Patriarchæ Occidentis.

IV. Illyriciana Diæceses provincia enumerantur. Sirmium caput fuisse Illyrici probatur multis argumentis.

V. Divisio Illyrici in orientale & occidentale con-

stituta à Theodosio seniore. Thessalonica caput Illyrici orientalis, & sedes Prefecti pratorio Illyrici.

VI. Aucta ex eo dignitas Episcopi Thessalonicensis. Acholius & Anysius, qui eam cathedram tenerunt, magno in pretio habiti apud Damasum & Sircium. Deleto Sirmio, Apennius Vicarius Illyrici profugit Thessalonicam, ut Iustinianus docet.

VII. Justiniani Novellam plerisque in capitibus falsitatis arguit Morinus, nec injuriâ.

VIII. Aperitur via liberandi Triboniani, qui Novellæ auctor est, à vitio adscriptus. Theodoretus locus de Thessalonica.

POSTQUAM prima libri istius editio prodit in publicum, miro quidem favore applausuque hominum eruditorum ex-

ceptus est, adeo ut quamplurimi gratias mihi eo nomine egerint quòd librum illum, alioqui fortean perituum, publicis usibus consecrassem.

consecrassem. Molestè tamen nonnulli ferebant datum esse imperfectum, ac tamenetsi monuissem jacturam illam utcumque sarciri ope libri sexti, indicatis etiam locis unde reliqua petenda erant, malebant tamen ut heic suis quæque locis capita redderentur. Hinc consilium mihi, ut si minùs assequi possum divinam vim ingenij illustrissimi Archiepiscopi, certè sequi coner, destinataque ejus exequar pro virium mearum modulo.

I. Agendum itaque nobis deinceps erit de Vicariis Romanæ sedis per varias Diœceses, illis nimirum qui velut hereditario jure vices apostolicæ sedis in iis regionibus obtinebant in quibus habitabant. cujusmodi fuere Theffalonicensis in Illyrico, Iustiniana primæ Archiepiscopus in sex provinciis, Corinthius in Achaia & Hellade, & Arelatensis in Gallia. Tum de iis Episcopis quibus ea dignitas diversis temporibus tributa est contemplatione meritorum, cujusmodi fuere Ioannes Episcopus Tarraconensis & Sallustius Episcopus in provincia Bætica. Horum autem vicaria Episcopi Romani dignitas in eo diversa fuit à vicariatu Episcoporum Theffalonicensium & Arelatensium, quòd sicut illa sedibus affixa erat, ista personalis tantùm fuit, ut patet ex epistolis Hormisdæ Romani Pontificis ad ipsos datis. Agendum heic esset de Pallio, quo Vicarij illi ornabantur ad augendam Romani nominis majestatem. Sed hanc partem adeo perspicuè & eruditè executus est illustrissimus Archiepiscopus in capite sexto & septimo libri sexti, ut ope nostra nequaquam indigeat. Nonnullas tamen circa hoc observationes meas & ipse proferam, quas ille non tam omisisse quàm mihi reliquisse censendus est. Gradu postea factò ad mediæ ætatis usum, ostendemus quantum Legatis Romanis detulerint Episcopi Galliani sub secunda & tertia Regum nostrorum dynastia, & quibus mandatis instructi Legati ad synodos provinciales accederent. Eorum frequentia, & tandem defuetudo. De Facultatibus examine in Curia antè quàm munere suo fungantur. Tum de Annatis instituenda esset quæstio juxta mentem illustrissimi Archiepiscopi, nisi ipse hanc quoque partem pro sua sapientia & eruditione implevisset in capitibus x. xi. xii. ejusdem libri sexti. Nunc ad rerum ordinem redeo.

II. Pontifices Romani, cùm intelligerent quanti momenti esset ad firmandam auctoritatem suam apud exteras gentes, id est, ab Vrbe procul distitas, gratia Episcoporum illustrissimarum Ecclesiarum, quibus ob prærogativam urbium præsto quoque erat Principum favor, eos in suas partes trahere studuerunt variis modis atque rationibus. Sed

Tom. II.

nulla potentior antiquitus visà est quàm si Episcopos illos ornarent dignitate Vicariorum sedis Romanæ, ut, quia constabat Romanum Episcopum sedere in cathedra principali sedemque Petri tenere, qui princeps fuit Apostolorum & caput episcopalis coronæ, magnum honorem sibi ex eo tribui intelligerent Episcopi illi quòd beati Petri vicem gererent in suis Diœcesibus. Hanc Romanis Episcopis mentem tum fuisse & res ipsa ostendit, & apertè docet epistola sexta Vigilij ad Episcopos Gallia de vicariatu Auxanij Episcopi Arelatensis, his verbis: *Necessarium valde credidimus sollicitudinem hanc a nobis antefato (Auxanio) debere committi, confidentes illum & pro loci sui qualitate bonis actibus universa qua Deo placeant posse complere, & maxime cùm gloriosus filius noster Childebertus Rex testimonium bonæ conscientie pro Christiana sua voluntatis devotione perhibuit.* In quo sanè mirifica valdeque prudens fuit Romanorum Pontificum industria: qui, ne vicariatus apostolicæ sedis vilesceret, si humilium urbium Episcopis committeretur, vices suas non aliis per ea tempora concesserunt quàm Episcopis illustrissimarum Ecclesiarum, quorum aliunde magna apud gentes ac Principes auctoritas erat; donec firmata tandem Legatorum istiusmodi dignitate, majestatis Romani nominis interfuit etiam simplicibus Clericis aut monachis, id est, nullo vixdum facinore cognitis, nulla ecclesiastica dignitate præditis, hunc honorem tribuere. Quod maximè observatum video temporibus Leonis IX. & sequentium Pontificum usque ad Innocentium quartum. In universum autem affirmare licet Romanos Pontifices, ut semper ad occasiones explicandæ firmandæque auctoritatis suæ valde intenti fuere, sic tempore semper bene usos esse antiquitus. Et quia primus omnium, ut arbitror, Episcopus Theffalonicensis ea dignitate ornatus est, ejusque vicariatus variè jactatus est ab hominibus eruditis, hinc ordiar.

III. Ac primùm quidem illud in antecessum statuendum est, Occidentis Ecclesias, atque adeo Illyricianas, pertinuisse ad specialem curam Romani Pontificis, non solum ob principatum quem Romana sedes obtinet in Ecclesia universali, sed quòd Episcopus Romanus sit Patriarcha Occidentis. Nam olim solidum Illyricum accensebantur Occidentij, ut dictum est in libro primo istius operis, & constat etiam ex Socrate & Sozomeno. Itaque certum est Illyricianas Ecclesias apostolicæ sedis constitutis paruisse, eamque ut Ecclesiarum caput excoluisse. Quin & Theodosius Echinienfis Episcopus Theffaliciæ provinciæ hæc ad Bonifacium Papam

Vide supra lib. 1. cap. 4. §. 3. 4.

Socrat. lib. 1. cap. 16. Sozom. lib. 3. cap. 9. Vide etiam Henr. Valesij Notas ad Socrat. pag. 64. Vide infra cap. 10. §. 10.

G

est in Trullana posteriore synodo.

IV. Balsamo contendit adversus Latinos conventum istum Trullanum Synodi Oecumenicæ auctoritatem obtinere, eò quòd Legatis apostolicæ sedis instructus fuerit, scilicet Basilio Gortynensi, & Episcopo quodam Ravennæ, qui vicem synodi Ecclesiæ Romanæ gerebant, Episcopis quoque Thessalonicensi, Sardinia, Heracleæ, & Corinthi, qui tunc erant Legati Pontificis, ut in veteribus Nomocanonis scriptum reperitur. Sed apertissimi mendacij reum tenemus. Ut enim taceam de Heracleæ Episcopo, qui pontificia legatione nunquam ornatus fuit, constat ex Græcis subscriptionibus quæ hodie extant, Thessalonicensem & Corinthium Episcopos ordinarios sedis apostolicæ Legatos, æquè ac Ravennæ & Sardinia Episcopos, ab eo Conciliabulo abfuisse. Etenim inter ceterorum subscriptiones locus illis relinquitur in ordine suo ad subscribendum quando Acta synodi authentica ad eos perferrentur; quemadmodum observatum est erga Pontificem Romanum, cui charta pura in codice seu tomo Concilij relicta est, ante ceteros Patriarchas, post Iustinianum Imperatorem, ut eam subscriptione sua repleret. quod in dicto codice adnotatum est, his verbis: *τόπος ἡ ἀνωτάτω πάλαι ῥώμης, Locus sanctissimi Papæ Romani.* Vnde illustrari potest Anastasius: qui Iustinianum gesta hujus synodi sex tomis comprehensa, ab Episcopis subscripta, & manu imperiali

confirmata, in Romanam urbem ad confirmandum vel in superiori loco subscribendum Sergio Pontifici, nupte capiti Sacerdotum omnium, direxisse scribit. Eodem planè pacto charta pura relicta est Episcopis absentibus Thessalonicensi, Corinthi, Ravennæ, Sardinia, & Heracleæ, ut saltem post solutam synodum Actis subscriberent. quod iisdem verbis in codice adnotatum est: *Locus Thessalonicensis, locus Ravennatis, & ceterorum.* Quare Balsamo, qui locum vacuum pro subscriptione sumpsit, non ausus est edere nomina Episcoporum quos subscripsisse fingit. Basilium quidem Gortynensem specialiter profert, sed ceteros verbis indefinitis significat.

V. Post seculum septimum, ineunte octavo, Iconoclastarum hæresis, in Oriente à Principibus excitata, societatem communionis abruptit, ita ut de mitendis Constantinopolim Apocrisariis Romani Pontifices curam omnem deposuerint. Tandem Imperio in Romana urbe, veluti postliminio quodam, à Leone III. restituto, Imperatores Gallici nominis omnibus officiis quæ Principibus Constantinopolitanis deferri consueverant, à Romana sede exculsi sunt. Inter cetera, Legatorum seu Responsalium non solum frequentia, sed etiam assiduitate & mora in comitatu, ornati sunt. Sed Carolus Calvus Imperium adeptus, illo mittendarum legationum officio Romanam sedem absolvit; ut observavit Eutropius Presbyter Longobardus.

H V C V S Q V E M A R C A .

RELIQVA VERO ISTIVS LIBRI CAPITA SVNT STEPHANI BALVZII.

C A P V T X I X .

Synopsis.

I. Argumentum & consiliun istius supplementi, juxta mentem illustrissimi Archiepiscopi.

II. Pontifices Romani in suas partes olim trahere studuerunt Episcopos magnarum civitatum, variis quidem modis, sed in primis spe objecta principis loci. Initium factum ab Episcopo Thessalonicensi.

III. Illyriciana Ecclesia pertinebant ad curam Romani Pontificis, ut Patriarchæ Occidentis.

IV. Illyriciana Diæceses provincia enumerantur. Sirmium caput fuisse Illyrici probatur multis argumentis.

V. Divisio Illyrici in orientale & occidentale con-

stituta à Theodosio seniore. Thessalonica caput Illyrici orientalis, & sedes Prefecti pratorio Illyrici.

VI. Aucta ex eo dignitas Episcopi Thessalonicensis. Acholius & Anysius, qui eam cathedram tenerunt, magno in pretio habiti apud Damasum & Sircium. Deleto Sirmio, Apennius Vicarius Illyrici profugit Thessalonicam, ut Iustinianus docet.

VII. Justiniani Novellam plerisque in capitibus falsitatis arguit Morinus, nec injuriâ.

VIII. Aperitur via liberandi Triboniani, qui Novella auctor est, à vitio adscriptus. Theodoretus locus de Thessalonica.

POSTQUAM prima libri istius editio prodit in publicum, miro quidem favore applausuque hominum eruditorum ex-

ceptus est, adeo ut quamplurimi gratias mihi eo nomine egerint quòd librum illum, alioqui fortean periturum, publicis usibus consecrassem.

consecrassem. Molestè tamen nonnulli ferebant datum esse imperfectum, ac tamenetsi monuissim jacturam illam utcumque sarciri ope libri sexti, indicatis etiam locis unde reliqua petenda erant, malebant tamen ut heic suis quæque locis capita redderentur. Hinc consilium mihi, ut si minùs assequi possum divinam vim ingenij illustrissimi Archiepiscopi, certè sequi coner, destinataque ejus exequar pro virium mearum modulo.

I. Agendum itaque nobis deinceps erit de Vicariis Romanæ sedis per varias Diœceses, illis nimirum qui velut hereditario jure vices apostolicæ sedis in iis regionibus obtinebant in quibus habitabant. cujusmodi fuere Theffalonicensis in Illyrico, Iustinianæ primæ Archiepiscopus in sex provinciis, Corinthius in Achaia & Hellade, & Arelatensis in Gallia. Tum de iis Episcopis quibus ea dignitas diversis temporibus tributa est contemplatione meritorum, cujusmodi fuere Ioannes Episcopus Tarraconensis & Sallustius Episcopus in provincia Bætica. Horum autem vicaria Episcopi Romani dignitas in eo diversa fuit à vicariatu Episcoporum Theffalonicensium & Arelatensium, quòd sicut illa sedibus affixa erat, ista personalis tantùm fuit, ut patet ex epistolis Hormisdæ Romani Pontificis ad ipsos datis. Agendum heic esset de Pallio, quo Vicarij illi ornabantur ad augendam Romani nominis majestatem. Sed hanc partem adeo perspicuè & eruditè executus est illustrissimus Archiepiscopus in capite sexto & septimo libri sexti, ut ope nostra nequaquam indigeat. Nonnullas tamen circa hoc observationes meas & ipse proferam, quas ille non tam omisisse quàm mihi reliquisse censendus est. Gradu postea factò ad mediæ ætatis usum, ostendemus quantum Legatis Romanis detulerint Episcopi Galliani sub secunda & tertia Regum nostrorum dynastia, & quibus mandatis instructi Legati ad synodos provinciales accederent. Eorum frequentia, & tandem defuetudo. De Facultatibus examine in Curia antè quàm munere suo fungantur. Tum de Annatis instituenda esset quæstio juxta mentem illustrissimi Archiepiscopi, nisi ipse hanc quoque partem pro sua sapientia & eruditione implevisset in capitibus x. xi. xii. ejusdem libri sexti. Nunc ad rerum ordinem redeo.

II. Pontifices Romani, cùm intelligerent quanti momenti esset ad firmandam auctoritatem suam apud exteras gentes, id est, ab Vrbe procul distitas, gratia Episcoporum illustrissimarum Ecclesiarum, quibus ob prærogativam urbium præsto quoque erat Principum favor, eos in suas partes trahere studuerunt variis modis atque rationibus. Sed

Tom. II.

nulla potentior antiquitus visã est quàm si Episcopos illos ornarent dignitate Vicariorum sedis Romanæ, ut, quia constabat Romanum Episcopum sedere in cathedra principali sedemque Petri tenere, qui princeps fuit Apostolorum & caput episcopalis coronæ, magnum honorem sibi ex eo tribui intelligerent Episcopi illi quòd beati Petri vicem gererent in suis Diœcesibus. Hanc Romanis Episcopis mentem tum fuisse & res ipsa ostendit, & apertè docet epistola sexta Vigiliij ad Episcopos Gallia de vicariatu Auxanij Episcopi Arelatensis, his verbis: *Necessarium valde credidimus sollicitudinem hanc a nobis antefato (Auxanio) debere committi, confidentes illum & pro loci sui qualitate bonis actibus universa qua Deo placeant posse complere, & maxime cùm gloriosus filius noster Childebertus Rex testimonium bonæ conscientie pro Christiana sua voluntatis devotione perhibuit.* In quo sanè mirifica valdeque prudens fuit Romanorum Pontificum industria: qui, ne vicariatus apostolicæ sedis vilesceret, si humilium urbium Episcopis committeretur, vices suas non aliis per ea tempora concesserunt quàm Episcopis illustrissimarum Ecclesiarum, quorum aliunde magna apud gentes ac Principes auctoritas erat; donec firmata tandem Legatorum istiusmodi dignitate, majestatis Romani nominis interfuit etiam simplicibus Clericis aut monachis, id est, nullo vixdum facinore cognitis, nulla ecclesiastica dignitate præditis, hunc honorem tribuere. Quod maximè observatum video temporibus Leonis IX. & sequentium Pontificum usque ad Innocentium quartum. In universum autem affirmare licet Romanos Pontifices, ut semper ad occasiones explicandæ firmandæque auctoritatis suæ valde intenti fuere, sic tempore semper bene usos esse antiquitus. Et quia primus omnium, ut arbitror, Episcopus Theffalonicensis ea dignitate ornatus est, ejusque vicariatus variè jactatus est ab hominibus eruditis, hinc ordiar.

III. Ac primùm quidem illud in antecessum statuendum est, Occidentis Ecclesias, atque adeo Illyricianas, pertinuisse ad specialem curam Romani Pontificis, non solum ob principatum quem Romana sedes obtinet in Ecclesia universali, sed quòd Episcopus Romanus sit Patriarcha Occidentis. Nam olim solidum Illyricum accensebantur Occidentij, ut dictum est in libro primo istius operis, & constat etiam ex Socrate & Sozomeno. Itaque certum est Illyricianas Ecclesias apostolicæ sedis constitutis paruisse, eamque ut Ecclesiarum caput excoluisse. Quin & Theodosius Echinienfis Episcopus Theffalix provincix hæc ad Bonifacium Papam

Vide supra lib. 1. cap. 4. §. 3. 4.

Socrat. lib. 1. cap. 16. Sozom. lib. 3. cap. 9. Vide etiam Henr. Valesij Notas ad Socrat. pag. 64. Vide infra cap. 10. §. 10.

G

secundum dixit in Romana synodo: *Nam constat venerandos sedis vestra Pontifices, quamvis in toto mundo sedes apostolica Ecclesiarum sibi jure vindicet principatum, & solam ecclesiasticis causis undique appellare necesse sit, specialiter tamen gubernationi suae Illyrici Ecclesias vindicasse.*

Marca in lib. de Primat. §. 10.

IV. Illyriciana porrò solida Diocesis, postquam orbis Romanus in quatuor praefecturas sectus est à Constantino Magno, complectebatur Pannonias, utrumque Noricum, Dalmatiam, Daciam ripensem & mediterraneam, Mœsiam, Dardaniam, Macedoniam, Achaïam, Thessaliam, utramque Epirum, & Cretam. Sirmium autem Pannoniae secundae civitas, erat caput Illyrici, ut in synodo Aquileiensi habita anno C C C L X X I. differuit Anemius Sirmiensis Episcopus, sive Acta quae nunc circumferuntur istius synodi germana sunt, sive post longum tempus conficta à Vigilio Tapfensi Episcopo in Africa, ut existimat Petrus Franciscus Chiffletius vir eruditissimus. Vt cunq̄ue enim se res habeat, ex Actis illis probatur Sirmium fuisse quondam caput Illyrici. *Anemius Episcopus dixit: Caput Illyrici non nisi civitas est Sirmiensis.* Vnde eam Ammianus Marcellinus vocat matrem urbium, ibique Principum Romanorum regiam seu palatium fuisse docet in libro x x. & x x v i. suorum commentariorum. Quod etiam à Zozimo historico observatum est. Itaque claritati urbis datum ut illic quodque esset praefectura Illyricianae sedes; ibique per eas tempestates fuit omne Illyrici fastigium, tam in civilibus quam in episcopalibus causis, ut ex eodem Ammiano Marcellino & Iustiniano Aug. observavit illustrissimus Archiepiscopus in libro de Primatibus. Chiffletius tamen existimat Sirmium nunquam fuisse caput Illyrici, nisi fortassis per illud triennium quod in ea urbe Constantius Imperator exegit, per annum nimirum C C C L V I I. & duos sequentes.

Amm. Marcell. lib. 15. Iustin. Nov. 11.

Chifflet. in Notis ad Vigil. Tapf. pag. 38. & seqq.

V. Secto demum Illyrico in orientale & occidentale, Pannonia quidem, utrumque Noricum, Dalmatia, Mœsia, Dardania, & Creta, in imperio occidentali remansere; servataque est aliquatenus Sirmio sua dignitas, constituto illic Vicario Praefecti pratorio Italiae, qui provincias illas regeret, perque illos tractus vice sacra judicaret. Sedes verò Praefecti pratorio Illyrici translata est Thessalonicam; eique contributa Macedonia, Thessalia, Achaïa, Epirus utraque, Praevalis, & utraque Dacia. Disputatur inter eruditos quoniam demum tempore instituta fuerit haec divisio. Marca verò post ubi rem de hac controversia dissertationem concludit eam fuisse peractam anno C C C X C V.

Marca de Primat. lib. 2. §. 16.

supremo Theodosij senioris arbitrio: qui eo anno moriens, Honorioque & Arcadio imperij provincias dividens, Illyricum orientale Arcadio, occidentale Honorio commisit.

VI. Aucta ex eo dignitas Episcopi Thessalonicensis, quòd ingens accessio facta esset claritati urbis; juvitque fortunam ejus auctoritas Episcopi Acholij, tum etiam Anyfij, quos ob ingentia eorum merita Pontifices Romani, qui tum vixere, Damasus & Sircius plurimum suspexerunt, ceu suo loco sumus dicturi. Sed tamen adhuc amplificata valde est Thessalonica post excidium Sirmij, quod contigit anno quadringentesimo quadregesimo secundo, furente per Thraciam & Illyricum exercitu Hunnorum, duce Attila. Tunc enim Apennius Praefectus pratorio Illyrici, sive potius Vicarius, è Sirmio Thessalonicam profugit, ut Iustinianus docet; qui addit, eò tunc commigrasse dignitatem praefecturae. *Cum enim in antiquis temporibus, inquit ille, Firmi praefectura fuerit constituta, ibique omne fuerit Illyrici fastigium tam in civilibus quam in episcopalibus causis, postea autem Attilanis temporibus eisdem locis devastatis Apennius Praefectus pratorio de Firmiana civitate in Thessalonicam profugus venerat, tunc ipsam praefecturam & sacerdotalis honor secutus est, & Thessalonicensis Episcopus, non sua auctoritate, sed sub umbra praefecturae, meruit aliquam prerogativam.*

VII. Scio clarissimum eruditissimumque virum Ioannem Morinum falsitatis arguere hunc locum ex Novella Iustiniani, multis de causis. Tum, quòd verum non sit Thessalonicam adeptam esse honorem ecclesiasticum Attilanis temporibus, cum Leo Papa, qui temporibus Attilae vixit, testetur in epistola ad Anastasium Thessalonicensem primatus dignitatem Thessalonicensibus Episcopis delatam olim fuisse ex Pontificum Romanorum praedecessorum suorum constitutione. Tum etiam, quòd falsum quoque sit civilis administrationis apicem eisdem Attilanis temporibus collatum Thessalonicae fuisse. Eo enim ornatam fuisse Theodosij Magni tempore. Falsum praeterea esse iisdem Attilanis temporibus amplificatam fuisse dignitatem urbis Thessalonicensis, aliquamque prerogativam meruisse sub umbra praefecturae. Constat enim eam urbem fuisse clarissimam, magnaeque auctoritatis, jam inde à temporibus synodorum quae apud Nicæam & Sardicam habitae sunt.

VIII. Sensit vitia ista illustrissimus Archiepiscopus, Tribonianumque Novellae illius Constitutionis auctorem à vitio adspiciendae liberari non posse pronuntiavit, si No-

Marca lib. 1. tit. 1.

Marca in 15. de Primat. §. 16.

vella verba accipiantur generaliter de præfectura Illyrici, cum ea retro ab annis quinquaginta constituta esset Thessalonica. Itaque sic cautè accipienda Novellæ verba, de Vicarij nimirum jurisdictione in Pannonias, quæ posthac Thessalonica exercenda erat, non autem Sirmij. *Vnde amplificata est, inquit Marca, Urbis & Ecclesie Thessalonicensis dignitas. Quare Theodoretus, qui post ista tempora vixit, sic loquitur de Thessalonica: Thessalonica urbs est maxima & populosa, Macedonum quidem in gente posita, sed quæ caput est tum Thessaliæ & Achaïæ, tum aliarum complurium provinciarum quæ reguntur à Prefecto prætorio Illyrici.*

Theslon. lib. 1. tit. 17.

C A P V T XX.

Synopsis.

I. Antè quàm inquiratur in originem vicariatus Thessalonicensis, agendum est de antiquitate & claritate Ecclesie Thessalonicensis.

II. Ea erat una ex apostolicis, à Paulo Apostolo fundata ut ipse docet, & legitur in Actis Apostolorum. Illyriciana Ecclesie Thessalonicensis respiciebant ut fidei matrem. Quid sint apud Tertullianum cathedra Apostolorum.

III. Alexandro Episcopo Thessalonicensi imposita à patribus Concilij Niceni cura deferendorum decretorum synodi in provincias Illyricianas, ut testantur Gelasius Cyzicenus & vetus auctor apud Photium.

IV. Investigatur verus sensus verborum Gelasij Cyziceni, qui diversis diversorum interpretationibus est distractus. Innocentius III. docet magnam fuisse dignitatem Episcopi Thessalonicensis antè quàm Vicarius esset apostolica sedis.

V. Dignitas illa Thessalonicensis Episcopi probatur etiam ex allocutione Arij in Concilio Sardicensi.

VI. Et ex Athanasio, qui præcipuum defensionis sue caput ponit in testimonio literarum Alexandri Episcopi Thessalonicensis.

VII. Episcopus Thessalonicensis, etiam antè quàm esset Vicarius Romani Pontificis, ordinabat Metropolitanos Illyricianos secundum veterem Ecclesie sue consuetudinem. Thessalonica vocatur à Theodoro caput Macedonia, Thessaliæ, & Achaïæ, tum aliarum complurium provinciarum.

VIII. Maxima ergo ubique erat antistitis urbis illius reverentia. Secunda synodus noluit antè cognoscere de ordinatione Maximi in Ecclesia C.P. quàm Acholius adesset. Postea verò Maximi ordinationem damnavit, & Nestarium ordinavit.

IX. Acholius non fuit illic Legatus Damasi, ut persuasum fuit viris doctis. Castigantur qui putant Sotzomenum enumerare Acholium inter presides istius Concilij.

X. Henricus Valestus refellitur, qui putavit Acholium fuisse unum ex Episcopis orientalibus qui Constantinopolitano Concilio interfuerunt.

I. SUPERIORI capite satis, ut opinor, egimus de dignitate urbis Thessalonicensis. Tom. II.

nicensis. Superest ut inquiramus in initia dignitatis quæ illi collata est à Pontificibus Romanis, qui Thessalonicensis Episcopos Romanæ sedis Vicarios esse voluerunt in Illyrico. Sed antè quàm destinata componam, res postulare videtur ut de antiquitate Ecclesie Thessalonicensis agamus, mox investigaturi an vicariatus tributus fuerit Ecclesie, an verò personis; id est, an vicariatus ille ita tributus fuerit huic sedi ut necessarium esset Romano Pontifici vices suas committere novo Episcopo Thessalonicensi, an verò ea ratione tributus fuerit, ut illa honoris continuatio merè penderet ex libero Romani Pontificis arbitrio, falsque illi esset vicarium illum honorem non conferre novo Episcopo Thessalonicensi.

II. Primum omnium satis constat Thessalonicensem Ecclesiam fuisse unam ex apostolicis, id est, ex Ecclesiis illis quas Apostoli ipsi fide Christiana imbuerunt. Legimus enim in Actis Apostolorum, cum Paulus & Silas venissent Thessaloniam, Paulum illic scripturas interpretatum esse & insinuasse quia Christum oportuit pati & resurgere à mortuis, & quia hic erat Iesus Christus quem ille enuntiabat eis, quosdam verò ex Iudæis Thessalonica commorantibus credidisse & adjunctos fuisse Paulo & Silæ, itèmq; magnam gentilium multitudinem, & mulieres nobiles non paucas. Quin & Paulus ipse hoc testatum reliquit in duabus epistolis quas scripsit ad Ecclesiam Thessalonicensem; ex quibus illud quoque discimus, Thessalonicensem eum ardorem fuisse in initiis susceptæ fidei ut forma facti fuerint omnibus credentibus in Macedonia & in Achaïa; in quibus regionibus ipsi Thessalonicensis prædicaverunt verbum Dei; & non solum in Macedonia & Achaïa, sed etiam in omni loco, ut inquit Paulus, id est, in regionibus quæ circum Macedoniam & Achaïam positæ sunt, fides eorum inclaruit. Vnde argumentum trahi potest ad asserendum Illyricianas Ecclesias Thessalonicensem respexisse ut fidei matrem, illam verò eo privilegio potitam apud eas gentes fuisse quod Episcopi celebriorum civitatum obtinebant in Ecclesias quas prædecessores eorum fundaverant, de quo jure videndus illustrissimus Archiepiscopus lib. 1. cap. 111. §. v. istius operis. Hinc Tertullianus enumerans Ecclesias apostolicas, à quibus ceteras dixerat traducem fidei & semina doctrinæ mutuatas esse, inter illas ponit Thessalonicensem; cum paulò antè dixisset apud ipsas suis locis adhuc præsidere cathedras Apostolorum. Quem locum explicans vir clarissimus Nicolaus Rigaltius, ut fateretur intelligi posse de ipsis cathedris Apo-

Act. 17.

1. Thessal. 1.

Tertull. in lib. de Prescript. c. 10. 16.

stolorum, quæ adhuc suis locis in memoriam Apostolorum præfiderent, successoribus infrà sedentibus, ita verum illius sensum esse putat, cathedras Apostolorum dici principales Ecclesias, ab ipsis videlicet Apostolis constitutas, quæ adhuc ætate Terulliani suis locis præfidebant, tanquam aliarum matrices; qualis in Achaia, Corinthus; in Macedonia, Philippi, Thessalonica; in Asia, Ephesus; in Italia, Roma.

III. Ex ea matricis dignitate profectum est ut cum in Concilio Nicæno adesset Alexander Episcopus Thessalonicensis, cogitarentque patres de mittendis per univèrsium orbem definitionibus sanctæ & magnæ synodi, sicut Ecclesias Africanas ab Episcopo Carthaginis, qui totius Africæ Metropolitanus erat & Primas, informari voluerunt, ita Macedonibus, Græcis, Scythis, Illyriis, Thessalis, & Achæis insinuari curarunt per Alexandrum Thessalonicensem, ut testatur Gelasius Cyzicenus. Testatur id ipsum etiam vetus auctor Politicæ sanctorum patrum Metrophanis & Alexandri apud Photium; si tamen locus ille, qui mendo laborat, emendetur, eaque Alexandro Thessalonicensi tribuantur quæ Alexandro Constantinopolitano heic tribuuntur. Nam in hoc libro legitur Osium Cordubensem synodi acta detulisse occidentalibus, Athanasium Ægyptiis & Libyis, Alexandrum verò Thracibus, Illyriis, Macedonibus, Thessalis, Achæis, & Græcis, continentibusque terris, & insulis. Præstat autem integrum locum referre, ut etiam ex eo capite auctoritas concilietur huic Gelasij loco. *Et Hosius quidem Cordubæ Episcopus, inquit, cum sociis quæ in Concilio gesta erant ferens, occidentalibus pacem ac quietem attulit; Athanasius zelo ardens Ægyptiis & Libyis; Alexander verò, quanquam senex, septuagenarius enim erat, Thracibus simul & Illyriis communionis pacisque Ecclesiarum nuntium, ut prescriptum erat, tulit, socium itineris habens beatissimum Paulum, tunc lectoris & subscriptoris Constantinopolitane Ecclesie fungentem officio, qui tempore Concilij duodecimum ætatis annum agens cum Alexandro vixit. Et paulò post: Venientes autem in Thraciam & Macedoniam & Thessaliam, Achaiam totam, Hellada, continentisque terras, ne insulas quidem neglexerunt; sed navigando omnem Hæzaniam radicibus evellentibus, bonum semen evangelicæ doctrine & synodaliū decretorum disseminarunt. Quis non videt heic descriptas provincias Thessalonicensi Episcopo subjectas, non omnes quidem nominatim expressas, sed præcipuas tantum, reliquas verò sub vocabulo continentium terrarum & insularum?*

IV. Reliquum est ut etiam Gelasij Cyziceni locum heic describamus, ut eruditus

lector comparare illum possit cum loco ex Politia laudato. Sic ergo loquitur hic auctor: *Alexander Thessalonice Episcopus per eos qui sub ipso censentur, Ecclesiis in Macedonia prima & secunda, cum iis quæ in Grecia & Europa tota, in utraque Scythia, & omnibus denique in Illyrico, Thessalia, & Achaia. Tum in fine capituli hæc generaliter adduntur: Hi omnes sancti atque apostolici viri omnibus sub caelo sanctis Dei Ecclesiis quæ in Nicæna sancta magna & generali synodo decreta sunt transmittentes, ubique tradiderunt. Non me latet viros eruditissimos in diversum trahere hunc Gelasij locum, ac de simplici ministerio explicare quod Alexandro commissum fuerit à synodo, ut juxta se positis provinciis insinuaret quæ acta & decreta in Concilio fuerant, neque hinc colligi posse jurisdictionem aliquam habuisse Thessalonicensem Episcopum in provinciis illic enumeratis; idque vel ex eo probant, quòd ea cura Alexandro committitur etiam in Europa & Scythia provinciis Thraciarum, in quibus nullum unquam jus fuit Episcopo Thessalonicensi, utpote quæ sitæ essent extra Illyricum. Sanè fatendum est verba Gelasij non esse manifesta. Nam cum ita intelligi possint ut dicatur ea cura Alexandro imposita tanquam Metropolitanorum omnium illarum provinciarum, ita certum est capi quoque posse de nudo illo ac simplici ministerio, præsertim cum illic videamus similem curam quoad alias quasdam provincias impositam Macario Hierosolymorum Episcopo, & Protogeni Sardicensi, quos tamen constat provinciarum illarum Metropolitanos non fuisse. Ita etiam explicari potest hic locus, ut dicere voluisse videatur Gelasius Alexandrum Thessalonicensem in synodo tenuisse locum eorum Episcoporum qui per eas provincias sub ipso censentur. Sed utcumque se res habeat, colligi hinc certè potest magnæ dignitatis per illa tempora fuisse Episcopum Thessalonicensem, cui ea cura delegatur per tot provincias; seu id factum fuerit in consequentiam jurisdictionis quam ille obtineret in eas provincias, ut existimat vir illustrissimus Franciscus Bosquetus Episcopus Monspeliensis, seu extraordinaria quadam delegatione. Vnde & Innocentius III. instaurationi privilegiorum Ecclesie Thessalonicensis intentus, ita scribit ad G. Thessalonicensem Archiepiscopum: *Licet autem præfatus antistes satis profecto fuerit ex Ecclesie suæ dignitate conspicuus, magis tamen utique fuit ex apostolice sedis familiaritate præclarus.**

V. Quòd si quis isto Gelasij testimonio, utpote hominis à vero frequenter aberrantis, utendum non esse putat, adeòque nul-

Concil. Carthag. v. 1.
Concil. CP. 1. 1.
Collat. v.

Gelas. Cyzic. lib. 2. c. 17.

Apud Phot. in Bibliothec. cod. 156.

Boisquetus lib. 2. c. 17.

lius illum momenti esse ad asserendam Theſſalonicenſis Epifcopi dignitatem, is certè cedat oportet auctoritati Concilij Sardicenſis: quod cum fuerit celebratum anno CCCXLVII. diù ante initia vicariatus, ſi quid eximium in Theſſalonicenſi Epifcopo agnovit, dedit documentum poſteris ut non contradicerent. *Ætius ergo Theſſalonicenſis Epifcopus vidēs ſe prægravari nimia Preſbyterorum & Diaconorum extraneorum mora apud Theſſalonicam, quò conſluebant velut ad metropolim plurium provinciarum, modum huic rei poni poſtulavit à patribus Sardicenſibus, his verbis uſus quæ apertè ſignificant quanta tum in ordine eccleſiaſtico eſſet urbis Theſſalonicenſis dignitas. Non ignoratis, inquit, quanta & qualis ſit Theſſalonicenſium civitas. Sæpe ad eam veniunt ex alijs regionibus Preſbyteri & Diaconi: & non contenti brevi tempore morari, & aut reſident ibi, & aut certè vix poſt longa ſpatia ad ſua redire coguntur.*

V I. Dignitas Epifcoporum Theſſalonicenſium probatur alio illuſtri exemplo ejuſdem omnino temporis. Moris tum erat apud Eccleſiam, ut cum quis Epifcopus pulſabatur de crimine, illuſtriſſimarum Eccleſiarum Epifcopos ſibi faventes habere ſtuderet, ut vel ex eo innocentiam ſuam ceteris Eccleſiis probaret. Hilarius enim Pictavorum Epifcopus validum hinc telum adverſus hoſtes Athanaſij Epifcopi Alexandrini ſumit, quòd ei communio reddita fuerit ab Oſio Epifcopo Cordubenſi, Maximino Trevirenſi, & Julio Romano. *Sed ignoraffe vos negabitis, inquit, Athanaſio, cujus damnationem à vobis Valens, Vrfacius, Saturninus exigunt, ab Oſio, Maximino, Julio redditam communionem.* E diverſo Sulpitius Severus hinc quoque Prifcillianum ejuſque ſocios in culpa fuiſſe ait, quòd Damafum Epifcopum Romanum & Ambroſium Mediolanenſem, quorum ea tempeſtate ſumma auctoritas erat, ſibi adverſantes habuerint. Itaque Athanaſius, dum illuſtrium ac magnæ auctoritatis Epifcoporum teſtimonia adducit ad cauſam & innocentiam ſuam deſenſionem, Alexandri Theſſalonicenſis Epifcopi, illius qui ſynodo Nicænæ interſuit, ſcriptas in cauſa cædis Arſenij literas adfert, proteſtatur ſibi inſtar omnium eſſe unum Alexandri teſtimonium, utpote Epifcopi illuſtriſſimæ Eccleſiæ, qui plurium provinciarum Metropolitanus erat, adeoque ſummæ per univerſam Eccleſiam auctoritatis. Hæc ſunt ejus verba: *Quòd autem me de cæde Arſenij accuſarint, ne multorum ſcriptis ad eam rem probandam utar, ſufficit ſi unum duntaxat Alexandri Theſſalonicenſis Epifcopi epiſtola, unde & ceterorum exiſtimites, appoſuero.*

V II. Tot argumentis, ut ego quidem

arbitror, victus illuſtriſſimus iſtius operis auctor non dubitavit aſſerere jus illud antiquitus competitivè Epifcopo Theſſalonicenſi ut Metropolitanos ſuæ Diœceſeos aut ipſe ordinaret, aut ab Epifcopis provincialibus ordinari juberet, juſque illud ad ipſum ſpectaſſe ſecundum veterem Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem, non verò ratione vicariatus ſibi ab apoſtolica ſede conceſſi in his regionibus. Vicariatu enim illo non tam novam auctoritatem tributam fuiſſe Theſſalonicenſi Eccleſiæ quàm cumulationem juris. Sanè Theodoretus de Theſſalonica loquens, eam vocat caput Macedoniæ, Theſſaliæ, & Achaïæ, tum aliarum complurium provinciarum quæ reguntur à Præfecto prætorio Illyrici, uti obſervatum eſt in capite ſuperiori. Quod ne quis referat ad vicariatum Romanæ ſedis prohibet Theodoretus, qui de civili tantum adminiſtratione heic agit. Vnde colligi etiam poteſt Theſſalonicenſis Epifcopi prærogativa.

V III. Amplitudo illa & dignitas urbis & Eccleſiæ Theſſalonicenſis maximam apud omnes ubique gentes auctoritatem per ea tempora conciliabat Epifcopis Theſſalonicenſibus, præſertim quoties illi contingebant Epifcopi qui ſedem per ſe ſatis claram virtutibus ſuis efficiebant illuſtriorẽ. Poſt Alexandrum itaque, Eremium, cujus mentio extat apud Athanaſium in prima apologia, & Ætium, eam ſedem tenuit Acholius, vir laudatiſſimus, & cujus encomium non uno loco enarravit ſanctus Ambroſius Epifcopus Mediolanenſis, cujuſque laudes celebrat ſanctus Baſilius ad illum ſcribens. Huic ergo Acholio tantus habitus eſt honor à patribus ſecundæ ſynodi œcumenicæ, quæ apud Conſtantinopolim habita eſt anno CCCLXXXI. juſſu Theodoſij Auguſti, ut cum agendum in ea eſſet de re graviffima, nimirum de ordinatione Eccleſiæ Conſtantinopolitana, eum ex occidentalibus partibus evocandum putarent, & non antè cauſæ cognitionem ſuſciperent quàm Acholius adeſſet. Hujus rei probationem debemus epiſtolæ Concilij Italiæ ad Theodoſium, quam vir clariff. Iacobus Sirmondus edidit in Appendice Codicis Theodoſiani. *Neque enim indignum videtur, Auguſte, inquit Epifcopi, ut Romanæ Eccleſiæ auiſſitis finitimorumque & Italarum Epifcoporum debeant ſubire tractatum, qui unius Acholij Epifcopi ita expectandum eſſe putaverunt judicium ut de occidentalibus partibus Conſtantinopolim evocandum putarent.* Itaque cum veniſſet Acholius, ita adverſus Maximum ſtatuit ſancta ſynodus in tertio canone: *De Maximo Cynico, & ejus inordinata conſtitutione, quæ Conſtantinopoli facta eſt,*

G iij

Vide infra lib. 4. cap. 1. §. 22.

Marca in lib. de Primat. §. 46.

Conſ. Sardic. c. 11.

lib. in fragm. p. 11.

lib. in fragm. p. 11.

S. Ambroſ. lib. 1. epiſt. 20. 21.

S. Baſil. epiſt. 117. & ſeqq.

Appendix Cod. Theodoſi. pag. 147.

Acholaus in epiſt. ad Auguſtum lib. 4. p. 4.

lib. 4. p. 1.

placuit neque Maximum Episcopum esse vel fuisse, nec eos qui ab ipso in quolibet gradu Clerici sunt ordinati, cum omnia que ab eodem perpetrata sunt in irritum deducta esse videantur. Tum verò ordinatus est Nectarius Episcopus in Ecclesia Constantinopolitana.

I X. Datum hunc honorem ingentibus Acholij virtutibus, habita etiam fortassis ratione sedis Theſſalonicenſis, nullus est dubitandi locus. Nam hunc honorem illi habitum non fuisse propterea quòd Damasi Papæ Legatus esset in ea synodo ex eo constat quòd non iussu Damasi neque sponte sua Constantinopolim accessit, sed invitatus & evocatus ab Episcopis orientalibus, ut disertè scriptum est in eisdem literis Concilij Italici. Falli ergo necesse est viros doctos qui ex epistola Damasi ad Acholium, quæ extat inter acta Concilij Romæ habiti sub Bonifacio secundo, collegerunt Acholium fuisse Damasi Legatum in secunda synodo œcumenica, cum Sozomenus lib. VII. cap. VII. Acholium inter eos Episcopos enumeret qui Concilio primo Constantinopolitano præfuerunt, non potuisse autem Acholium alia ratione synodo CP. extra Diœcesim suam præesse quàm vi legationis Damasi. Falluntur, inquam. Nam falsum est Sozomenum enumerare Acholium inter eos Episcopos qui synodo illi præfuerunt. Illud tantum ait, Macedonianorum duces, non verò Concilij præfides, fuisse Eleusium Cyzici Episcopum & Marcianum Lampſacenum, Catholicorum verò Timotheum Alexandrinæ sedis antistitem, Meletium Antiochiæ, & Cyrillum Hierosolymorum. Tum subiungit: *Cum his autem erant Acholius Theſſalonicenſis & Diodorus Tharſenſis & Acacius Berœenſis.* Nihil heic de præfidentia in synodo: cuius tamen mentionem faceret Sozomenus, non inde tamen colligi poſſet Acholium illic tenuisse vices Damasi, cum altum istius rei silentium sit in literis Concilij Italici & in scriptoribus ecclesiasticis omnium seculorum. Præterea, ea fuit præcis etiam seculis consuetudo, ut Legati Romanorum Pontificum primas sedes obtinerent in synodis œcumenicis. Et heic apud Sozomenum Acholius sexto tantum loco ponitur, & quidem longo intervallo post Eleusium & Marcianum Episcopos minorum civitatum. Quod est omnino infra dignitatem Episcopi Theſſalonicenſis, præsertim si Romani Pontificis vices illic gessisset. Itaque necesse est affirmare Sozomenum heic tantum agere de illis Episcopis qui primas partes tenerent inter Episcopos qui Concilio Constantinopolitano interfuerunt, non verò designare voluisse eos qui synodo præfuerunt.

† Holſten. in Notis ad Concil. Rom. sub Bonif. pag. 261. Chifflet. in Notis ad Vigil. Tapf. pag. 44.

Vide Soerat. lib. 9. c. 8.

X. Ex his porro quæ dicta huc usque de Acholio sunt facile colligi potest falli virum eruditissimum Henricum Valeſium, qui Acholium putat unum fuisse ex Episcopis orientalibus, ob eam videlicet causam, quòd adfuerit in secunda Synodo œcumenica, cui solos, inquit, *Orientis Episcopos interfuisse constat.* Cerrum sanè est occidentales Episcopos non interfuisse huic synodo, quæ ex solis orientalibus constitit. Sed non inde sequitur Acholium fuisse unum ex orientalibus. Nam ante divisionem Imperij, quæ facta est à Theodosio, Illyricum solidum, in quo sita erat Theſſalonica, accensebatur Occidenti, ut dictum est in capite XXI. istius libri, & probat etiam idem Valeſius. Præterea Acholius non interfuit huic synodo ut Episcopus Ecclesiæ orientalis, sed ut unus occidentalium, evocatus nimirum ab orientalibus, ut docet epistola Concilij Italiæ ad Theodosium, cuius locus paulò antè relatus est in hoc capite. Quod animadverſum non fuisse à Valeſio miror, qui testimoniis istius epistolæ Concilij Italici frequenter utitur in Annotationibus suis ad Socratem & Sozomenum.

CAPVT XXI.

Synopsis.

I. *Agendum de ordinatione Maximi in Ecclesia CP. ut Nicolaus I. vindicetur à suspitione mendacij adversus Blondellum. Damasus Papa non favit Gregorio Nazianzeno in hac causa, ut visum est Baronio. Immo ejus translationem fieri non debere rescriptit.*

II. *Describuntur quæ Constantinopoli acta sunt circa Maximi & Gregorij ordinationem. Damasi scripta ad Episcopos quosdam Illyricianos epistola damnat ordinationem Maximi, & presumptionem Gregorij, qui de civitate sua ad Constantinopolitanam transire veller contra Canones.*

III. *Idem de ea re scribit ad Acholium Theſſalonicensem, hortaturque eum dare operam uti catholicis Episcopis in CP. urbe constituatur.*

IV. *Ex his Damasi epistolis collegerunt viri docti Acholium Damasi Legatum fuisse in secunda synodo œcumenica. Refellitur ea doctorum virorum opinio.*

V. *Theodosius Imp. baptizatur ab Acholio. Concilium Constantinopoli congregatur, ad quod orientales Episcopi evocant Acholium pro causa Maximi & Gregorij finienda. Gregorio se episcopatu regia urbis abdicante, Nectarius in ejus loco ordinatur, Maximus verò deponitur & excommunicatur.*

VI. *Maximus damnatus confugit ad Episcopos Italos, qui patrocinium ejus suscipiunt, damnata Nectarij ordinatione. Causa ejus arbitrat in Concilio Aquileiensi sub Ambrosio, ex quo scriptum est ad Theodosium.*

VII. *Queritur an Acholius huic Concilio interfuerit, & utrum heic tenuerit vices Damasi. quod negatur.*

VIII. Concilium Rome congregatur ob dissen-
sionem quarundam Ecclesiarum, præsertim Constantino-
politana. Maximi causa tristes habuit exitus, meli-
orque fuit conditio Nestary.

IX. Rediit dein Ecclesiæ concordia, qua propter
hanc causam dissociata fuerat, post scriptam ab orien-
talibus Episcopis epistolam ad Damasum Papam & ad
synodum Romanam.

X. Negotium illud pacis consummavit Theodosius,
missa ad Damasum illustri legatione, ut ei significaret
ordinationem Nestary.

XI. Acholius non tenuit locum Damasi in secunda
synodo œcumenica. Refellit Holstenius, qui ait eam
synodum pro generali habitam non fuisse ab Ecclesia
Romana. Quod refellit multis argumentis, præcipue
verò auctoritate veterum Pontificum Romanorum, qui
testantur se tenere æque defendere definitiones statutas
in quatuor sanctis Conciliis.

XII. Gregorius Magnus proficitur se quatuor san-
cta Concilia, in quibus Constantinopolitanum secundo
loco ponit, suscipere & venerari sicut sancti evangelij
quatuor libros. Nicolaus I. ait secundam synodum
episcopalis sedis auctoritate fultam fuisse. Emendatur
Innocentius III. qui canonem Photiani Conciliabuli
putavit esse Concilij C. P. primi.

XIII. Reponi potest. Romanam Ecclesiam susce-
pisse quidem definitionem fidei editam in hoc Concilio,
ceterum canones non suscepisse, juxta testimonium san-
cti Gregorii.

XIV. Locum Gregorij oportet esse depravatum,
cum aliquid diversum habeat ab auctoritate decessorum
ejus, constatque ex Dionysio Exiguo canones tres illius
Concilij receptos ab Ecclesia Romana fuisse diu ante
tempora Gregorij.

XV. Maneat itaque nullam Romana sedis lega-
tionem interfuisse Concilio secundo œcumenico.

XVI. Damasi Legatos non interfuisse secunde sy-
nodo œcumenica probatur etiam testimonio Græcorum.

I. QVONIAM superiori capite non-
nulla diximus de ordinatione Maxi-
mi in Ecclesia Constantinopolitana, cujus
partim occasione coactum est Concilium
Constantinopolitanum, res postulare vide-
tur ut causa istius initia reperamus, præfer-
tim cum hinc quoque commendari possit fi-
des rerum à Nicolao primo proditarum in
epistolis ad Imperatorem Michaëlem, de
qua nobis suspicionem injicere voluit David
Blondellus in libro de Primatu. Explicabun-
tur etiam hac ratione verba Nicolai ex qui-
bus illustrissimus Cardinalis Baronius colle-
git Damasum Papam Gregorio Nazianzeno
fuisse, qui Constantinopolitana Ecclesiæ
ordinatus item fuerat Episcopus, persuasum,
ut ipse putat, ab Hieronymo, qui Gregorij
auditor fuerat, quique apud Damasum pro
Gregorio litens egerat ex urbe Constanti-
nopolitana scriptis. Fallitur enim hoc loco
Baronius, ex eo existimans Damasum Gre-
gorio fuisse, quod testetur Nicolaus fre-
quentia Damasum adversus Maximum rescrip-
ta fuisse, tanquam non potuerit Damasus
ordinationem Maximi repellere quin eodem

tempore Gregorij translationem approba-
ret. Contrà, Damasus sic Maximum insecta-
tus est ut etiam translationem Gregorij fieri
prohiberet, tanquam contrariam canonibus
& bonis moribus, ceu mox ostensuri sumus.

II. Vacante igitur Constantinopoli-
tana Ecclesia, Gregorius Nazianzenus tum
Episcopus, qui Constantinopoli fidem or-
thodoxam publicè profitebatur adversus
Arrianos, ad eam cathedram vocatus est. At
parte ex alia Episcopi aliquot Ægyptij Ma-
ximum secta Cynicum ordinarunt Episco-
pum contra Gregorium. Hæc cum ab
Acholio & aliorum quorundam tractus illius
Episcoporum aures pervenissent, literas ad
Damasum in commune scripserunt, rei ge-
stæ seriem continentes, ut qui ab Imperato-
re ad Concilium Constantinopoli habend-
um evocati fuerant, de negotio quod uni-
versam Ecclesiam respiciebat, Romanæ Ec-
clesiæ sententiam explorarent. Damasus in
epistola generali ad eosdem Episcopos data
primùm graviter reprehendit ordinationem
Maximi, deinde verò damnat eorum consi-
lium qui Gregorij translationem perege-
rant, tamenetsi illum non nominet. *Decursis*

*litteris dilectionis vestre, fratres carissimi, in-
quit, satis sum contristatus, eo tempore quo Deo
prestante heretici verant obiecti, nescio quos ex
Ægypto venientes in postulatione contra regulam
ecclesiastica disciplina alienum à nostra professio-
ne in Constantinopolitana civitate Cynicum ad
sacerdotium vocare voluisse. Tum exagitata or-
dinatione illa, addit commonere se eos ut in
Concilio Constantinopolitano, quod indi-
ctum ob eam causam erat, darent operam
quemadmodum prædictæ civitatis Episco-
pus eligatur, qui nullam habeat reprehensio-
nem. In fine eos hortatur ad custodiam ca-
nonum, & ne patiantur aliquem migrare de
civitate ad civitatem. Quod adversus Gre-
gorium scriptum esse nullus est dubitandi lo-
cus. Sic ergo ait Damasus: Illud præterea
commonco dilectionem vestram, ne patiamini ali-
quem contra statuta majorum nostrorum de civi-
tate alia ad aliam transluci, & deserere plebem
sibi commissam, & ad alium populum per ambitio-
nem transire. Tunc enim contentiones oriuntur,
tunc schismata graviora accipiunt, cum & illi
qui amiserint sacerdotem sine dolore animi esse
non possunt, & illi qui alterius civitatis acceperint
Episcopum, etiamsi gaudeant, invidiosum sibi in-
telligunt fore sub alieno se agere sacerdote. De
Gregorio, inquam, heic agi manifestum est,
& docet præterea epistola Concilij Italiæ ad
Theodosium, de ordinatione Maximi agens,
his verbis: Tamen ne absentibus partibus præ-
sumptè aliquid definisse videremur, clementiam
tuam datis litteris putavimus instruemdam, ut ei*

Theodoret. lib. 4.
Hist. eccl. cap. 8.

Apud Holsten.
P15. 37.

Ibid. pag. 47.

Concil. Nic. c. 14.
Concil. Antioch.
c. 21.
Concil. Sardie.
c. 1.

Appendix Cod.
Theodot. pag. 104.

consuleretur ex usu publicæ pacis atque concordie; quia revera advertebamus Gregorium nequaquam secundam traditionem patrum Constantinopolitane Ecclesie sibi sacerdotium vindicare.

III. Præter illam porrò epistolam generalem, Damafus aliam seorsum dedit ad Acholium, à quo & ipse seorsum ab Episcopis scriptam epistolam acceperat de ordinatione Maximi, ad eumque rescripsit non sibi placuisse ordinationem illam, hortaturque eum dare operam uti catholicus Episcopus in Constantinopolitana urbe constituitur. *Ad literas sanctitatis tue, inquit, plenè rescripsi non mihi placuisse quòd nescio quem Maximum ex Ægypto venientes conatum vel maximè, cuius habitus juxta Apostolum ignominiosus esset, Constantinopoli Episcopum ordinare voluissent. Rectius igitur fecerit sanctitas tua, si dederit operam ut de cetero catholicus constituitur, cum quo nobis Deo propitio possit pax perpetua perdurare.*

Apud Hollen.
Pag. 41.

IV. Ex his Damasi epistolis collegerunt viri docti, uti jam diximus, Acholium Damasi Legatum fuisse in secunda synodo œcumenica; cum tamen nulla illic legationis illius vestigia extant, repugnètque præterea auctoritas epistolæ Concilij Italici ad Theodosium, quæ docet Acholium non venisse sponte sua ad Concilium, sed invitatum ab Episcopis orientalibus. Quòd si quis tamen contentionis studio vellet omnino ex illa epistola colligi Acholium in ea synodo tenuisse locum Damasi, propterea quòd ei Damafus injungere videtur ut in Concilio Constantinopolitano catholicum Ecclesie huic Episcopum ordinari procuret, is certè fateatur oportet non uni Acholio commissas fuisse Damasi vices, sed Eurydico etiam, Severo, Vranio, Philippo, & Iohanni, quibus hanc ipsam curam disertis verbis imponit Damafus, atque ita in plures divisam esse auctoritatem quam illi uni Acholio tributam volunt. *De cetero commoneo sanctitatem vestram, ut quia cognovi dispositum esse Constantinopoli Concilium fieri debere, sinceritas vestra det operam quemadmodum predicta civitatis Episcopus eligatur qui nullam habeat reprehensionem; ut Deo propitio cum integra pax catholicorum Sacerdotum fuerit confirmata, nullæ deinceps dissensiones in Ecclesia oriantur, ut præstante Deo, quod jam dudum optavimus, cum catholicis sacerdotibus possit pax perpetua perdurare.* Præterea, valde accusanda esset Acholij contumacia, qui non vi mandatorum Damasi Constantinopolim accefferit, sed postquam rogatus & evocatus fuit ab Episcopis orientalibus.

Apud Hollen.
Pag. 41.

V. Dum hæc Constantinopoli agebantur, Theodosius Imperator apud Theffalonicam baptizatus est ab Acholio anno trecentesimo octuagesimo. Is ergo initia fidei

sua consecrare cupiens insigni aliquo facinore, nihil illustrius se facere posse putavit, sic fortassis ab Acholio persuasus, quàm si recens Ecclesie Constantinopolitane schisma sedaret. Ea de causa Concilium in ea urbe convocavit, in quo, ut Socrates & Sozomenus tradunt, tum Nicæni Concilij decreta confirmarentur, tum ordinaretur aliquis qui Constantinopolitanæ sedis episcopatum administraret. Advenientes in regiam urbem Episcopi, primò segregantes se ab Episcopis Ægyptiis, sacros conventus cum Gregorio egerunt. At vir pacis amantissimus, cum videret discordiam inter Episcopos esse subortam propter ordinationem suam in Ecclesia Constantinopolitana, ad eamque redintegranda illos fuisse congregatos, primùm orare uti cum jam de concordia constituida convenissent, ea quæ ad concordiam mutuam spectarent, unius hominis injuriæ præferre velint, abiturum se lubenter episcopatu tantæ urbis, quietem porrò ac tranquillitatem sibi cariorem esse; conquirent itaque virum præstabilem & sapientem, qui provinciam tam plenam curarum tum capeffere tum probè administrare posset, eumque Episcopum designarent urbis Constantinopolitanæ. His rationibus persuasi patres, cum inter se de negotio magni momenti deliberarent, literas ad Acholium Theffalonicensem Episcopum miserunt, orantes uti Constantinopolim veniret, ut cum ejus judicio sive consilio de regie urbis episcopatu decernerent. Gregorio itaque se episcopatu illo abdicante, Nectarium in loco ejus ordinarunt, Maximum autem episcopali dignitate spoliarunt, eique Ecclesia interdixerunt.

VI. Videns ista Maximus, in Italiam se contulit, ut Pontificum Italarum, sed præcipuè Damasi Romani & Ambrosij Mediolanensis, quorum ea tempestate summa auctoritas erat, favore fultus, Nectario reprobatò, Constantinopolitanam Ecclesiam retinere posset. Constat autem Nectarij ordinationem initio non placuisse Damaso. Itaque affirmare possumus Damasum & occidentale Concilium hoc Maximi confugium approbasse, eamque occasionem explicandæ auctoritatis Romanæ & occidentalis Ecclesie in sedem Constantinopolitanam avidè arripuisse. Hinc factum ut in Concilio Aquileiensi sub Ambrosio, quod generale erat ex Occidente, cuique Damasi auctoritatem ex eo inter cetera intervenisse colligitur quòd de illo congregando Gratianus Imperator ad eum scripsit, ut fidem facit auctor Synodici, in Concilio inquam Aquileiensi, damnata Nectarij ordinatione, ita approbatus sit Maximus, ut Episcopi ex eo Concilio ad Theodosium

Thimos. 8.
Hist. eccl. 4.

Apud Hollen.
Pag. 41.

Vide Hollen.
in Notis 1.
pag. 74.

apud Hollen.
Pag. 41.

Theodosium rescripserint nihil habuisse se in quo de episcopatu ejus dubitare possent, eum etiam vim sibi repugnanti a plerisque etiam de populo & clero testatus esset illam; neque aliter redintegrari posse concordiam inter occidentales & orientales, quæ propter hanc causam soluta & dissociata fuerat, quam si posthabita & cassata Nectarij ordinatione, Maximus, utpote prior ordinatus, sedi Constantinopolitanae redderetur; si verò obtineri id non posset, certè causa utriusque coram Damaso retractaretur in synodo Romana, ad quam Episcopi ex Occidente & Oriente convenirent.

VII. Huic Concilio Aquileiensi præfuisse Ambrosium Episcopum Mediolanensem vetera illorum temporum monumenta probant. Auctor verò Synodici addit Acholium quoque Thessalonicensem synodi præsidem unà cum Ambrosio fuisse; cum tamen ille neque in epistolis synodicis nominatus invenitur, neque in Actis quæ nunc extant ejusdem Concilij. Ex eo tamen synodici loco viri clarissimi Lucas Holstenius & Petrus Franciscus Chiffletius collegerunt Acholium Damasi Legatum fuisse in Concilio Aquileiensi, eo nimirum argumento persuasi, quòd synodo Aquileiensi, quæ in Italia cogebatur extra Diocesim Illyricianam, interesse non potuerit nisi sub umbra legationis apostolicæ sedis. Ego verò fateor valde dubitare me an Acholius præfens fuerit in Concilio Aquileiensi. Ceterum huic interfuisse potuit etiam ut Episcopus Thessalonicensis, utpote unus Episcoporum Occidentis, adeo ut opus non sit recurrere ad vices Damasi. Immo Legatum ejus illuc non fuisse vel ex eo colligerem (tamen concederem illum interfuisse synodo) quòd primum ubique locum obtinet Ambrosius in epistolis synodicis, in quibus Acholius ne nominatur quidem, quod est omnino infra dignitatem ejus qui Vicarius esset Romani Pontificis. Nunc ad causam Maximi & Nectarij revertamur.

VIII. Imperialibus itaque literis, ut Hieronymus ait, Romam ob disensionem Constantinopolitanæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ Ecclesiarum contractis Orientis & Occidentis Episcopis anno CCCLXXXII. adfuit etiam Acholius, unus videlicet occidentalium; orientales verò Constantinopoli substituerunt, tamen & Imperatorum rescriptis & occidentalibus Concilij literis Romam evocati fuissent. His literis occidentales, ut ex orientalium epistola colligitur, hortabantur orientales ad pacem Ecclesiarum, nominatim agentes de ordinatione Nectarij, cujus causam in synodo Romana retractandam

esse contendeabant juxta postulata prioris synodi. Adfueritne Maximus, annon, a nemine traditum invenio. Probabile tamen est adfuisse in synodo quæ propter eum celebrabatur, & quam Episcopi Italiae, gratificari ei cupientes, ab Imperatoribus congregari petiverant, præsertim eum ipse averfos à se videns animos Episcoporum orientalium ac Theodosij Augusti, quorum studia ad Nectarium conversa erant, in Italiam se contulisset, ut causam in synodo ageret suam, quemadmodum loquuntur Episcopi Concilij Italici ad Theodosium. Vt cunque se res habeat, certum est causam Maximi tristes exitus habuisse, melioremque fuisse Nectarij conditionem.

IX. Rediit deinde Ecclesiis concordia post scriptam ab orientalibus epistolam ad Damasum Papam & ad synodum Romanam, quæ extat apud Theodoretum, in qua jure factam Nectarij ordinationem pertinacissimè, licet verbis perquam modestis, affirmabant. Nam hæc omnino sunt verba eorum: *De administrationibus autem quæ sunt cujusque Ecclesie proprie, cum vetus, uti nostis, lex est, tum sanctorum patrum in Nicæno Concilio decisa, ut videlicet singularum provinciarum antistites, unà cum finitimis, modo ipsis ita visum fuerit, Episcopis, ministros ad Ecclesiarum commodum in suis ipsorum provinciis ordinent. Ex cujus legis & definitionis præscripto scitote tum aliis quoque Ecclesias apud nos administratas esse, tum illustrissimarum Ecclesiarum Sacerdotes delectos. Unde Ecclesia Constantinopolitana recens, ut ita dicam, edificata, quamque ex hereticorum blasphemia tanquam ex ore leonis per misericordiam Dei nuper eripimus, reverendissimum sanctissimumque Nectarium in Concilio generali, communi omnium consensu, præsentis Theodosio Imperatore religiosissimo, totius denique Cleri totiusque civitatis suffragiis, Episcopum constituimus. Et infra: Quibus rebus tanquam legitime & secundum Ecclesie canones constitutis obsecramus vestram reverentiam uti congratuletur, spiritali caritate nos mutuo devinciente, & timore Domini, qui omnem humanam affectionem reprimat, Ecclesiarumque edificationem amori illi & benevolentie, qua singuli singulos complectuntur, longè anteponit.*

X. Negotium illud pacis & concordie prudenti usus consilio consummavit Theodosius Imperator, missa ad Damasum illustri legatione, ut ei significaret ordinationem Nectarij, quæ communi omnium consensu sub præsentia Principis & Concilij generalis peracta fuerat, utque formatam, id est, literas communicatorias, pacis symbolum, ab eo ad Nectarium mitti secundum morem debere insinaret. Memoriam tantæ rei de-

Theodoret. lib. 5.
lib. eccles. cap. 24

Vide infra lib. 74
c. 4. §. 10.

ticos à quatuor sanctis Conciliis damnatos, adeoque illos qui in secunda synodo œcumenica damnati sunt. Damnatio autem Macedonianorum, ut istos exempli causa sumamus, non extat nominatim in Symbolo fidei quod à synodo illa editum habemus, sed in primo canone, in quo etiam damnantur aliorum quorundam hæreticorum errores. Vnde fortassis colligi debet locum S. Gregorij non vacare mendo, tamenetsi ab Hincmaro citetur ut heic editus est. Nam præterea ævo ejus Collectio Canonum à Dionysio Exiguo adornata recepta jamdiu erat in Ecclesia Romana, ut constat ex Cassiodoro. In hac porro Collectione descriptos hodie videmus tres canones Concilij istius Constantinopolitani, non solum in libris editis, sed etiam in omnibus antiquis codicibus. Vnde colligi potest illos ab Ecclesia Romana receptos fuisse ante Gregorij Magni tempora, cessante videlicet causa propter quam repudiati erant, mitigato nimirum dolore quem Pontifices Romani conceperant ex dignitate quæ collata erat Episcopo Constantinopolitano.

XV. Scio, ut antè dixi, adversus ea quæ huc usque dicta sunt reponi posse Romanam Ecclesiam suscepisse quidem definitionem fidei editam in Concilio Constantinopolitano, ceterum canones ejusdem Concilij non recepisse. Verùm satis instituto meo feci, si probatum adversus Holstenium fuerit eam synodum pro generali habitam fuisse à Pontificibus Romanis & ab Ecclesia Romana. Id verò me tot auctoritatibus abundè puto confecisse, superfluumque fore omnem operam quæ in hoc argumento deinceps poneretur. Atque id quidem obtinuit, quamvis ea synodus habitata fuerit absque Damaso & absque auctoritate ejus. Non vident enim qui contrà sentiunt quantam sedi apostolicæ injuriam faciant, quam volunt Constantinopoli fuisse in suo Vicario Acholio qua tempestate jaciebantur fundamenta patriarchatus Constantinopolitani, patriarchatus inquam Constantinopolitani, cui tantis animis & per tot tempora contradixerunt Romani Pontifices tanquam novæ rei & quæ tentata esset adversus statuta Concilij Nicæni.

XVI. Melius igitur cum Romanis agitur, & æquius pro veritate, cum asseritur nul-

lam sedis apostolicæ legationem interfuisse secundæ synodo œcumenicæ, quæ Constantinopoli coacta est. Quod ut etiam Græcorum testimonio conficiamus, utemur auctoritate veteris indiculi septem Conciliorum œcumenicorum qui in veteri codice MS. Bibliothecæ regie præfixus est operibus sancti Basilij. Indiculus ille, ne quid dissimulem, non est admodum vetustus, quippe his quadringentis annis scriptus, ut apparet ex forma litterarum. Descriptum tamen esse ex vetustiori codice, qui ante octavam synodum scriptus fuerit, hinc colligi posse videtur, quod in enumeratione synodorum, Imperatorum, Patriarcharum, quorum temporibus habitæ sunt synodi œcumenicæ, tum etiam urbium in quibus habitæ sunt, & hæreticorum adversus quos ea Concilia celebrata sunt, indiculus ille constanter desinit in septima synodo, quam in Nicæa congregatam prodit adversus Iconomachos sub Constantino & Irene, temporibus Tarasij Patriarchæ CP. & Hadriani Papæ Romani. In fine verò indiculi recensentur Romani Pontifices quorum ævo ea Concilia celebrata sunt, item eorum virorum nomina qui locum ipsorum tenuerunt in synodis œcumenicis. Primo loco ponitur Silvester, cujus locum in Nicæna synodo tenuisse dicuntur Biton & Vicentius. Sequitur Damasus, cujus ævo celebratum est Concilium CP. de quo nunc agimus. Sed in hoc loco, quemadmodum & sub Vigilio, locus Vicariorum relictus est vacuus, quia nulla Romanæ sedis legatio interfuit huic synodo. Post Damasum ponitur Celestinus, cujus locum in Ephesina synodo tenuisse Cyrillum Alexandrinum docet auctor indiculi. Deinde Leo, pro quo Pascasinus & Lucius adfuerunt in Concilio Chalcedonensi. Tum Vigilius; hinc Agatho, cujus locum in sexta synodo tenuisse leguntur Georgius, Theodorus, alter Georgius, & Ioannes. Postremò Adrianus primus, cujus vicem in septima synodo obtinuerunt Petrus & alter Petrus. Vnde constat eam fuisse Græcorum sententiam ut putarent secundam synodum habitam fuisse absque Legatis Romani Pontificis. Operæ autem pretium est heic describere postremam partem illius indiculi, ut res ista melius intelligi possit.

πάπυ.	σίλβε- ρος	χρῖσθῆλιος.	δάμασος.	κελε- στίνος.	λέων.	βιγίλλιος.	ἀγάθων.	ἀδριανός.
τοπο- τηρη- ται.	βίππων, καὶ βικέντιος.			κίριλλος.	πασκα- στίνος. λαχρίσιος.		γεώργιος, θεόδωρος. γεώργιος χρῖσθάννης.	πέτρος καὶ πέτρος.

CAPVT XXII.

Synopsis.

I. Investigandum nunc est an Vicariatus Thessalonicensis datus Ecclesie fuerit, aut singulis Episcopis. Ivo Carnotensis ait personale privilegium fuisse, non generale decretum. Contra nonnulli putant sic concessum fuisse privilegium ut revocari non posset.

II. Distinctio privilegiorum in personalia & perpetua; quae probatur illustri loco sancti Gregorij. Consuetudo bona obrinet vim legis. Vicariatus apostolice sedis tributus fuit Ecclesie Thessalonicensi. Refellitur Holstenius, qui aliter senserat.

III. Istud probatur auctoritate Bonifacij I. Celestini I. & Sixti III.

IV. Ultima verba epistola Sixti explicantur, quae tangunt causam Perigenis Corinthiorum Episcopi. Tum ex ea epistola manifestè colligitur vicariam illam dignitatem Ecclesia Thessalonicensi fuisse conjunctam.

V. Idem Sixtus hinc concludit omnes Illyricanas Ecclesias pertinere ad curam Thessalonicensis antistitis, quisquis is tandem fuerit. Idem probatur auctoritate sancti Leonis, qui explicatur, item Bonifacij. Hormisdas loquitur de privilegiis Ecclesie Thessalonicensis.

VI. Itaque cum sequentes Pontifices aiunt se vices suas Thessalonicensibus Episcopis committere secundum morem, intelligendum est illos firmitatem rebus iam constitutis tribuere, non verò personam concedere auctoritatem cum persona interituram.

VII. Auctoritatem illam fuisse perpetuam probatur etiam ex Nicolao I.

VIII. Locus Nicolai illustratur & explicatur. Dionysius Exiguus sua attestazione docuit fixam fuisse illam dignitatem, cum dixit Thessalonicensem antistitem semper implevisse vices apostolice sedis.

IX. Istud ipsum probatur ex comparatione dignitatis quam Archiepiscopo prima Iustiniana conciliauit Imperator Iustinianus ad exemplum ejus potestatis quam Thessalonicensis obtinebat in Illyrico.

I. **SUPEREST** itaque ut investigemus an vicaria illa Thessalonicensium Episcoporum dignitas data fuerit Ecclesie, an verò personalis tantum fuerit. Difficilis sanè quaestio, quae manifestis argumentis solvi non potest, & cui vix tenuem faciem praeferunt vetera monumenta. Si quid in re adeo antiqua valere posset auctoritas Ivonis Episcopi Carnotensis, uno verbo confici res posset. Hic enim aperte scribit auctoritatem quae Thessalonicensi Episcopo tanquam sedis apostolice Legato data fuerat, personale privilegium fuisse, non generale decretum. *Personale hoc fuisse intelligimus privilegium,* inquit, *non generale decretum.* Contra, nonnulli viri celeberrimi hoc nostro seculo censuerunt sic concessum fuisse privilegium ut revocari non posset, ita ut quicumque Thessalonicensis Episcopus esset, is Legatus natus esset Romani Pontificis, ejusque vices

ratione suae Ecclesiae gereret in Illyrico. Inquirendum igitur est in antiquitatem, & abique ullo praedicio quaerenda veritas; praefertim cum stabilita semel auctoritate Episcopi Thessalonicensis in Illyrico, facilis hinc descendens sit ad Episcopos qui eadem vel simili potestate ornati sunt in aliis regionibus, praecipue verò ad Arelatenses.

II. Sed antè quam ad rem ipsam veniamus, sic statuendum est, privilegium personae datum, personale vocari, & extingui cum persona; adeoque si cuiquam Episcopo vices apostolice sedis ita committantur ut non loco sed personae dicantur esse tributae, privilegium illud pertinere non potest ad successorem. Hanc regulam debemus sancto Gregorio: qui vices suas per Siciliam delegans Maximiano Episcopo Syracusano, ait se id tribuere personae ejus, non loco, id est, Maximiano, non Ecclesiae Syracusanae, ne successores ejus illud privilegium sibi postea vindicarent quod in persona Maximiani coepisset: *Quas videlicet vices,* inquit, *non loco, sed personae tribuimus; quia ex transacta in te vita didicimus quid etiam de subsequenti tua conversatione praesumamus.* Ex hac regula aliam quoque, quae magni momenti est in hac causa, colligimus, nempe vicariam illam auctoritatem, quae uni cuiquam Episcopo tribuitur, perpetuam esse, & ad omnes aequè successores pertinere, si Pontifex in rescripto non expresserit eam non loco sed personae datam esse, tunc quippe datam Ecclesiae intelligendum esse, adeoque singulis Episcopis qui ejus Ecclesiae administrationem gesserint, cum expressis verbis ad unum non coercetur; ita tamen ut istiusmodi privilegium innovatione interdum indigeat, si ea fuerit Ecclesiarum consuetudo. Praeterea certum est consuetudinem bonam obtinere vim legis, & quae ab aliquo usurpantur secundum veterem consuetudinem, rectè praesumpta videri. Itaque si ostendere possumus vicarium apostolice sedis tributum fuisse Ecclesiae Thessalonicensi, ita ut quicumque ad eam cathedram pervenisset, is quoque ex eo esset Romani Pontificis Vicarius in Illyrico, soluta erit omnis controversia, constabitque privilegium illud ad unumquemque Episcopum pertinuisse jure ac privilegio sedis suae. Istud verò probaturum me esse confido auctoritate epistolarum veterum Pontificum Romanorum quae superioribus annis Romae editae sunt à clarissimo viro Luca Holstenio inter Acta Concilij Romani sub Bonifacio secundo celebrati. Scio eum ex epistolis illis collegisse vicariam illam dignitatem non loco, id est, Ecclesiae, collatam fuisse, sed personarum meritis. Verum rectè hinc quoque

Ivo epist. 19.

Mitra lib. 7. de concord. cap. 17. §. 7. & in libro de Primat. §. 46. c. 10. Fr. Florent ad Tit. de elect. & elect. puzell. pag. 191. R. P. Chifflet. in Notis ad Vigil. Tapf. pag. 44.

adversus ipsum collegit R. P. Petrus Franciscus Chiffletius aliud in his epistolis contineri quam censuisset Holstenius. Sic enim loquitur: *Quod porro ait idem Holstenius non uno loco, vicariatum sancte sedis per Illyricum non loco seu sedi Thessalonicensi, sed personis, hoc est, Episcoporum Thessalonicensium privatis meritis fuisse concessum, non video qua ratione cum citatis Pontificum epistolis conveniat.*

III. Sanè Bonifacius Papa istius nominis primus, ad Rufum Thessalonicensem Episcopum scribens, vicariatum illum Thessalonicensi Ecclesie collatum esse scribit à beato Petro, id est, à sede apostolica. Hæc sunt ejus verba: *Ita quippe vice sua beatus Apostolus Petrus Ecclesie Thessalonicensi cuncta commisit, ut intelligat se sollicitudinem manere multorum, quam minorem facere nova, que vires habere non possunt, tentamenta non debent.* Integrum locum retuli, quia utrumque membrum illius loci ostendit heic agi de jure ac privilegio Ecclesie. Idem Bonifacius ad Episcopos per Illyricum constitutos scribens de vicariatu Rufi, hæc ait: *Quam ad rem faciendam memorato Episcopo meo directa secunda protinus, que presbyterio universo complacuit, auctoritatem mandavi, retro majores secutus, qui Ecclesiam Thessalonicensem sibi semper familiarem, & in collegij caritate famulantem, dignam, sicut fides adserit scriniorum, hoc honore duxerunt.* Item Celestinus in epistola ad Episcopos per Illyricum: *Nec nova hæc sedi apostolice cura de vobis est. Statutum nostris sæpius experimentum hoc, quod nos agimus, Thessalonicensi Ecclesie semper esse commissum ut vobis vigilanter intendat.* Sixtus quoque III. in epistola ad Perigenem Corinthiorum Episcopum, qua ad ipsum inter cetera scribit se vices suas per Illyricum more majorum concessisse Anastasio Episcopo Thessalonicensi, ita loquitur: *Sancto fratri & coepiscopo nostro Anastasio Thessalonicensis urbis antistiti eam servato reverentiam quam ceteri quoque Pontifices per Illyricum constituti erga predicti dignitatem reservare non abnuunt, cum * sciamus nihil novum illi à nobis fuisse concessum, sed id quod ejus decessoribus nostri decessores detulerant habita consideratione discipline ecclesiastice constitutum. Tua enim magis interest ut huic plurimum deferatur Ecclesia que tibi tantum honoris contulit ut pro te contra eos qui tibi tunc æmuli fuerant repugnaret.*

IV. Perigenes Corinthiorum Episcopus, ad fastigium tantæ sedis evedtus favore & auxilio Rufi Thessalonicensis antistitis & auctoritate Bonifacij Romani Pontificis, stabilita nunc & confirmata per longi temporis spatium ordinatione sua, beneficiorum immemor, imperium detrectabat Anastasij, qui Rufo successerat, & cui vices suas Sixtus

commiserat in provinciis Illyricianis. Sixtus videns se contemni in suo Vicario, primùm quidem audaciam hominis repressit; deinde repetens memoriam præteriti temporis, redit ad initia episcopatus ejus, quæ cum valde titubarent, Ecclesie tamen Thessalonicensis suffragatione, Rufi nimirum Thessalonicensis antistitis, episcopatum Corinthiensem obtinuerat auctoritate sedis apostolicæ. Cùm verò beneficium illud Sixtus referat ad Ecclesiam Thessalonicensem, non ad Rufum, qui præstitit, ingratum autem mortuo jam Rufo esse Perigenem dicat adversus Ecclesiam Thessalonicensem, quòd Anastasio contradiceret auctoritatem vicariatus apostolici, manifestum est illum existimasse beneficium quod Perigeni collatum fuerat à Rufo, ab eo præstitum auctoritate vicariatus Ecclesie Thessalonicensis, adeoque vicariam illam dignitatem Ecclesie Thessalonicensi fuisse conjunctam, ita ut quæ ab uno Ecclesie illius Episcopo beneficia tribuebantur, eorum gratia in successores quoque redundare deberet. Frustra enim diceret eum ingratum esse erga Thessalonicensem Ecclesiam, si is totam confirmationis suæ gratiam Rufo debuisset tanquam privato homini, non tanquam ei qui ratione Ecclesie suæ vices gesserat apostolicæ sedis. Id verò non uno loco dicit Sixtus, ne quis ad casum referat, sed omnino in duobus locis, in epistola nimirum ad Perigenem, cujus fragmentum mox retulimus, & in epistola ad Episcopos in synodo apud Thessalonicam congregandos, in qua sic legitur: *Noverit Corinthius Episcopus sibi licentiam potestatis libere minimè tribuendam, si huic voluerit Ecclesia resultare quam sibi noverit profuisse; cui necesse est nos quoque, si quid tentare voluerit, obviare, qui præteritorum quæ illi per nos (id est, per sedem apostolicam) præstita sunt memores sumus, & illicitis semper usurpationibus obviamus.*

V. Ex assera dignitate illa Ecclesie Thessalonicensis rectè secundùm idem principium concludit Sixtus in epistola ad Episcopos per Illyricum consistentes, omnes Illyricianas Ecclesias ad curam pertinere Thessalonicensis antistitis, quisquis is tandem fuerit. *Illyricianæ omnes Ecclesie, inquit, ut à decessoribus nostris accepimus, & nos quoque fecimus, ad curam nunc pertinent Thessalonicensis antistitis.* Hinc enim facilè colligimus privilegium fuisse perpetuum. Nam Sixtus à Damaso, Siricio, Anastasio, & ceteris prædecessoribus suis non acceperat Illyricianas Ecclesias pertinere ad curam Episcopi qui tum Thessalonicensi Ecclesie præerat, nimirum Anastasij, sed in universum ad curam illius qui Thessalonicensem sedem teneret.

H iij

Chifflet. in Notis ad Epist. Taji. pag. 44.

* Epistola per Sixtum ad Episcopos Illyricianos scripta.

Epistola ad Episcopos Illyricianos scripta. pag. 14. f. 4. v.

Vide infra cap. 14. §. 4.

Vnde & in fine epistolæ ad Episcopos per Illyricum, in qua de Anastasio agit tum recens ordinato Episcopo Thessalonicensi, ait se prædecessoresque suos Pontifices Romanos constituisse ut Illyricianæ Ecclesiæ ad Anastasium pertinerent secundum veterem consuetudinem. Quod falsum omnino esset, si ad solum Anastasium referretur, non verò generaliter ad Episcopum Thessalonicensem, quisquis is tandem foret. Hæc sunt verba Sixti: *Nec credatis vobis minui quiddam reverentia illius, ad quem & majores nostri & nos Illyricanas Ecclesias juxta morem traditum volumus pertinere, à vestra dilectione & servari volumus & deferri.* Idem dicendum est de epistola Leonis primi ad Metropolitanos per Illyricum constitutos: in qua eis significans se vices suas commisisse Anastasio, ait se id facere secundum exempla decessorum suorum, cum tamen constet neminem ante Leonem vices suas Anastasio commisisse præter Sixtum. Ridicula namque essent verba Leonis, nisi hac interpretatione mollirentur quam adhibuimus verbis Sixti. Sic namque loquitur Leo: *Vicem itaque nostram fratri & coepiscopo nostro Anastasio, secuti eorum exemplum quorum nobis recordatio est veneranda, commisimus.* Rectè ergo idem Sixtus dixit in epistola ad Perigenem, nihil se novum concessisse Anastasio, sed habita consideratione disciplinæ ecclesiasticæ id ei detulisse quod decessores sui Romani Pontifices detulerant illius decessoribus. Eodem loquendi modo ante Sixtum usus erat & Bonifacius in epistola ad Episcopos per Thessaliam constitutos, in qua Rufum vindicare studens à contemptu adversus Thessalos, ita loquitur: *Cui nihil novum auctoritas nostra concedit, sequens priorum gratiam, qua huic cura Ecclesiarum sepe videtur in jactata.* Post istos Hormisdas in commonitorio quod dedit Ennodio & Peregrino Episcopis, quos Thessalonicam mittebat ad Dorotheum Episcopum Thessalonicensem pro causa Ioannis Metropolitanæ Epiri veteris, privilegia illa Thessalonicensi Ecclesiæ concessa fuisse testatur his verbis: *Certè redeat ad unitatem, & nos cum eo insistemus ut omnia privilegia quæcunque consecuta est à sede apostolica Ecclesia ejus, inviolata serventur.*

VI. Quare cum videmus sequentes Pontifices, cum Episcopis Thessalonicensibus delegant vices suas, profiteri se id facere juxta morem antiquum, & priorum exempla judiciumque sequendo, tamen addant id se facere contemplatione etiam meritorum insignium virorum, intelligere debemus illos firmitatem rebus jam constitutis tribuere, non verò eam auctoritatem tribuere Ecclesiæ Thessalonicensi antistiti, ita ut eo extin-

cto, extincta quoque ita sit vicaria illa potestas ut ad successorem non transeat. Nam & ipse Bonifacius primus, cujus testificatione docuimus eam curam delegatam fuisse Ecclesiæ Thessalonicensi, id se facere ait more majorum in epistola ad Episcopos Illyrios: *Retro majores secutus, inquit, qui Ecclesiam Thessalonicensem sibi semper familiarem, & in collegij caritate famulantem, dignam, sicut fides adserit scriniorum, hoc honore duxerunt.* Sixtus etiam III. ad Episcopos in synodo apud Thessalonicam congreganda scribens de Anastasio Episcopo Thessalonicensi ait: *Nos fratri & coepiscopo nostro Anastasio tantum tribuimus quantum decessoribus ipsius à nostris decessoribus attributum. Priorum judicium sequimur hoc constituendo quæ ab his novimus constituta.* Idem in epistola ad Episcopos per Illyricum consistentes: *Nec credatis vobis minui quiddam reverentia illius, ad quem & majores nostri & nos Illyricanas Ecclesias juxta morem traditum volumus pertinere, à vestra dilectione & servari volumus & deferri.* Leo I. in epistola LXXXV. ad Anastasium Thessalonicensem: *Sicut præcessores mei præcessoribus tuis, ita etiam dilectioni tue, priorum secutus exemplum, vices mei moderamini delegari.* Idem Episcopis Metropolitanis per Illyricum constitutis: *Vicem itaque nostram fratri & coepiscopo nostro Anastasio, secuti eorum exemplum quorum nobis recordatio est veneranda, commisimus.*

VII. Sufficere ista possent, ut arbitror, ad ostendendum vicariam illam Episcoporum Thessalonicensium dignitatem in consuetudinem venisse, ita ut quicumque Thessalonicensis esset antistes, is ex more orandus esset apostolicæ sedis vicariatus per Illyricum. Facere tamen non possum quin adhuc ad eam rem probandam utar testimonio Nicolai primi, qui in epistola ad Michaëlem Imperatorem scripta ait indefinitè Thessalonicensem Episcopum secundum antiquum morem, quem restaurari postulat, habuisse vicem Ecclesiæ Romanæ per Epirum & nonnullas alias provincias quas heic enumerat. Præstat autem integrum locum referre. *Oportet enim vestram imperiale decus, quod in omnibus ecclesiasticis utilitatibus vigere audivimus, ut antiquum morem, quem nostra Ecclesia habuit, vestris temporibus restaurare dignemini; quatenus vicem quam nostra sedes per Episcopos vestris in partibus constitutos habuit, videlicet Thessalonicensem, qui Romanæ sedis vicem per Epirum veterem, Epirumque novam, atque Illyricum, Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Daciam ripensem, Daciamque mediterraneam, Mæsiam, Dardaniam, & Prævalim, beato Petro Apostolorum principi contradicere nullus presumat.*

VIII. Sed quod Nicolaus admonet con-

Apud Hollen.
pag. 101.

Apud Hollen.
pag. 114.

101

Nicol. 1. ep. 1.

Vide
Nicol.
1. 2.

tradendum non esse beato Petro in his provinciis, respexisse videtur ad locum ex epistola Bonifacii ad Rufum Episcopum Thessalonicensem, quem supra retulimus, in quo vicariatus dicitur Ecclesie Thessalonicensi concessus fuisse à beato Petro. Respexit etiam haud dubie ad epistolam Leonis primi ad Anastasium Thessalonicensem. Nam Leo statim in initio illius epistolae vicariam illam potestatem à beato Petro reperit, sic tamen ut etiam se nonnulla concessisse doceat. *Quanta fraternitati tue, inquit, à beatissimi Petri Apostoli auctoritate commissa sint, & qualia etiam nostro tibi favore sint credita, si vera ratione perspiceres & iusto examine ponderares, multum possemus de inuncte tibi sollicitudinis devotione gaudere.* Unde etiam colligi potest vicariatum illum aeterna lege concessum fuisse Ecclesie Thessalonicensi, ita ut quicumque sedis illius Episcopus esset, is Legatus natus esset Romani Pontificis in Illyrico, ut illustrissimi Archiepiscopi verbis utamur. Vidit ista Dionysius Exiguus, suaque etiam attestazione docuit fixam fuisse illam dignitatem, hoc lemma apponens primo capituli istius epistolae Leonis ad Anastasium: *Quod semper Thessalonicensis antistes vices apostolicae sedis impleverit.* Quod non ita tamen intelligendum est ac si dicere voluisset Dionysius Thessalonicensem antistitem fuisse sedis apostolicae Vicarium in Illyrico in initium susceptae à Romanis fidei fundataeque apud ipsos cathedrae. Illud enim tantum dicere voluit, ex quo primum tempore dignitas illa conlata est Ecclesie Thessalonicensi, ab ea nunquam fuisse divisam, & sedis illius Episcopum semper ab illo tempore vices apostolicae sedis implevisse. Respiciebat enim ad initia vicariatus, & ad aetatem suam, qua vivebat adhuc ea auctoritas in Episcopo Thessalonicensi.

IX. Denique Iustinianus Imperator cum prima Iustinianae antistitem ad eam omnino dignitatem evehere cogitaret quam Thessalonicensis obtinebat in Illyrico, etiam vices apostolicae sedis ei aeterna lege committi à Vigilio Papa obtinuit per sex provincias Illyricanas. Ait enim in Novella constitutione cxxxi. constituere se ut is qui pro tempore fuerit Archiepiscopus primae Iustinianae, habeat semper sub sua jurisdictione Episcopos illarum sex provinciarum, & ut in subiectis sibi provinciis locum obtineat sedis apostolicae Romae, secundum ea quae definita sunt à sanctissimo Papa Vigilio. Certè sanctus Gregorius vices suas delegans Archiepiscopo primae Iustinianae, ait se id facere *juxta morem*, ut adnotabimus infra. Verutam porro consuetudinem magni momenti

esse in istiusmodi rebus diximus supra, & iterum repetemus in causa Ioannis Episcopi Nicopolitani. Itaque ut ad id redeamus unde digressi sumus, modus agendi quem in hac causa usurpavit Iustinianus satis evincit vicariam Thessalonicensis Episcopi dignitatem fuisse perpetuam, ita ut ille qui Thessalonicensem Ecclesiam pro tempore regebat, eo ipso esset apostolicae sedis Vicarius, cum ad istius exemplum Iustinianus eam praerogativam antistiti patriae suae procuraverit.

CAPVT XXIII.

Synopsis.

I. Inquirenda nunc initia Vicariatus Thessalonicensis, ut scire possimus cuius primum Romani Pontificis beneficio debeatur. Veteres ad Damasum referunt. Recentiores quidam negant; adeo ut inventus sit qui Nicolaum primum argueret mendacij.

II. Referuntur verba Nicolai, simulque docetur locum ejus esse corruptum ac mutilum.

III. Auctoritate etiam Ioannis VIII. confici potest initia Vicariatus istius referenda esse ad Damasum.

IV. Probatum praeterea ex Innocentio I. qui suppar Damaso fuit.

V. Adversus illorum testimonia opponi potest epistola Siricij, qui vices suas delegans Anyso, nullam Damasi mentionem facit. Praeterea Leo I. repetens initia istius Vicariatus, à Siricio incipit, omisso Damaso. Sed controversia illa facile componitur, explicato loco Leonis.

VI. Frustra se torquent qui quarunt utrum Acholius Illyrici Primas à Damaso constitutus fuerit ante Concilium Aquileiense. Ratio Hallerij ut ostendat eum Damasi Vicariatu ornatum non fuisse anno 382.

I. **SUPERATIS** tandem tot difficultatibus quibus obscuratus erat vicariatus Thessalonicensis, inquirenda nunc sunt initia ejus, ut sciamus cuius primum Romani Pontificis beneficio tantam auctoritatem deberent Episcopi Thessalonicenses. Negotium illud antiqui Pontifices uno verbo definiunt, eam liberalitatem referentes ad Damasum, cujus tempore Acholius & Anysius Thessalonicensem cathedram tenuerunt. Contrà, recentiores nonnulli, cum viderent non extare Damasi rescripta de vicariatu Episcoporum qui apud Thessalonicam fuerunt illa aetate, illum negarunt istius rei auctorem fuisse; quinimo inventus est qui Nicolaum primum argueret mendacij, initiaque vicariatus istius referret ad Bonifacium Papam istius nominis primum. Aliter & hi & iste sensissent, si durassent in hac ultima beatissimi seculi tempora, vidissentque editas ex archivo seu bibliotheca sedis apostolicae epistolas illas veterum Pontificum quas commemorat Nicolaus, inventas à clarissi-

mo viro Luca Holstenio. Illarum nos auctoritate vindicatorum Nicolaum sumus à suspicionem mendacij, simul ostensuri vicariatum Episcoporum Thessalonicensium incepisse à Damaso, sed à Siricio certa ratione firmatum fuisse.

II. Antequam verò illarum epistolarum testimoniis utamur, lubet heic describere locum ex epistola Nicolai, utpote qui manifestè respiciat ad epistolas editas in Collectione Holstenij. Sic igitur scribit Nicolaus ad Michaëlem Imperatorem in epistola secunda: *Oportet enim vestrum imperiale decus, quod in omnibus ecclesiasticis utilitatibus vigere audivimus, ut antiquum morem quem nostra Ecclesia habuit, vestris temporibus restaurare dignemini; quatenus vicem quam nostra sedes per Episcopos vestris in partibus constitutos habuit, videlicet Thessalonicensem, qui Romanae sedis vicem per Epirum veterem, Epirumque novam, atque Illyricum, Macedoniam, Thessaliam, Achaïam, Daciam ripensem, Daciamque mediterraneam, Moesiam, Dardaniam, & Prevalim, beato Petro Apostolorum principi contradicere nullus presumat, quæ antecessorum nostrorum temporibus, scilicet Damasi, Siricij, Innocentij, Bonifacij, Celestini, Sixti, Leonis, Hilari, Simplicij, Felicis, atque Hormisdæ sanctorum Pontificum, sacris dispositionibusangebatur. Quorum denique institutiones ab eis illis in partibus destinatas per nostros Missos, ut rei veritatem cognoscere queatis, vestre augustali potentia dirigere curavimus.* Omisit hoc loco librarius nomen Anastasij Papæ, qui inter Siricium & Innocentium sedit, quem verò vices suas per Illyricum commisisse Anyfio Thessalonicensi Episcopo constat ex Innocentij epistola ad Anyfium. Sanè locum hunc Nicolai esse valde corruptum ac mutilum nemo est qui non videat.

III. Nicolao succedat Ioannes III. qui ad Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum scribens, Bulgariam, id est, Illyricum, à Damaso Papa & sequentibus Pontificibus informatam fuisse ait. Referenda sunt autem ipsa viri verba: *Nullus autem ignorat, inquit, regionem Bulgarum à sanctæ memoriæ Damaso Papa & deinceps usque ad pagano- rum irruptionem à sedis apostolicæ Præsulibus, quantum ad ecclesiasticæ provisionis atinet privilegium, moderatam; præsertim cum hoc nonnulla scripta, sed præcipue diversorum Pontificum Romanorum res gestæ, quæ in regestis antiquitus nostræ reservantur Ecclesiæ, clariùs attestentur.* Respexit ad rescripta Pontificum quæ ab Holstenio edita sunt; de quibus etiam intelligenda sunt quæ idem ait in epistola sequenti, in qua scribit ad Episcopos & Clericos Græcos mirari se & vehementer

obstupescere quòd illi sanctorum patrum canones obturatis oculis relegissent, & calcata conscientia terminos æternos à patribus positos transtulissent, & in alienam messem iudicij falcem misissent, in Illyrici provincias, quas tum Bulgarum natio retinebat, ingredientes, & ordinationes illicitas perpetrantes, cum & sacra Concilia sub sede beati Petri Apostolorum principis has olim provincias deguisse patenter innuant, & rerum gestarum à sancto Damaso Papa conscripta manifestè denuntiant.

IV. Sed instar omnium esse debet una Innocentij primi testificatio, ut qui non ita multò post Damasum in principali cathedra sedit. Hic enim ad Anyfium Acholij successorem scribens, ait se ipsi eandem potestatem committere quam à Damaso, Siricio, & Anastasio antè acceperat. Cui etiam (id est, Anyfio) tanti ac tales viri predecessores mei Episcopi, id est, sanctæ memoriæ Damasus, Siricius, atque supra memoratus vir, (id est, Anastasius) ita detulerunt, ut omnia quæ in illis partibus gererentur sanctitati tuæ, quæ plena iustitiæ est, traderent cognoscenda. Et in epistola ad Rufum, quæ ei delegat vices suas per Illyricum, non primitus hæc ita statuentes, inquit, sed predecessores nostros apostolicos imitati, qui beatissimis Acholio & Anyfio injungi pro eorum meritis ista voluerunt.

V. Sed adversus illa quæ de Damaso dicta sunt opponi potest epistola Siricij, qui Damaso proximè successit, ad Anyfium: in qua vices suas per Illyricum delegans huic Episcopo, quem Damasi Vicarium fuisse scribit Innocentius, nullam Damasi mentionem facit, haud dubiè facturus, si eadem auctoritas ab illo tributa Anyfio fuisset. Præterea Leo primus repèrens primordia vicariatus Episcoporum Thessalonicensium in epistola ad Anastasium quæ ab Holstenio edita est, à Siricio incipit, omisso Damaso. Vnde concludi potest initia istius vicariatus Siricio deberi, non autem Damaso, contra quam placuit Innocentio, Nicolao, & Ioanni Pontificibus Romanis. Itaque altius investigandum est, quarendæque ratio aliqua conciliandæ hujus controversiæ. Facem heic nobis commodissimè præferet epistola Leonis de qua mox diximus: in qua tamen vicariatum Thessalonicensem repetat à Siricij delegatione, indicat aliquam ante illum fuisse istiusmodi delegationem in Illyrico, sed quæ certa tum primum ratione firmata sit. Ex quo colligere possumus Damasum mandata interduum aliqua, ubi occasio tulit, dedisse Acholio & Anyfio, ceterum nihil mansurum sancivisse; hoc verò exemplo invitatum Siricium vices suas Anyfio commisisse

Joan. VIII.
epist. 78.

Idem epist. 79.

commisisse per Illyricum, & sic vagam, ut ita dicam, & præterita delegationis occasione expirantem auctoritatem certa tum primùm ratione Ecclesiæ Theſſalonicenſi commiſſiſſe. Nunc referenda ſunt Leonis verba de vicariatu Anaſtaſij, in qua cùm dicat ſe illi committere vices ſuas per Illyricum, addit id ſe facere exemplo Siricij, ſimulque arcanum aperit allatæ à nobis conciliationis: *Beate reſcordationis Siricij exemplum ſecuti*, inquit, *qui ſanctæ memoriæ Anyſio prædeceſſori tuo, bene de apoſtolica ſede tunc merito, & rebus poſt ſequentibus approbato, certa tum primùm ratione commiſiſti, ut per illam provinciam poſitis, quas ad diſciplinam teneri voluiſti, Eccleſiis ſubveniret.* Iſtam obſervationem confirmant ſequentia verba Leonis: qui cùm memoriam iniret eorum Epiſcoporum Theſſalonicenſium quibus Romani Pontifices commiſerant vices ſuas, omnino incipit ab Anyſio, dum ait prædeceſſores ſuos commiſſiſſe vices ſuas prædeceſſori deceſſoriſque Anaſtaſij, id eſt, Anyſio & Ruſo, quibus ſucceſſerat Anaſtaſius. Quare cùm horum tantum mentionem faciat Leo, manifeſtum eſt ab Anyſio incepiſſe eum vicariatum, adeoque initia ejus, quod sæpe dicendum eſt, Papæ Siricio deberi.

VI. Itaque fruſtra ſe torquent qui anxie quærent utrum Acholius Illyrici Primas à Damaso conſtitutus ſit antè quàm Concilium Aquileienſe celebraretur, atque id antea factum eſſe ſibi perſuadent. Nam præterquam quòd Acholius exarchicam auctoritatem quoad ordinationes obtinebat in Illyrico ſecundùm veterem Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem, ut ſuprà diximus, cùm non tam nova auctoritas illi acceſſerit ratione vicariatus quàm cumulatio juris, manifeſtum eſt nihil iſtiusmodi conſtitutum à Damaso circa Acholium fuiſſe. Certè vir illuſtriſſimus Franciſcus Hallierius regius tum Theologiæ Profeſſor in Academia Pariſienſi, ſed Cabellienſis dein Epiſcopus, ex eo probat Acholium Damasi vicariatu nondum ornatum fuiſſe anno cccc lxxxii. quòd is in epiſtola ſynodica Epiſcoporum orientalium in Conſtantinopolitana urbe congregatorum ad Damasum & ad ſynodum Romanam ſcripta, de qua actum eſt ſuperius, poſt poſitus invenitur Ambroſio Mediolanenſi, Brittoni incertæ ſedis Epiſcopo, & Valeriano Aquileienſi.

CAPVT XXIV.

Synopſis.

I. Siricius primus omnium certa conſtitutione Any-

Tom. II.

ſio Theſſalonicenſi Epiſcopo delegavit vices ſuas. Ejus exemplum ſecuti ſunt Anaſtaſius & Innocentius primus. In quo tum conſiſteret ille Vicariatus.

II. Generalia tantum in initio mandata fuerunt, ut cauſe omnes Illyricianæ, ea nimirum quæ ſecundùm morem referri debebant ad Romanum Pontificem, ad curam perſtinerent Theſſalonicenſis antiſtitis. Quod probatur auctoritate Innocentij I.

III. Anyſio ſucceſſit Ruſus, cui vices ſuas per Illyricum orientale commiſit Innocentius, ſalvo Metropolitanorum jure.

IV. Ei poteſtatem facit congregandi ſynodos extraordinarias, quotiens occaſiones emerſerint gravium negotiorum quæ congregationem ſacerdotum requirant.

V. Innocentius literas de legatione Ruſi conſcribi juſſit ac mitti ad univerſos Epiſcopos per provincias Illyricianas conſtitutos, ut in omnium notitiam venirent.

VI. Hunc honorem retinuit Ruſus ſub Zoſimo, Bonifacio, & Celeftino. Cauſa Perigenis ei commiſſa à Bonifacio.

VII. Eodem tempore Ruſus patitur contraditionem ab Epiſcopis Illyricianis, qui de ea re ſcribit ad Bonifacium. Colligitur iſtud ex epiſtola Bonifacij ad Ruſum, quæ deſcribitur.

VIII. Deinde Bonifacius, laudatis Adelphio & Perigene quòd ceteris Epiſcopis Illyricianis non conſenſiſſent, ſed Ruſo ſemper adheſiſſent, illum hortatur ad conſtantiam, & cauſas Epiſcoporum judicare illum jubet.

IX. Inquirunt in capita de quibus querelam ſitam Ruſus depoſuerat apud Bonifacium, quæ erant graviffimi momenti, uſpote in quibus de ſumma rerum ageretur.

X. Illyriciani Epiſcopi agrè ferunt ſibi in omnibus cauſis eccleſiaſticis ſuperpoſitum eſſe Epiſcopum Theſſalonicenſem. Quod probatur ex Bonifacio.

XI. Horum invidiorum ſuaſionibus permotus Theodoſius Junior, cauſas dubias Illyrici decernit referendas eſſe ad Epiſcopum Conſtantinopolitanum. Cui novitati obſtitit Bonifacius, ob reverentiam canonum.

XII. Sed alitè penetrabat tentata diviſio Illyrici orientalis à patriarchatu Occidentis, & quorundam Epiſcoporum præſumptio, qui cauſas retractare audebant qua ſupremo ſedis apoſtolice judicio deſinita fuerant. Orientalium Eccleſiarum communio vetus cum Romana, & illarum ad iſtam confugia in magnis periculis.

XIII. Angebat Bonifacium cauſa Perigenis, quòd ejus occaſione tentarentur arcana dominationis. Nam cauſam ejus retractare volebant Illyriciani Epiſcopi in ſynodo Corinthiaca, quam congregare moliebantur præter conſcientiam Ruſi.

XIV. Itaque aperte illis comminatus eſt abſtentionem, ſi cauſam illam iterum ad diſcutiendum in medium adducerent. Valuit itaque Perigenis ordinatio, ut docent epiſtola Sixti III.

XV. Iſtud ipſum probatur teſtimonio Socratis & Ivoſis Carnotenſis, tum aliis nonnullis argumentis.

XVI. De jure congregandorum Conciliorum Illyrici.

XVII. Bonifacius ait Ruſum eſſe honorandum propter apoſtolicam vicem, & ordinationes Epiſcoporum citra ejus conſcientiam celebrari non poſſe.

I. SIRICIUS itaque primus omnium certa conſtitutione Theſſalonicenſi

ſicuti Leonis I. qui ſcribitur p. 76.

ſicuti p. 14.

ſicuti p. 14.

Episcopo delegavit vices apostolicae sedis, Anyfio nimirum, qui paulò ante Siricij episcopatum successerat Acholio. Non extat epistola ejus ad Anyfium ea de rescripta, & ad eum missa per Candidianum Episcopum. Extat autem alia ejus epistola post obitum Candidiani scripta, ex qua colligimus statum à Siricio fuisse ut nulla licentia esset sine Anyfij consensu in Illyrico Episcopos ordinare. Siricio successit Anastasius, isti verò Innocentius, qui vicariam suam potestatem eidem Anyfio commiserunt per Illyricianas provincias, exemplo decessorum suorum. Præstat porrò referre verba Innocentij ad Anyfium, ex quibus intelligemus quanam fuerit illa potestas, & quantum Thessalonicensi Episcopo detulerint Romani Pontifices illorum temporum. *Cui etiam, inquit, id est, Anyfio, anteriores tanti ac tales viri predecessores mei Episcopi, id est, sanctæ memoria Damianus, Siricius, atque supra memoratus vir, id est, Anastasius, ita detulerunt, ut omnia quæ in illis partibus gererentur sanctitati tuæ, quæ plena justitiæ est, traderent cognoscenda, meam quoque parvitatem hoc tenere judicium eandemque habere voluntatem te decet cognoscere.*

Apud Holsten.
pag. 46.

II. Generalia sunt ista mandata, sed quæ tamen indicant magnam à sede apostolica potestatem conlatam Anyfio fuisse, nimirum ut omnia quæ in provinciis Illyricianis gererentur, ad notitiam & judicium Thessalonicensis antistitis perferrentur, ut sententia & auctoritate ejus componerentur. Quod non intelligi ita debet ac si tum primùm causæ omnes Illyricianæ ad curam Thessalonicensis Episcopi pertinere cœpissent cùm ornatus est vicariatu sedis apostolicæ. Constat enim ex ejusdem Innocentij epistola ad Rufum ea tantum delegatione effectum ut causæ quæ secundum morem referri debebant ad Romanum Pontificem, velut ad Patriarcham Occidentis, ad curam pertinerent Thessalonicensis antistitis; ut qui primus erat inter primates Illyricos, id est, primus provinciarum illarum Metropolitanus, etiam ut sedis apostolicæ delegatus causas quæ inciderent in Illyrico terminaret. Nondum enim positi fuerant termini vicariæ huic potestati, sed omnes omnino causæ illarum provinciarum commissæ fuerant Episcopis Ecclesiæ Thessalonicensis.

Apud Holsten.
pag. 49.

III. Successerat Rufus Anyfio, viro de sede apostolica bene merito, & qui post acceptum ejus vicariatum plurimis beneficiis sibi devinxerat Romanos Pontifices, ut Leo primus testatur. Hujus ergo successoris vices suas delegans Innocentius, his ad eum verbis utitur: *Drivinitus ergo hæc procurrens gratia ita longis intervallis determinatis à me Ecclesiis dis-*

Apud Holsten.
pag. 48.

*cat consulendum, ut prudentiæ gravitati que tue committendam curam causâque si qua exoriantur per Achaia, Thessalia, Epiri veteris, Epiri novæ, & Creta, Dacia mediterraneæ, Dacia ripensis, Mæsie, Dardania, & Prevali Ecclesias Christo Domino annuente censeam. Verè enim ejus sacratissimis monitis lectissima sinceritatis tuæ providentiæ ac virtuti hanc injungimus sollicitudinem; non primitus hæc ita statuentes, sed præcessores nostros apostolicos imitati, qui beatissimis Acholio & Anyfio injungi pro eorum meritis ista voluerunt. Tum addit paulò post: *Arripe igitur, dilectissime frater, nostra vice per rescriptas Ecclesias, salvo earum primatu, curam; & inter ipsos primates primus, quicquid eos ad nos necesse fuerit mittere, non sine tuo postulant arbitratu. Ita enim aut per tuam experientiam quicquid illud est finietur, aut tuo consilio ad nos usque perveniendum esse mandamus.**

IV. Quoniam verò ea interdum incidere negotia poterant quæ congregationem sacerdotum requirerent, hanc quoque Rufo potestatem facit, ut quotiens eæ occasiones emerferint, synodos etiam extraordinarias celebret ex provinciis Illyricianis. *Licetum autem, inquit, & apostolicæ sedis favore permissum tuæ fraternitati cognosce ut cùm aliqua ecclesiastica ratio vel in tua vel in memoratis provinciis agitata cognoscendâque fuerit, quos velis Episcoporum socios quibuscunque de Ecclesiis assumes tecum, quorum & fide & moderatione quicquid necessitas causæve flagitaverit, optimus dirigas arbiter, & præcipuus, quippe à nobis lectus, definitus intercessor. Hunc eundem ordinem secuti sunt Romani Pontifices sequentibus seculis, ut suo loco dicemus.*

V. Verùm quia privilegia Thessalonicensis Ecclesiæ tributa nullius utilitatis futura erant, donec provinciis innotuissent, Innocentius, ad exemplum Principum Romanorum, qui leges & edicta mittebant per provincias ut Præsidentum ministerio publicarentur, literas de legatione Rufi conscribi jussit ac mitti ad universos Episcopos per provincias Illyricianas constitutos unâ cum suis & superiorum Pontificum epistolis ex archivo Romano descriptis. Ita enim intelligenda puto sequentia hæc Innocentij verba: *Omne sanè instructionem chartarum in causa archiepiscoporum cum Presbytero Senecione, viro admodum maturo, fieri jussimus. Itaque & ex prioris nostræ epistola & ex his chartulis bene recensens quid agere debeas cognosce. Nam voluntatem hanc nostram per unamquamque provinciam satis, ut decebat, literis manifestavimus. Data est hæc ultima Innocentij epistola xv. Kal. Julij, Honorio IX. & Theodosio V. Augg. Consulibus, id est, anno quadringentesimo duodecimo, cùm undecim annum in pontificatu*

ageret Innocentius. Prior verò ejus epistola ad Rufum data erat in ipsis episcopatus ejus initiis.

V I. Honorem illum retinuit Rufus etiam sub Zozimo, Bonifacio, & Celestino successoribus Innocentij. Non extant Zozimi litteræ de ea re. Sed cum Bonifacius ad Rufum scribens doceat frequentia Romano-rum Pontificum rescripta ex apostolica sedis fonte manasse, quibus sollicitudinem Ecclesiarum per Macedoniam & Achaïam sitarum certum esse ait illi fuisse commissam, manifestum est illum, qui vices apostolicæ sedis impleverat sub Innocentio, eas quoque egisse sub ejus successore Zozimo, & ab eo quoque variis rescriptis instructum fuisse, quæ tum extabant in serinio Ecclesiæ Romanæ; præsertim cum idem Bonifacius ad Episcopos Thessalios scribens dicat se nihil novum concessisse Rufo, sed gratiam in hoc priorum esse secutum, id est, Innocentij & Zozimi decessorum suorum, à quibus auctoritatem Rufus acceperat per Illyricianas provincias. Quare cum causa Perigenis electi Corinthiorum Episcopi, sed qui antea ordinatus esset Patrensis Episcopus in eadem Achaïa, non tamen à Patrensis suscepius, ad sedem apostolicam delata fuisset à synodo illius provincie, ejus cognitionem Rufo delegavit Bonifacius, tanquam ei ad quem cura provincie Achaïæ pertinebat; ut patet ex variis Bonifacij epistolis ad eum datis.

V II. Accidit sanè hoc tempore, ut cum Rufus de quibusdam ecclesiasticæ disciplinæ capitibus consulisset Bonifacium, isteque ad ejus consulta respondisset ex auctoritate sedis apostolicæ, passus sit Rufus contradictionem à nonnullis provinciarum illarum Episcopis, dum exequi curat mandata Bonifacij. Timens verò Rufus ne infaustum hunc constitutionum pontificiarum exitum sibi imputaret Bonifacius, ut etiam occasione ista se vindicaret à contemptu Illyricianorum Episcoporum, à quibus molestiam passus erat, literas ad eum dedit, quibus & contumaciam Illyricianorum Episcoporum significabat, seque vel ex eo culpæ eximere studebat, quòd sibi semper oculis observari videretur beatissimus Petrus, cujus vices per Illyricum sibi commissæ fuerant; adeoque non ausurum se fuisse aliquid ex officio suo remittere eo præsentem. Probabilem ac sapientem exculationem admisit Bonifacius, neque imprudentiam Rufo imputans neque negligentiam; eaque occasione usus, ut illum validius excitaret ad conservandam debitam sedi apostolicæ reverentiam, vices ei suas, ut factum fuerat à superioribus Pontificibus, delegavit literis ad ipsum datis

Tom. II.

X I I I. Kal. Octobris, Monaxio V. C. Consule, id est, anno quadringentesimo decimo nono. Elegans profectò est epistola illa, & sedis apostolicæ Pontifice cum primis digna. Sic autem habet.

Dilectissimo fratri Rufo Bonifacius. Credebamus post epistolas nostras pro ecclesiasticæ discipline observatione transmissas omnibus aditum presumptionibus præcludendum, cum ad consultationem dilectionis tue præbuissemus debitum pro causarum estimatione responsum, constituentes ea debere servari quæ ecclesiastica exigit disciplina. Sed quantum nunc tue sanctitatis nobis relatio patefecit, apud plerisque valuisse quod scripsimus, apud quosdam autem admonitionem nostram inefficacem cognovimus fuisse. Nec hoc fraternitati tue possumus imputare, cum te anximum pro commissâ tibi Ecclesiarum sollicitudine & rebus & literis sentiamus. Vigilantiæ tue laudamus industriam; qui ne videaris tibi commissâ negligere, id non prætermittis literis indicare quod sedis apostolicæ debeat censura corrigere, hunc te Dei nostri habere professum timorem quem prudentissimo inesse convenit sacerdoti; qui tunc tibi esse poterit gloriosus, si ea quæ curæ tue commissâ sunt prodesset Ecclesiis fuerimus experti. Invenitur enim te, ut epistolis tuis ipse fideliter es locutus, beatissimus Petrus Apostolus oculis suis qualiter summi rectoris utavis officia. Nec potest tibi esse non proximus qui pastor dominicarum ovium est perpetuus constitutus, aut aliquam ubivis partem Ecclesiam non curare in quo universalis Ecclesiæ positum legimus fundamentum.

Apud H. J. Hen. pag. 14.

V III. Ab ea Rufi commendatione Bonifacius statim transit ad curam quæ illi injuncta fuerat à sede apostolica; simulque & certa mandata præscribit, & in laudes eorum Episcoporum exultabundus excurrit qui constitutis apostolicæ sedis ad Rufum missis debitum consensum commodaverant; quales fuerunt Adelfius & Perigenes. Te ergo, frater carissime, inquit, omnis cura respectat earum Ecclesiarum quas tibi vice sedis apostolicæ à nobis creditas recognosces; ut & prava corrigas, & dissipata componas; & si quæ inter Episcopos eventiant causa, sub divini judicij timore distinguas; ut creditis tibi à sede apostolica gubernaculis contra omnes fluctus nascentium procellarum justè & prudenter utaris. In notitiam singulorum ad quos antè jam scripsimus quem deberent traxerim custodire nostras te epistolas pertulisse dixisti; quibus debitum se commodare consensum plurimi sacerdotum sacrarum traditionum memores sunt professi; quos fraternâ caritate complexi tales esse cognoscimus cœpiscopum nostrum Adelfium vel fratrem Perigenem.

I X. Quanam fuerint constituta Bonifacij quæ recepta non sunt à quibusdam partium illarum Episcopis Bonifacius non ex-

I ij

primit. Illud tantum docet, eos qui consensum his statutis commodaverant sacrarum traditionum fuisse memores. Vnde colligi debet in ea fuisse sententia Bonifacium ut existimaret istos contumaces ac refractarios ivisse contra veterem consuetudinem. Sed quænam illa fuerint in quæ illi peccaverant, non aperit in hac epistola. Itaque aliunde repetenda sunt, & quidem ex aliis ejusdem Bonifacij epistolis, quo teste nullus in hac causa luculentior esse potest. Ex his colligimus Rufum ad eum retulisse de subreptione quorundam Episcoporum Illyricianorum, qui à Theodosio extorserant legem *Omni innovatione cessante*, qua causæ Illyrici orientalis ad Constantinopolitanum Episcopum perferri jubebantur. Retulerat præterea Rufus Episcopos illos se inconsulto synodum Corinthiacam indixisse pro retractanda causa Perigenis, vicariatum porrò sibi per Achaïam concessum venisse in contemptionem, contemptumque illum etiam in sui personam redundare. Rescripsit ergo Bonifacius nova illa tentamenta Episcoporum Illyricianorum, quæ vetustati contraria erant, valere non posse, servandum esse jus apostolicum, causas à sede apostolica definitas retractari non posse in provinciis, & statum Perigenis Corinthiorum Episcopi nulla posse penitus ratione turbari, Concilia intra Illyricum congregari non posse extra conscientiam Rufi, adeoque hunc honorandum propter apostolicam vicem, absque quo non liceat Episcopos ordinare per illas provincias. Quæ ut ordine ostendamus ita evenisse, à subreptione Illyricianorum Episcoporum incipiendum est.

X. Illyriciani Episcopi agrè ferentes sibi in omnibus causis ecclesiasticis superpositum esse Thesalonicensem Episcopum, naçi occasionem turbandi ex translatione Perigenis ad Ecclesiam Corinthiorum, quæ judicio Romanæ sedis decreta fuerat, querelam istam ad aures Theodosij Augusti retulerunt, simulque suggererunt uti Constantinopolitanæ urbis antistiti, quæ se veteris Romæ prærogativa gaudere gloriabatur, hunc honorem tribueret, ut si quid dubietatis emergeret in provinciis Illyrici, id oporteret non absque scientia Constantinopolitani Episcopi terminari, ad exemplum veteris Romæ, ad quam fiebat relatio causarum ex omnibus provinciis. Maximam invidiam habuisse amplissimam illam Rufi potestatem, quæ Episcopos illos ad tantum facinus audendum impulit, probat epistola Bonifacij ad Episcopos per Thesaliam constitutos, data post legem Theodosij de qua mox dicemus. Ergo servate honorem debitum capiti, inquit; quia nolumus

Apud Hollen. 2.
pag. 67.

ut intra se membra decerent, ita ut tendatur eorum ad nos usque certamen, dum fratrem & coepiscopum nostrum Rufum dignum ducitis contemtu; cui nihil novum auctoritas nostra concedit, sequens priorum gratiam, qua huic cura Ecclesiarum sepe videtur injuncta. quod factum ita intemeratum servari volumus in futurum sicut à patribus hujus dispositionis forma servata est. Non decet fratres alterius dignitate morderi.

XI. Horum invidiorum suasionibus permotus Theodosius, augendæ præterea dignitatis Constantinopolitanæ urbis, ut videtur, cupidus, legem edidit anno CDXXI, qua edixit uti servata veterum canonum reverentia, causæ ecclesiasticæ per omnes Illyrici provincias judicentur in suis quæque provinciis, ita tamen ut si quid dubietatis emerferit, id est, si qua causa major incidit, referatur ad Episcopum Constantinopolitanæ urbis, eò quòd nova Roma veteris Romæ privilegiis fruatur, & nova Romæ Episcopus primatu honoris portetur post Romanum Episcopum juxta canonem secundum synodi Constantinopolitanæ. Cùm de hac innovatione certior factus esset à Rufo Bonifacius, videretque ea ratione tentari ac convelli *jus apostolicum*, ut ipse vocat, & canones antiquos, illustrissimasque Ecclesias Alexandrinam & Antiochenam gradibus suis moveri quos eis & vetusta consuetudo & canon Nicanus confirmaverant, ad Rufum rescripsit nova illa tentamenta vires habere non posse, & eorum studiis cedendum non esse quos novitas rerum & indebitæ desiderium dignitatis accendit, sed elaborandum esse & Deo nostro favorem præstante certandum uti quisquis contra licitum nititur, sibi per omnia recognoscat occursum. Quod adversus Constantinopolitanum antistitem dici manifestum est, qui secundum sibi locum vindicabat adversus vetustatem & canones antiquos, cùm secundus locus deberetur Alexandrino, tertius Antiocheno. Vnde & in epistola ad Episcopos Illyricianos ita loquitur: *Quoniam locus exigit, si placet recentese canonum sanctiones; reperietis quæ sit post Ecclesiam Romanam secunda sedes, quæve sit tertia: à quibus ideo ita rerum videtur ordo destructus, ut se Ecclesiarum Pontifices ceterarum sub uno tamen eodemque sacerdotio habere cognoscant quibus caritate servata propter ecclesiasticam disciplinam debeant esse subjecti. Et quidem hac sententia canonum à vetustate duravit, & nunquam usque Christo nostro favente perdurat. Et paulò post: Servant Ecclesia magne predicta per canones dignitates, Alexandrina & Antiochena, habentes ecclesiastici juris notitiam. id est, jus apostolicum, ut supra dixit.*

XII. Sed altius penetrabat, quam The-

Vide supra
cap. 2. 7. 1.

Apud Hollen.
pag. 67.
De jure
videtur
ca. Collat.
De canonibus
Alexand.
Antioch.
Ep. 1. h. 1. 1. 1.

Apud 1. 1.
Hollen. 2.

1. 1. 1.

fali & quidam Illyriciani Episcopi tentabant, provinciarum illarum divisio à patriarchatu Occidentis & à communionem & potestate Romani Pontificis, quarum cura istum levare procurabant, ut amplificandæ auctoritatis alterius se esse studiosos hoc facinore ostenderent. *AUDIO EPISCOPORUM QUOSDAM*, inquit Bonifacius in epistola ad Thessalos, apostolico jure contempto novum quippiam contra Christi propriè præcepta tentare, cum se ab apostolica sedis communionem & ut ita dicam verius, potestate separare nituntur, eorum petentes auxilium quos ecclesiasticarum sanctio regularum majoris esse non dedit potestatis. Leguntur enim præcepta majorum, & quibus in Ecclesias juris aliquid dederint invenimus. Iam temeratores est ecclesiasticæ discipline quisquis in ejus leges, cum sibi nihil debeatur, invēpit ea sibi vindicando quæ sibi à patribus negata videantur. Tum in epistola ad Episcopos per Illyricos constitutos aperit quanam fuerit illa præsumptio, nimirum prohibere ne causæ ecclesiasticæ provinciarum Illyrici orientalis deferrentur ad sedem apostolicam, adeoque ex ista præsumptione effectum ut eas auderent retractare quæ supremo sedis apostolicæ judicio definitæ fuerant. Quod ait esse contrarium moribus antiquis. Nam & illustrissimas Orientis Ecclesias, Alexandrinam nempe & Antiochenam, in magnis negotiis consuluisse semper sedem Romanam, ejusque auxilium postulasse quoties occasiones inciderunt ingentium periculorum. Quanto magis istam consuetudinem servandam esse à minorum urbium Episcopis, & ab Illyricianis potissimum, qui ab omni retro antiquitate usque ad hæc novissima tempora paruerant constitutis apostolicæ sedis. Nemo unquam, inquit, apostolico culmini, de cujus judicio non licet retractari, manus obvias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit judicari. Servant Ecclesia magne prædictæ per canones dignitates, Alexandrina & Antiochena, habentes ecclesiastici juris notitiam. Servant inquam statuta majorum, in omnibus deferentes, & ejus vicissitudinem recipientes gratia quam se in Domino, qui pax nostra est, nobis debere cognoscunt. Sed quia res postulat, approbandum documentis est maximas Orientalium Ecclesias in magnis negotiis, in quibus opus esset disceptatione majore, sedem semper consuluisse Romanam, & quotiens usus exegit, ejus auxilium postulasse. Descendit deinde ad exempla sanctorum Athanasij & Petri Alexandrinorum antistitum, tum Meletij & Flaviani Antiochiæ, & ad ipsius Nectarij Constantinopolitani ordinationem. Addit verò sub Innocentio Pontificis orientalium Ecclesiarum dolentes se à beati Petri communionem sejunctos, per Le-

gatos pacem poposcisse, eamque illis à sede apostolica indultam fuisse.

XIII. Angebat vehementer Bonifacium causa Perigenis, caritate sanè erga hominem sedi apostolicæ addictissimum, sed præcipuè propter convulsam ab Episcopis Illyricis Romani judicij definitionem, qui post illud eam causam rursus judicare moliebantur in Concilio Corinthiaco. Nam dupliciter in hoc peccabatur adversus sedis apostolicæ majestatem, Primò, quòd eam causam retractare præsumerent quæ supremo Romani Pontificis arbitrio judicata fuerat. Deinde, quòd eam synodum celebrare cogitarent præter conscientiam, id est, consensum, Ruffi Episcopi Thessalonicensis, qui Vicarius erat Romanæ sedis per omnes Illyrici provincias. Hæc duo capita complexus est Bonifacius in epistola ad Rufum: *Ad synodum* que dicitur illicitè congreganda de causa fratris nostri & coepiscopi Perigenis, cujus scripsimus statum nulla posse penitus ratione turbari, talia scripta direximus quibus universi fratres intelligant primò convenire se citra tuam conscientiam minimè debuisse, deinde de nostro non esse judicio retractandum. Nunquam etenim licuit de eo rursus quod semel statutum est ab apostolica sede tractari.

XIV. Adeo autem altè infederat hic dolor animo Bonifacij, ut ad Episcopos Illyrios, qui ad synodum Corinthiacam conventuri erant, scribens apertè comminatus abstentionem sit, si Perigenis causam iterum ad discutiendum in medium adducerent, cujus honor dubius & incertus per regulas omnino esse non posset post sententiam Romani Pontificis. *Congregatur ergo*, inquit, ut redeamus ad causam hujus injuriæ, synodus, cujus dilecto consultum semper superhabens Concilij recognoscat arcanum; & fiet, quòd quidem fieri per regulas omnino non poterit, fratris & coepiscopi nostri Perigenis honor dubius & incertus, quem in sede Ecclesiæ supradictæ nostra sententia conlocavit. Et infra: Convenientes ut condecet fratres, ne quis volens in nostra communionem durare, fratris & sacerdotis nostri Perigenis iterum ad discutiendum in medium nomen adducat, cujus sacerdotium Apostolus Petrus semel jam Spiritus sancti suggestionem firmavit. Valuit porro, ut illud etiam dicamus, apostolicæ sedis auctoritas circa Perigenem, ut in epistola ad ipsum data docet Sixtus III. eum redarguens quòd Thessalonicensi Ecclesiæ refulsaret, cujus commendationem & apostolicæ sedis beneficio sedem suam retinuerat adversus æmulos. *Gratulari potius*, inquit, quam conquiri deberemus de tua fraternitatis actibus, cum tibi apostolicæ sedis auctoritas in ipsis tunc ordinationis initiis, quòd te semper meminisse

Bonif. I. apud
Hollten, pag. 70.

Apud Hollten.
pag. 62.

Ibid. pag. 74-79.

Apud Hollten.
pag. 83.

Apud Hollten.
pag. 61.

Apud Hollten.
pag. 61.

Apud Hollten.
pag. 61.

Apud Hollten.
pag. 61.

oportet, adfuerit. Et in fine epistolæ: *Tua enim magis interest ut huic plurimum deferatur Ecclesia que tibi tantum honoris contulit ut pro te contra eos qui tibi tunc æmuli fuerant repugnaret.* Idem in epistola ad Episcopos in synodo apud Thessalonicam congregandos: *Noverit Corinthii, Episcopus sibi licentiam potestatis libere minime tribuendam, si huic voluerit Ecclesia resistere quam sibi noverit profuisse; cui necesse est nos quoque, si quid tentare voluerit, obviare, qui præteritorum que illi per nos præstita sunt memores sumus, & illicitis semper usurpationibus obviamus.*

Ibid. pag. 92.

XV. Sufficerent ista quidem ad probandum Perigenis ordinationem in Ecclesia Corinthiensi convaluisse auctoritate Romani Pontificis. Sed tamen adhuc adferamus testimonium Socratis, qui de Perigenis ordinatione ita scribit: *Perigenes Ecclesie Patrensis designatus fuit Episcopus: quem, ubi populus illius urbis eum repudiaverat, Episcopus Romanus mandavit ut Episcopo Corinthi metropolis jam mortuo, in sede episcopali illius urbis collocaretur. Cui Ecclesie relicto vite spatio præfuit.* Testatur istud ipsum & Ivo Carnotensis in præfatione Decreti, Socrate, ut opinor, auctore usus. *Perigenes, inquit, in Petris est ordinatus Episcopus. Sed quoniam civis ejus civitatis eum suscipere noluerunt, Romana civitatis Episcopus justit eum in throno æari in Corintho metropoli, defuncto ejus Episcopo; ei que, donec advixit, Ecclesie præfuit.* Extat sanè epistola Celestini Papæ ad Perigenem & ad alios quosdam partium illarum Episcopos, in qua ille primo loco nominatur. Præterea, cassata, uti supra diximus, constitutione Theodosij quæ relationem causarum dubiarum Illyrici ad Constantinopolitanum Episcopum fieri præcipiebat, nullum subreptiones Illyricianorum Episcoporum habuerunt effectum, adeoque conatus eorum adversus Perigenem debuit simul esse vanus & irritus.

Socrat. lib. 7. cap. 35.

Vide supra in Ad. dit. ad cap. 2. lib. 4.

Vide supra §. 4. hujus capituli.

XVI. Displicebat itaque Bonifacio Episcoporum Illyricianorum audentia, qui Concilia congregare præsumebant citra conscientiam Rufi. Nam Innocentius primus, cupiens Vicario suo Ruffo aliquam insignem prærogativam dare, ei ex apostolica sedis favore concefferat ut quoties causa aliqua eveniret quæ congregationem sacerdotum requireret, posset quos vellet Episcopos de quibuscunque Ecclesiis evocare, & cum eis controversias definire. Hæc tantum Innocentius. Sed quoniam non satis ad gloriam viri de sede apostolica bene meriti id esse arbitratus est Bonifacius, constituit ne liceret Episcopis Illyricianis convenire, id est, Concilia celebrare, citra conscientiam ejusdem Rufi. Vnde cum inaudivisset Episcopos illos synodum indixisse apud Corinthum pro retractanda causa Perigenis, commotus & exagitatus, ut ipse ait, propterea fuit, synodumque non aliter celebrari mandavit quam ex auctoritate Rufi, electionem verò judicium à Ruffo faciendam esse. Sanè quoniam servandus accusatori locus est, inquit, ne audentiam penitus incitare videamur, si quid ab eodem, postquam Episcopus nostris est auctoritatibus constitutus, contra disciplinam & propositum sacerdotij fertur admissum, coepiscopus noster Ruffus, cui ad vicem nostram cuncta committimus, cum ceteris fratribus quos ipse delegerit, negotium curabit audire, ad nostram relaturus omnia notionem quæcunque cognitioni ejus rerum curfus & ordo monstravit.

XVII. Postremum caput responso- rum Bonifacij ad consulta Rufi respiciebat, ut diximus, personam ipsius Rufi, quatenus Romani Pontificis vices obtinebat, & jus ordinandorum Episcoporum per Illyricum. Istud colligitur ex epistola ejusdem Bonifacij ad Episcopos Illyricianos; in qua ait honorandum esse Ruffum propter apostolicam vicem, & ordinationes Episcoporum citra ejus conscientiam celebrari non posse. Illud etiam, quoniam auctoritas nostra commotione solita vacare non debet, hortamur, & repetito sapienter sermone præcipimus, ut in omnibus huic viro obedientiam dispositionibus commodetis. Nullus, ut frequenter diximus, alicujus ordinationem citra ejus conscientiam celebrare presumat, cui, ut supra dictum est, vice nostra cuncta committimus. Item in epistola ad Episcopos Thessalos: *Episcopos per Illyricum citra conscientiam coepiscopi nostri Rufi nullus ordinare presumat.*

Ibid. lib. 7. cap. 35.

Ibid. pag. 92.

Ibid. pag. 92.

CAPVT XXV.

Synopsis.

I. Ruffus Thessalonicensis Episcopus à Celestino quoque ornatus est Vicariatu sedis apostolicæ. Probat auctoritate Nicolai I. & ex ipso Celestino.

II. Referuntur ejus verba, qua sunt magni momenti, & aperiùs explicant Vicarij Thessalonicensis auctoritatem quàm superiorum Pontificum epistola.

III. Declarat causas qua non sine Ruffi auctoritate & consensu agi poterant, nimirum ordinationes Episcoporum, celebrationes Conciliorum, & majorum causarum relationes ad sedem apostolicam.

IV. Moruo Ruffo, Anastasius ei in cathedra & in Vicariatu successit. Concilium indictum apud Thessalonicam. Mandata Anastasio data à Sixto III.

V. Referuntur alius Sixti locus, ex quo perperam colligit Holstenius Vicariatum Thessalonicensem non sedis sed persone privilegium fuisse.

VI. Disputatur an Romani Pontifices sic vices suas alicuiquam Episcopo tribuere potuerint ut eas auferrent Thessalonicensi; & probatur istud non licuisse, variis argumentis.

VII. Explicatur causa Joannis Episcopi Nicopolitani, qui temporibus Hormisdæ Papa relationem de ordinatione sua non miserat secundum morem ad Dorotheum Episcopum Thessalonicensem.

VIII. Hormisdæ petebat Dorotheum Romam dirigi, ut illic examinaretur in causa fidei. Negavit Iustinus Imperator, & Dorotheus non ivit Romam.

IX. Hæc discordia dedit occasionem ornandi Episcopum Nicopolitanum vicariatu sedis apostolicæ. Ad Gregorium Magnum referri non debuit de ordinatione Episcopi Nicopolitani, si tum is fuisset subiectus Thessalonicensi.

X. Corruptus sancti Gregorii locus emendatur; in quo, ut hodie quidem legitur, agitur de Nicomediana civitatis Episcopo. Ostenditur heic agi de Episcopo Nicopolitano.

XI. Sixtus III. dat Anastasio auctoritatem convocandi Concilia generalia Diocæses Illyricianæ, ad causas judicandas: quæ si illic finiri non poterint, ab eo referantur ad apostolicam sedem.

XII. Additidem Sixtus novum privilegium, ut si quis Episcopus ex provinciis Illyricianis Thessalonicam ad Anastasium accesserit præter ejus conscientiam, velut canonum contemptor habeatur. Holstenius heic agi putat de Episcopis Romam proficiscentibus absque formata Episcopi Thessalonicensis.

XIII. Sixtus Proclum CP. hortatur ne in jura Thessalonicensis antistitis irreat. Quibus verbis designantur tentamenta Episcoporum Illyricianorum, qui se subtrahere moliebantur auctoritati Episcopi Thessalonicensis ut ad Constantinopolitanum se conferrent, & metus Pontificis ex vicinitate Procli.

BONIFACIO successit Celestinus I. Iustus nominis primus, cujus ævo celebratum fuit Ephesinum Concilium adversus hæresim Nestorij, in quo Flavianus Philippensium Episcopus Rufi Thessalonicensis Legatus adfuit & subscripsit post Episcopos Hierosolymitanum & Ephesinum, ante Firmum Cæsareæ Cappadociæ Exarchum. Quod viri docti datum interpretantur honori vicariatus sedis apostolicæ, quem jam à tempore Innocentij primi continuata potestate secundum morem habebat Rufus à Celestino. Agnoscens enim iste privilegium hoc Ecclesiæ Thessalonicensi ita indultum esse ut semper is vicem beati Petri agere deberet in provinciis Illyricianis qui sedem illam teneret, Thessalonicensemque Episcopum semper apostolicæ sedis vicem implevisse juxta observationem Dionysij Exigui quam supra attulimus, etiam istud confirmatum esse voluit sua auctoritate, ne quid minus successoribus suis huic Ecclesiæ tribuisset videretur. Docet istud Nicolaus primus in epistola ad Michaëlem Imperatorem, in qua enumerans Pontifices Romanos qui primi Thessalonicensem antistitem decreverunt esse Romanæ sedis Vicarium per Illyricum, Celestinum inter illos recenset. Verum testis in hoc nobis erit ipse Celestinus ad Episcopos per Illyricum constitutos scribens in

causa Felicis Episcopi provinciæ Dyrracina; qui quorundam accusationibus circumventus ac penè oppressus, apostolicæ sedis auxilio evaserat ex hoc periculo. Hac occasione Celestinus Episcopis illis significat jam inde ab antiquitate sedem apostolicam derivasse partem aliquam suæ sollicitudinis in provincias Illyricianas, earumque curam Thessalonicensi Ecclesiæ semper fuisse commissam, confirmasse se eam auctoritatem Rufo, cui eos obedire præcipit in omnibus causis ecclesiasticis; postremo minatur abstentionem & segregationem à cætu fraternitatis ei qui refragari auderet vel auctoritati suæ vel illius jussioni.

II. Ista cum sint magni momenti, & epistola illa Celestini apertius explicet auctoritatem illam Vicarij Thessalonicensis quam superiorum Pontificum epistolæ, referenda sunt heic illius verba. *Nec nova hæc, inquit, sedi apostolicæ cura de vobis est. Statutum nostris sæpius experimentum hoc quod nos agimus Thessalonicensi Ecclesiæ semper esse commissum ut vobis vigilanter intendat. Tum laudata virtute obedientiæ, & commendata beati Petri auctoritate & prærogativa, Dominentur vobis regule, inquit, non regulis dominemur. Simus subiecti canonibus, cum canonum præcepta servamus. Sunt culpe aliquantæ non leves, quæ illis innotuit provinciis, ad nos, cum simus longius, non possunt pervenire, aut jam semotis omnibus nota ut sunt acta interposito temporis spatio perferrantur, quas omnes nos intercessione fratris & cœpiscopi nostri Rufi, cujus experientiam probatam esse in causis omnibus & vitæ actibus liquet, volumus referari, cui vicem nostram per vestram provinciam norveritis esse commissam, ita ut ad eum, fratres carissimi, quicquid de causis agitur referatur.*

III. His ita generaliter sancitis, statim declarat causas quæ non sine Rufi auctoritate & consensu agi poterant, nimirum ordinationes Episcoporum, celebrationes Conciliorum, & majorum causarum relationem ad sedem apostolicam. *Sine ejus consilio, inquit, nullus ordinetur, nullus usurpet eodem in consilio commissam illi provinciam, colligere nisi cum ejus voluntate Episcopus presumant; per eum etiam ad nos si quid est referatur. Excommunicationis denique pœnam intonat illis qui his constitutis apostolicæ sedis non obedierint: Sed hac præceptione cognoscant & eum qui refragandum nostræ auctoritati vel illius crediderit jussioni, à fraternitatis cætu, cum ipse separaret, segregandum.*

IV. Mortuus est per eas tempestates Rufus Thessalonicensis Episcopus; & Anastasius statim in ea cathedra locatus, vicariatu sedis apostolicæ secundum morem ornatus

Celest. I. epist. ad Episcopos per Illyricam, apud Holsten. pag. 87.

* Legendum potest in Illyris nazæ

est à Sixto, cum ea ipsa amplitudine auctoritatis quam superiores Pontifices decessoribus ejus tribuerant. Indicta erat anno **C D X X V**. Synodus Episcoporum apud Thessalonicam. Ad Episcopos ergo in synodo apud Thessalonicam congregandos scribens Sixtus de Anastasio, his eum verbis commendat: *Nos fratri & cœpiscopo nostro Anastasio tantum tribuimus quantum decessoribus ipsis à nostris decessoribus attributum. Priorum judicium sequimur hæc constituendo quæ ab his novimus constituta, quia & ipsum hujus probamus meriti cujus fuerunt illi qui talia meruerunt. Nullus obvies salubribus constitutis, nullus præceptionibus his resulet. Habeant honorem suum Metropolitanis singularum, salvo hujus privilegio, quem honorare debeant amplius honorati. In provincia sua jus habeant ordinandi. Sed hoc inscio vel invito, quem de omnibus volumus ordinationibus consuli, nullus audeat ordinare. Ad Thessalonicensem majores causæ referantur antistitem. Ipsum major cura respicit eos qui ad episcopatum vocantur discutiendi sollicitius & probandi. Ipse optimos solerissimosque de vestro numero eligat quos negotij secum adscisciat arbitros, aut sine se tribuat qui in disceptationem missa componat.*

V. Sed operæ pretium est aliam Sixti constitutionem, qua potestas Episcopi Thessalonicensis paulo apertius declaratur, referre, directam universis Episcopis per Illyricum, datam autem xv. Kal. Januar. Aëtio iterum & Segisvulto Consulibus, id est, anno Christi quadringentesimo trigesimo septimo. *Illyricanæ omnes Ecclesiæ, inquit, ut à decessoribus nostris accepimus, & nos quoque fecimus, ad curam nunc pertinent Thessalonicensis antistitis; ut sua sollicitudine, si quæ inter fratres nascantur, ut assolent, actiones, distinguat atque definiat, & ad eum quidquid à singulis sacerdotibus agitur referatur.* Hæc mirari subit infelix Holstenij judicium de vero sensu hujus loci, ex quo manifestè colligi putat privilegium illud, non sedis, sed personæ privilegium fuisse, additque statim curam illam alij Episcopo urbis alterius pro arbitrio Romani Pontificis demandari potuisse. Istum verò sensum colligit ex voce *Nunc*, ac si possessio præsentis temporis aboleret omnem aliam possessionem, cum è contra ex contextu epistolæ constet hæc agi de privilegio Ecclesiæ, non verò personæ, uti supra diximus.

VI. Quòd autem ait Holstenius curam illam alij Episcopo urbis alterius pro arbitrio Romani Pontificis demandari potuisse, facile assentior. Nam & posteriorum temporum exempla probant eos alios Episcopos delegasse vices suas in variis provinciis. Sed an cura illa sic alij Episcopo tribui potuerit ut non

amplius Thessalonicensi incumberet, & ab eo prorsus auferretur, non ita exploratum habetur. Nullus quippe dubitat, ut adnotatum est ab illustrissimo Archiepiscopo, quin privilegia quæ propter merita conceduntur, in contractus naturam transeant, ideòque revocari nullo modo possint. Magna porrò Thessalonicensium Episcoporum in sedem apostolicam merita fuisse probant Romanorum Pontificum epistolæ ab Holstenio editæ. Præterea cum consuetudo, uti supra diximus, obtineat vim legis, & convelli non possit, constat vicarium apostolicæ sedis adimi non potuisse Ecclesiæ Thessalonicensi, tamen causam abolendo privilegio fortassis dedisset qui cathedræ illi præsidebat. Nam licet interdum diversa sint merita præfidentium, ut ait sanctus Leo, tamen jura permanent sedium; & ut ait Alexander III. in epistola ad Thomam Archiepiscopum Cantuariensem, *ex delicto persone non debet Ecclesiæ jacturam aliquam vel incommòdum sustinere.* Denique semper, sed præcipue in causis ecclesiasticis, vitandum est scandalum, & Summi Pontifices maximè cavere debent ne rescriptis suis scandali occasionem præbeant. Scandala porrò & offensiones in republicam Christianam invehuntur, quando status ecclesiasticus aliqua novitate percellitur, & consuetudines receptæ convelluntur. Dedit magnum istius rei exemplum ætas Hormisdæ Romani Pontificis, & quidem in occasione quæ convellebat privilegia Thessalonicensis antistitis, ut necesse non sit exempla petere è longinquo.

VII. Ioannes Nicopolitanus Episcopus, idemque veteris Epiri Metropolitanus, relationem de sua ordinatione, sicut verus consuetudo posebat, non miserat ad Dorotheum Episcopum Thessalonicensem, propterea quòd is non erat in communionem sedis apostolicæ, & quia Pontifex Hormisdæ præceperat ne quis debitam sedi Thessalonicensi reverentiam exhiberet, nè eum susceperet ceu Vicarium sedis apostolicæ. Hanc Ioannis temeritatem acriter ultus est Dorotheus, principali auctoritate frater. Ioannes ergo agnoscens se imparem Dorotheo, literas ea de re ad Hormisdam scripsit per Diaconum suum, licentiam petens destinandi relationem ad Episcopum Thessalonicensem secundum consuetudinem. At Hormisdæ Episcopus illum admonuit nè tale aliquid aude-re tentaret, si cum ipso veller in communionem persistere; & Episcopis Epiri id ipsum sub consultationis colore poscentibus rescriptis se hujus illis rei auctorem existere non posse, quam, si inscio se cognosceret factam esse, culparet. Ne tamen afflictò non opitularetur,

Apud Holsten.
pag. 91.

Apud Holsten.
pag. 99.

Vide supra cap.
22.

retur, Ennodium & Peregrinum Episcopos misit Thessalonicam cum literis ad Dorotheum; & dato eis commonitorio præcepit uti cum ad eum pervenissent, monerent ut se ab Ecclesiæ Nicopolitanæ concussione suspenderet, rationem reddentes, quia non potuit reversus ad communionem & ad corpus Ecclesiæ cum illis qui necdum reversi sunt quidquam habere conjunctum; nos non solvere à prædecessoribus nostris concessa privilegia, si ipse ecclesiastica instituta non deserat. Contendebat enim Dorotheus Ioanni liberum non fuisse omittere obsequium quod ex veteri consuetudine & ex apostolicæ sedis privilegio debebatur Ecclesiæ Thessalonicensi. Itaque cum illum justam causam habere videret Hormisdæ, neque facile vinci posse hominem tot munitis insistentem, ut qui præter auctoritatem sedis suæ, principales quoque & iudicarias potestates sibi faventes haberet adversus Ioannem, Legatis suis præcepit ut eum ad concordiam & ad unitatem inducerent oblata privilegiorum confirmatione. *Certe redeat ad unitatem, inquit, & nos cum eo insistemus ut omnia privilegia quæcunque consecrata est à sede apostolica Ecclesiæ eius, inviolata serventur.* Ad ipsum verò scribens, fatetur Ioannem debuisse secundum consuetudinem ad Thessalonicensem Ecclesiam ordinationis suæ initia dirigere, ceterum consuetudinem non fuisse neglectam, sed vitata contagia. Et quia Dorotheus contendebat privilegia Ecclesiæ suæ indulta servanda esse, illum his verbis interpellat Hormisdæ: *Quo pudore, rogo, privilegia circa te illorum manere desideras quorum mandata non servas, & reverentiam quam non exhibes fidei, cupis tibi ecclesiastica potestate deferri?*

VIII. Quis fuerit causa istius exitus, non inveni traditum memoriæ literarum. Nam & biennio post Dorotheus ab Hormisdæ divisus erat, & Ioannes Nicopolitanus Episcopus adhuc pertimescebat malevolorum suorum calumniam, ut Hormisdæ verbis utamur. Injunctis per ea tempora Legatis suis Hormisdæ petere ab Imperatore uti Dorotheus ad Urbem dirigeretur, illic examinandus in causa fidei. Et cum inaudivisset eum Constantinopolim iussu Principis evocatum fuisse, mandat aliis literis insistere apud Imperatorem ne in eandem civitatem denuo revertatur, sed episcopatus, quem nunquam bene gessit, honore deposito, ab eodem loco ac Ecclesiâ longius relegatur, vel certe huc ad Urbem sub prosecutione congrua dirigatur. Legati rem, ut iussi erant, Iustino Augusto retulerunt, poscentes ut ad percipiendam doctrinam catholicæ puritatis Romam præfatus Dorotheus mitteretur. Negavit Iustinus; & repente Dorotheus, qui in civi-

Tom. II.

tate Heracleensi attinebatur, abire permittus est.

IX. Hæc tamen discordia, ut ego quidem arbitror, Hormisdæ dedit occasionem distrahendi Epirum à corpore provinciarum quæ Vicario Thessalonicensi parebant, committendique vices apostolicæ sedis per eam provinciam Episcopo Nicopolitano. Quod ut melius intelligatur, meminisse debemus eorum quæ supra diximus, cum tractarem de his quæ apud Hormisdæ acta sunt pro confirmatione privilegiorum Ecclesiæ Thessalonicensis, nimirum illum in Commonitorio Legatis suis dato pollicitum esse quod si Dorotheus ad unitatem rediret, id est, Acaciano schismati renuntiaret, ipse omnia privilegia quæcunque consecrata est à sede apostolica Ecclesiæ eius, inviolata servaret. His verbis promissam esse confirmationem vicariatus per Illyricum nemo est, opinor, qui ambigat. Itaque si ostendere possumus parem in hoc Nicopolitani Episcopi causam fuisse ævo sancti Gregorij, satis constabit eum diu antè fuisse sedis apostolicæ Vicarium per Epirum, nimirum jam inde à temporibus Hormisdæ. Rescribens ergo Gregorius ad Episcopos Epiri, qui ad eum scriplerant de ordinatione Andreæ Episcopi Nicopolitani, hæc ait: *Supra scripto igitur Andreæ fratri & cœpiscopo nostro Pallium nos direxisse cognoscite, atque privilegia cuncta concessisse quæ prædecessores nostri ejus prædecessoribus contulerunt.* Si extaret Gregorij epistola ad Andream, fortassis aperta vicariatus istius testimonia in ea reperirentur. Hoc auxilio destituti, cogimur agere argumentis. Ac primum quidem observandum est ad Episcopum Romanum referri de ordinatione Episcopi Nicopolitani, prorsus contra veterem morem, si tum Epirus fuisset subjecta Thessalonicæ. Nam tum Episcopus Thessalonicensis, qui erat Eusebius, erat in communionem sedis apostolicæ, ut docent variæ Gregorij epistolæ ad ipsum datæ. Ad hunc ergo, non ad Gregorium, referri debuit de ordinatione Andreæ. Sed quoniam tum sedes ejus æqualibus privilegiis utebatur cum Thessalonicensi, à cujus potestate exempta fuerat, necessarium erat ut eundem morem in ordinationis suæ initiis servaret Andreas quem Thessalonicenses Episcopi servabant, nimirum ut relationem de ordinatione sua mitteret ad Summum Pontificem. Secundò, Gregorius Pallium, quod erat Vicariorum apostolicæ sedis insignis, (licet interdum etiam aliis Episcopis daretur) mittens ad Andream, confirmat omnia privilegia Ecclesiæ illius collata à prædecessoribus suis, idque iis verbis quæ, si conferantur cum verbis Hormisdæ supra relatis,

K

S. Gregor. lib. 11
indict. 14. epist. 71

omnino evincunt Gregorium loqui voluisse de vicibus apostolicae sedis.

X. Sed adversus hanc opponet fortassis quispiam frustra me hoc loco torqueri. apud Gregorium enim non agi de Episcopo Nicopolitano, sed de Nicomeditano, adeoque inutilem esse hanc meam omnem operam. Scio quidem in vulgatis Gregorij editionibus, & in veteri codice MS. Bibliothecae regiae, tum etiam apud Gratianum, epistolam illam loqui de Andrea Nicomeditane vel Nicomedianae civitatis Episcopo. Sed ego contendo locum hunc esse corruptum, reponendumque illic esse nomen Nicopolitanae civitatis. Primum enim ea epistola scripta est ad Episcopos Epiri, quorum Metropolitani non erat Nicomedienfis, qui nullus fuit, sed Nicopolitanus, ut cuius manifestum est. Deinde apud sanctum Gregorium non uno loco reperimus mentionem fieri Andreae Episcopi Nicopolitani, hujus nimirum ipsius de quo ad eum retulerant Episcopi Epirotae. Unde patet certam esse emendationem, adeoque ea argumentatione convelli non posse quaecunque haecenus à nobis dicta sunt de Vicariatu Episcopi Nicopolitani. Nunc ad Sixti literas revertamur.

Apud Gratian.
dist. 100. cap.
Scripserunt.

S. Gregor. lib. 7.
Indict. 1. epist. 11.
& Indict. 2. epist.
70.

Apud Holsten.
pag. 79.

XI. Sic ergo profequitur ille in epistola illa ad universos Episcopos per Illyricum: *Sit Concilium quotiens cause fuerint, quotiens ille pro necessitatibus emergentium ratione decreverit, ut merito sedes apostolica relatione ejus instructa quae fuerint acta confirmet. Evocatus vestrum nemo venire contemnat, nec congregationi sanctae, ad quam debet festinare, se denegat. Excusatio per contumaciam non requiratur &c.* Et paulo post: *Si quid forsitan aut inter fratres natum fuerit, aut fratri cuiquam aliqua actio qua pulsatur illata; aut illic fratre & coepiscopo nostro Anastasio iudice eveniens negotium terminetur, qui vices apostolicae sedis agere ut beate memorie Rufus decessor ipsius ex nostra voluntate cognoscitur; aut ad nos, si illic definit non potuerit, eodem tamen suis literis causam omnem qua vertitur prosequente, veniat examen.*

XII. Addit idem Sixtus novum privilegium, nimirum, ut si quis Episcopus ex provinciae Illyricianae Thessalonicam ad Anastasium accesserit praeter ejus conscientiam, velut canonum contemptor habeatur. Quo loco respexit fortassis Sixtus ad canonem tertium Sardicensem, in quo sic legitur: *Osus Episcopus dixit: Illud quoque necessarium adiciendum est, ut Episcopi de sua provincia ad aliam provinciam, in qua non sunt Episcopi, non transeant, nisi forte à fratribus suis invitati, ne videamur januam claudere caritatis.* Et fortassis istud petierat Anastasius à Sixto, quod se nimirum

copia premi videret, exemplum secutus Aetij praedecessoris sui, qui remedium à Concilio Sardicensi postulaverat adversus Presbyteros & Diaconos Thessalonicam ex provinciae Illyricianae venientes, tempusque morae illis praescribi, ut supra vidimus. Itaque Sixtus de hoc privilegio sic scribit ad Proclum Episcopum Constantinopolitanum: *Id ergo quod nos quoque servamus, fraternitatem tuam, quam scimus hoc suo more falluram, volumus custodire, id est, ut si quis ad fratrem & coepiscopum nostrum Thessalonicensis urbis antistitem harum provinciarum quae ad eum pertinent sacerdos adveniat praeter ejus conscientiam, si sine ejus epistolis atque formata venire tentaverit, tanquam discipline ecclesiasticae despector & contemptor canonum, quos nos temerari ex aliqua parte non patimur, habeatur.* Hunc locum Holstenius existimans esse mutilum, sic restitutum esse pronuntiat: *Si quis ad fratrem & coepiscopum nostrum Thessalonicensis urbis antistitem harum provinciarum (quae ad eum spectant) Ecclesiam sacerdos sine tuo consensu accesserit, vel contra ad tuam sanctitatem istarum provinciarum) quae ad eum pertinent sacerdos adveniat praeter ejus conscientiam &c.* Ex quo loco sic emendato colligit eos qui ex Illyrico veniebant Romam, formatam attulisse Vicarij Thessalonicensis, ut qui è Gallia veniebant, accipiebant ab Arelatenfi Vicario. De quo privilegio, quod in Patroclo sumpsit initium, nos infra agemus in capite xx. istius supplementi.

XIII. De causis provinciae Illyricianae ad Constantinopolitanum Episcopum descripsit Sixtus, ut qui in vicino erat, canonum custodiam praestaret. Nam Episcopi illius provinciae se interdum subtrahere moliebantur auctoritati Episcopi Thessalonicensis, ut ad Constantinopolitanum se conferrent, viciniae urbis inlecebris illecti. Et facile illos admittebat Constantinopolitanus antistes, in spem augenda dignitatis suae erectus post conditum canonem secundae synodi. Nam & Theodosij junioris aeo tentata fuerat orientalis Illyrici divisio à sede apostolica, ut non amplius illud aut Thessalonicensi Episcopo subesset, neque relationes hinc ad sedem apostolicam mitterentur. Itaque Sixtus, multum laudato Proclo, eum hortatur ne in jura & privilegia Thessalonicensis antistitis irrepat, sed potius ei debitum honorem referret, neve quicquam permittat fieri quod non liceat à sacerdote tentari. Quibus verbis nemo non videt designari tentamenta Illyricianorum Episcoporum, & metum Pontificis ex vicinitate Procli. *Reverentia vestra, inquit, in commune (id est, tibi & Thessalonicensi Episcopo) praestatur, si alter alterius*

Vile supra 24.

Apud Holsten.
pag. 74.

Quae sunt
causae in
hunc locum
additae.

Apud Holsten.
pag. 74.

honori debita, provenientes invicem per caritatis gratiam, reservetis: quæ fieri nolumus ut legimus. Discant omnes illius provincie sacerdotes tantæ fraternitatem tuam esse censura, ut non permittas fieri quod non licet à sacerdote tentari.

CAPVT XXVI.

Synopsis.

I. Leo M. amplificavit auctoritatem Episcopi Thessalonicensis in Illyrico.

II. Anastasius à Leone postulaverat ut sibi vices suas per Illyricum delegaret juxta morem. Iterum ostenditur vicarium Thessalonicensem à Siricio Papa firmatum fuisse.

III. Recensentur mandata quæ Leo dedit Anastasio. Quænam utilitas ex celebratione Conciliorum capiatur.

IV. Causa in suis quoque provinciis desinat. At si quæpiam causa incidat quæ nec in majori synodo apud Anastasium desiniri possit, tum vero de ea referatur ad sedem apostolicam.

V. Explicatur Leonis locus de plenitudine potestatis, & de his qui à Romano Pontifice vocantur in partem sollicitudinis. Huic distinctioni occasionem præbuit Anastasij audentia adversus Atticum Metropolitanum veteris Epiri.

VI. Explicationem heic allatam veram esse probatur auctoritate Petri Bibliobecarij sedis apostolicæ, & Ivoonis Episcopi Carnotensis.

VII. Probatur etiam auctoritate Innocentij III. ad Cencium Legatum scribentis de auctoritate Legatorum.

VIII. Rursum istud ipsum probatur ex alio illustri loco ejusdem Pontificis. Agebatur de castigando Mauricio Episcopo Pislaviensi, qui judices à Papa delegatos vocabat Papa judicellos, & se Papam esse aiebat in sua diocesi.

IX. Sequentes Pontifices hoc Leonis loco usi sunt ad ostendendum solum Romanum Pontificem habere plenitudinem potestatis, ceteros vero vocatos tantum esse in partem sollicitudinis.

X. Mandata sua Leo jubet in omnium Episcoporum notitiam perferri, ne quis ignorantia juris se tueri possit. Episcopi, Presbyteri, Diaconi die dominico ordinandi.

XI. Transit deinde Leo ad celebrationem Conciliorum generalium Dioceses Illyricana, quorum regulam præscribit. Consulit fatigationi & paupertati Episcoporum, ne cogantur frequenter convenire ad synodos. Varia istius rei exempla ex antiquitate.

XII. Jubet uti nullus Episcopus se synodo subtrahat superbo animo. Afferuntur causa legitima ob quas liceat deesse conventui synodali.

XIII. Prescribit deinde varia capita circa disciplinam ecclesiasticam, & Episcopos Illyricanos admonet servare constituta à se missa ad Anastasium.

VENTUM est tandem, quod maxime cupiebamus, ad felicia illa tempora quibus Romanam Ecclesiam post Sixtum III. rexit sanctus Leo, vir cum primis memorabilis, & qui cum virtutibus suis, tam ob rerum gestarum gloriam, Magni cogno-

Tom. II.

men adeptus est. Et superiores quidem Pontifices vices suas per Illyricum tribuerant Episcopo Thessalonicensi cum ea amplitudine potestatis quam animo conceperant. Supererant tamen adhuc plurima disciplina capita ad quæ porrigi poterat illius sollicitudo. Facinus istud divina providentia reservaverat Leoni, ut qui magnitudine animi & intelligentia decessoribus suis anteibat, etiam in hoc capite illos vinceret. Vnde & ipse ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum scribens ait multa illi à beatissimi Petri Apostoli auctoritate, id est, à Romanis Pontificibus decessoribus suis, commissa fuisse, sed plus tamen se ipsi concessisse quam decessoribus ejus tributum fuerat à sede apostolica. *Quonia fraternitati tue, inquit, à beatissimi Petri Apostoli auctoritate commissa sint, & qualia etiam nostro tibi favore sint credita, si vera ratione perspiceres, & justo examine ponderares, multum possemus de injuncta tibi sollicitudinis devotione gaudere.*

II. Anastasius ornatus à Sixto fuerat vicariatu sedis apostolicæ, eumque per multos annos gesserat. Tandem anno quadringentesimo quadragésimo quarto, seu data occasione, sive fortean quòd Leo quereretur non petitam à se fuisse confirmationem illius potestatis ex parte Anastasij, Anastasius mittens Nicolaum Presbyterum in Italiam, per eum petiit à Leone uti sibi, sicut prædecessores ejus detulerant prædecessoribus suis, vices suas delegaret per Illyricum. Quod Leo concessit, exemplum petens à temporibus Papæ Siricij, & quia idem honos fuerat tributus prædecessori & decessori Anastasij, id est, Anytio & Rufo, qui cathedram Thessalonicensem tenuerant ante Anastasium. Ex quo confirmatur observatio quam supra attulimus, incepisse quidem aliquo modo vicarium Thessalonicensem à Damaso, sed certa primùm ratione & æterna lege sancitum esse à Siricio in persona Anytij. Nam Leo totum istud negotium refert ad tres illos Episcopos, nulla mentione facta temporum Damasi, haud dubiè facturus, si quid ille mansurum sancivisset. Hæc sunt verba Leonis: *Postquam itaque nobis petitio tue dilectionis innotuit per filium nostrum Nicolaum Presbyterum, ut tibi quoque à nobis, sicut decessoribus tuis, per Illyricum cum nostra vice propter custodiam regularum auctoritas præstaretur, præbentes assensum, nostra adhortatione compellimus ut nulla dissimulatio, negligentia nulla proveniat circa Ecclesiarum regimen per Illyricum positarum, quas dilectioni tue vice nostra committimus, beate recordationis Siricij exemplum secuti, qui sanctæ memoriæ Anytio prædecessori tuo, bene de apostolica sede tunc merito, & rebus post sequentibus ap-*

Leo I. epist. 84 & in Decretis cap. 11.

Similis Pelagij II. querela extat in epistola ejus ad Sappodum, quæ recitatur in eadem cap. 17.

Vide supra cap. 21. §. 3.

Leo I. in epist. ad Anastasium, apud Hiclitum. pag. 144.

K ij

probato, certa tum primùm ratione commisit, ut per illam provinciam positis, quas ad disciplinam teneri voluit, Ecclesijs subveniret. Et mox: Imitatorem te tam prædecessoris tui quàm decessoris, qui pari modo hoc & meruisse & egisse cognoscitur, esse volumus, ut de profectu Ecclesiarum quas tibi vice nostra committimus gaudeamus.

Decessor, qui proximè antecessit. Prædecessor, qui decessorem proximè antecessit. Vide Iurer. ad epist. 25. Ivoonis Carnot.

III. Post narrationem illam & quæ sequitur exhortationem, Leo transit ad mandata quæ Vicario suo danda putavit; quæ omnino malo verbis ipsius referre quàm meis. *Divina legis sanctio veneranda*, inquit, & canonum specialius decreta servantur. Per commissas tibi provincias tales Domino sacerdotes, quibus sola vite & clericalis ordinis suffragentur merita, consecrentur. Nihil gratiæ personali, nihil ambitioni, nihil redemptis permittas licere suffragiis. Examinentur diligentius, & per longum vite traxerint disciplinis ecclesiasticis qui ordinandi fuerint imbuantur. si tamen illis omnia quæ à sanctis patribus sunt constituta conveniant, & quæ beatum Apostolum Paulum de talibus legimus præcepisse custodierint, ut unius uxoris vir sit, & hanc virginem, ut auctoritas divine legis cavet, acceperit. Docet deinde bigamum verè esse qui nondum Christianus habuit uxorem, & ea mortua, aliam duxit post baptismum. Pergit autem in dandis mandatis: Nullus te inconsulto per illas Ecclesias ordinetur antistes. Ita enim fiet ut sint de eligendis matura judicia, dum tue dilectionis examinatio formidatur. Quisquis verò de Metropolitanis Episcopis contra nostram præceptionem præter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eoque usurpationis suæ rationem qui hoc præsumpserint reddituos. Singulis autem Metropolitanis sicut potestas ista committitur ut in suis provinciis jus habeant ordinandi, ita eos Metropolitanos à te volumus ordinari, maturo tamen & decocto iudicio. Et paulò post: Ad synodum quisquis fratrum fuerit evocatus occurrat, nec sanctæ congregationi se denegat, in qua maximè constituendum esse noverit quod ad disciplinam poterit ecclesiasticam pertinere. Melius enim omnis culpa vitabitur, si inter sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur, emendationi pariter & caritati plurimum præstet adunata societas. Ea utilitas ex celebratione Conciliorum, primùm ut vitia rescentur, deinde ut fraternitas mutuo aspectu fruatur.

IV. Addit deinde in mandatis Leo, ut si quæ causæ in provinciis illis natae fuerint quæ in Concilijs illis terminari possint absque contradictione, illic definiantur. Si verò causa quæpiam major five, ut alibi vocat, gravior inciderit, quæ ab Anastasio præsidente in synodo non possit definiti, jubet ad se mitti relationem de eo negotio, ut ipse revelante Domino rescribat quod ipsi idem Do-

minus aspiraverit, servata nimirum veteri consuetudine, quæ constituit uti majores causæ ad sedem apostolicam referantur. *Vt enim auctoritatem tuam vice nostra*, inquit, *exercere te volumus, ita nobis quæ illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emisserit, reservamus.* Vnde cum postea idem Anastasius nimis asperè tractasset Atticum veteris Epiri Metropolitanum, deque ea re idem Atticus querelam suam detulisset ad Leonem, iste ad Anastasium rescribens de atrocissimo facinore, in memoriam ei revocavit ista mandata, eum redarguens quòd ea non servasset. *Nam cum maiora negotia*, inquit, *& difficiliore causarum exitus liberum tibi esset sub nostre sententiæ expectatione suspendere, nec ratio tibi nec necessitas fuit in id quod mensuram tuam excederet deviandi.* Et inferius eandem causam repetit, pronuntians Anastasium non debuisse causam Attici, qui Metropolitanus Episcopus erat, iudicare, donec ad ejus consulta Leo rescripisset. *Præsertim*, inquit, *cum etiamsi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat quid ad tua consulta rescriberem.* Et paulò post: *Etiamsi quid grave intolerandum, quæ committeret, nostra erat expectanda censura, ut nihil prius ipse decerneres quàm quod nobis placeret agnosceres.* Vices enim nostras ita tue credidimus caritati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

V. Heic locus me admonet ut effatum illud ultimorum temporum, nimirum ceteros Episcopos vocatos esse in partem sollicitudinis, sed solum Romanum habere plenitudinem potestatis, captata occasione explicem, ostendàmque Leonem non cogitasse hoc loco de suprema auctoritate Romanæ sedis in universum, sed tantum de potestate quæ sedi apostolicæ competere in provinciis Illyricianis, in cujus potestatis exercitio vices suas Anastasio tribuerat, ita tamen ut ab eo vocatus fuerit in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vices suas, ut diximus, per Illyricum Leo commiserat Anastasio. Is verò externa potentia inflatus, tyrannum agebat, adeo ut Atticum Metropolitanum veteris Epiri sub publica custodia ad se Thesalonicam deduci fecerit, & contra vetera instituta sponsonem ab eo fidelitatis scripto exegerit. Ea de causa Romam accedens Atticus, Leonis pietatem commovit: qui propter hoc facinus, quia invidia hujus facti in eum quoque derivari poterat, gravem ad Anastasium epistolam dedit, illum redarguens paulò asperioribus verbis. Tum verò addit, sic se vices suas ei commississe, ut in partem vocatus sit sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Quibus verbis dicere voluit Leo commississe se quidem Ana-

Ratio ut causas definiret quæ in provinciis Illyricianis definiripotissent citra contradiccionem, ceterum majores gravioresque causas reservaret iudicio sedis apostolicæ. Attici porrò causam, quippe qui Metropolitanus esset, inter majora negotia referendam esse, adeoque de ea referri debuisse ad sedem apostolicam, culpandumque propterea esse Anastasium, qui eam iudicare præsumpserat.

VI. Ne quis verò existimet me novum aliquid dicere, aut summæ Romani Pontificis auctoritati velle quippiam detrudere, laudabo sententiæ istius auctores ex intima penè antiquitate, simulque Innocentij III. testimonio evincam Legatos apostolicæ sedis, tamenetsi generalia mandata acceperint, debere se continere intra certos limites & intelligere sibi tributam non esse vi legationis eam potestatis amplitudinem in provinciis quæ Romano Pontifici competit in causis ecclesiasticis. Anno M L X X I V. cum Legati à Gregorio VII. in Germaniam missi synodum generalem celebrare vellent, quod intra Gallias, id est, Germaniam, à nullo alio celebrari posse quam à Romano Pontifice contendebant Episcopi illarum partium, opponerentque Legati se vices gerere Romani Pontificis, contenderetque è contra Liemarus Bremensis Archiepiscopus sibi quoque & Moguntino Archiepiscopo vices apostolicæ sedis per Germaniam antiquis privilegiis esse concessas, primùm quidem Legati docuerunt mandata Legatorum expirare morte mandantis, & Legatos in partem sollicitudinis esse vocatos, non in plenitudinem potestatis, ad quam rem probandam utuntur testimonio sancti Leonis quod paulò antè protulimus: Præterea, inquit, sicut in primi Leonis Pape quodam capitulo legitur, Pontifex Romanus vices suas ita committit, ut qui accipiunt, in partem sollicitudinis sint vocati, non in plenitudinem potestatis. Eadem fuit sententia Ivonis Episcopi Carnotensis: qui ad Hugonem Lugdunensem Archiepiscopum & apostolicæ sedis in Gallia Legatum scribens, virum, ut ex ejusdem Ivonis epistolis patet, aciem ac vehementem in retinenda dignitate sua, contendit, non secus ac Legatos in Germaniam missos fecisse vidimus, legationis officium partem esse apostolicæ sollicitudinis, non plenitudinem potestatis, & hanc partem modò plus modò minus recipere pro arbitrio committentis, maxime cum secundum eundem Leonem, inquit, legationis officium pars sit apostolicæ sollicitudinis, non plenitudo potestatis, quæ etiam pars modò plus modò minus recipit pro arbitrio committentis.

VII. Anno millesimo ducentesimo, va-

cante Ecclesia Panormitana, Galterus Trojanus Episcopus & regni Sicilia Cancellarius usque adeo (ut Innocentij III. Gesta tradunt) laboravit quòd fecit se in Archiepiscopum postulari, eandemque postulationem per præfatum Legatum (nimirum per Cencium Presbyterum Cardinalem Tit. S. Laurentij in Lucina, qui tum apostolicæ sedis Legatus erat in regno Sicilia) admitti, Summo Pontifice penitus inconsulto. Et quamvis nondum Palleum recepisset, nedum etiam postulasset, Panormitanensem tamen Archiepiscopum & re & nomine se gerebat. Quod cum ad Summi Pontificis notitiam pervenisset, redarguit valde Legatum, quòd in tanto negotio circa talem personam processerit antè quam suum beneplacitum perquisisset. Extant Innocentij literæ ad Legatum, plenæ majestatis, ex quibus colligimus hunc Pontificem eadem de Legatorum potestate sensisse quæ & Legati Gregorij VII. & Ivo Carnotensis diù antè senserant, eademque omnino distinctione ex sancto Leone petita usum esse, quamvis illum non nominet. Hæc sunt enim ejus verba: Licet in regno Sicilia generalis sit tibi commissa legatio, ad ea tamen sine speciali mandato non debuisti manus extendere quæ in signum singularis privilegij sunt Summo Pontifici reservata, tamenetsi quædam ex iis quæ de speciali concessione sæpe fuerit Legatis indulta, ut illorum videlicet absolutio qui propter sacrilegas manuum injectiones in Clericos inciderunt in canonem sententiæ promulgata, videantur & ex ipso legationis officio jam licere Legatis. An existimas, quia vices nostras tanquam Legato tibi commissimus exequendas, quia Panormi Ecclesiam possessore subicere Messan. ut illam isti præficeres, concessi sibi privilegio primatiæ? An putas ex eadem causa tibi licere duos episcopatus unire vel unum dividere sine licentia speciali?

VIII. Post aliquot exinde annos idem Innocentius paulò apertius usurpavit verba sancti Leonis, & quidem secundum explicationem à nobis allatam. Delegaverat ille iudicem in causa quadam Priorem sanctæ Radegundis Pictaviensis adversus Mauricum ejusdem civitatis Episcopum. Iste verò agrè ferens se subjici minori, jurisdictionem ejus palam turbavit, penas etiam infligendo, publicè prædicans quòd in episcopatu suo esse vellet Episcopus atque Papa, & asserens quòd per iudices delegatos à Papa, quos Papæ judicellos appellabat, nihil agi sineret in sua dicecesi. Innocentius verò ratus audaciam illam ferendam non esse vindicandamque injuriam sedi apostolicæ factam per istius temeritatem, literas ad quosdam partium illarum ecclesiastici ordinis viros dedit anno M C C X I I I. x. Kal. Aprilis, quibus eis commisit curam castigandi Episcopum &

K iij

Gesta Innoc. III. cap. 19.

Cap. Quòd translationem. De off. Leg.

Laurent. Solari. ad. 11. 107. 4. & 108. apud. Panorm. ad. 11. 107. 4. & 11.

Item. Bibliothec. de. vita. Gregorij. VII. apud. Panorm. ad. 11. 107. 4. & 11.

107. 4. & 11.

fautores ejus. In initio autem magnifica præfatione usus, ac multa prolocutus de auctoritate Romani Pontificis in universam Ecclesiam, ait illum, quia simul in diversis locis existere aut ad loca remotiora subito transvolare non potest, sollicitudinem suam in plures dispertere, quæ per se ipsum non potest, per Legatos suos vel delegatos judices exequendo; ita tamen ut multis hoc modo vocatis in partem sollicitudinis, penes eum semper remaneat plenitudo potestatis. Sed operæ pretium est ipsamet ejus verba referre. *Univerſorum etenim conditor, inquit, qui omnia simul ab æterno providit, sciens sanctam Romanam Ecclesiam futuram caput omnium fidelium & magistram, ejus pastorem, per quem populum suum ad repromissionis terram per hujus mandati solitudinem prosperantem regere disponebat, jam tunc benignius instruere dignabatur qualiter, conditionis humana lex hominem simul in diversis locis existere aut ad loca remotiora transvolare subito non permittit; redimeret tarditatem, sua videlicet onera dispensando per alios, & que per se ipsum non posset, per Legatos suos vel delegatos judices exequendo; ut sic multis vocatis in partem sollicitudinis, penes eum consisteret plenitudo potestatis.*

Innoc. III. lib.
16. epist. 12.

* quæ

IX. Ex his ergo quæ dicta sunt colligi facile potest Leonis primi locum ex epistola ad Anastasium non esse intelligendum de plenitudine potestatis quam Christus dederit Petro & successoribus ejus Romanis Pontificibus, ita ut ille solus plenitudinem illam habeat, ceteri verò vocati tantum ab eo sint in partem sollicitudinis, ut placuit Vigilio & Gregorio IV. qui loquentes de Romana Ecclesia, aiunt eam sic vices suas aliis Ecclesiis credidisse, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Ex ea persuasione factum est ut in Concilio Romano habito anno DCCCCXCVIII. Gregorius V. confirmans ordinationem Arnulphi Episcopi Aufonensis, (quem Narbonensis Archiepiscopus, ad quem tum jure metropolitico spectabat sollicitudo Ecclesiarum provinciæ Tarraconensis, consecraverat) his verbis utatur quibus omnem episcopalem auctoritatem in sede Petri ponit tantquam in fonte, ex quo ceteri Episcopi tantum accipiant quantum placuerit Romano. Operæ pretium est ipsa viri verba referre ex veteri scheda nondum edita. *Privilegio nostre auctoritatis confirmando & corroborando Arnulphum prenommatum Episcopum in ordine pontificali Ecclesie Aufonensis statuimus atque sublimavimus, anulumque & virgam pastorem ei dedimus, ligandi solvendique potestatem vice Apostolorum & nostra ei concessimus.*

X. Præcipit itaque deinde Leo Anastasio

ut has literas suas in omnium Episcoporum notitiam faciat pervenire, ob necessitatem publicandæ legis, & ne quis ignorantia juris se tueri possit, si mandata superius recitata non observaverit. Admonet deinde se ad omnes Illyrici Metropolitanos scripsisse de vicariatu Anastasij, ut obediant apostolicæ sedis delegato. His ita generaliter enarratis, transit ad caput alterum disciplinæ, ad ordinationes nimirum Presbyterorum & Diaconorum, quas die dominico, non secus ac Episcoporum ordinationes, peragi debere docet. *Cognovimus sanè, inquit, quod non potuimus silentio præterire, à quibusdam fratribus solos Episcopos tantum diebus dominicis ordinari, Presbyteros verò & Diaconos, circa par consecratio fieri debet, passim quolibet die dignitatem officij sacerdotalis accipere. Quod contra canones & traditionem patrum usurpatio corrigenda committit, cum mos quibus est traditus circa omnes sacros ordines debeat omnimodis custodiri.* Porro Leonis epistola ad Metropolitanos per Illyricum constitutos edita est ab Holstenio inter Acta Concilij Romani sub Bonifacio secundo celebrati, eademque mandata continet quæ leguntur in epistola ad Anastasium.

XI. Præter epistolam ad Metropolitanos illos scriptam, aliam quoque de eodem argumento scriptam ad Metropolitanos per Achaïam provinciam constitutos, in qua nonnulla notatu digna reperiuntur quæ in superioribus non extant. Nam post factam mentionem majorum causarum, quas, si in provinciis suis nequeant terminari, ad Anastasij notitiam referri jubet, ut eodem arbitro sub divini timore judicij componantur, transit ad celebrationem Conciliorum generalium Diæceseos Illyricianæ; ad quæ illos convenire jubet, cum evocati ab Anastasio fuerint, si nulla gravi necessitate retineantur; id tamen admonens se constituisse, *ut non frequens, nec pro levibus causis, conveniendi necessitas indicatur.* Providebat enim prudentissimus Pontifex, id quod postea malo provinciarum sæpe accidit, ex constitutione celebrandarum synodorum descendere posse pessimum abusum, congregaturumque fortassis Anastasium multas generales synodos, ut potentiam & fastum suum ostentaret, si nulla super hoc constitutione repressum se sciret. Veruntamen Leo hanc causam hujus prohibitionis non adfert, sed aliam sapientissimam simul & justissimam, nimirum propter fatigationem Episcoporum qui in longinquis provinciis constituti erant, & qui non sine gravibus sumptibus ad synodos accedere poterant. *Maximè, inquit, cum moderatio nostra providerit ut non frequens, nec pro levibus causis, conveniendi necessitas indicatur,*

Vide Demost.
lib. 1. cap. 17.

Vide Ino. vi.
lib. 1. cap. 17.
Lect. 11. in
Gen. 1. cap. 1.

CAPVT XXVII.

Synopsis.

I. Anastasij factum erga Atticum veteris Epiri Metropolitanum excutitur. Ejus presumptionem Leo damnavit, Anastasium redarguens verbis asperissimis, usurpatorem etiam cum vocans, & à similibus abstinere in posterum jubens.

II. Nova deinde mandata illi dat, sumpta partim ex veteribus, qua heic explicantur vel illustrantur, partim de novo addita. Ea mandata recensentur. De ordinationibus Episcoporum cum consensu Anastasij peragendis.

III. Bina per unumquemque annum Concilia celebrentur, in quibus omnes cause ecclesiastice judicentur. De relatione Metropolitanorum ad Episcopum Thessalonicensem, & istius ad Romanum Pontificem. Majores cause ad sedem apostolicam referende.

IV. Transiit deinde ad ambitionem quorundam Episcoporum, qui civitatis sue mediocritate despecta, ad majores Ecclesias migrabant contra canones.

V. Sequenti capite Leo sancit supremum Thessalonicensis antistitis imperium in provincias Illyricanas, dum ei tribuit auctoritatem coercendi universos provinciarum illarum Clericos.

VI. Rursum prescribit modum qui servari deberet in celebratione Conciliorum generalium. Nam Anastasius erat abusus potestate quam illi circa hoc Leo tribuerat.

VII. Ea praterea erat Anastasij pervicacia, ut suam unius sententiam prevalere debere contenderet collectis Episcoporum suffragiis. Ob quam presumptionem castigatur à Leone.

I PROXIME diximus Leonem praeavere voluisse ne effusa illa Thessalonicensis Episcopi auctoritas, quæ jam magnitudine laborabat sua, verteretur in dominatum, facili descensu à recto potestatis usu ad abusum. Ea de causa illi mandata dederat in quibus omnia causarum genera provisâ putabantur. Factum est tamen ut cum Atticus veteris Epiri Metropolitanus, excusationem infirmitatis obtendens, non accessisset Thessalonicam, quò evocatus fuerat ab Anastasio, fortassis ad synodum, Anastasius eum Thessalonicam deduci fecerit cum auxilio brachij secularis, ut hodie loquimur, adita scilicet præfectura Illyrici, cujus auctoritate Atticus ab Ecclesiâ adytis extractus, non ob molestiam ægritudinis, non ob sævitiam hyemis datis induciis, Thessalonicam ab officiiis publicis deductus, sponsonem fidei coactus est Anastasio dare in scriptis. Præsumptionem illam damnavit Leo, Anastasium redarguens quòd à traditis sibi regulis immodicè discessisset, satis innuens suspectam sibi fuisse nimiam illius potentiam, adempturus fortean illi vices suas, si adimi citra scandalum potuissent. Dum dominari magis, inquit, quàm consulere subditis placet, honor inflat su-

Leo epil. 84.

& binos ternosve Episcopos de singulis provinciis adesse sufficiat, ut leve fiat paucis quod multis esset onerosum. Insignis est eam in rem locus ex epistola Concilij Ariminensis ad Constantium Augustum: in qua Episcopi postulantes fieri sibi potestatem abeundi, inter causas petitionis suæ recensent paupertatem quorundam & fatigationem præterea eorum qui senio confecti erant; ne dicam quòd ex congregatione generalium Conciliorum fiebat ut Ecclesiæ essent desertæ. Oramus etiam ut præcipias tot Episcopos qui in Arimino detinentur, inter quos plurimi qui ætate & paupertate defecti sunt, ad suam provinciam remeare, ne desituti suis Episcopis laborent populi Ecclesiarum. Huc fortassis respiciebat Sulpitius Severus in libro secundo sacræ historię; ubi enarrans quomodo Constantius Episcopis synodi Ariminensis annonas & cellaria dare præceperat, ait id quibusdam Episcopis indecens visum, qui, repudiatis fiscalibus, propriis sumptibus vivere maluerunt, tres tantum ex Britannia, inopia proprij, publico usus esse, cum oblatam à ceteris collationem respiciissent, sanctius putantes fiscum gravare quàm singulos.

XII. Edicit præterea Leo, ut quisquis superbo animo, cum nulla corporis vel cause fuerit necessitate detentus, fratrum sepius voluerit vitare conventum, se sciat esse judicandum. Quippe in synodis cuncta discutebantur quæ ad disciplinam ecclesiasticam pertinebant, etiam vita & conversatio Episcoporum. Itaque fieri poterat ut aliqui Episcopi vitarent conventum, ut se cognitioni iudicum suorum subtraherent. Hos ergo contumaces, etiam absentes, judicandos esse pronuntiat in synodis. At si qui non adsint ob ægritudinem vel ob aliam justam causam, horum excusationem esse admittendam, adeoque damnandos non esse. Placuit istud etiam aliarum provinciarum Episcopis, maxime verò Gallicanis, ut docet infra illustrissimus Archiepiscopus. Falluntur autem qui existimant canones Galliæ excusationem, quò minus Episcopi ad synodum veniant, præter infirmitatem corporis, nullam agnoscere, ut alibi dicitur.

XIII. Denum Leo nonnulla circa disciplinam ecclesiasticam prescribit Episcopis illis: quæ cum non pertineant ad auctoritatem Anastasij, sed ad custodiam canonum in universum, consultò omitimus. In fine verò jubet eos servare constituta à se missa ad Anastasium.

•

Vide librum Libe
sui infra cap. 18.

Epist. lib. 1.
cap. 1.
p. 11.

De Decretis
Lib. 1.

De Decretis
Lib. 1.
cap. 1.
p. 11.

De Decretis
Lib. 1.
cap. 1.
p. 11.

perbiam, & quod provisum est ad concordiam, tendis ad noxam. Quod ut necesse habemus ita dicere, non de parvo animi dolore procedit. Me ipsum enim quodam modo trahi in culpam sentio, cum te à traditis tibi regulis immodicè discessisse cognosco. Addit postea Leo non debuisse illum tam atrociter commoveri adversus Atticum, & ad se referbere antè debuisse de causa ejus, ut ipse judicaret an legitima esset illius excusatio, cum in mandatis accepisset Anastasius ut si quæ causa major incideret in provinciis Illyricianis, eam relatione sua deduceret ad apostolicæ sedis examen. Multum stupeo, frater carissime, sed & plurimum doleo, quod in eum de quo nihil amplius indicaveras quam quod evocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter & tam vehementer potueris commoveri; præsertim cum etiamsi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat quid ad tua consulta rescriberem. Et rursum: Etiamsi quid grave intolerandumque committeret, nostra erat expectanda censura, ut nihil prius ipse decerneres quam quod nobis placeret agnosceres. Tum, ne deinceps similis scandali materia suboriri posset, instruendum esse eum ait, ut post præteritorum malorum experimentum remedia præparentur venturis. Ac ne putaret Anastasius cuncta sibi licere, usurpatorem eum vocat apertis verbis, dum ait præminere quidem debere in illis provinciis episcopatus ejus fastigium, sed amputandum esse totius usurpationis excessum. Hæc sunt ejus verba: *Necesse est post multarum experimenta causarum sollicitius prospici & diligentius præcaveri quatinus per spiritum caritatis & pacis omnis materia scandalorum de Ecclesiis Domini quas tibi commendavimus auferatur, præminente quidem in illis provinciis episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpationis excessu.*

I. Sic castigato increpatioque Anastasio, Leo nova dat mandata, sumpta partim ex veteribus, quæ heic vel explicantur vel illustrantur, partim de novo addita. Primum quidem decernit ut Illyricianarum provinciarum Metropolitanis sua jura serventur, ita tamen ut illi à regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant, quod respicit obedientiam quam illos Thessalonicensi Episcopo debere certum erat Leoni. Deinde verat secundum canones ne ad episcopatum laici aut neophyti promoveantur, nec qui secundæ conjugis sit maritus, neque qui viduam duxit uxorem, etiamsi bonæ vitæ testimonio fulciantur; cum sacerdotum tam excellens sit electio, ut hæc quæ in aliis membris Ecclesiæ non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. Tertiò edicit ne Subdiaconis liceat esse ma-

ritis, ita ut hi qui habent uxores, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares, id est, uxores ducere non præsumant. Antiquis canonibus constitutum erat, quemadmodum dictum est in primo libro hujus operis, uti Episcopi, Presbyteri, & Diaconi ab uxoribus abstinerent. Quæ lege licitum videbatur Subdiaconis habere conjuges, etiam post Siricij constitutionem. At Leo Subdiaconis Illyricianis prohibet connubium carnale, ad exhibendam perfectæ continentiæ puritatem. Tum confirmat præfata statuta de continentia Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, decernens eos gradibus suis esse indignos qui se à voluptate uxoria necdum frænasse deteguntur. Quartò præscribit modum faciendarum electionum episcopalium, & ut nullus invitis & non petentibus ordinetur. Quod fortassis scriptum est adversus Metropolitanum Achaïæ, id est, Corinthiensem Episcopum, qui Thespiensibus invitis & repugnantibus incognitum & antè non visum Episcopum consecraverat, ut testatur ipse Leo in citata epistola ad Metropolitanos per Achaïam provinciæ constitutos. Quintò jubet ut postquam electio facta fuerit in quapiam provinciarum Illyricianarum Ecclesia, Metropolitanus electi Episcopi ad Thessalonicensem referat de persona ejus & de clericali plebisque consensu, ut ordinationem rite celebrandam Thessalonicensis Episcopi firmer auctoritas. Ex quo intelligimus quid sibi voluerint Leo & prædecessores ejus Romani Pontifices, cum decernerent uti servatis Metropolitanorum privilegiis, nullus inconsulto Thessalonicensi Episcopo per illas provincias ordinaretur antistes. Quia tamen ingens illa potestas maturo & decocto judicio indigebat, ut Leonis verbis utamur, Anastasium monet ut postquam illi constiterit electionem rite ac legitime factam esse, nihil moræ aut difficultatis afferat ordinationi, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum. Idem circa Metropolitanorum ordinationes statuit servari, jubens ut Metropolitanus defuncto, cum in locum ejus alius fuerit subrogandus, provinciales Episcopi ad civitatem metropolitani conveniant, ut omnium Clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex Presbyteris ejusdem Ecclesiæ vel ex Diaconis optimus eligatur. Excludit ergo Subdiaconos à dignitate episcopali, qui avodemum Urbani secundi ad eam dignitatem accedere permitti sunt, ut dicitur infra. Cum verò facta sic fuerit electio Metropolitanus Episcopi, de persona ejus ante ordinationem referendum esse pronuntiat ad Anastasium, decernens irritam esse ordinationem quæ

De Neophytorum ordinatione vide supra lib. 1. cap. 8. p. 6.

Vide Istoria Populorum et de concilio lib. 2. cap. 11.

Vide supra lib. 1. cap. 1. p. 4.

Vide Istoria Populorum et de concilio lib. 2. cap. 11.

quæ extra conscientiam ejus præsumeretur. *sicut enim, inquit, justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi.*

III. Sequens caput pertinet ad gravissimum caput disciplinæ, quod in causarum judicio versatur. Decernit itaque secundum decreta patrum ut bina per annum in unaquaque provincia Episcoporum Concilia celebrentur, in quibus de omnibus querelis quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci adsolent judicetur. Quod si causa quæpiam gravis sive major inciderit, quæ provinciali nequeat examine definiri, præcipit ut provincia illius Metropolitanus relationem de toto hoc negotio mittat ad Episcopum Thessalonicensem, simulque partes ad illum veniant. Quod si coram positis partibus res non fuerit sopita judicio Anastasij, ad Romani Pontificis cognitionem quicquid illud est transferendum esse. Hic locus, minimè alioquin obscurus, lucem accipiet ex prima Leonis epistola ad Anastasium, qua illi vices suas committit per Illyricum. Servata ergo synodis provincialibus auctoritate, tum demum de causis illius provinciae ad Anastasium fieri debere relationem sancit, si causæ quæ illic natae fuerint, in provinciali non potuerint examine terminari. Quod si quæ causa ita gravis fuerit, ut neque in synodo provinciali, neque in majore synodo sub præsentia Anastasij potuerit definiri, consulendam esse apostolicam sedem per literas Anastasij, ut sedis istius examine finiatur, pro traditione veteris instituti & debita apostolicæ sedis reverentia. Quænam autem fuerint causæ illæ, sic statim explicat Leo, nimirum majores, id est, difficiles & arduæ, quæ gravissimis contradictionibus jactatæ sunt in provinciis, tum etiam eorum qui causa in provinciali examine ceciderant appellationes ad Pontificem Romanum. *Ut enim, inquit, auctoritatem tuam vice nostra exercere te volumus, ita nobis quæ illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emisserit, reservamus.* Id ipsum reperit in fine epistolæ ad Episcopos Metropolitanos per Illyricum constitutos, his verbis: *Si quæ verò causæ graviores vel appellationes emerferint, eas sub ipsius relatione ad nos mitti debere decrevimus, ut nostra secundum ecclesiasticum morem sententia finiantur.*

IV. Transiit postea Leo ad ambitionem quorundam Episcoporum. Olim paupere adhuc Ecclesia, cum pro nomine Christi certatim gloriosa in certamina ruebatur, quando dubium non erat episcopatum esse veluti gradum quandam ad crudelissimam supplicia, nullus ambitioni locus erat, & Episcopi ut plurimum ordinabantur invitati. Post

Tom. II.

fundatam deinde ac stabilitam apud omnes ubique gentes fidem Christianam, cum martyria defuissent, cum Episcopi cœpissent in honore esse, crevissetque opes, episcopatus, ut Sulpitius Severus ait, pravis ambitionibus appeti cœperunt. Tandem eò ventum est ut Episcopi minorum sedium avaritiæ & ambitionis stimulis incitati, spretis civitatibus suis, ad majores aspirarent; ut docet eleganter Osius in canone primo Sardicensi, his verbis: *Non minus mala consuetudo quam perniciofa corruptela funditus eradicanda est, ne cui liceat Episcopo de civitate sua ad aliam transire civitatem. Manifesta est enim causa qua hoc facere tentat, cum nullus in hac re inventus sit Episcopus qui de majore civitate ad minorem transiret. Unde apparet avaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni servire, & ut dominationem agant.* Præcipit igitur Leo, ut si quis Episcopus, civitatis suæ mediocritate despecta, administrationem loci celebrioris ambierit, & ad majorem se plebem quacunque ratione transfulerit, & à cathedra pellatur aliena, & propria careat; ut nec illis præsideat quos per avaritiam concupivit, nec illis quos per superbiam sprevit.

V. Sequenti capite Leo supremum Thessalonicensis antistitis imperium sancit in provincias Illyricianas. Nam cum statuisset ne quis alienum Clericum invito proprio ipsius Episcopo susciperet, aut sollicitaret, nisi forte ex placito caritatis id inter dantem accipientemque conveniret, edicit ut Clericus transfuga ad Ecclesiam suam reducat cum auctoritate Metropolitanæ illius provinciae; si verò longius recesserit, id est, ex sua provincia in aliam provinciam Illyricianam contulerit, revocandum esse cum auctoritate Episcopi Thessalonicensis, quæ ad cunctas provinciarum illarum causas porrigebatur.

VI. Reliqua istorum mandatorum capita pertinent ad celebrationem Conciliorum generalium Dioeceseos Illyricianæ. Edixerat Leo, præcludere studens viam ambitioni ac fastui, uti diximus, id servandum esse, ut generale Concilium non frequenter, neque pro levibus causis, congregaretur, sufficeret porò binos ternosve Episcopos de singulis provinciis adesse, vitandis sumptibus, & propter fatigationem Episcoporum è longinquo venientium. Nunc itaque, tanquam exprobraret præteritam temeritatem, jubet Anastasium in evocandis Episcopis esse moderatissimum, ne per majoris diligentia speciem fraternis gloriari videretur injuriis. Atamen si causa aliqua major erit, ob quam rationale ac necessarium sit fraternum advocare conventum, tum verò ait posse congregari synodum, sic tamen ut necesse non sit omnes

L

Vide libellum
Prophanus apud
Socrum lib. 1.
cap. 11.

Vide supra lib.
cap. 1. f. 6.

Vide supra lib.
cap. 1. f. 6.

De his causis
lib. 1. cap.
11. f. 6. 7. 8. 9.
10. 11. 12. 13.

In l. in epist. ad
Anast. pag. 110.

Vide Notam ad
Leo. f. 110. pag.
110. 111. 112. 113.
114. 115. 116. 117.

Vide supra cap.
16. f. 94.

omnium provinciarum Episcopos adesse, sed binos de singulis provinciis, quos Metropolitanus crediderint esse mittendos, ad eam venire sufficiat. Et quia Anastasius, ut provincialibus potentiam & magnitudinem suam tali modo ostentaret, diutius fortassis quam par erat Episcopos semel congregatos detinebat, quod materiam querelarum Episcopis illis dabat, decernit Leo ut à præstituto tempore ultra quindecim dies, qui conveniant, non retardentur. Nam ista decreta à Leone fuisse post querelas Episcoporum Illyricianorum de fastu & arrogantia Anastasij colligitur ex verbis Leonis: *Et te igitur, inquit, frater dilectissime, & eos fratres nostros qui de tuis offenduntur excessibus, cum tamen non similis sit omnibus materia querelarum, hortor & moneo, ut quæ piè sunt ordinata salubriter, que disposita, nulla concertatione turbentur.*

VII. Latet in ultimo mandatorum istorum capite testimonium immoderate cupiditatis Anastasij, tanquam sui ipsius unicum sententiam, ut tyranni solent, præferre voluerit collectis Episcoporum suffragiis; ita ut si fortè in synodo generali actitata fuisset causa de qua non conveniret inter ipsum & Episcopos, sententiam suam putaret in executionem esse mittendam, neglectis provincialium suffragiis. Id mihi collegisse videor ex verbis Leonis: *Si autem in eo, inquit, quod cum fratribus tractandum definiendumve cederis, diversa eorum fuerit à tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione ferentur, ut remotis ambiguitatibus quod Deo placeat decernatur. Ad hunc enim finem omnem affectum nostrum curamque dirigimus, ut quod ad unitatem concordie, & quod ad custodiam pertinet discipline, nulla dissensione violeatur, nulla desidia negligatur. Admonet deinde illum retinere concordiam cum collegis suis, néve illis imponat onus importabile, sed potius humilitatem sectetur, cujus documentum & exemplum haberet in Christo.*

Leo in Decretis
cap. 41.

CAPVT XXVIII.

Synopsis.

I. Anastasio successit Euxitheus, qui relationem de sua ordinatione misit ad Leonem. Anatolius Episcopus CP. sedi sue subicere conatur Episcopos Illyricianos. Quem Leo castigat.

II. Proterius fit Episcopus Alexandrinus post dejectionem Dioscori. Deinde occiditur per vim Timothei Aluri, qui adversus ipsum ordinatus fuerat Episcopus Alexandrinus. Ejus eadem simulque Concilium Chalcedonense vindicare conatur Aegyptij. Contra, Timotheus & qui cum eo erant, petebant cassationem Concilij Chalcedonensis.

III. Anatolij dignitas tum valde surgebat. Huic inique libellum adversus Timotheum obtulerunt Aegyptij, orantes ut synodicis literis cunctos orbis Episcopos instrueret; etiam Romanum.

IV. Factum id contra priscum Alexandrina Ecclesia morem, quo receptum erat ut de causis illius Ecclesie referretur ad sedem apostolicam. Anatolius, amplificande auctoritatis suæ cupidus, hanc occasionem avidè arripuit.

V. Leo respondens Anatolio, & ad alios quosdam Episcopos scribens, ad Euxitheum Thessalonicensem scribit nihil cuiquam licere debere adversus Concilium Chalcedonense, & castigandum esse Timotheum.

VI. Leo Imp. de eadem causa scripserat ad Euxitheum. Is verò convocata synodo Illyriciana, Euxichem, Dioscorum, & Timotheum anathematizavit, synodum verò Chalcedonensem confirmavit.

VII. Curæ istius à Leone suscepta testimonium illustre extat in libro Eulogij Episcopi Alexandrini de laude vitæ solitariae.

I. **A**NASTASIO successit Euxitheus anno CDLIII. Opilione V. C. Consule. Is verò, servata consuetudine quæ tum in Ecclesia vigeat inter Episcopos magnarum Ecclesiarum, relationem de sua ordinatione misit ad Leonem Pontificem Romanum, simul postulans, ut ego arbitror, uti privilegia Thessalonicensis Ecclesie rursus confirmarentur auctoritate ejus. Obsequio illo erga sedem apostolicam defunctum esse Euxitheum testatur ipse Leo in epistola eo anno data ad Iulianum Episcopum Coensensem, quæ nondum edita extat in antiquissimo codice M S. qui fuit olim Dominici Cardinalis Grimani, & hodie servatur Parisiis in bibliotheca sancti Maglorij. Sed antè quam Leonis verba describamus, operæ pretium est referre causam & occasionem scribende istius epistolæ. Anno CDLII. Leo Papa epistolam ad Anatolium CP. Episcopum miserat, in qua primò profitebatur amplecti se definitionem fidei editam in Concilio Chalcedonensi; deinde damnabat ambitum Anatolij, qui secundum locum suæ sedi adversus Nicænorum canonum reverentiam decerni procuraverat in eadem synodo, eaq; ratione etiam Episcopos Alexandria & Antiochia, sed præcipuè Illyricianos, utpote vicinos, sibi subjectos habere instituerat. Anatolius, qui se impatienter ferebat objugatum esse, epistolam illam suppressit, ne repulsam sui ambitus publicaret, ut ait sanctus Leo. Quo factum est ut adversarij fidei in vulgus sparserint Leonem non approbasse fidem Concilij Chalcedonensis. Ea de causa Leo, desiderio Marciani Principis obsecutus, ad Juvenalem Hierosolymorum Episcopum & ceteros Episcopos qui in Chalcedonensi synodo congregati fuerant literas direxit xii. Kal. April. Opilione V. C. Consule, quibus firmare se aiebat quæ Chalcedone defi-

nita erant de fidei regula. Eadem verò die de hoc ipso negotio scribens, uti diximus, ad Iulianum Episcopum Coensensem, hæc ait in codice M. S. Cardinalis Grimani: *Illud etiam nosse te volumus, Anatolium Episcopum post coërcitionem meam in sua presumptione adeo temeritate persistere ut Illyricianos Episcopos ut sibi subscriberent conveniret. Quod nobis Episcopus qui à Thessalonicensi ordinationis nuntius missus est intimavit.*

II. Quis fuerit ille Thessalonicensis Episcopus, à quo relatio de ordinatione sua ad Leonem Pontificem Romanum missa est, non invenio scriptum in illa epistola. Illius verò nomen extat in epistola ejusdem Leonis ad ipsum data post eadem Proterij Episcopi Alexandrini (qui cæsus est anno CDLVII.) tum etiam in elencho eorum Episcoporum ad quos Leo Imp. scripsit de nece ejusdem Proterij. Ordinatus ille fuerat à catholicis Episcopis in loco Dioscori, Dioscori, inquam, qui depositus fuerat auctoritate Concilij Chalcedonensis, & in exilium missus apud Gangras. Quod cum ægrè ferrent hi qui partium erant Dioscori, homines hæretici, Timotheum Ælurum adversus Proterium constituerunt Episcopum in Ecclesia Alexandrina. Multa ergo pericula passus est Proterius, adeo ut militari custodia, ut Liberatus ait, egeret plurimo tempore sui pontificatus. Et ille quidem his periculis evasit vivente Marciano Imperatore. Sed, eo mortuo, Timotheus & qui eum sequebantur venerunt Alexandriam, Proteriumque coëgerunt ad Ecclesiam confugere. Se satis tutum præsidio illo putabat vir sanctus. Sed illuc irumpentes adversarii fidei, illum cum sex sociis occiderunt intra baptisterium, & circumducentes ubique cadaver ejus vulneratum, crudeliterque trahentes per omnia penè civitatis loca, insensibile corpus plagis sine misericordia verberarunt, dividentes illud membratim, & neque parcentes interiora, more canum, gustare illius viri quem nuper habere se Dei & hominum mediatorem putaverant; tradentisque deinceps igni corpus lacerum, etiam cineres disperferunt. Crudelitatis porro istius & inhumanitatis auctor & architectus fuit Timotheus Ælurus. Ita occiso Proterio, supplicationes à catholicis Episcopis Ægypti & à nonnullis Clericis Alexandrinis, qui Constantinopolim ob eam causam venerant, oblatae sunt Leoni Imperatori, quatenus mors vindicaretur Proterij, & expelleretur episcopali sede Timotheus. Sed à parte Timothei quidam Episcopi & Clerici ad imperialem civitatem ascendentes, dederunt & ipsi petitiones Imperatori, petentes in primis in irritum mitti decreta

Tom. II.

Concilij Chalcedonensis, cujus defensores erant Episcopi & Clerici qui exarserant adversus interfectores Proterij. Extant utrumque libelli supplices (sic enim vocantur in epistola Leonis Imp. ad Anatolium Episcopum CP.) in appendice Concilij Chalcedonensis. *Ambarum partium supplicationes Imperator legens, inquit Liberatus Diaconus, & considerans nimis esse grave vexari tanto itinere sacerdotes, quorum aut etas aut infirmitas aut paupertas hunc laborem subire prohibebat, impossibile judicavit eos congregari, (id enim libello suo postulaverant accusatores Timothei) sed scripsit singularum civitatum Episcopis de utroque negotio, consulens quid fieri oporteret, vel de ordinatione Timothei, vel de terminis synodi Chalcedonensis. Rescripserunt illi Chalcedonensem synodum usque ad sanguinem vindicandam, Timotheum verò non solum inter Episcopos non haberi, sed etiam Christiana appellatione privari. Hactenus Liberatus.*

III. Petierant enim catholici ab Imperatore uti de ea re scriberet ad Episcopum Romanum, necnon & ad Antiochenum, Hierosolymitanum, Thessalonicensem, ac fortè alios. Anatolium exceperunt, quòd huic quoque, cujus dignitas tum valde surgebat, libellum porrexiserunt. *Nam Archiepiscopo hujus regie civitatis Anatolio, inquit, declarata est nostris libellis hujusmodi causa. Extat eorum libellus Anatolio oblatus in appendice Concilij Chalcedonensis, in quo fuse enarrant rotum illud negotium, simulque petunt uti Anatolius (pro loci sui auctoritate) gemitus eorum synodici literis indicet sanctissimo Ecclesie Romanæ Pontifici Leoni, necnon & Antiocheno, & Hierosolymitano, atque Thessalonicensi, & Ephesino, vel aliis quibus visum fuerit Ecclesiis, ut omnes, inquit, totius orbis Episcopi cognoscantes ea que presumpta sunt à Timotheo, & quia novitates exercuit contra sanctas regulas & religionem orthodoxam, literis synodicis piissimo & Christianissimo Principi vestraque sanctitati secundum venerabiles patrum regulas rescribentes, dignam formam, que in hoc placuerit, præbere non differant.*

IV. Magni momenti sunt illa verba, neque leviter prætereunda, adeoque etiam alieno loco explicanda. Nam heic vetus Alexandrinae Ecclesie consuetudo apertè violatur relatione ad Constantinopolitanum Episcopum facta & ommissa auctoritate Romani Pontificis. Nam vetus consuetudo poscebat uti causa quæ Alexandrinam Ecclesiam turbabat, ad sedem apostolicam deferretur, ut factum fuerat tempore Dionysij, Athanasij, & Petri Episcoporum Alexandriae. Præterea volunt Ægyptij ut omnes totius orbis Episcopi

L ij

Liberat. cap. 17.

Vide epist. Bonifacii I. ad Episc. Illyric. pag. 76. epistolam Concilij Italici ad Theodos. pag. 101. & Breviculum hist. Eusebian. pag. 120.

copi, adeo que Romanus, moneantur synodici literis Anatolij, nullum in hoc discrimen ponentes inter Episcopum Romanum & ceteros, nisi quod eum primo loco nominant. porro totam rei gerendae auctoritatem in Anatolio constituunt, Papam etiam Leonem illi debere subijci innuentes. Anatolius vero magna auctoritate usus, literas quaqua-versum scripsit ad omnes Metropolitanos, praecipue vero ad Romanum, ut ipse docet in epistola ad Leonem Imp. scripta, & constat etiam ex epistola LXXIV. sancti Leonis. Vnde colligitur cogitasse Anatolium de acquirenda sedi suae amplissima auctoritate, ad exemplum Papae urbis Romae. Nam & canon XXVIII. Chalcedonensis in hunc sensum conceptus est.

V. Acceptis ergo literis Anatolij, Leo Papa ad Leonem Imperatorem rescripsit debere eum dare operam uti catholicis Episcopis in Alexandrina Ecclesia constitueretur, & ne quid cuiquam liceret adversus Concilium Chalcedonense. Scripsit de eadem causa ad Anatolium, ejus literis respondens, tum etiam ad Basilium Episcopum Antiochenum, Iuvenalem Hierosolymorum, & Euxitheum Thessalonicensem, Kal. Septembr. Constantino & Rufo Consulibus, ut eorum cura innotesceret Episcopis earum partium quanam esset Leonis sententia de fide Concilij Chalcedonensis & de scelestis Timothei Aelurifacioribus. Scripsit, inquam, ad Euxitheum Episcopum Thessalonicensem; ut quia is omnibus Episcopis Illyricianis praeratur auctoritate sedis suae & ex privilegio sedis apostolicae, subiectos sibi Episcopos faceret certiores de toto isto negotio. in quo maxime versabatur Primatum dignitas. Extat Leonis epistola ad Euxitheum in eodem codice M S. Cardinalis Grimani, rei gestae seriem referens, ex qua nos sequentia descripsimus quae faciunt ad institutum nostrum: *Cognitis quae apud Alexandriam hereticorum furore commissa sunt, — fraternitatem vestram credidi admonendam ut sceleratis ausibus sancta constantia resistatis, ne in quoquam nostra communis fides aut repida inveniatur aut trepida. Ut autem haec cohortatio ad omnium fratrum nostrorum & coepiscoporum per Illyricum possit notitiam pervenire, diligentiae vestrae cura prospiciat: quia, quod saepe dicendum est, tota religio Christiana turbatur, si quicquam de his quae apud Chalcedonem sunt statuta convellitur.*

VI. Antea quidem Leo Augustus de eadem causa scripserat ad Euxitheum, uti convocatis Illyricianis Episcopis, quid in commune sentirent de Timotheo & de Chalcedonensi Concilio ad ipsum rescriberet; ut colligitur ex elencho Episcoporum ad quos

missae sunt ejusdem Imperatoris literae, subiecto epistolae ad Anatolium scriptae in appendice Concilij Chalcedonensis. Nam post descriptam Leonis Imp. epistolam ad Anatolium, admonet collector similem epistolam missam esse aliis Metropolitanis Episcopis, quorum nomina & Ecclesiae recensentur. Tum vero, ut docet auctor libelli synodici, Eudoxius Episcopus Thessalonicensis (sic enim vocat eum qui alibi vocatur Euxitheus) synodum congregavit, quae Euxichem, Dioscorum, & Timotheum anathemate notavit, sacram vero Chalcedonensem synodum confirmavit.

VII. Cura istius ab Imperatore Leone suscepta, tum consensus Episcoporum universi orbis pro defensione Concilij Chalcedonensis adversus Aegyptios, id est, Timotheum Aelurum & sequacines ejus, meminit etiam Eulogius Alexandrinus in libro de laude vitae solitariae, in qua haec inter cetera scribit teste Photio: *Narrat à Marciano Chalcedonensem synodum coactam, Leonem Marciano mortuo suspectum summeverum praefuisse, Aegyptios Concilium evertere conatos orbem totum tumultibus implese, impiè sicque rumores sparsisse Cyrillum à synodo damnatum, Nestorium receptum fuisse. Quorum, inquit, insanum furorem reprimens Leo, decreta Concilij Chalcedonensis aetiaque cum encyclicis seu circularibus mandatis per totum orbem misit, singulisque Episcopis & Presbyteris necnon iis qui in religiosa & monastica vita celebres habebantur praecipit uti sententiam suam scripto profiterentur. Quod Episcopi numero mille sexcenti promptè sane executi sunt, nemine qui aliter sentiret deprehensio praeter Amphilochium Side Pontificem, qui tamen & ipse paulò post Concilij sententiae subscripsit consentique.*

CAPVT XXIX.

Synopsis.

I. Investigandum deinceps superest quonam demum tempore desierit magna illa Thessalonicensis Episcopi auctoritas in Illyrico. Tum etiam agendum de vicariatu Archiepiscopi prima Iustiniana & Episcopi Corinthiensis.

II. Prima adversus Thessalonicensem Episcopum tentamenta fuere a Theodosio junioris, dein sub Sixto III. Papa, tum sub Leone primo, irriso semper conatu. Sed Archiepiscopus prima Iustiniana felicior fuit quam ceteri.

III. Iustiniana prima, sive Achrida, Iustiniani Augusti patria. Archiepiscopo civitatis illius Imperator subijcit sex provincias, in quas jus omne abrogat Episcopo Thessalonicensi.

IV. Insistit deinde apud Agapetum Papam uti huic Archiepiscopo committerentur vices sedis apostolicae. Sed is assensum Iustiniano noluit.

V. Vicariam illam dignitatem Agapeti successor Vigilij tribuit Archiepiscopo primæ Iustinianæ per sex provincias illi contributas.

VI. Illustrissimus Cardinalis Baronius refellitur, qui putavit ista à Vigilio extorta per vim fuisse. Referuntur Baronij argumenta.

VII. Excipiuntur singula illustrissimi Cardinalis argumenta.

VIII. Nova illa Archiepiscopi primæ Iustinianæ dignitas accepta non fuit Episcopis Illyricianis, præcipue verò Thessalonicensibus. Benenatus Episcopus primæ Iustinianæ damnatus in synodo Illyriciana. Probatur ex Victore Tunnonensi, qui explicatur. Illyricianorum Episcoporum nomine interdum intelliguntur universi Episcopi Illyriciani, interdum verò illi tantum qui Iustinianæ primæ Archiepiscopo subiecti erant. Senonensis Archiepiscopus diu Parisiensem non habuit pro Archiepiscopo.

IX. Nihil tamen contradictione sua effecit Episcopus Thessalonicensis, mansitque novo Archiepiscopo sua auctoritas. Probatur ex sancto Gregorio. Causa personæque Episcoporum primæ Iustinianæ subiecta erant censura Pontificum Romanorum.

X. Ampli illa Archiepiscopi istius auctoritas effecit ut ei Patriarchæ dignitas & appellatio tributa sit à nonnullis antiquis scriptoribus.

XI. Corinthio quoque Episcopo tributa sunt vices Romani Pontificis in Achaia & Hellade. Probatur auctoritate Facundi, Gregorij Magni, & Balsamonis.

XII. Abolita est prorsus Episcopi Thessalonicensis auctoritas in Illyrico ævo Leonis Isauri, qua restricta est intra fines solius Macedonia primæ.

I. **S**ATIS, ut arbitror, ac forsitan nimis immorati sumus in explicanda dignitate Episcopi Thessalonicensis, ut opus non sitire per omnes sequentium temporum ætates. Sed necessarium visum est nihil omittere, quòd in istius potestate & mandatis ferè consent quæcunque sequentibus seculis aut mandata Legatis sunt, aut ab illis præsumpta. Superest itaque ut ostendamus quonam tempore defierit Episcopi illius auctoritas in Illyrico, quo primum pacto convulsa, quibus de causis imminuta extinctaque fuerit. Simul autem agemus de primæ Iustinianæ Archiepiscopo, qui Vicarius apostolicæ sedis fuit per aliquot Illyrici provincias, & de Corinthiensi, qui eandem Vicarij auctoritatem obtinuit in Achaia & Hellade.

II. Prima adversus Thessalonicensem Episcopum tentamenta fuere ævo Theodosij junioris, qui quorundam Illyricianorum Episcoporum suasionibus permotus, orientalis Illyrici causas ad curam Constantinopolitani Episcopi pertinere debere sancivit lege lata anno CDXXI. ut dictum est suprâ. Sed hic conatus irritus fuit. Haud ita multò post Perigenes Corinthiorum Episcopus, adeoque provinciæ Achaia Metropolitanus, Anastasij Thessalonicensis auctoritatem excutere tentavit. Sed hanc audaciam missis Legatis & data ad eum epistola repressit

Sixtus III. Pontifex Romanus. Sub Leone deinde, qui Sixto successit, Anatolius tentavit in partes suas trahere Episcopos Illyricianos; ut docuit nos in capite superiori epistola ejusdem Leonis ad Iulianum Coensensem Episcopum. Felicior fuit Archiepiscopus primæ Iustinianæ: qui non solum potestati Thessalonicensis Episcopi exemptus est, sed etiam vicariatu sedis apostolicæ ornatus in quibusdam provinciis Illyricianis, in quas imperium abrogatum est Episcopo Thessalonicensi. Quod qua ratione factum sit, paucis expediam.

III. Iustinianus Imperator, patriæ suæ Achridæ sive primæ Iustinianæ (qua civitas fuit in Dardania Europæ) ornandæ cupidus, volensque eam circa sacerdotalem censuram, ut ejus verbis utamur, maximis incrementis ampliari, constituit anno DXXXV. uti primæ Iustinianæ antistes, non solum Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fieret, & ut sub ejus auctoritate essent provinciæ Illyricianæ quæ sequuntur, Dacia nimirum mediterranea, Dacia ripensis, Mæsia secunda, Dardania, Prævalis, & pars aliqua secunda Pannoniæ quæ Bacensis civitati contributa erat. Ius autem omne in provinciis illas abrogat Episcopo Thessalonicensi, tam pro celebratione Conciliorum, quam pro ordinationibus Metropolitanorum, quos ad consecrationem Archiepiscopi primæ Iustinianæ pertinere in posterum debere sancivit, ita ut ipse à generali provinciarum illarum synodo ordinaretur. Postremis autem verbis legis ista omnia, quæ paulò antè multis verbis explicaverat, velut compendio perstringit, ita scribens ad Catellianum Archiepiscopum primæ Iustinianæ: *Quando autem tue recordationis sedis gubernatorem ab hac luce decedere contigerit, pro tempore Archiepiscopum ejus à venerabili suo Concilio Metropolitanorum ordinari sancimus, quemadmodum decet Archiepiscopum omnibus honoratum Ecclesiis provehi, nulla penitus Thessalonicensi Episcopo nec ad hoc communione servanda.*

IV. Eodem tempore Iustinianus apud Agapetum Pontificem Romanum egit uti is novo huic Archiepiscopo vices apostolicæ sedis injungeret, nimirum per illas provincias quæ suprâ nominatæ sunt. Quid ad hanc petitionem rescripserit Agapetus, non invenimus. Ex epistola autem ejus ad Iustinianum, qua rem totam se per Legatos significare ait, & ex Novella Constitutione cxxx. ejusdem Iustiniani, in qua vicariatum illum revocat ad beneficium Vigilij, nulla mentione Agapeti facta, colligere possumus illum vices suas noluisse concedere Archiepiscopo primæ Iustinianæ, fortassis æmulatione erga

L iij

Infla. Nov. xi.
Vide supra Lib. 2.
cap. 9. §. 1.

emergentem auctoritatem, & munimenta in futurum prætruenens adversus ambitionem, si exemplo Constantinopolitanorum antistitum iste novi aliquid tentaret adversus privilegia antistitis Romanae urbis. Hæc sunt verba Agapeti: *De Iustiniana civitate gloriosi natalis vestri conscia, necnon & de nostra sedis vicibus injungendis, quid servato beati Petri, quem diligitis, principatu & vestre pietatis affectu plenius deliberari contigerit, per eos quos ad vos dirigimus Legatos Deo propitio celeriter intimamus.*

Agapet. epist. 4.
ad Iustinianum.

Vigil. epist. 1.

V. Mortuo interim Agapeto successit Silverius, & isti Vigilus. Ad illum verò Iustinianus legationem misit anno D X L. quò primum anno sedere in sede apostolica citra controversiam cœpit Vigilus, extincto Silverio. Puto autem simul à Vigilio petiisse per Dominicum Exconsulem atque Patricium (nam is legatus erat Iustiniani) uti vices apostolicæ sedis committeret Archiepiscopo primæ Iustinianæ. Nam vicariatus istius meminuit ipse Iustinianus in constitutione lata anno sequenti, in qua sic loquitur: *Per tempus autem beatissimum primæ Iustinianæ nostræ patriæ Archiepiscopum habere semper sub sua jurisdictione Episcopos provinciarum Daciæ mediterraneæ, & Daciæ ripensis, & Privalis, & Dardaniæ, & Mysiæ superioris, atque Pannoniæ, & ab eo hos ordinari, ipsum verò à proprio ordinari Concilio, & in subjectis sibi provinciis locum obtinere cum sedis apostolicæ Romæ, secundum ea quæ definita sunt à sanctissimo Papa Vigilio.*

Iustinian. Nov.
331. c. 1. an. 544.

VI. Falli ergo necesse est illustrissimum Cardinalem Baronium, qui incertum esse ait tempus quo vicariatus iste tributus est Archiepiscopo primæ Iustinianæ, & vi extortum esse ait à Iustiniano, nimirum post dissociatam inter eos concordiam. Quippe ea dissoluta est post Vigilij adventum Constantinopolim, id est, post annum quingentesimum quadragesimum septimum, vel ipso teste Baronio. Immo diuturna illa vis imperatoria, qua adactum Vigilium ait ut vices suas delegaret Archiepiscopo primæ Iustinianæ, ad aliam vim referri non potest quam ad eam quam idem Pontifex pertulit anno D L I. & sequentibus. Vana igitur est omni ex parte conjectura Baronij, quam heic tibi proponimus, lector, ut tanti momenti causam etiam tui iudicij faciamus. Hæc sunt verba Baronij: *In hujuscemodi habitis cum Iustiniano conflictibus cum fatigatus esset arumnis Vigilus, idem Imperator ab eo inter alia illud extorsit, quod ab Agapeto Papa obtinere frustra tentaverat, nec ab ejus successore Silverio impetrare valuit, nempe ut prima Iustiniana, natale solum, à se mirifice illustrata, non episcopatus tantum, sed metropolitana sedis augetur dig-*

Baron. ad an.
531. & 555.

Baron. ad an. 555.

nitate. Cùm inquam à Vigilij prædecessoribus ipse Iustinianus impetrare conatus esset, minime valuit obtinere, quòd scirent iidem Romani Pontifices ea verti in præjudicium aliarum ipsi provinciarum adjacentium metropolitanarum sedium, injustum rati dedecore nobilium Ecclesiarum illustrari novam Ecclesiam primæ Iustinianæ, indecensque esse alias denudare ut una superornaretur Ecclesia, cresceret nimirum ipsa diminutione majoris, cui ipsa subdita fuisset, Ecclesia.

VII. In variis heic errores incidit illustrissimus Cardinalis. Nam neque post arumnas Vigilus vices suas tribuit Archiepiscopo primæ Iustinianæ, sed in felicibus pontificatus ejus initiis, & ante omnem simultatem cum Iustiniano, ut supra demonstratum est. Secundò, frustra ait Imperatorem non potuisse ista impetrare à Silverio, frustra, inquam, cùm id à nemine proditum sit memoriæ literarum. Tertio, ait Iustinianum à Pontificibus petiisse uti decernerent primam Iustinianam sedem esse metropolitanam. Id verò neque ex Agapeti epistola neque ex Iustiniani Novella colligitur. Immo repugnare huic sententiæ videtur Iustinianus, qui decernit ut primæ Iustinianæ pro tempore antistes, non solum Metropolitanus, (quod solum à Pontificibus petiisse Iustinianum scribit Baronius) sed etiam Archiepiscopus esset, id est, superpositus esset Metropolitanis provinciarum quæ lege illa subjectæ fuerunt antistiti primæ Iustinianæ. Denique non vidit Baronius quantam præcis illis Pontificibus injuriam faceret qui Episcopos Arelatenfes extulerunt, non solum super ceteros Galliarum Metropolitanos, sed etiam super Viennensem, cujus metropoli subjecta fuerat Arelatenfis Ecclesia.

VIII. Novam illam Archiepiscopi primæ Iustinianæ dignitatem acceptam non fuisse Illyricianis Episcopis, præcipue verò Thessalonicensi, in cujus diminutionem ista constituta fuerunt, facile mihi persuadeo. Ipsi enim testatum hoc mihi fecisse videntur anno quingentesimo quinquagesimo, in causa Benenati Episcopi primæ Iustinianæ, quem synodus Illyriciana eo anno damnavit tanquam obrectatorem Trium Capitulorum, & studio sanè conservandæ veræ fidei, sed odio etiam, ut ego arbitror, erga Iustinianum, cujus apertum & pervicax erat studium pro condemnatione Trium Capitulorum. Hanc historiam debemus Chronico Victoris Episcopi Tunnonensis: *Post consulum Basily V. C. anno 1x. Illyriciana synodus in defensione trium capitum Iustiniano Augusto scribit, & Benenatum primæ Iustinianæ civitatis Episcopum, obrectatorem eorundem trium capitum, condemnat. Ac ne quis putet Victorem*

ita hoc loco intelligendum esse ut de synodo agat Illyriciana earum tantum provinciarum quæ primæ Iustinianæ Episcopo subiectæ erant, id primò prohibet, quòd probabile non sit eam synodum aliquid auctoritatis fuisse super suo Archiepiscopo, quem Episcopi illarum provinciarum contemnere tam citò non poterant, vivo adhuc Iustiniano, præsertim cum causæ personæque Archiepiscoporum istius sedis subiectæ essent Romano Pontifici, ut adnotabitur paulò post. Prohibet præterea Facundus Hermianensis, qui inter defensores Trium Capitulorum nominat Episcopos Helladis, Illyrici, atque Dalmatiæ, haud dubiè dicturus cujus Illyrici, si factum id fuisset in synodo earum tantum provinciarum quæ primæ Iustinianæ fuerant contributæ. Scio sanctum Gregorium ad Episcopos scribentem earundem provinciarum, de ordinatione Ioannis Episcopi primæ Iustinianæ, epistolam suam direxisse *universis Episcopis per Illyricum*, eos admonens uti ei, qui vices apostolicæ sedis obtineret, in his quæ ad ordinem ecclesiasticam rectitudinemque pertinent disciplinæ, sive in aliis quibus canonum decreta non obstant, parere nullo modo differrent. Certum est sanctum Gregorium heic Episcoporum Illyricianorum nomine eos tantum intelligere qui Ioanni subiecti erant ratione suæ Ecclesiæ, neque accipiendum esse de universis omnino Episcopis Illyrici, unde concludi posset Victorem quoque Tunnonensem locutum esse de synodo Illyriciana earum tantum provinciarum quæ à jurisdictione Thessalonicensis antistitis resectæ, in jus & potestatem transierant Archiepiscopi primæ Iustinianæ. Verum non arbitror, ut jam dixi, auctores aliquid super Benenato Episcopos earum provinciarum, recentibus tum initiis dignitatis ejus quam illi lege sua contulerat Iustinianus, præsertim cum nullibi extent indicia contradictionis eorum. Dispar ratio erat Episcopi Thessalonicensis: qui cernens sibi fieri injuriam, ac se deprimi, ut iste attolleretur, eum haud dubiè non habuit pro Archiepiscopo, adeoque eum, tanquam adhuc sibi subiectum, in sua synodo damnavit. Simile aliquatenus exemplum habemus hodie in causâ archiepiscopatus Parisiensis, resecti ab archiepiscopatu Senonensi auctoritate Urbani VIII. Romani Pontificis, cum consensu Ludovici XIII. Regis Francorum Christianissimi. Nam licet iste sit constitutus in urbe regia, dignitatèque suam semper retineat, Archiepiscopus tamen Senonensis illum diù non habuit pro Archiepiscopo, eumque ad conventus ecclesiasticos provincie suæ post ea tempora evocavit, etiam in

oculis Principis. Quidni Episcopus Thessalonicensis, cujus magna hæctenus auctoritas apud eas gentes fuerat, quisque plurium magnarum provinciarum ejus imperio fuerarum favore haud dubiè adjuvabatur, idem audeat adversus Episcopum primæ Iustinianæ?

IX. Nihil tamen contradictione sua effecit Episcopus Thessalonicensis, mansitque novo Archiepiscopo auctoritas quam illi lege sua & commendatione apud Romanos Pontifices procuraverat Imperator Iustinianus. Discimus istud ex epistolis sancti Gregorij, quæ docent eum unà cum Pallio vices suas Ioanni Episcopo primæ Iustinianæ commisisse *juxta morem*, & iterata, ut ipse ait, *innovatione*. Vnde rectè concludit illustrissimus Archiepiscopus, id circa Episcopos sedis illius observatum esse per illas tempestates, ut Romani Pontifices singulis Archiepiscopis, statim ac isti consecrati erant, vices apostolicæ sedis & Pallium conferrent, & causas personarumque eorum subiectas fuisse censuræ Romanorum Pontificum. Ioannes Episcopus primæ Iustinianæ Hadrianum Thebanum Episcopum ab episcopatu dejecerat occasione vicium sedis apostolicæ, ut docet sanctus Gregorius. Venit is Romam, de iniquo iudicio expostulaturus. Gregorius verò suscepta causæ istius cognitione, sententiam Ioannis, tum quia suspensâ erat per appellatorem ad sedem apostolicam, tum quia contra leges canoniceque prolata ipso non poterat jure subsistere, cassavit, & Hadrianum Thebanæ Ecclesiæ restituit, Ioannem porro, donec aliquid gravius circa ipsum decerneret, triginta dierum spatio sacra communione privavit.

X. Ampla illa Archiepiscopi primæ Iustinianæ auctoritas effecit ut ei Patriarchæ dignitas & appellatio tributa sit à nonnullis antiquis scriptoribus, ejusque propterea subscriptionem in ordine Patriarcharum admisam in Trullana synodo putaverit illustrissimus Cardinalis Perronius, similitudine nominum deceptus; cum tamen in ea synodo non agatur de Archiepiscopo primæ Iustinianæ, sed de Episcopo Constantiæ Cypri, quæ & Iustinianopolis dicebatur, ut observatum est ab illustrissimo Archiepiscopo.

XI. Per eadem fortean Iustiniani tempora Thessalonicensi Episcopo adempta est auctoritas in Achaïam & Hellada, quæ Corinthio Episcopo ceu Romani Pontificis Vicario deinceps paruerunt. Hellados certè tanquam ab Illyrico distinctæ meminit Facundus Hermianensis, qui scribebat ævo Iustiniani, ut supra dictum est. Præterea sanctus Gregorius ad Ioannem Corinthiorum Episcopum scribit se, prædecessorum suo-

Armenia lib. 1. c. 1. & in Theod. lib. 1. pag. 177.

Gregor. lib. 1. c. 1. & in Theod. lib. 1. pag. 177.

S. Gregor. lib. 4. Indict. 15. epist. 15. 19.

Morca in lib. de Primat. f. 47.

S. Gregor. lib. 1. Ind. 11. epist. 6.

Vide suprad. lib. 1. cap. 9. f. 1. & in lib. de Primat. f. 44.

rum exempla sequendo, ad illum mittere Pallium, quod erat insigne Vicariatus. Pallium verò, inquit, sicut per epistolam vestram, quam per Andream fratrem & cœpiscopum nostrum suscepimus, postulastis, direximus; quo ita vos uti necesse est sicut predecessores vestri usi concedentibus nostris predecessoribus approbantur. Subjectos porrò illi fuisse Episcopos Hællados, tametsi alienæ provinciæ, rectè ex sequenti epistola collegit vir clarissimus Ioannes Morinus. Nam ad Episcopos illos de e re scribens Gregorius, ita loquitur: Pallium Ioanni fra tri nostro Corinthiorum Episcopo nos transmisisse cognoscite, cui vos magnopere convenit obedire; præsertim dum hoc sibi & antiquæ consuetudinis ordo defendat, & bona ejus, quibus ipsi testimonium perhibetis, invitent. Itaque Balsamo recensens Episcopos qui olim in partibus illis gerebant vicines apostolicæ sedis, inter illos numerat Corinthiensem in scholio ad præfationem Concilij Trullani. Interim hæc adnotandum est Gregorium non antè Pallium misisse ad Ioannem quam ab ipso postulatam fuisset per literas.

XII. Abolita deinde prorsus est Episcopi Thessalonicensis auctoritas in provincias Illyricanas postquam ex Leonis Isauri Decreto, in odium fidei vindicatæ à Gregoriis II. & III. Summis Pontificibus, provinciæ Illyrici, Sicilia, & Calabria avulsæ sunt à patriarchatu Romano, & tribuatæ Constantinopolitano. Tunc enim intra fines solius Macedonia primæ restricta est Metropolitanæ Thessalonicensis potestas, ut docent Diatyposis Leonis Philosophi & antiqua episcopatum orientalium Notitia in codice Iuris Græco-Romani. Non immorabor diutius in explicanda hac causa, quam doctissimè suo more tractavit illustrissimus Archiepiscopus in libro primo istius operis. Illud tantum dicam, observationes ejus de origine schismatis Græcorum, quod fluxisse docuit ex provincialium illarum amissione, de qua justè conquerebantur Romani Pontifices, displicuisse Lucæ Holstenio, Marcam verò ad ejus objecta respondisse in Responsione quæ edita est inter Prolegomena.

CAPVT XXX.

Synopsis.

I. Arelatensis Episcopi vicariatus in Gallis eadem initia habuit quæ Thessalonicensis in Illyrico, ut ostenditur ex utriusque comparatione.

II. Ommissa disputatione de antiquitate urbis & Ecclesiæ Arelatensis, ommissa quoque contentione quæ inter Arelatensem Viennensemque Ecclesias fuit propter ordinationes Episcoporum provinciæ Viennensis, de solo vicariatu hæc agitur.

III. Initia dignitatis istius debentur studiis Patrocli Episcopi Arelatensis & beneficio Papa Zozimi. Statuit iste uti nemini intra Gallias ex clero liceret Roman aliòve proficisci absque literis formatis Episcopi Arelatensis. Tum ei commisit iudicia causarum quæ in provinciis Gallicanis emergerent, ita tamen ut de majoribus causis referret ad sedem apostolicam.

IV. Huic Zozimi decreto debentur initia vicariæ dignitatis Episcoporum Arelatensium. Explicatur illius locus de formatis, qui nunc editur emendatior.

V. Tribuit deinde Patroclo Zozimus ordinationes Episcoporum provinciæ Viennensis & duarum Narbonensium, secundum morem antiquum. Inquiritur in antiquitatem istius consuetudinis, & ostenditur antiquam non fuisse. Fefellit itaque Zozimum Patroclus.

VI. Queritur qua ratione factum sit ut Episcopus Arelatensis factus sit Metropolitanus adversus civilem Imperij dispositionem & canones Nicænos. In Africa is Primas erat inter Episcopos qui ordinatione antiquior erat, nulla habita ratione civilium metropolitæ. Excepto tamen Carthaginensi, qui primum ubique locum obtinebat. Immo & Primates Mauritanie & Numidia aliquam prærogativam habebant.

VII. Cum amplificata esset urbis Arelatensis dignitas, constitutaque illic esset sedes Præfeti prætoris Galliarum, cumlata sunt in eam omnia civilis administrationis decora, factaque est metropolis Galliarum. Ex honore civili urbis Arelatensis descendit honor ecclesiasticus. Probatur ex rescripto Honorij ad Agricolam, & ex canone secundo Concilij Taurinensis.

VIII. Explicatur canon ille, ut ostendatur Episcopum Arelatensem fuisse tum Metropolitanum in provinciæ Viennensi. Patres Concilij Taurinensis provinciam diviserunt, ut concordiam retinerent.

IX. Sed parte provinciæ contentus non fuit Episcopus Arelatensis; totam sibi subicere meditatus est, tum etiam duas Narbonenses. Faciendum id sibi potavit auctoritate Zozimi, qui ordinationes Episcoporum illarum provincialium tribuere se ait Patroclo juxta majorum canones & statuta & secundam antiquam consuetudinem. Magnum quid Patroclo tribuit Imp. Valentianus.

ROMANI Pontifices usui ipso edocti quantum conferret ad auctoritatem suam firmandam & disciplinam conservandam in disitis longè provinciis vicis apostolicæ delegatio, in Gallicana Dicecesi Episcopis Arelatensibus quædam mandata dederunt. Itaque ex Zozimi primùm beneficio anno CDXVII. vicariam potestatem in quibusdam capitibus acceperunt, quæ deinde à sequentibus Pontificibus usque ad Gregorium primum amplificata sunt ducentorum annorum intervallo; quibus elapsis, extincta est illa potestas. De his acturi pro ratione instituti nostri memoriam rerum antè dictarum repetendam esse censuimus, quòd videamus Arelatensem antistitem sedis apostolicæ per Gallias Vicarium factum esse ad exemplum potestatis quæ Thessalonicensi Episcopo tributa erat per Illyricum. Nam & ei tribuitur ordinatio Metropolitanorum quarundam provincialium, arbitrium præterea judicandarum causarum quæ definiiri possent in Conciliis

S. Gregor. lib. 4.
Indict. 11. epist. 51

Merin. lib. 7.
Exercit. 21.

Marcæ in lib. de
Primat. §. 46.

Vide Ioan. V 111.
epist. 78. 79.

Vide suprâ lib. 1.
cap. 1. §. 4. &
seqq.

eliis earundem provinciarum, quorum congregandorum potestas ei committitur, injungitur verò cura mittendi relationem de majoribus causis ad sedem apostolicam. Scribitur Episcopis per eas provincias constitutis uti Arelatenfì obediunt tanquam Romani Pontificis Vicario, ne quis ignorantia prætextu se tueri possit. Hæc autem omnia supra vidimus adita esse circa Episcopum Thessalonicensem. Nunc itaque ad rem ipsam aggrediamur.

II. De antiquitate & claritudine urbis Arelatenfìs cum multi multa dixerint, & ex professo eam Spartam ornauerint Petrus Sapius Canonicus Arelatenfìs Ecclesiæ, non est quòd me torqueam in congerendis hoc loco monumentis veteribus ad asserendam dignitatem ejus. Nihil etiam dicam de antiquitate Ecclesiæ, quæ se institutam & abundantam contendit à Trophimo Pauli Apostoli discipulo; quòd ea pars historiæ ecclesiasticæ, si quis eam curiosius scire desiderat, à viris doctissimis tractata sit copiosè & abundanter, novissimè verò etiam ab illustrissimo Archiepiscopo diligenter examinata in epistola scripta ad clarissimum virum Henricum Valesium. Omittam quoque contentionem quæ vetustis temporibus fuit inter Arelatenfem Viennensèmq; Ecclesiæ propter ordinationes Episcoporum provinciæ Viennensìs, nisi quatenus ea conjuncta erit cum causa vicariatus Romani, de quo unico, relietis ceteris quæstionibus, tractare convenit in hoc libro.

III. Patroclus Arelatenfìs urbis, in qua tum constituta erat sedes Præfecturæ Galliarum, antistes sub umbra istius dignitatis civilis, ac si Præfecturam sacerdotalis honor sequi deberet, aliquam prærogativam sibi Ecclesiæque suæ conciliare conatus est, quò non solum primum ubique locum obtineret inter Episcopos Gallicanos, sed etiam super eos efferreretur. Ea de causa Zozimi Romani Pontificis auctoritatem imploravit, eo colore quæsito, quòd Trophimus Arelatenfìs Episcopus in Galliis primus annuntiasset Christi fidem, ex cujus fonte totæ Galliæ fidei rivulos acceperunt, adeoque æquum esse ut illius in ea cathedra successor præcipuum ali- quod honoris auctoritatisque privilegium haberet in Ecclesia Gallicana. Prætendebat antiquitatem, qua etiam ritus quoquo modo inducti defenduntur, ut ait Tacitus; eamque confirmari postulans, sedi suæ vindicare studuit ordinationes Episcoporum provinciæ Viennensìs & duarum Narbonensium. Zozimus, habita ratione temporum, annuendum censuit postulatis, datæque anno CDXVII. epistola ad univèrsos Episcopos per Gallias

Tom. II.

& Septem provincias constitutos, non solum ordinationes Episcoporum earum provinciarum concessit Patroclo, sed etiam statuit ut quicumque ex clero ad Romanam Ecclesiam aliòve accedere cogitaret, non aliter id faceret quàm cum epistola formata Episcopi Arelatenfìs, cui etiam commisit judicicia causarum quæ in provinciis illis emergerent, hoc tamen addito, ut de majoribus causis referret ad sedem apostolicam. Quòd imitatum est ex mandatis quæ data fuerant Episcopo Thessalonicense.

IV. Cum huic Zozimi epistolæ debeantur initia vicariæ dignitatis Episcoporum Arelatenfium, operæ pretium est eam diligenter & accuratè expendere. Incipiamus igitur ab epistolis formatis. Fortè acciderat per eas tempestates ut impostores quidam, qui se asserabant Episcopos sive Presbyteros esse aut omnino in ordine ecclesiastico constitutos, Romam profecti ex Galliis, titulo sibimet sanctitatis inscripto, in nomen venerationis irrepserint, & indebitam reverentiam promeriti fuerint, eo nimirum honore excepti ab Ecclesia Romana qui sanctissimi ordinis viris per ea tempora tribuebatur. Zozimus in posterum esse providendum ratus, ne deinceps istiusmodi homines ausu sacrilego in nomen venerationis irrepent, mansura in ævum constitutione sancivit ne quis sub quolibet ecclesiastico gradu constitutus exiret è regionibus Gallicanis absque literis formatis Episcopi Arelatenfìs, quibus iste significaret eum qui peregrè iret, in clero constitutum esse, tum etiam de sacerdotio ejus, si Episcopus esset, alioqui de loco ecclesiastico certiores faceret Episcopos earum partium ad quas ille proficisci cogitaret, ut condigna ei reverentia tribui ab illis posset. suscipiendum enim non esse si veniret absque formata Metropolitanì Arelatenfìs. Hæc sunt verba Zozimi, emendata ex fide vetustissimi codicis M S. Bibliothecæ Regiæ. Nam editiones in hoc loco sanæ non sunt, tametsi eundem sensum referant. *Placuit apostolicæ sedi, inquit Zozimus, ut si quis ex qualibet Galliarum parte sub quolibet ecclesiastico gradu ad nos Romam venire contendit, vel aliò terrarum ire disponit, non aliter proficiscatur nisi Metropolitanì Arelatenfìs Episcopi formata acceperit, quibus sacerdotium suum vel locum ecclesiasticum, quem habet, scriptorum ejus ad stipulatione perdoceat. Quòd ea gratia statuimus, quia plurimi Episcopos, Presbyteros, sive Ecclesiasticos simulantes, quia nullum documentum extat per quòd valeant confutari, in nomen venerationis inrepunt, & indebitam reverentiam promerentur. Quisquis igitur, fratres carissimi, prætermissa prædicti formata, sive Episcopus, sive*

Vide in lib. 8. cap. 17. §. 71.

De epistolis formatis vide Bernardinum Ferrarium in lib. 1. de antiq. ecclesiast. epist. gener. 20. cap. 5.

M

Tresbyter, sive Diaconus, aut deinceps inferiore gradu sit, ad nos venerit, sciat se omnino suscipi non posse.

V. Post impositam Gallicanis Episcopis necessitatem accipiendarum formatarum ab Episcopo Arelatensi, cui per consequentiam tribuebatur honor primi Galliarum Metropolitanani, descendit deinde Zozimus ad ordinationes Episcoporum provinciarum Viennensis ac duarum Narbonensium; quarum auctoritatem Metropolitanum Arelatensem tenere constituit secundum morem antiquum, irritum & inane decernens si quid contra tentaretur, & Episcopum etiam ordinatorem gradu suo deiciendum esse pronuntians. *Iussimus autem precipuam, inquit, sicuti semper habuit, Metropolitanus Episcopus Arelatensium civitatis in ordinandis sacerdotibus teneat auctoritatem; Viennensem, Narbonensem primam, & Narbonensem secundam provincias ad pontificium suum revocet. Quisquis vero posthac contra apostolicæ sedis statuta & præcepta majorum, omisso Metropolitanæ Episcopo, in provinciis supradictis quemquam ordinare presumpserit, vel is qui ordinari se illicitè siverit, uterque sacerdotio se carere cognoscat.* Consuetudo antiqua cujus hoc loco meminisse Zozimus, antiqua non erat, & ante annos tantum viginti cœperat in Concilio Taurinensi, non quidem omnium Episcoporum qui per tres illas provincias ordinandi forent consecrationem Arelatensi Episcopo tribuens, sed eorum tantum qui in civitatibus Arelatensi civitati vicinis constituendi essent, ut patet ex canone secundo illius Concilij. Verum Patroclus subsidium ab audacia mutuatus, Zozimo ista persuasit tanquam rem positam extra omnem controversiam. Vnde factum ut cum sequenti tempore Leo Magnus retractaret privilegia Arelatensis Ecclesiæ, non dubitaverit dicere nullum Arelatensium Episcoporum ante Patroclum habuisse jus ordinandum Episcoporum extra provinciam Viennensem, & hoc ipsum quod Patroclo temporaliter videbatur esse concessum, sententia postmodum meliore sublatum esse, nimirum à Bonifacio primo.

Leo I. epist. 89.

VI. Hic locus me admonet ut gravissimam difficultatem, quæ hætenus exercuit industriam hominum eruditorum, & cujus occasione captum consilium est ordinandi Episcopum Arelatensem vicibus apostolicæ sedis, in medium proferam, undenam videlicet auctoritatem Metropolitanæ Episcopi traxerit Episcopus Arelatensis adversus civilem Imperij dispositionem & canones Nicænos, qui constantem in ecclesiastico ordine disciplinam fixerunt, adjudicato provincia ecclesiastica primatu Ecclesiæ illi quæ con-

stituta erat in civitate cui jus metropoliticum tributum erat in laterculo Imperij. Nam ante Concilium Nicænum Marinus Arelatensis, qui Concilio Arelatensi interfuit & primus inter Episcopos nominatur in epistola synodica ad Silvestrum, non vendicabat sedis suæ jus metropoliticum, sed e contra dicitur esse Episcopus provinciarum Viennensis in veteri catalogo Episcoporum qui ad Arelatensem synodum convenerunt. Itaque per universum orbem, si Africam excipias, ea fuit constans regula priscis temporibus, illum debere esse Metropolitanum qui Episcopus erat in civili metropoli provinciarum. Africam excipiendam esse dixi; cujus Episcopi, præter Carthaginensem, hæc lege non tenebantur; quippe qui antiquiorem ordinatione Episcopum pro Primatu habebant, nulla habita ratione civilium metropoleon, ut patet ex Concilio Africanis & multis veterum scriptorum testimoniis; salvo jure Primatum Mauritanæ & Numidiæ, quibus in Concilio universali Africæ (ut Marca observavit) primus locus post Carthaginensem dabatur ob dignitatem & vetustatem provinciarum, quamvis essent Primatibus Byzaceno, Tripolitano, & Sitifensi posteriores quoad ordinationem. Sed Africi, licet Primatibus, id est, Episcopis ordinatione antiquioribus, primas sedes in Concilio generali tribuerent, nulli tamen Ecclesiæ speciali dignitatem primatus vindicabant posthabita metropoli civili, ut factum in Ecclesia Arelatensi; quæ in jus metropoliticum invasit in provincia Viennensi adversus Viennensem provinciarum Metropolitanum. Ita enim se habebat dispositio civilis, postquam Romanis Principibus placuit Narbonensem veterem dividere in tres provincias, in Narbonensem videlicet, Viennensem, & Alpes maritimas, ut Vienna vetus colonia metropolis esset provinciarum Viennensis, cui nomen dabat, & Arelas una esset earum urbium quæ Vienna contributa erant. id & quod & Ammianus Marcellinus & Notitia veteres ostendunt.

VII. Amplificata deinde civitatis Arelatensis gloria post Concilium illic habitum ævo Constantini Magni, ex cujus nomine dicta est Constantina, aucta etiam ob moram ejusdem Constantini & sequentium aliquot Imperatorum in ea urbe factam, præcipue Constantij filij Constantini, qui illic anno ccccliii. ob tricimum imperij sui annum theatrales ludos & Circenses ambizioso apparatu edidit, ibidemque proximis Calendis Januariis septimum Consulatum inivit, & ex more ludos Circenses fecit. Ex ea urbis gloria factum ut veterum scriptorum monumentis valde celebrata sit, adeo ut Am-

Vide R. J. 11.
Ecc. in Notia
Farrandus 11.
274. 275.

Marca de Sic.
Primat. 7. 11.
Not. ad Im.
119. 120.

Ann. 1161.
116. 117.
Vide R. J. 11.
Vide de Sic.
Farrandus 11.
274. 275.

Ann. Marcell.
lib. 17.

mianus Marcellinus eam vocet multarum urbium decus, & Gallulam Romam Aufonius in libro de urbibus. Translata verò illuc sede præfecturæ Galliarum à Valentiniano Imp. post eadem Maximi Tyranni, ut ego quidem arbitror, cumlata sunt in eam civitatem omnia civilis administrationis decora & ornamenta, urbsque ipsa facta metropoli Galliarum, ut colligi potest ex rescripto Honorij ad Agricolum P. P. Galliarum, ubi Arelatensis urbs dicitur esse metropolis Septem provinciarum. Solebant enim olim Principes (ut observatum est ab illustrissimo Archiepiscopo) dividere provincias pro suo arbitrio, & novas quoque metropoles condebant, quarum Episcopi simul evchebantur ad dignitatem Metropolitanorum. Itaque ex honore civili Arelatensis urbis descendisse puto honorem ecclesiasticum, tentante nimirum Episcopo urbis illius in se trahere ordinationes Episcoporum provinciæ Viennensis, quæ antea pleno jure pertinerant ad Viennensem Metropolitanum. Illum ista præsumpsisse non ita multo post eadem Maximi docet canon secundus Concilij Taurinensis habiti anno cccxcvii. in quo sic legitur: *Illud deinde inter Episcopos urbium Arelatensis & Viennensis, qui de primatus apud nos honore certabant, à sancta synodo definitum est, ut qui ex eis approbaverit suam civitatem esse metropolim, is totius provinciæ honorem primatus obtineat, & ipse juxta canonum præceptum ordinationum habeat potestatem. Certe ad pacis vinculum conservandum hoc consilio utiliore decretum est, ut si placet memoratarum urbium Episcopis, unaqueque de his viciniores sibi intra provinciam vindicet civitates, atque eas Ecclesias visitet quas oppidis suis vicinas magis esse constiterit; ita ut memores unanimitatis atque concordie, non alter alterum, longius sibi usurpando quod est alij proprius, inquietet.*

Ann. Constant. apud Simon. in Notis ad lib.

Vide sup. lib. 3. cap. 8.

Vide R. P. G. lib. 1. in Notis ad Primatus pag. 174.

Marci in lib. de Primat. p. 71. & in Notis ad hunc Canon. pag. 18.

VIII. Integrum canonem retuli, ut ostenderem tum Arelatem fuisse urbem metropolitanam. Frustra enim definirent patres hunc totius provinciæ honorem primatus habiturum qui approbaret suam civitatem esse metropolim, si nulla ex hoc capite controversia fuisset inter Viennensem Episcopum & Arelatensem, quæ nulla esse poterat, si Arelas non fuisset tum metropolis. Compertum habebant Viennam esse veterem provinciæ metropolim, adeoque ad illam secundum ecclesiasticas regulas pertinere ordinationes Episcoporum provinciæ Viennensis. Sed quia tum Arelas erat metropolis Galliarum in ordine civili, contendebatque haud dubie ob eam causam Episcopus Arelatensis transfisse ad suam Ecclesiam à Viennensi jura ordinationum, quòd Vienna tum contributa

Tom. II.

esset Arelatensi urbi, patres in synodo Taurinensi congregati in his angustiis constituti, obscuro & ambiguo dicendi genere interlocuti sunt eam civitatem frui debere honore primatus quæ doceret se esse provinciæ metropolim; dato interim ad fovendam concordiam Episcopis consilio, ut quisque viciniore sibi civitates ad suam curam revocaret. Ea sola via patebat exeundi ex his difficultatibus, qua & Viennensis Ecclesiæ jurius non derogarent in universum, & Arelatensi urbi, penes quam civilis tum administrationis fastigium erat, injuriosi non existerent, nève illius Episcopum exasperarent, si quid contra illum decernerent. Sciebant enim injurias ægrè tolerari, & ut ait Tacitus, proclivius esse injuriæ quàm beneficio vicem exsolvere; quia gratia oneri, ultio in quaestu habetur. Viennensem Episcopum minorem tum esse Arelatensi & impari istum verò non depositurum memoriam acceptæ injuriæ, & si occasio daretur, ultimum adversis unumquemque Episcoporum, quos facile illi esset opprimere apud illustrissimam præfecturæ potestatem. in maximi porrò beneficij loco habiturum Viennensem quòd aliquas civitates retineret judicio synodi. Ea de causa provinciam diviserunt, cujus maxima pars concessa est Episcopo Arelatensi.

Tacit. lib. 4. lib.

IX. Quoniam verò primum est ambitio nelabi, ei præsertim qui versatur inter summas potestates & apud illas in honore est, Arelatensis Episcopus, qui magna parte provinciæ depulerat Episcopum Viennensem, totam sibi subicere meditatus est, ac non solum illam, sed etiam duas Narbonenses, quæ in vicino erant. Sed quia prævidebat magnam ex hoc capite futuram esse contradictionem Metropolitanorum harum provinciarum, qui ægrè paterentur adimi sibi provincialium suorum ordinationes, Zozimum Pontificem Romanum putavit in partes trahendum esse, ut ejus auctoritate hanc sibi potestatem vindicaret in illis provinciis. Itaque falsa suggestionem ad eum data significavit pati se contradictionem in ordinandis Episcopis harum provinciarum, præsertim à Proculo Massiliensi Episcopo & à Viennensi, qui in Concilio Taurinensi contenderant ad se pertinere consecrationes Episcoporum, hic quidem secundæ Narbonensis, iste verò provinciæ Viennensis; cum tamen Arelatensis Episcopus jam inde à Trophimo ordinationis seriem temporibus roboratam possederit, non solum in provincia Viennensi, sed etiam in utraque Narbonensi: quoniam Trophimus sacerdos quondam Arelatensi urbi ab apostolica sede transfusus ad illas regiones tanti nominis reverentiam primus exhibuit, & in alia

Marci in lib. de Primat. p. 71. & in epistola ad Titum. Valeo.

Zozim. epist. 7. 8.

M ij

Ann. Marcell. lib. 17. & in Notis ad hunc Canon. pag. 18.

non immeritò ea quam acceperat auctoritate transfudit. Zozimus habita ratione petitionis Patrocli, quem summis potestatibus acceptissimum esse sciebat, & qui in metropoli Galliarum urbe constitutus erat Episcopus, confirmavit ei ordinationes per tres illas provincias juxta majorum canones; castigatisque Proculo & Simplicio, quòd non ferenda impudentia in Concilio Taurinensi contra statuta patrum & sancti Trophimi reverentiam postulassent creandorum in his provinciis sacerdotum potestatem sibi fieri, laudata antiquitate, cui decreta patrum, inquit, sanxere reverentiam, redire in ordinem suum intermissa præcepit, & Metropolitanum Arelatenfis civitatis Episcopum jam inde à Trophimo ordinationis seriem temporibus roboratam inviolabili in utraque Narbonensi & Viennensi auctoritate possidere. Tum data ad Hilarium Narbonensem Episcopum epistola de eodem argumento, antiquam consuetudinem (nam cuncta ad antiquitatem referebat) opponens canonibus, interdicit ei ordinationes Episcoporum primæ Narbonensis: quia satis constitit; inquit, Arelatenfis Ecclesie sacerdoti præsa id institutione concessum ut non solum in provincia Viennensi, sed etiam per duas Narbonenses, Episcopos faciat. Porrò, ut facilius esset istarum rerum executio, Patroclum existimavit ornandum esse auctoritate quadam extraordinaria, quæ reverentiam illi conciliaret etiam apud eos ipsos Episcopos qui magnitudini ejus repugnabant. Itaque præter necessitatem accipiendarum ab eo formatarum, ei vices suas committit per Gallias, jubens ut si quæ illic causa gravis emergerit, ad Patroclum referatur; ita tamen ut si causa major sit, ad apostolicæ sedis examen deducatur. Ad cuius (id est, Patrocli) notitiam, si quid illic negotiorum emergerit, referri censuimus, nisi magnitudo cause etiam nostrum requirat examen. quod intelligendum est secundum ea quæ supra dicta sunt cum de Thessalonicensi Episcopo ageremus. Scio Bonifacium & Leonem Romano Pontifices admisisse Episcopis Arelatenfis ordinationes Episcoporum duarum Narbonensium. Sed hæc non sunt instituti nostri. Illud tantum dicam, ex auctoritate quam Zozimus dedit Patroclo descendisse ut Valentinianus Imperator constituerit anno CDXXV. uti quidam Episcopi, nimirum Gallicani, qui nefarium Pelagiani & Celestiani dogmatis errorem sequebantur, per Patroclum sacrosanctæ legis antistitem convenirentur. Redeamus itaque nunc ad tractandam causam Vicariatus Arelatenfis.

Vide Properi
Chronicon, Honorio
I. X. & Theod.
V. Concil.

Zozim. epist. 5.

Valentiniani
Constitutio extat in
Appendice Cod.
Theod. Tit. vi. &
To. 1. Concil.
Gall. pag. 14.

CAPVT XXXI.

Synopsis.

I. Ad exemplum conventus civilis septem provinciarum, qui quotannis agebatur apud Arelatem, Hilarius Arelatenfis Episcopus destinavit celebrare Concilia eorum Episcoporum qui per eas provincias censebantur, quibus ipse presideret.

II. Ea de causa Concilium Regense coëgit in aliena provincia, cui & ipse presuit, & de causa ordinationis Metropolitanus Ebrudanensis cognovit tanquam primus provinciarum Gallicanarum Metropolitanus. Rursus instituitur comparatio inter Episcopum Thessalonicensem & Arelatensem.

III. In eo Concilio constituitur procuravit Hilarius irritas fore ordinationes quæ citra auctoritatem Metropolitanus Arelatenfis peragerentur. Causa Armeniarum explicatur. Tum aperitur verus ac genuinus sensus canonum Concilij Regensis.

IV. Agitur deinceps de Concilio Arausicano, quod ab eodem Hilario celebratum est. Generale illud fuit, ut probatur multis argumentis.

V. Probabile quoque est Concilium Vasense fuisse generale. Explicatur primus canon ejusdem Concilij, in quo agitur de Episcopis ex provincia sua ad aliam accedentibus.

I. CONSTITUERAT Imperator Honorius anno CDXVIII. ad Agricolam Præfectum Galliarum scribens, ut quia propter privatas ac publicas necessitates de singulis civitatibus, non solum de provinciis singulis, Arelatem ad examen Præfecti vel honoratos confluere, vel miti legatos, aut possessorum utilitas aut publicarum ratio exigebat functionum, singulis annis constituto tempore in metropolitana, id est, in Arelatenfi urbe Concilium, id est, conventum publicum haberent Septem provinciarum, sub illustri præsentia præfecturæ, si id ratio publicæ dispositionis permitteret. Quoniam verò, ut observavit illustrissimus Archiepiscopus, dignitas quæ civitatibus competeat in ordine civili, facile communicabatur episcopatus earum urbium, inessit Episcopum Arelatensem ambitio sibi vindicandi titulum primi Metropolitanus Galliarum. Erat Hilario Arelatenfi Episcopo altissimus animus & gloriæ appetens. Itaque cum se in metropoli Galliarum urbe constitutum esse videret, in qua singulis annis decretum erat haberi Concilium Septem provinciarum, sciretque præterea sedi suæ in persona Patrocli commissas esse à Zozimo Papa vices apostolicæ sedis per Gallias & Septem provincias, intravit in animum ejus illa pulcherrima cogitatio, celebrandum quoque esse Concilium eorum Episcoporum qui per eas provincias constituti erant; non repugnaturus Episcopos, tamenetsi novæ tentarentur; & si ab-

**
*

Vide Hist. l. 1.
cap. 1. Epist.
4. ep. 11. 14.

nuerent, facile flexuros si Praefecti pratorio vel Vicarij auctoritas interveniret. incipiendum ab uno esse, ut exemplum daretur in futurum. porro non curandum esse de loco in quo synodus haberetur, modò auctoritas Arelatensis Episcopi susciperetur. immo validius apud posteros firmiusque futurum argumentum, si Concilium extra provinciam Arelatensem haberetur cum auctoritate & sub praesentia Metropolitanì Arelatensis, quam si sub illustri praesentia praefectura haberetur. Existimabat haud dubiè facilius dein Episcopos illarum provinciarum ad synodum Arelatensem venturos, si semel devorassent necessitatem obsequendi evocationi Episcopi Arelatensis.

II. Itaque anno CDXXXIX. Hilarius coacto Concilio in civitate Regensi, quae erat in provincia Alpium maritimarum, de causa ordinationis Ebredunensis Metropolitanì cognovit tanquam primus provinciarum Gallicanarum Metropolitanus, ad quem referri deberet de graviore causis quae per provincias emergerent, secundum ea quae à Zozimo fuerant constituta ad exemplum Episcopi Thessalonicensis. Par est enim existimare Hilarium, quem constat magnum virum fuisse, nihil inconsideratè egisse, & ista usurpassè in consequentiam licentiarum Zozimi, de quarum auctoritate putabat non dubitari inter Episcopos Gallicanos. Sanè in Concilio Regensi praesedit citra contradictionem, nullo Episcoporum litem adversus eum movente ob eam causam, tanquam constaret hanc sedis Arelatensis antistiti potestatem competere ut synodus praesideret intra Gallicanas provincias congregatis. Quinimò cum Concilium illud coactum esset ad castigandam temeritatem Armentarij, qui se Episcopum Ebreduni ordinari consenserat, inter vitia ordinationis apertis verbis refertur omissa Metropolitanì auctoritas, id est, Hilarij Arelatensis, tanquam absque eo non liceret ordinare Metropolitanos. Quo loco revocanda est memoria eorum quae supra dicta sunt, cum de Thessalonicensi Episcopo ageremus, id jus Episcopo illi fuisse ut non antè ordinari possent Metropolitanì provinciarum Illyricianarum quam relatio de persona & electione ejus qui electus esset ad Thessalonicensem missa fuisset à comprovincialibus Episcopis, irritamque futuram fuisse ordinationem quae praetermissa Thessalonicensis antistitis auctoritate celebrata fuisset. Quae regula tum maximè servanda erat cum discordia propter antistitis electionem exorta erat in Ecclesia, cum constitutum saepe esset ut graviores causae ad examen Thessalonicensis Episcopi deferrentur. Cum

autem tum Arelatensis Episcopus exurgeret in comparationem Thessalonicensis, sciretque se generalibus Zozimi mandatis instructum esse, qui ad notitiam ejus referri censuerat si quid negotiorum per Gallias emergeret, intelligens vir prudens magnis conatibus obsistere timiditatem, contra audacem animum difficiliora etiam negotia ut plurimum perducere ad felices exitus, tentandos putavit Gallicanos Episcopos, & si res succederet, bene esse.

III. Congregato igitur, uti diximus, Concilio Regensi, ut mansura etiam circa Metropolitanos auctoritas confirmaretur exegit, eamque ordinationem esse irritam pronuntiare quae citra auctoritatem Metropolitanì Arelatensis Episcopi celebrata foret. Quod ut facilius obtineret, primum huc flexit Episcopos ut ordinationem Armentarij nullam esse censerent, quia sacris Ecclesiae canonibus ac reverendis patrum constitutionibus omni parte neglectis, absque trium Episcoporum praesentia, absque comprovincialium litteris, sine Metropolitanì auctoritate, irritam ordinationis speciem à duobus temerè convenientibus praesumptam esse clarebat. Et favorabilis in speciem occasio erat. Nam & praecipitata ordinatio erat, & à duobus tantum Episcopis celebrata, comprovincialibus neque praesentibus neque consensus suos per literas praestantibus. Itaque hac pulcherrima occasione usus Hilarius, consensu Gallicanorum Episcoporum locum primi Metropolitanì obtinuit, absque quo non liceret Episcopos ordinare in provinciis Gallicanis. Sic enim intelligendum omnino puto canonem septimum Regensem, quo de Episcoporum ordinationibus cavetur in futurum. Excitati quippe hac occasione Episcopi, sibimetipsis contra hujusmodi scandala praecavendum censuerunt, & propterea ejusmodi temeritatem, nimirum propter ordinationem Armentarij, qui contra canones & citra Metropolitanì Arelatensis auctoritatem ordinatus in Ebredunensi Ecclesia fuerat, definiverunt uti cum aliqua Ecclesia Episcopum perdidisset, vicinae Ecclesiae Episcopus ad eam exequiarum tempore accederet, provideretque intra septimum diem uti legitima canonicaque electio fieret à Clericis Ecclesiae vacantis. Tum verò opperiri eum jubent, ut ego quidem arbitror, auctoritatem Metropolitanì Arelatensis. Quod credere me cogit praesentia Hilarij, qui dolorem suum graviter ob praetermissam auctoritatem suam ultus est adversus Armentarium in hoc Concilio Regensi ea sola de causa congregato. Vnde concludo canones istos, quoties de Metropolitanò loquuntur, Arelatensem intelligere. Decernunt ergo patres

M iij

Concil. Reg. in praesentia.

Concil. Reg. can. 6

Vide hinc de C. 1. cap. 1. 1. 1.

Vide hinc de C. 1. cap. 1. 1. 1.

Ibid. can. 7.

ut postquam cuncta quæ diximus providerit Episcopus ille qui defuncti exequias curavit, exin se Ecclesie referens, mandatum Metropolitanæ simul cum omnibus sanctis Episcopis offeratur, nec quisquam ad Ecclesiam quæ summum amiserit sacerdotem, nisi Metropolitanæ litteris invitatus, accedat. Quibus constitutis, quæ (ut inquit canon octavus) omnes communi consensu conservanda, neque, quod absit, sine offensa omnium ac Dei à quoquam transgredienda definiunt, Hilarius ante omnes subscripsit hoc modo: Ego Hilarius Episcopus, juxta id quod universis sanctis cœpiscopis meis, qui mecum subscripserunt, placuit, definita patrum sequutus, his definitionibus subscripsi.

IV. Defuncti explicatione canonum Concilij Regensis, ad Arausicanum veniamus, quod biennio post sub eodem Hilario celebratum est. Erat sanè Arausica una ex civitatibus quæ componebant provinciam Arelatensem. Vnde colligitur jus hinc synodo præsidendi competitivè Hilario, ea etiam de causa, quòd Concilium haberetur intra suam ipsius provinciam. Interfuerunt huic Concilio Eucherius Episcopus Lugdunensis & Ingenius Ebredunensis, qui longo intervallo subscribunt post Hilarium. Sed cum Episcopis illis ordinatione antiquior esset Hilarius, colligi hinc non potest illum tenuisse illic primum super eos locum vi auctoritatis suæ. Itaque illud unum contendo, ad synodum Arelatensem Episcopi occurrisse etiam Episcopos provinciæ Lugdunensis & Alpium maritimarum ac fortean aliarum provinciarum. Nescimus enim quarum Ecclesiarum Episcopi fuerint illi qui in Concilio illo Arausicano adfuisse leguntur in subscriptionibus. Præterea constat ex canone xxxi. multos Episcopos ad eam synodum non accessisse legitime, ut videtur, impeditos, qui consensus dederunt, plerosque etiam defuisse per contumaciam, qui castigantur in hoc canone, utrumque autem admonendorum ut ad sequentem futuram synodum veniant sollicitudo relinquatur Hilario, in quo auctoritatem quandam extraordinariam in Hilario agnovisse synodum Arausicanam constat. Reliquos qui defuerunt, inquit Episcopi, beatissimi fratris nostri Hilarii sollicitudini relinquimus datis ad ipsos horum exemplaribus commoneandos. Vnde colligi potest generalem fuisse synodum, quæ cura & auctoritate coacta fuerit Hilarii Episcopi Arelatenfis. Adde quòd canon xxxi. generalis est, non unius tantum provinciæ causa conditus, sed plurium, cum ita dicat: In nostris provinciis placuit de presumptoribus, ut scubi contigerit duos Episcopos Episcopum invitatum facere, auctoribus damnatis, unius eorum

Ecclesie ipse qui vim passus est substituitur, si tamen vita respondet.

V. Sequitur Concilium Vafense habitum intra provinciam Arelatensem: de quo nihil certi dicere possumus, destituti subsidio quod in hujuscemodi rebus adferre solent subscriptiones Episcoporum. Attamen ex primo canone colligi posse videtur generale illud fuisse, cum decretum generale sit, & ad omnes Gallicanas provincias ex æquo pertineat. Nam hæc sunt verba canonis: Placuit ergo, tractatu habito, Episcopos de Gallicanis provinciis venientes intra Gallias non discutendos, sed solum sufficere si nullus communionem alicujus interdixerit. Respicit enim canon ad Episcopos ex provincia sua ad aliam provinciam accedentes, quos, si è longinquo venirent, examinare oporteret, ut agnosci posset an verè Episcopi essent, vel impostores, quoad eos verò qui è vicinis provinciis venirent, cum sibi invicem noti sint, istam curam non esse necessariam. Quibus verbis puto intelligi vicinas tantum Arelatenfi urbi provincias, Septem nimirum, ac fortassis Lugdunensem, quæ in vicino erat, præsertim cum Arausicano Concilio interfuisse reperiatur Eucherius Episcopus Lugdunensis pro se & pro cœpiscopis suis, quorum adsensum se expectare profitetur in fine Concilij.

CAPVT XXXII.

Synopsis.

I. Disputatur de tempore quo celebratum est Concilium Arelatense secundum.

II. Generale illud fuisse, non verò provinciale, scripsit illustrissimus Archiepiscopus. Quod etiam probatur ex canone xxviii. ejusdem Concilij.

III. Possessionem suam pro convocatione Conciliorum generalium confirmari in synodo illa procedente Hilarius Episcopus Arelatenfis, exemplo ducto à synodo Nicæna, qua Patriarcharum auctoritatem firmaverat canonem. Explicatur canon ille Arelatenfis.

IV. Chelidonius Episcopus Vesontionensis deponitur ab Hilario, quia interruptam duxerat, & quia capitali aliquos sententia condemnaverat. Qui iudicio non acquiescens, Romam se contulit ad Leonem Papam.

V. Chelidonium secutus est Hilarius, prohibetur ne quid adversus decreta Concilij Gallicani tentaretur. Auctoritatem Conciliorum provincialium his verbis tuus est quibus iram Leonis in se accersit.

VI. Habita Roma synodo ob eam causam, adfuit Hilarius, contenditque retrahari non posse iudicia Conciliorum provincialium quæ concordibus Episcoporum suffragis decreta erant. Absolutus est Chelidonius in Romana synodo, non tamen ab Hilario suscipitur.

VII. In eodem Concilio Romano proposita est alia adversus Hilarium querela, quod Prolesio Episcopo infirmo & nescienti alium superposuisset Episcopum.

VIII. Arguitur deinde quòd militaris eum manu

per provinciis sequeretur, & quod ignotos in vitiis populis Episcopos daret. Fatale fuit illud aeo Leonis in Vi- carii apostolica sedis.

IX. Leo adversus Hilarium decernit uti suis unius- quisque limitibus ac terminis contentus esset, & ne quis privilegium sibi debitum transferre in alium presu- meret.

X. Deinde Hilario adimit potestatem congregandi Concilia generalia, illum preterea privans auctoritate metropolitana in provincia Viennensi.

XI. Tribuit Leoncio Episcopo Forajulienfi auctori- tatem convocandi Concilia generalia. Sed tamen multo- sale constitutionem illam condidit, ut Gallicanorum Episcoporum consensum eliceret.

I. AMPLIFICANDE auctoritatis suae studiosus Hilarius Episcopus Arelaten- sis, ambitionem suam canone ecclesiasti- co firmari procuravit in Concilio Arelaten- si secundo, quod generale erat ex provinciis Gallicanis circum Arelatem positis. Sed ante quam de re ipsa agamus, necessarium vi- detur constituere tempus istius synodi, cum exploratum habemus, ut Sirmondus ait, de Concilio istius tempore nihil sit. Recte censuit idem vir eruditissimus posterius illud fuisse Arausicano & Valensi, quorum ex canonibus Concilij hujus canones pro parte contexti sunt. Sed in hoc, ut mihi quidem videtur, humani aliquid passus est, quod habitum putavit sub Ravennio Arelatenfi Episcopo, qui successit Hilario. Nam cum constet temeritatem Hilarij, qui magnas synodos propria auctori- tate congregabat intra Gallias, a sancto Leone repressam esse epistola scripta anno quadringentesimo quadregesimo quinto, locus non est dubitandi quin synodus illa habita fuerit ab Hilario, adversus quem Leo incanduit ob hanc ipsam causam. Neque verò ego id dico, sed illustrissimus Archiepiscopus, qui adnotat synodum illam esse constituendam inter annum CDXLII. & CDXLV. quo scripta est epistola Leonis adversus Hila- rium.

II. Constituto itaque tempore istius sy- nodi, inquirendum deinde est utrum fuerit generalis, an verò provincialis tantum. Illu- strissimus Archiepiscopus ostendit in libro sexto istius operis fuisse generalem, ob eam videlicet causam, quod in ea adfuerint Epif- copi & Metropolitanis diversarum provin- ciarum, de quibus componendis agitur in variis canonibus istius Concilij. Cui observa- tioni potest addi, ex canone XVIIII. (quem mox referemus) videri datam Leoni occa- sionem invehendi in Hilarium, quem vide- bat efferentem se paulò nimis supra collegas suos, ad exarchicam auctoritatem tende- re magnis passibus, cum palam & apertè se gereret ut Primas Episcoporum Gallica- norum.

III. Hilarius enim, postquam repetitis actibus possessionem suam pro congregandis Conciliis stabiliverat, respiciens fortassis ad canonem sextum Nicanum, quod Patriar- charum auctoritatem consuetudine & longo annorum usu firmatam aeterna lege solida- tam esse voluit, ne quid deinceps dubietatis ex hoc capite oriri posset inter Episcopos, ad hæc inquam fortasse respiciens Hilarius, sibi consensu decretòque Episcoporum confir- mari in Concilio illo Arelatenfi procuravit auctoritatem in cujus possessione erat. De- cretum itaque est ut quoties Arelatenfis Episcopus synodum generalem congregaret, ad eam singuli Episcopi ab eo evocati tene- rentur accedere, nisi infirmitate impedi- rentur; & si quis adesse negligeret, aut abse- deret ante finem Concilij, is alienus à com- munionem esset, nec ei quisquam communi- caret donec in sequenti synodo fuisset abso- lutus. Hæc sunt verba synodi: *Ad Arelatenfis Episcopi arbitrium synodus congreganda: ad quam urbem ex omnibus mundi partibus, præci- pue Gallicanis, sub sancti Marini tempore legi- mus celebratum fuisse Concilium atque conven- tum. Si quis communitus infirmitatis causa defue- rit, personam vice sua dirigat. Si quis autem adesse neglexerit, aut cætum fratrum antequam Concilium dissolvatur crediderit deserendum, alie- natum se à fratrum communionem cognoscat, nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.* Adnotat porro heic illustrissimus Archiepiscopus callidum esse canonis istius consilium, qui ita conceptus est, ut dicere prima fronte videatur Concilium Arelaten- se primum fuisse congregatum auctoritate Marini Episcopi Arelatenfis; cum tamen certum sit convocatum fuisse ab Imperatore Constantino. Sed quærebatur ab Hilario exemplum vetus adeptæ potestatis, seu verum illud, seu falsum, modò veri speciem haberet. Nam ut in aetatis auctoritatem senectus habet, quemadmodum observatum est à Tullio, sic in exemplis antiquitas. Et ubi vetustatis auctoritas quæritur, grandio- ribus decet exemplis uti, quò facilius homi- nes persuadeantur.

IV. Haud ita multò post incidit occasio gravis, quæ ingentium motuum causa fuit. Nam Hilarius, postquam primatus ejus per Gallias sine controversia esse visus est, pro- vincias visitans jure metropolitico, cum ac- cessisset ad sanctum Germanum Autissiodo- rensem Episcopum, inaudivissentque Ve- fontionenses illum in vicinia esse, *flammata*, ut ait auctor vitæ Hilarij, *ad utrumque nobi- lium & mediocrium studia convolarunt, adstruen- tes Chelidonium (Vesfontionensis Episcopus is erat) internuptam suo adhibuisse consortio, &*

Concil. 1. Arelat. cap. 18. 19.

Vid. lib. 4. p. 7. 2.

Vid. lib. 6. cap. 7. 1.

Vita Hilarij edita in Chronol. San- dor. insulae Leni; pag. 113.

seculari administratione perfunctum capitali aliquos condemnasse sententia. Manifestum erat Chelidonium non posse esse Episcopum, si ista vera erant. Itaque Hilarius coacta promunere suo synodo, cum accusatio testimoniis confirmata fuisset, Chelidonium monuit ut sententiam in se ipse diceret, neve expectare vellet episcopale iudicium; nolentem vero obsequi canonum dispositioni dejecit a sede episcopali, ut docent sanctus Leo & vetus codex M. S. monasterij Iurenensis à Chiffletio laudatus. Chelidonium verò, qui fortassis sciebat suspectam Leoni esse effusam illam Hilarij potentiam, Romam se contulit, ibique se injusto iudicio dejectum esse conquestus est apud Summum Pontificem.

V. Sciens ista Hilarius, Chelidonium secutus est, non ambitioso comitatu septus, nullis impedimentis, non rheda non equo vectus; sed ingressus iter pedibus, in equum omnino non ascendit; ut vel hinc colligi posset nihil intra Gallias ab eo præsumptum esse amore gloriae, sed studio tantum tuendae dignitatis Ecclesiae Arelatenensis. Romae positus, primum Apostolorum ac Martyrum memorias invisit, deinde Leonem, cum reverentia impendens obsequium, & cum humilitate deposcens ut Ecclesiarum statum more solito ordinaret, adstruens aliquos apud Gallias publicam merito excepisse sententiam & in Vrbe sacris altaribus increpasse. Venisse se, non tanquam accusatorem, nec ut causam diceret, sed ut iudicium sub praesentia sua factum familiari apud Leonem suggestionem sive sermone doceret legitimum fuisse, ne qua fraus ei subriperet. se ad officia non ad causam venisse; protestandi ordine, non accusandi, quae sunt acta suggerere. Addidit verba quae haud dubie Leoni visa sunt plena contumaciae, nimirum non toleraturum se ut sententia adversus Chelidonium lata retractaretur. Nam his verbis aperte ostendere videbatur non passurum se causas concordibus Episcoporum suffragiis definitas in provinciis Gallicanis rursus iudicari apud apostolicam sedem, & si Chelidonium absolveretur à Synodo Romana post dejectionem suam, non tamen habiturum se illum pro Episcopo, neque communionem ei suam impertiturum. Vnde illa Leonis querela, Hilarium Ecclesiarum statum & concordiam Sacerdotum novis praesumptionibus turbavisse, & sic Gallicanos Episcopos suae cupiisse subdere potestati ut se beato Petro Apostolo non pateretur esse subiectum, cuius reverentiam verbis arrogantioribus minuerat. Nam haec sunt ipsa Leonis verba, digna profecto quae referantur, cum ex his colligi possit quantus fuerit in hac causa Leonis dolor. *Sed hunc tramitem semper inter ma-*

jores nostros & bene tentum & salubriter constitutum Hilarius Ecclesiarum statum & concordiam Sacerdotum novis praesumptionibus turbavisse excessit, ita suae vos cupiens subdere potestati ut se beato Apostolo Petro non patiatur esse subiectum, ordinationes sibi omnium per Gallias Ecclesiarum vindicans, & debitam Metropolitanis sacerdotibus in suum jus transferens dignitatem, ipsius quoque beatissimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo.

VI. Congregata synodo ob eam causam, ad eamque vocatus Hilarius, adfuit quidem, sed ea mente, quemadmodum colligitur ex epistola Leonis, ut non fineret iudicium suum retractari, multa haud dubie prolocutus de suprema auctoritate Conciliorum provincialium, quae retractari nullo modo possent si nihil dubietatis aut controversiae emerisset inter Episcopos iudices, adeoque Chelidonij causam, quae concordiae Gallicanorum Episcoporum decreto iudicata fuerat, in Romana synodo retractari non posse. Hic est enim, ut ego arbitror, sensus verborum Leonis, dum ait Hilarium, cum nihil rationabile haberet quod in Concilio Sacerdotum responderet posset, in ea verba erupisse quae nullus laicorum dicere, nullus Sacerdotum posset audire. Hic est tumor mentis quem Pontifex Hilario objicit. Absolutus itaque est in Romana synodo Chelidonium, non tamen ab Hilario susceptus, qui ejus communioni conjungi nullatenus adquevit, ut docet ejus vitae auctor.

VII. In eodem Concilio Romano nova adversus Hilarium proposita querela est, quod Projecto videlicet Episcopo infirmo & nescienti alium superposuisset Episcopum, invitis civibus, idque in aliena provincia. Acceperat Leo literas à Projecto, quibus dolorem suum testabatur, itemque epistolam civium, ipsius Projecti & numerosa singulorum subscriptione firmatam, invidiosissimis contra Hilarium querimoniis plenam, quod Projecto Episcopo suo egrotare liberum non fuisset, ejusque sacerdotium in aliam praefer suam notitiam esse translatum, & tanquam in vacuum possessionem ab Hilario pervasore heredem viventis inductum.

VIII. Tertia adversus Hilarium proposita querela est, quod videlicet militaris eum manus per provincias sequeretur, illum vero armati praesidij praesumptione suffultum invadere per tumultum Ecclesias quae propriis amiserint Sacerdotes, ac sic officij publici ministerio ignotos invitis populis Episcopos dari. Testatur istud Leo in eadem epistola, & legitur etiam in Novella constitutione Valentiniani III. lata pro confirmando isto Leonis adversus Hilarium iudicio. Sic enim loquitur

loquitur Valentinianus: *Hilarius enim, qui Episcopus Arelatensis vocatur, Ecclesie Romanae urbis inconsulto Pontifice indebitas sibi ordinationes Episcoporum sola temeritate usurpans invasit. Nam alios incompetenter removit, indecenter alios invidit & repugnantibus civibus ordinavit. Qui quidem quoniam non facile ab his qui non elegerant recipiebantur, manum sibi contraherebat armatam, & claustra murorum in hostilem morem vel obsidione cingebat, vel aggressionem referabat, & ad sedem quietis pacem predicaturus per bella ducebat.* Fatale fuit illud aeo Leonis in Vicariis apostolicae sedis, ut publicorum officiorum ministerio uterentur ad asserendam auctoritatem suam. Nam supra vidimus eadem tempestate qua haec Hilario objiciebantur, Anastasium Thessalonicensem sibi exhiberi per publicam potestatem fecisse Atticum veteris Epiri Metropolitanum, eò quòd Thessalonicam fecundum morem non accessisset in initiis suae ordinationis. Quanquam puto Leonem, qui exacerbato adversus Hilarium animo erat, magnificis ista verbis elocutum esse, ut invidiam ei pararet apud Episcopos Gallicanos, rarus ea ratione imminutum iri nimiam istius potentiam, quae Romano nomini insultabat. Durum enim Leoni erat ista tentari ab homine qui auctoritatis suae initia Romanae sedis deberet, quae causarum cognitionem intra Gallias commiserat Episcopo Arelatensis Ecclesiae. unde illi initium magnitudinis & invadendi in auctoritatem exarchicam argumentum in speciem probabile. Nam ista omnia usurpata ab Hilario esse censet illustrissimus Archiepiscopus in consequentiam vicariae potestatis quam Zoimus delegaverat Arelatensibus Episcopis, vi cujus illis auctoritas quaedam cogendarum in Galliis synodorum competere videbatur.

IX. Gallicanarum Ecclesiarum administrationem revocare in ordinem cupiens Summus Pontifex, simul castigaturus Hilarium, decrevit uti suis unusquisque limitibus ac terminis contentus esset, & ne quis privilegium sibi debitum transferre in alium praesumeret. Quod decretum est adversus Metropolitanos, qui non invitati consenserant iura ordinationum per provincias Gallicanas in Episcopum Arelatensem esse translata. Quapropter ne deinceps Metropolitani hunc honorem Hilario haberent, gravem refractariis poenam intentat his verbis: *Quod si quis negligens apostolicas sanctiones, plus gratiae tribuens personali, sui honoris desertor esse voluerit, privilegium suum in alium transferre se posse credens, non is cui cesserit, sed is qui intra provinciam antiquitate episcopali ceteros praevenit, sacerdotes ordinandi sibi vindicet potestatem.* Haec ita prudentissime sanciebat Leo, ut

Tom. II.

metum incurreret ei qui Metropolitanum Arelatensem agere consentiret ordinationes in sua provincia, cum decerneret ut is inhonoratus & inglorius esset inter suos comprovinciales, & se ipso factus videretur inferior, cum videret consecrationum jus sibi debitum ad Episcopum minoris civitatis esse translatum. Nihil enim facilius aut potentius cohibet homines quam metus ignominiae aut dedecoris.

X. Attamen non putavit satis hoc remedio provisum adversus potentiam Hilarii. Nam postquam eum redarguerat quòd in aliena provincia ordinationes celebrare praesumeret, id usurpans quod nullus decessorum ejus ante Patroclum habuit, cum & ipsum quod Patroclus a sede apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliore sublatum, transit ad summam rerum, ad celebrationem nimirum Conciliorum generalium Galliae, quorum congregandorum potestatem adimit Hilario, illum praeterea privans auctoritate metropolitana in provincia Viennensi, tantum illi servato civitatis suae sacerdotio. Haec sunt verba legis: *Suis unaquaque provincia sit contenta Conciliis, nec ultra Hilarius audeat conventus indicere synodales, & sacerdotum Domini iudicia se interfutando turbare: qui non tantum noverit se ab alieno jure depulsum, sed etiam Viennensis provinciae, quam male usurpaverat, potestate privatum.*

XI. Quia verò videbat fueros magnis Conciliis Gallicanos Episcopos, facile conventuros ad evocationem Hilarii, si nulla alia auctoritas esset intra Gallias quae synodos hujuscemodi congregare possent, partem hanc potestatis Hilarii transfert in Leontium Episcopum Foro-Juliensem, qui vetustate ordinationis reliquis partium illarum Episcopis anteibat. Ista tamen minimè sui securus constituit, metuens ne Episcopi illi nolent excutere imperium Hilarii, ut Leontij iussa spectarent. Itaque ei potestatem faciens congregandi Concilia ex diversis provinciis, primò non hoc illi tribuit ut istiusmodi Concilia congregare possit pro suae voluntatis arbitrio, sed cum Episcopi ita putaverint esse faciendum. Deinde non jubet pro imperio uti Concilia celebrari non possint praeter consensum Leontij, sed Episcopos orat uti hunc ei honorem habere velint. Unde colligi potest indignasse Leonem consensu Episcoporum ut rarus esset honor quem ipse tribuebat Leontio. Et quoniam, inquit, honoranda est semper antiquitas, fratrem & coepiscopum nostrum Leontium probabilem sacerdotem hac, si vobis placet, dignitate volumus decorari, ut praeter ejus consensum alterius pro-

N

vincie non indicatur à vestra sanctitate Concilium, & à vobis omnibus, quemadmodum vetustas ejus & probitas exigit, honoretur, Metropolitanis privilegij sui dignitate servata. Equum est enim, nec ulli de fratribus fieri videtur injuria, si his qui sacerdotij vetustate procedunt, pro asasis suæ merito in suis provinciis à sacerdotibus ceteris deferatur.

CAPVT XXXIII.

Synopsis.

I. Nunc investigandum est utrum Leonis conatus adversus Hilarium illi cesserit feliciter. Episcopi Gallicani putabant Leonem totam hanc camarinam movere ut ordinationes Episcoporum Gallia in se traheret. Quod nostri omnino nolebant.

II. Probabile est tentamenta Leonis non obfuisse dignitati Episcoporum Arelatensium. Nam deinceps Episcopi vicinarum provinciarum Arelatem convenerunt in variis occasionibus. Et Ravennius, Hilarij successor, principem ubique locum tenuit inter Episcopos Gallicanos.

III. Concilium Arelate celebratur in causa insulae Lirinensis, cui ad evocationem Hilarij interfuerunt Episcopi ex diversis provinciis.

IV. Variè scripsit Ravennius ad Episcopos, aliter ad eos scribens qui monachi non fuerant, aliter ad eos qui ex Lirinensi insula assumpti erant. Præcipue verò adesse optavit Rusticum Episcopum Narbonensem.

V. Initur narratio de vita & rebus gestis Rustici, ut etiam captata occasione illustretur memoria magni viri. Monachus fuit in monasterio Lirinensi, tum Presbyter Ecclesie Massiliensis, demum Episcopus Narbonensis. Ad eum sanctus Leo scripsit epistolam decretalem.

VI. Deteguntur initia episcopatus ejus auctoritate inscriptionis Narbonensis, qua explicatur.

VII. Ecclesiam Narbonensem rursus edificavit, eam suis tum piorum virorum sumptibus. Limen novæ illius Ecclesie conlocatum est anno 448.

VIII. Rusticus factus est Episcopus Narbonensis anno 430. die nona Octobris.

IX. Misera scriptoris annalium Massiliensium conjectura, qui ex hac inscriptione collegit Rusticum fuisse Episcopum Massiliensem.

I. **S**UPERIORI capite epistolam à Leone adversus Hilarium scriptam per partes explicuimus, in qua agnoscere potuit eruditus lector paulò commotiorem adversus Hilarium fuisse Leonem, & nihil intentatum reliquisse quo posset illum à summæ dignitatis loco deturbare. Videamus nunc an hic conatus illi cesserit feliciter, si priùs unum adhuc ejusdem epistolæ membrum, quod de industria reservavimus huic capiti, retulerimus, ex quo patebit Gallicanorum Episcoporum animos non adeo abalienatos ab Hilario fuisse quàm Summus Pontifex optabat. Intelligere enim possumus ex hoc loco persuasos fuisse Episcopos Leonem in se trahere voluisse ordinationes Episcopo-

rum per Gallias, & ob hoc ipsum totam eam camarinam movere, ut postquam jura ordinationum Hilario adempta fuissent, ad augendam Romani Pontificis auctoritatem accederent. Quod omnino nolebant Episcopi Gallicani, qui malebant id jus ad Arelatensem Episcopum pertinere, unum videlicet ex coepiscopis suis, quàm ad Romanum. Videns ista Leo, persuasionem illam ex animis Gallicanorum Episcoporum delendam esse putavit. Itaque sic ad eos scripsit: *Non enim nobis ordinationes vestrarum provinciarum defendimus, quod potest forsitan ad depravandos vestre sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri; sed vobis per nostram sollicitudinem vindicamus ne quid ulterius liceat novitati, nec presumptori locus ultra jam pateat privilegia vestra cassandi. Nostræ enim gratulationi hoc solum crescere proficemur, si & apostolicæ sedis diligentia apud vos illibata servetur, & per sacerdotalis disciplinæ concordiam honori vestro perire quod summum est improbis usurpationibus non sinamus.*

II. Verùm, ut liberè eloquar quod sentio, non puto Leonem ista pervicisse adversus Episcopum Arelatensem, quamvis decreta sua firmari procurasset auctoritate Imperatoris Valentiniani. Manebat adhuc, ut mihi videtur in Gallorum pectoribus inclinatio in Ecclesiam Arelatensem, & merus Romanæ potestatis, tamen Leo religiosissimis verbis eam suspicionem ex animis eorum eximere tentasset. Non invenio sanè quicquam ab Hilario tentatum aut factum post ea tempora. Sed hinc colligo salvam Ecclesie ejus fuisse suam auctoritatem, quod eo mortuo, Episcopi, non solum provincie Viennensis, sed etiam vicinarum, ad ordinationem Ravennij convenerunt, quem haud dubiè spectabant velut Metropolitanum Galliarum. Alioqui enim non convenissent. Deinde video ad evocationem Ravennij convenisse Episcopos diversarum provinciarum, tamenetsi Leo, insuperhabita postulatione Gallicanorum Episcoporum, neque Ravennio, viro sibi acceptissimo, confirmare voluerit jura ordinationum per provincias Gallicanas, neque ei committere vices apostolicæ sedis, quas ratione Ecclesie suæ gesserant prædecessores ejus, ut docent iidem Episcopi in epistola ad Leonem. Nam in Concilio Arelatensi habito in causa insulae Lirinensis anno C D L V. interfuerunt sub Ravennio X I I. Episcopi diversarum provinciarum. Non loquor de epistola synodica Episcoporum Gallie ad Leonem, cui cum Ravennio subscripserunt X L I I I. Episcopi. Nam reponi potest congregatos eos fuisse auctoritate Leonis, qui eam curam Ravennio junxerat ut epistola ejus ad Flavianum CP.

universis fratribus innotesceret per sollicitudinem Ravennij. Denique principem locum inter Episcopos Gallicanos obtinuisse Ravennium hinc colligi posse mihi videtur, quod & in epistola illa synodica & in responsione Leonis, tum etiam in actis Concilij apud Arelatem habiti in causa insulae Lirinensis, Ravennius primo ubique loco nominatur ante Rusticum Narbonensem & Ingenium Ebredunensem, tamen isti ordinatione multo antiquiores essent. Unde patet, ut hoc quoque dicamus, corrigendam esse inscriptionem alterius epistolae ejusdem Leonis ad Ravennium, Rusticum, & Venerium, quae perturbato ordine hodie legitur, cum Rusticus ante Ravennium nominetur hoc modo: *Dilectissimis fratribus, Rustico, Ravennio, Venerio, & ceteris Episcopis per Gallias constitutis.* Nisi si Leo ita egit de industria, ut ostenderet nihil privilegij super ceteros Episcopos habere Ravennium.

III. Praetermissis ceteris probationibus, in solo Concilio Arelatensi explicando immorabimur; ex quo constare poterit non dubitasse Ravennium quem Episcopos Arelatem ad Concilium evocare posset, tamen de causa ageretur monasterij extra provinciam Viennensem positi. Exorta enim erat gravis & ingens controversia inter Theodorum Episcopum Forojulensem in secunda Narbonensi & Faustum Abbatem Lirinensem de monachis laicis, deberetne eorum curam gerere Episcopus, an verò ad Abbatem solum ea cura pertineret absque ulla interventione auctoritatis Episcopi, & an liceret Episcopo quosdam ex eis promovere ad clericatum invito Abbate. Repugnabat haud dubie Faustus, quem propterea Theodorus ex insula abduci & sibi exhiberi iussit. Erat maxima per regiones illas monasterij Lirinensis & Abbatis fama. Itaque controversia illa provinciales varia in studia diduxit, & grande, ut cum Ravennio loquamur, scandalum genuit, quod atrocitate sui multos involvit. Quid heic fecit Ravennius Arelatensis? Pro jure loci sui & secundum receptam consuetudinem epistolam generalem scripsit ad Episcopos provinciarum finitimarum, uti ad hoc remediandum scandalum Arelatem accederent ante diem III. Kalendas Januariarum, qui dies audientiae constitutus erat. Convenerunt ergo duodecim Episcopi, & inter hos, Rusticus Narbonensis, & Ingenius Ebredunensis Alpium maritimarum Metropolitanus. Hujus auctoritate Concilij sopitum est illud dissidium; ut patet ex Actis synodi, quae à Sirmondo & Dacherio edita sunt.

IV. Ravennius porrò, cum epistolam

Tom. II.

generalem ad Episcopos scriberet, in fine exemplaris quod ad Episcopos qui ex insula Lirinensi assumpti erant (ex enim legendum puto pro in) misit, haec addidit: *Beatitudinem vero vestram praecipue adesse convenit, quos insula ipsa velut sinu quodam generitricis fovens, ad eam gratiam quae nunc in vobis est Domino instigante produxit.* In exemplari verò quod ad Rusticum Narbonensem missum est, praeter communem Episcopis ex Lirinensi monasterio assumptis admonitionem, istam peculiarem pro Rustico addidit Ravennius: *Ac praecipue beatitudo vestra ut ad si primum deprecamur, quia gravior infirmitas necessario medicos peritissimos inquirat.* Erat enim Rusticus vir doctissimus, ac negotiorum haud dubie monasticorum peritissimus. Monachus quippe fuerat in primo adolescentiae flore, ut docet Hieronymus in epistola ad eum in initis susceptae ab eo vitae monasticae scripta circa tempora Innocentij Papae primi. *Haec dicimus, ut prima te, fili Rustice, fronte doceamus magna capisse, excelsa sectari, & adolescentiae immo pueritatis incentiva calcantem, perfectae quidem aetatis gradum scandere, sed lubricum iter esse per quod ingrederis.* Cogitasse autem fortassis jam tum Rusticum de clericatu colligi videtur ex eadem Hieronymi epistola, in qua sic legitur: *Haec dico, ut etiamsi clericatus te titillat desiderium, discas quod possis docere, & rationabilem hostiam offeras Christo, ne miles ante quam tyro, ne prius magister sis quam discipulus.* Et infra: *Ita ergo age & vive in monasterio ut Clericus esse merearis.* Et mox: *Cum ad perfectam aetatem veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus vel Pontifex civitatis in clerum allegerit, agito quae Clerici sunt.*

V. Occasio postulat ut quoniam initia Rustici attigimus, etiam ceteras vitae ejus partes aggrediamur, utpote magni viri, & qui, nisi primas, saltem secundas partes obtinebat inter Episcopos Gallicanos. Iam docuimus Hieronymi testimonio eum fuisse monachum. Olim autem, cum videremus eum in monasterio socium fuisse Venerij, qui dein fuit Episcopus Massiliensis, existimabamus monachum fuisse in monasterio Massiliensi. Sed nunc omnino persuasum habeo Lirinensis insulae secretis semet abdidisse. E monasterio deinde ad Ecclesiam evocatus, haud dubie à Venerio Massiliensi Episcopo, Ecclesiae Massiliensis Presbyter factus est. Deinde ex secundis subfellis episcopalem sedem conscendit anno CDXXX. ut mox ostendam. Post aliquamultos ab ordinatione sua annos cogitavit de restauranda Ecclesia Narbonensi, quae vi ignis consumpta fuerat, quod peractum fuit anno XI. episcopatus ejus. Quo fortassis exemplo Gregorius Tu-

N ij

T. 1. Concilior.
Coll. pag. 52.

Concilium Arelat.
III. To. 1. Concil.
Coll. pag. 110.
176. v. 1. Epistole.
11. Decretorum
16. 11.

ronorum Episcopus civitatis suæ Ecclesiam ab incendio dissolutam diruptamque, reedificatam in altiori ampliori que fastigio, septimodecimo ordinationis suæ anno dedicavit, ut ipsemet testatur in lib. x. hist. Francor. cap. xxxi. Anno CDLII. Leo Papa ad Rusticum scripsit celebrem illam epistolam, quæ in omnium manibus versatur, missam per Hermetem Archidiaconum, cujus mentio extat in sequenti inscriptione, qui deinde Narbonensis Episcopus fuit post Rusticum.

VI. Superest ut fidem nostram liberemus, & ut ostendamus initia sedis Rustici incidere in annum quadringentesimum trigesimalium. Hujus rei illustre testimonium extat in veteri Inscriptione Narbonensi, quam, licet ab aliis edita jam fuisset, nos tamen ex ipso lapide antiquo dedimus emendatiorem in Notis ad Salvianum, & nunc heic rursum edendam esse censuimus. Res enim tanti momenti est ut vel alieno loco illustrari debeat, cum ejus ope, quod est rarissimum in ea antiquitate, nullo negotio demonstratur, non solum annus, sed etiam dies, quo Rusticus ordinatus est Episcopus Narbonensis. Eam itaque Inscriptionem heic tibi proponimus, lector; nostramque interpretationem ea de causa addimus, quod nondum à quoquam intellecta sit hæc Inscriptio.

Explicatio Inscriptionis.

Deo & Christo miserante, limen hoc conlocatum est anno quarto Consule Valentiniano Augusto sextum, III. Kal. Decembris, XVIII. anno episcopatus Rustici.

Rusticus Episcopus, Episcopi Bonosi filius, Episcopi Aratoris de sorore nepus, Episcopi Veneri socius in monasterio, Compresbyter Ecclesie Massiliensis, anno xv. episcopatus sui, die anni quinta, III. Idus Octobris, cum Vrso Presbytero, Hermete Diacono, & eorum sequentibus, cepit deponere parietem Ecclesie dudum exusta. Trigesima septima die quad. in fundamento poni cepit. Anno secundo, VII. Idus Octobris, absidem poni fecit Montanus Subdiaconus. Marcellus Galliarum Praefectus, Dei cultor, prece exegit Episcopum hoc onus suscipere, impendia necessaria repromittens, que per biennium administrationis suæ præbuit artificibus, mercedem solidorum sexcentorum, ad operas & cetera solidos mille quingentos.

Hinc oblationes sancti Episcopi Veneri solidos C Episcopi Dynamii L Orestis CC Agræci mille & Deconia saluti

✠ DO. ET. XPO. MISERANTE. LIM. HOC. C. L. E. T. E. ANNO. IIII. QS. VALENTINIANO. AVG. VI. IIIKL. D. XVIII. ANNO. EPVS. RVSTI.

RUSTICVS. EPVS. EPI. BONOSI FILIVS
 EPI. ARATORIS. DE. SORORE NEPVS
 EPI. VENERISOCI. IN MONASTRIO
 CONPRE. ECCLIE. MASSILIENSIS.
 ANNO. XV. EPTVS. SVL. D. ANN. V. III. ID OCTE
 C. VRSOPRE. HERMETE. DIACO. ET EOR. SEQ. TIB

✠ COEPI. DEPON. PARIET. ECCLIE. DVDE. EXVSTAE
 XXXVII. D. QVAD. IN FVNDAM. PONI. COEPI.
 ANNO. II. VII. ID. OCTE. ABSID. P. MONTANVS. SVBD.
 MARCELLVS. GALL. PREF. VI. CVLTOR. PRECE
 EXECIT. EPI. HOC. ONVS. SVSCIP. INPENDIA
 NECESSAR. REPROMITTENS. QVAE PER

BIENN. ADMINIST
 SVAE. PREB. ARTIEL. B
 MERCED. SOL. CC
 ADOPER. ECETER. SOL. T. O
 HINC. OBLAT. SCL
 EPI. VENER. SOL. C.
 EPI. DYNAMI. L.
 ORESTI. CC.
 AGRÆCI. MILLE.
 ET. DECONIA.
 SALVTI. I.

VII. Ex hac explicatione patet hoc Narbonensis Ecclesie recenter à Rustico constructæ limen conlocatum esse anno quarto Consule Valentiniano Augusto sextum, ut in fronte inscriptionis legitur, hoc est, anno quadringentesimo quadragésimo octavo. Anno quippe CDXLV. Valentinianus III. iniiit sextum consulatum. Itaque annus ille fuit primus sexti consulatus Valentiniani. Annos namque ab ultimo consulatu primum, secundum, tertium, &c. numerabant, quousque rursus capesserent consulatum, ut patet ex antiquis Inscriptionibus. Cum ergo inter sextum consulatum Valentiniani, qui in annum CDXLV. incidit, usque ad septimum ejusdem consulatum, quem anno CDL. notatum reperimus, intercitant quinque anni integri, annusque CDXLVII. quartum omnino locum inter illos obtineat, necessarium cogimur existimare limen hoc conlocatum fuisse anno eodem quadringentesimo quadragésimo octavo.

VIII. Calculus ille chronologicus in primis necessarius erat, ut deinde facilius invenire possemus annum & diem quo Rusticus factus est Episcopus Narbonensis. Nam si anno quarto sexti consulatus Valentiniani agebatur annus decimus nonus episcopatus Rustici, consequens est ut affirmemus initia sedis ejus incidere in annum CDXXX. à quo usque ad annum CDXLVII. numerantur omnino anni decem & novem. Atque id quidem satis manifestum est. Diem verò ordinationis ejus, in quo tota difficultas versatur, eruiamus è difficiliiori loco totius Inscriptionis, nimirum è linea illa singulari D in linea quinta primæ columnæ, ubi scriptum est: ANNO. XV. EPTVS. SVI. D. ANN. V. III. ID. OCTB. Linea illa multorum ingenia torsit divinare conantium. Tandem nos ejus sensum assecuti sumus ex Inscriptione ejusdem ævi quæ Narbone legitur in prægrandi fragmento columnæ rotundæ in Ecclesia sanctæ Mariæ majoris, sub altari sancti Petri, in qua sic scriptum est:

ANNO. XVII. EPISCPT. RVSTICI ANNI. DIE. CC. LXVI. KL. IVLII.

Si parva hæc inscriptio componatur cum superiore, nullo negotio divinabimus quid per literam illam singularem D & sequentes literas intellexerit sculptor. Etenim si Kalendis Iuliis agebatur dies ducentésimus sexagesimus sextus anni decimi septimi episcopatus Rustici, dubitari non potest quin dies ordinationis ejus incidat in diem VII. Idus Octobris, à qua die usque ad Kalendas Iulias, ipsius Kalendis annumeratis, inveniuntur

omnino CCLXVI. dies integri. Idem sensus est superioris Inscriptionis, cujus quintam lineam sic reddimus: Anno xv. episcopatus sui, die anni quinta, tertio Idus Octobris. Dies enim quinta decimiquinti anni episcopatus Rustici, si initium ipsius ponatur die nona Octobris, incidit omnino in diem tertiam ante Idus Octobris.

IX. Admiror verò scriptorem Annalium Massiliensium: qui cum Rusticum hunc Episcopum Massiliensem fuisse sibi persuasisset, atque adeo diversum eum esse à Narbonensi, id demum probare se putavit auctoritate hujus nostræ Inscriptionis. Ceterum ex iis quæ dicta huc usque de illo sunt facile colligi potest errare eos qui scribunt illum ad cathedram Narbonensem evectum esse anno quadringentesimo vigésimo septimo.

CAPVT XXXIV.

Synopsis.

I. Hilarus Papa, qui Leoni successit, literas de ordinatione sua misit ad Leontium Episcopum Arelatensem, in quibus agnoscebat auctoritatem primi Metropolitanæ Galliarum in Leontio. Eodem tempore Leontius Hilarum putavit instruendum ac monendum uti custodiret canones. Quod ille pollicitus est.

II. Aliis literis Leontius Hilaro gratulatus est pontificatum, similique postulavit confirmationem privilegiorum Ecclesie Arelatensis. Ex verbis ejus colligitur privilegia quæ tribuebantur Episcopo, intelligi debere data esse Ecclesie.

III. Primi Galliarum Metropolitanæ dignitatem in Leontio agnovit idem Hilarus in causa Hermetis Episcopi Biterrensis, qui transferat ad Narbonensem Monarchie nomen in rebus ecclesiasticis non est semper invidiosum.

IV. Hermes fuerat Archidiaconus Rustici Episcopi Narbonensis, & ab eo ordinatus Episcopus Biterrensis. Non susceptus verò à Biterrensis, ad Narbonensem Ecclesiam tum Rustici morte vacuum transit. Hanc translationem aliqui turbare conantur, missa legatione ad Hilarum Papam. Is verò Leontium redarguit quod eam translationem non impedivisset. Tum Hermes adimit jus ordinationum Episcoporum prima Narbonensis.

V. Intra quatuor & quadraginta annos variè se gesserunt Romani Pontifices in eadem facti specie. Quod ostenditur per comparationem cause Hermetis cum causa Perigenis Episcopi Corinthiensis.

VI. Quandam veteris translationes, quandam verò permisse. Hilarus Hermetem non removit ab Ecclesia Narbonensi, sed adimit illi potestatem ordinandi Episcopos sue provincie. Continuat comparatio inter Hermetem & Perigenem.

VII. Hilarus Leontio facultatem tribuit congregandi Concilia generalia, prudentissimo consilio, quod id mallet videri usurpatum per delegationem sedis apostolicæ quàm propria auctoritate Leontii.

VIII. His synodis Hilarus reliquit integram cau-

farum iudicium, sicutamen ut maiores causa ad apostolicam sedem referenda essent. Quod statutum est ad exemplum auctoritatis Episcopi Thessalonicensis.

IX. De formatis literis Episcopo peregrino profecturo tribuendis à Metropolitanano. Et si iste dare noluerit, liceat Episcopo illi causam suam deferre ad examen Episcopi Arelatensis.

X. Occasione temeritatis Mamerti Viennensis Episcopi, qui Diebus inuitis Episcopum ordinaverat in contemptum Leontij, jubet Hilarus ut singulis annis Concilium generale celebretur, & in proximo causa ista discutatur. Quod factum est. Referuntur provincia qua conveniebant ad synodos Episcopi Arelatensis.

XI. Referitur controversia de Ecclesiis civitatis Cemelensis & Castri Nicensis. Explicatur locus Hilari, qui ait Ingenium Episcopum Ebredunensem Metropolitanum semper honore subnixum fuisse. Unde collegunt viri docti non jure egisse Hilarium Arelatensem, qui Armentarium è cathedra Ebredunensi deturbavit ea etiam de causa quod absque auctoritate ejus se ordinari consenserat.

XII. Quæritur an Synodus Arelatensis adversus Lucidum fuerit generalis. Probabile est Lugdunensem quoque, qua propter eandem causam habita est, fuisse generalem, adeoque à Leontio convocata fuisse.

L E O N E Romano Pontifice fatis cedente anno quadringentesimo sexagesimo primo, Hilarus in summi sacerdotij apice constitutus est. Eadem omnino tempestate Ravennius Arelatensem sedem vacuam fecerat, & in ejus locum substitutus fuerat Leontius. Hilari itaque Romani Pontificis & Leontij Arelatensis gestis caput istud destinatur, cum post varios tumultus qui Leonem inter & Hilarium exarserant usque ad contumelias & jurgia, cœpisset Arelatensis Ecclesia bene sperare pro integra privilegiorum suorum restitutione, quæ persumdata fuerant aliquatenus per auctoritatem Leonis. Ad Hilaram enim cum sede non transferunt decessoris iræ animique. Contrà, statim atque locatus est in sede Petri, literas de ordinatione sua secundum morem scripsit ad Leontium, & quidem his verbis usus quæ probant illum agnovisse in Leontio auctoritatem primi Galliarum Metropolitanorum. Nam ei committit curam significandi ordinationem suam omnibus per universam Galliam Episcopis. Interim Leontius Pappolum misit ad Hilaram, primum gratulaturus ei, ut puto, tantam dignitatem, deinde conquesturus quod prætermissa consuetudine ad ipsum non scripsisset de sua ordinatione, postremò ut ipsum admoneret custodire paternorum canonum regulas, ut una esset in omnibus, id est, ubique, observantia ecclesiasticæ disciplinæ. Addidit autem Leontius, missurum se ad Hilaram personam quæ de omnibus ipsum instrueret. Ista non per superbiam accepit Hilarus, neque ut is qui putaret Leontium excedere limites reverentiæ, sed scripta ad eum dignissima successore pif-

catoris epistola, primum quidem deprecatus est ne sibi imputaret contemptum consuetudinis, non id aliqua culpa sua factum esse, sed nuncij tarditate. defunctum enim se jam pridem officio illo fuisse. Spondit deinde servaturum se canones, & auxiliante gratia Dei provisorum universali concordia sacerdotum Domini. Insigne visum est earum literarum initium referre, ex quo intelligemus Summum hunc Pontificem peculiari amore profectum esse Gallicanas Ecclesias omnesque in eis Domini sacerdotes ante adeptum pontificatum. Sic ergo loquitur ille in veteri codice M S. Bibliotheca Regiæ, melius profectò quàm in vulgatis editionibus, *Dilectioni meæ, qua circa Ecclesias Gallicanas emnesque in eis Domini sacerdotes etiam in inferiori gradu positus abundavi, multum accedit augmenti quod per virum spectabilem Pappolum filium nostrum sermonis tui ad me sum delata principia.*

I I. At non unam de eo argumento epistolam ad Hilaram scripsit Leontius. Nam præter eam cui hoc loco respondet Summus Pontifex, alia quoque Leontij gratulatoria ad ipsum data non ita pridem edita est à clarissimo & optimo viro Domino Luca Dacherio monacho Benedictino. Post maximam verò gratulationem & hortationem ut ea perduceret ad felicem exitum quæ à Leone bene cepta erant adversus hæreticos, demum ista subjungit de confirmatione privilegiorum Ecclesiæ Arelatensis: *Ceterum cum Ecclesia nostra Arelatensis semper ab apostolica sede amplis favoribus & privilegiis fuerit decorata, rogamus sanctitatem tuam ut per eam nihil nobis decedat, sed potius augetur; ut & collaborare tecum in vinea Domini Dei Sabaoth valeamus & invidorum conatus infringere; quos, si non esset auctoritas reprimens, certum est de die in diem grassaturos in pejus; quia malitia qui nes oderunt ascendit semper.* Ex hoc loco discimus ea persuasione imbutum fuisse seculum illud, ut putaret Ecclesiæ dari privilegium quod Episcopo tribuebatur, tamenetsi verba privilegij de solo Episcopo loqui viderentur. Istud jam multis argumentis pro Thessalonicensis Ecclesia probavimus in capite xxii. istius libri. Ad Arelatensem quod attinet, præterquam quod verba Leontij fatis clara sunt, ex Libello etiam precum Symmacho Papæ oblato à Cæsario Arelatensi & ex epistola xi. Symmachi ad ipsum data colligimus privilegia Episcopis Arelatensibus concessa à Romanis Pontificibus, Ecclesiæ data intelligi, ut dicemus infra. Redeamus nunc ad Hilaram.

I I I. Alii ille literis manifestè agnovit in Leontio dignitatem & auctoritatem primi

To. v. 102ij
pag. 102

Galliarum Metropolitanum, in causa nimirum Hermetis Episcopi Biterrensis, qui ad Ecclesiam Narbonensem transierat post obitum Rustici, non repugnante, ut video, Leontio. De quo negotio antè quàm plura dicam, necessarium mihi videtur referre locum ex hac tertia Hilari ad Leontium epistola, ex qua colligere possumus, cum in ea tantum agatur de invasione Ecclesie Narbonensis, non dubitasse Summum Pontificem quin prima provincia Narbonensis ad curam pertineret Arelatensis antistitis. Nam hæc sunt omnino verba ejus: *Miramur fraternitatem tuam ita legis catholice immemorem esse ut qua iniqua & contra patrum nostrorum statuta in provincia que ad monarchiam tuam pertinet, si ipse aut non vis aut non potes, etiam nec nos silentij tui taciturnitate permittas corrigere.* Ex quo interim loco discimus invidiosum non esse nomen monarchie in vetusto codice M. S. monasterij Iurenensis, cujus fragmentum retulit Chiffletius in sua Vefontione his verbis: *Si quidem antedictus Hilarius venerabilem Celidonium supradictæ metropolis Patriarcham patrisio profectu quoque fultus favore, indebitam sibi per Gallias vindicans monarchiam, à sede episcopali nulla existente ratione dejecerat.* Nam & posterioribus temporibus monarchie vocabulum usurpabant, cum significare volebant singularem unius Episcopi diocesim.

IV. Hunc ego Hermetem, cujus causa heic agitur, Rustici Episcopi Narbonensis Archidiaconum fuisse puto, à quo Biterrensis haud dubie ordinatus fuerat Episcopus. Haud ita multo post Rusticus obierat. Hermes verò, qui se à Biterrensis exclusum ac susceptum non fuisse querebatur, ad Narbonensem Ecclesiam tranfit, consensu, ut ego existimo, cleri ac populi, Episcoporum provincialium, & ipsius etiam Leontij Arelatensis, eaque translatio sine controversia tenebat. Sed quia nihil adeo concordibus animis agi inter homines potest quod non aliquos habeat contradicentes, Frithericus quidam vir magnificus, at laicus, misso Romam Ioanne Diacono, Hermetis ordinationem in Narbonensi Ecclesia turbare studuit, ea videlicet de causa quod contra canones ab Ecclesia sua transisset ad majorem. Faustus verò & Auxanius Episcopi Gallicani Romam eadem de causa profecti sunt ad accusandum Hermetem. His auditis Hilarus, lætus fortassis quod occasionem haberet reddendi Leontio sua verba, eum ob istam causam redarguit, jubetque ut relationem de ea re ad se mittat sua ac ceterorum Gallicanorum Episcoporum subscriptione firmatam; *ut quid desinire possimus, inquit, recurrenti pagina possitis agnoscere.* Tum in epistola

generali ad provincias missa, multa prolocutus de atrocitate istius facinoris, demum in hæc verba erumpit: *Quibus enim, sicut etiam vos probatis, factum constas exemplis, & qua non oburgatione dignissimum est quod sanctorum patrum decretis & ipsis repugnat canonum constitutis?* Ait ergo, Hermeti, quem ecclesiastica quietis contemplatione non remouet à sede Narbonensi, ordinandorum Episcoporum potestatem ademptam esse in Concilio Romano, & ad Constantium Vercicensem, qui avo honoris Primas erat, esse delatam; ita tamen ut Hermete deficiente, faciendorum mos antistitum Narbonensi mox reddatur Ecclesie; quem non civitas sed causa presumptionis amisit.

V. Causam Hermetis integram retuli, ut ostenderem intra quatuor & quadraginta annos variè se in eadem facti specie gessisse Bonifacium & Hilarum Romanos Pontifices. Nam cum anno CDXIX. Perigenes Episcopus Patrensis, sed qui à Patrensis non esset susceptus, ordinatus fuisset Ecclesie Corinthiensis Episcopus, eamque translationem, tanquam canonibus adversam, non tolerarent quidam Episcopi Illyriciani, re ad Bonifacium Papam delata, Bonifacij decreto confirmata est post judicium Rufi Episcopi Thessalonicensis, cujus studiis atollebatur Perigenes. Immo Bonifacius ad divinam providentiam retulit quod à Patrensis susceptus non fuisset Perigenes, ut in Ecclesia illa Episcopus esse posset in qua suam à cunabulis transegisset aetatem, & in ordinatoris locum succederet. Sic enim de illo scribit ad Rufum Bonifacius: *Quis reuuit judicij fuisse divini ideo hunc à Patrensis in tempore non esse receptum, & diu super premissa Ecclesia magna deliberatione suspensum, ut hujus ovilis pastor fieret in cujus caulis suam à cunabulis transegisset aetatem? Iudicia Dei, abyssus multa, quod congruè aptamus exemplum. Et nemo crederet quod in ordinatoris aliquando locum subrogari posset, quia fuerat * ab aliis ordinatus.* Non ambigo celestis tunc istud fuisse sententia &c. Postremò eis minatur excommunicationem qui populos Achaie excitare dicebantur adversus Perigenem: *In eos necesse est vigorem censura, qui contra nostrum post hæc nescientibus nostris incitare dicuntur populos, si perstiterint, execramus.* Itaque valuit translatio Perigenis, ceu supra diximus. Hæc Bonifacius in gratiam Perigenis.

VI. Hilarus verò Hermetem diverso consilio studens opprimere, primò negat aliquod exemplum esse quo causa ejus adjuvari possit, nesciens haud dubie quod avo predecessoris sui Bonifacij contigerat in Achaia. Tum ait translationem illam repugnare pa-

Vide suprad. cap. 22. § 1. & cap. 24. § 6. 13. & seqq.

Apud Hollen. in Collect. Rom. pag. 53.

* Legendum, quia fuerat alio modo natus.

Vide suprad. cap. 24. §. 14. 15.

Concil. Ancyr.
can. 17.
Concil. Antioch.
can. 16, 18.

trum decretis & canonum constitutis. In quo distinguendum est. Constat enim translationes in universum veritas esse. At si quis Episcopus ordinatus sit, non tamen receptus à populo cui præpositus est, hunc in alia civitate Episcopum fieri posse constat, modò accedat consensus Episcoporum provincialium. Et Bonifacius nihil heic objecerat Perigeni; immo, ut diximus, ad divinum beneficium retulerat contumaciam Patrensiū. Quòd si verbis Bonifacij adversus Hilaram uti liceret, dicere possemus judicij fuisse divini Hermetem à Biterrensibus in tempore non esse susceptum, & diù super præmissa Ecclesia magna deliberatione suspensum, ut hujus ovilis pastor fieret in cujus caulis suam à cunabulis transegisset ætatem, id est, Narbonensis, cujus Archidiaconus fuerat, in ordinatorisque sui locum aliquando subrogari posset, qui fuerat Biterrensibus ordinatus. Denique Hilarus, tamenetsi Hermetem non removeat ab Ecclesia Narbonensi, adimit illi potestatem ordinandi Episcopos primæ Narbonensis, quæ ad illum pertinebat secundum canones; diversus nimirum à Bonifacio, qui Perigenem confirmaverat in possessione omnium jurium Ecclesiæ Corinthiensis, ut colligitur ex epistola Sixti III. ad Episcopos in synodo apud Thessalonicam congregandos. Is enim cum præfatus esset de conservandis juribus singulorum Episcoporum Illyrici, in fine comminatur Perigeni adempturum se illi potestatem provinciæ, si, ut cœperat, Anastasij Thessalonicensis Episcopi, cui Sixtus commiserat vices suas per Illyricum, imperium detrectaret. *Noverit, inquit, Corinthius Episcopus sibi licentiam potestatis liberè minime tribuendam, si huic voluerit Ecclesiæ resistere quam sibi noverit profuisse.*

Vide supra cap.
1. 4.

VII. Castigato Hermete, Hilarus statim transit ad Leontium, cui vices suas delegat pro congregatione Conciliorum generalium Dioceseos Gallicanæ, valde prudenti consilio usus. Videbat enim frustra fuisse decreta decessoris sui Leonis, qui edixerat uti suis unaquæque provincia Conciliis contenta esset, nève ultrà Hilarius Arelatensis Episcopus synodos generales auderet indicere. Frustra, inquam. Etenim post epistolam Leonis diversarum provinciarum Episcopi convenerant ad ordinationem Ravennij; & Ravennius cupiens componere perturbatum Lirinensis insulæ statum, epistolam generalem scripserat ad Episcopos Gallicanos, quæ eos evocabat ad Concilium in civitate Arelatensi celebrandum, cui interfuerunt Episcopi diversarum provinciarum. Videns itaque ista Hilarus, ac sciens præterea Arela-

tenfes Episcopos privilegium illud congregandarum synodorum ad se traxisse in consequentiam mandatorum Patroclo datorum à Papa Zozimo, maluit id deinceps usurpari quasi per delegationem sedis apostolicæ, quàm ab Arelatensi Episcopo tentari propria auctoritate. Nam licet ille omnium primus eam auctoritatem Arelatensi Ecclesiæ dedisse reperitur, non tamen existimandus est ei dedisse initium, quandoquidem diù ante pontificatum ejus Hilarius & Ravennius absque delegatione speciali Romani Pontificis congregaverant synodos generales ex provinciis Gallicanis. Ergo cum durum videretur Hilario ista fieri etiam invita sede apostolica, optimum factu judicavit si constitutionem ea de re publicam emitteret; ut cum deinceps ad Arelatensis Episcopi arbitrium synodus intra Gallias congregaretur, intelligerent omnes istud fieri ex delegatione sedis apostolicæ, non propria istius auctoritate. In epistola itaque generali ad Episcopos Gallicanos scripta, quæ Edicti speciem præfert, ita loquitur: *Per annos itaque singulos, ex provinciis quibus potuerit congregari, habeatur episcopale Concilium, ita ut opportunis locis atque temporibus secundum dispositionem fratris & coepiscopi nostri Leontij, cui sollicitudinem in congregandis fratribus delegavimus, Metropolitanis per literas ejus admonitis celebretur; ut si quid usquam vel in ordinandis Episcopis, vel Presbyteris, aut cujuslibet loci Clericis faciendis, contra præcepta apostolica reperitur admissum, aut in eorum conversatione quippiam reprobatum, communi omnium auctoritate refectetur.* Ideo autem dixit Hilarus, *ex provinciis quibus potuerit congregari*, quia providebat dissipationem Galliarum earundemque in diversa regna sectionem obstituras communicationi Episcoporum inter se. Iam enim Franci, Gotthi, Burgundiones majorem Galliarum partem ab Imperio Romano distraxerant; qui fortassis ægrè laturo erant Episcopos provinciarum suarum finibus educi, ut Arelatem se conferrent urbem Romani Imperatoris imperio subjectam, ubi miscere consilia poterant adversus novum Galliarum statum.

VIII. Integrum verò causarum judicium relinquit Hilarus istiusmodi synodo, sic tamen ut si quæpiam causa incidat quæ ob sui gravitatem provinciali nequeat examine definiri, relatio mittatur ad sedem apostolicam. *In dirimendis sanè gravioribus causis, inquit, & quæ illic non potuerint terminari, apostolicæ sedis sententia consulatur.* Constituta autem ista fuerunt ad exemplum mandatorum quæ Thessalonicensibus Episcopis data fuerant à sede apostolica, quemadmodum supra monuimus in capite xxix. cum de Zozimi rescriptis

Vide supra
cap. 11.
cap. 11.

Fig. 1
4. f.

rescriptis agebatur. Vt vel hinc intelligere possimus plurimam lucem causæ Arelatenfis Ecclesiæ attulisse stabilitam semel auctoritatem Episcopi Theſſalonicenſis, ad cujus exemplum Arelatenſis Episcopi potestas formata est.

IX. Capite ſequenti aliud jus Arelatenſi Episcopo tribuitur, nimirum ut ſi Metropolitanus quiſpiam, propter aliquam fortassis ſimultatem, comprouinciali ſuo Episcopo peregrè profecturo dare noluerit litteras formatas, abſque quibus quemquam egredi provincia vetat, liceat Arelatenſi Episcopo cum duobus Metropolitanis prouinciarum quæ contigua ſunt cuncta diſcutere, & pro cauſæ qualitate obſervanda conſtituere. Quibus verbis Arelatenſi Episcopo tribuitur potestas decernendi, cum conſilio tamen duorum Metropolitanorum.

X. Anno dein quadringenteſimo ſexageſimo tertio Hilarus Papa ſcribens ad eundem Leontium, aduerſus Mamertum Episcopum Viennenſem, qui inuitis Dienſibus Episcopum conſecrare præſumpſerat, idque in parte prouinciæ à qua eum depulerant reſcripta Leonis, renouat decretum de celebrando ſingulis annis uniuerſali Galliarum Concilio; iubetque ut in tali proxima ſynodo præſidens pro iure ſuo Leontius quæ ſunt acta diſcutiat, & à Mamerto rationem facti ſui ſub uniuerſo cœtu fraternitatis exigat, ac deinde omnium literis notitiæ Hilari iſta referat, ut ipſe quod ſancto dictante Spiritu fuerit faciendum ad comprimendos actus illicitos ordinet. Coacta ſynodus ad Hilarum plenè reſcripſit Mamertum, inſuperhabita diuifione prouinciæ à Leone decreta, & contempto Leontio, Dienſibus Episcopum dediffe contra quàm ei licebat. Hunc contemptum Leontij, cujus moderationem in hac cauſa valde commendat, agrè tulit Hilarus, non ſecus ac Bonifacius, quem Illyricanos Episcopos ob Ruſi Theſſalonicenſis contemptum caſtigaffe ſuprà vidimus. Præcipit deinde Mamertum conveniri per Veranum Episcopum Lugdunenſem, eſque culpam hanc condonari, ſi pollicitus fuerit ſe nihil tale deinceps facturum. Quòd ſi in contumacia duraverit, ad Arelatenſem Eccleſiam eadem quatuor civitates revertantur quarum Mamertus non fuerat ordinatione contentus. Illius verò qui licèt indebitè Dienſibus ordinatus erat Episcopus ſacerdotium relinquit arbitrio Leontij, ut ejus iudicio dignitatem ſibi collatam aut retineat aut amittat. Quòd ruruſum repetit in epiſtola ad Episcopos prouinciarum Viennenſis, Lugdunenſis, Narbonenſis primæ & ſecundæ, & Alpina, quarum Episco-

Tom. II.

pi tum haud dubiè conveniebant ad ſynodum Leontij Episcopi Arelatenſis, quemadmodum eos ſuprà conueniſſe vidimus ad Concilia Hilarij.

XI. Superest ut heic agamus de cauſa Ingenui Ebredunenſis, & Auxanij Aquenſis, qui tum acriter contendebant de Eccleſiis civitatis Cemelenenſis & caſtri Nicænſis, quæ Leonis Papæ decreto unitæ erant, in quarum verò una, Nicænſi nimirum, ut opinor, Auxanius Episcopum conſtituerat cum auctoritate Papæ Hilari: ad quem cum delata propter hoc facinus fuiſſet Ingenui querela, ſtatuit ille ut cuſtoditis omnibus quæ ſuper Eccleſiis Cemelenenſis civitatis vel caſtelli Nicænſis à Leone definita fuerant, nihil Eccleſiarum juri noceret ordinatio novi Episcopi præſumpta ab Auxanio, ſed ſtatuta correctionis forma permaneret ut ad unius antiſtitis regimen prædicta loca reverterentur; ita nempe (ſic enim intelligendus omnino eſt Hilarus) ut Episcopus ille ordinaretur ab Episcopo Ebredunenſi, ad cujus metropolim pertinebat Cemelenum in prouincia Alpium maritimarum ſitum. In epiſtola porrò illa ait Hilarus Ingenuum Ebredunenſem Alpium maritimarum prouinciæ Metropolitanum ſemper honore ſubnixum fuiſſe. Vnde colligunt viri docti non jure egiſſe Hilarium Arelatenſem, qui Armenitarium è cathedra Ebredunenſi deturbavit ea etiam de cauſa quòd abſque ejus auctoritate, qui Metropolitanus erat, ſe ordinari conſenſerat. Veruntamen metropolitana illa Hilarij Arelatenſis auctoritas non impediabat quin Ebredunenſis etiam Episcopus eſſet Metropolitanus, jurèque metropolitanico uteretur in prouincia Alpium maritimarum, excepto tamen ordinationum jure, quòd ad ſe revocabat Hilarius tanquam ad primum Galliarum Metropolitanum. Quòd ſi omnium per Gallias Episcoporum ordinationes ad ſe pertinere debere putabat Hilarius, planum eſt potiori jure contendiſſe cum ejus auctoritate ordinari debuiſſe Metropolitanos, qui alium ſuper ſe Episcopum non habebant, qui eorum electionem examineret, quàm Metropolitanum Arelatenſem. Quamquam ſi quis heic vellet movere controverſiam, poſſet non infulſè affirmare eum non eſſe verborum Leonis ſenſum qui prima fronte occurrit, ſed explicanda ea eſſe ſecundum jus quòd ex decreto ejuſdem Leonis Theſſalonicenſi Episcopo competeſcit in ordinationibus Episcoporum Illyricianorum; nimirum ſic Hilarium ordinationes ſibi omnium per Gallias ſacerdotum vindicaſſe, ut non antè ordinari poſſent quàm de electione eorum relatio ad eum facta fuiſſet à Me-

Vide Marconin
lib. de Primat.
ſ. 73.

O

tropolitano provinciæ, ac Metropolitanorum etiam ordinationem omnino auctoritate ejus fieri debuisse. Quod nihil adimit de potestate Metropolitanorum in suis provinciis, modò præscriptum sibi modum servant; ut patet ex epistola sancti Leonis ad Anastasium.

XII. Stabilita semel auctoritate Leontij per provincias Gallicanas, nihil vetat quin viri eruditi existimare possint synodum quæ adversus Lucidum Presbyterum Arelate convenit anno CDLXXV. fuisse generalem; præsertim cum ei subscripsisse reperiantur aliquot Episcopi finitimarum provinciarum, & inter hos, Patiens Lugdunensis, & Euphronius Augustodunensis. Suspiciari præterea possunt synodum Lugduni eodem anno celebratam in causa ejusdem Lucidi, Leontij auctoritate coactam fuisse, illùmque in ea præfuisse secundum datam ipsi formam à Papa Hilario. Sed in re adeo obscura nihil affirmare ausim, donec major lux affulgeat.

CAPVT XXXV.

Synopsis.

I. *Æonius successit Leontio, ut colligitur ex epistola Ruricii Episcopi Lemovicensis ad Æonium. Probabile est istum quoque usum esse amplæ illa potestate in cuius possessione fuerant prædecessores ejus.*

II. *Moriens autem Æonius, successorem suum designavit Casarium, qui plurimis Conciliis generalibus præfuit.*

III. *Concilium Agathense congregatum est permissu Regis Alarici & sollicitudine auctoritateque Casarii. Probatur multis rationibus & testimonio Ruricii ad Casarium.*

IV. *Similis huic locus apud Hieronymum, qui refertur.*

V. *Casarius præfuit Concilio Agathensi, eique primo loco ante omnes Metropolitanos subscripsit. Nimirum ob vices apostolica sedis. Edixit synodus uti singulis annis synodus generalis haberetur, cujus congregande curam reliquit Casario. Qui sint Hispani Episcopi in epistola Ruricii. Synodus Tolosana, quam in sequentem annum destinaverat Casarius, habita non fuit.*

VI. *Aliam aliquot post annis synodum generalem intra Gallias congregavit Casarius, ex qua scripsit ad Papam Symmachum de his quæ in Concilio illo decreta fuerant.*

VII. *Casarius ad eum mittit qui peterent confirmationem privilegiorum Ecclesie Arelatensis. Refertur libellus precum ab eis porrectus Symmacho.*

VIII. *Expenduntur verba istius libelli, ex quibus multa notatu digna colliguntur.*

IX. *Symmachus ita confirmavit privilegia Ecclesie Arelatensis ut ceterarum Ecclesiarum privilegia diceret esse servanda. Ejus interim auctoritatem extendit in provinciam Hispaniam. Majores causa ad sedem apostolicam referenda. Itaque Episcopi Gallie & Hispania in regno Gothorum existentes pertinebant ad ordinationem Episcopi Arelatensis.*

X. *Minatur Symmachus abstentionem Episcopi Gallicanis, si detrectaverint accedere ad Concilia qua*

auctoritate Episcopi Arelatensis fuerint congregata. Metropolitanus vocabulo intellexit Arelatensem.

XI. *De necessitate accipiendarum formatarum ab Episcopo Arelatensi.*

XII. *Pallium Casario concessum à Symmacho. Cyprianus auctor vita Casarii emendatur. Metropolitanus Galliarum dignitas.*

XIII. *Eximiam illam dignitatem in Casario agnovit Hormisda, qui ad eum scripsit de sua ordinatione. Emendatur alia Hormisda epistola, in qua omisum est nomen Episcoporum Scythia.*

XIV. *Enumerantur alia synodi in quibus Casarius præfuit. Causa Contumeliosi Episcopi Reicensis judicata est in Concilio generali. Emendatur epistola Agapeti ad Casarium, qua gravi mendo laborat in editionibus.*

I. **L**EONTIO Arelatensi Episcopo proximè successit Æonius, ut docet Ruricius Episcopus Lemovicensis in epistola gratulatoria ad illum data in initiis ordinationis ejus. *Agnito, inquit, transitu sanctæ & venerabilis apud me recordationis Domini mei decessoris vestri Leontij, animo & mente confusus, diu multumque tristatus sum; quòd & impeditibus peccatis meis tanto antistiti occurrere non merueram, & tali essem parente privatus. Et infra: Nunc verò, ut dicere institueram, accessione ipsius Domini mei & apostolatus vestri ordinatione comperita, ad officium vestrum mittere cogitabam. Hinc ergo patet falli eos qui Ioanem collocant inter Leontium & Æonium. Ceterum non invenio istum quicquam nota dignum egisse quò probari possit ipsum quoque usum esse per Gallias auctoritate illa in cuius possessione erat Leontius. Ex regula tamen hæc à nobis toties proposita affirmare licet ad ipsum cum fede transisse vetera privilegia, tametsi clara & aperta istius rei testimonia non exstent, adeoque illum decessoribus suis non fuisse minorem. Nam in epistola Papæ Gelasij ad ipsum scripta anno CDXCIV. exstat aliquod vestigium, licet valde tenue, generalis sollicitudinis Æonij, cui, ceu Vicario sedis apostolicæ & primo Galliarum Metropolitanus, ea cura committitur, ut Gallicanos Episcopos certiores faciat vigere inter ipsos & sedem apostolicam alterna viscera gratiæ. Omisso itaque Æonio, veniendum est ad Casarium, hominem primarium in republica partium, & qui vicariam Arelatensium Episcoporum dignitatem extulit in immensum.*

II. *Erat Casarius patria Cabillonensis in provincia Lugdunensi prima. Tyrocinia pietatis in monasterio Lirinensi posuit admodum juvenis. Inde verò abductus ab Æonio concive suo, primùm ordinatus ab eo est Diaconus, deinde Presbyter. Aliquantò post Æonius sentiens imminere sibi supremum diem, clerum & populum civitatis ad se vocans, admonuit illos de Casario post mortem*

fua eligendo; dein & ipsos dominos rerum (Alaricum videlicet Vvifgotthorum, ut ego interpretor, & Theodericum Ostrogotthorum Reges) per internuntios oravit, quem admodum docet auctor vitæ Cæsarij, ne alium quàm Cæsarium in Arelatenſi Eccleſia Episcopum conſtituerent. Quod & factum eſt. Hunc ego virum reperio primum ubique locum tenuiſſe inter Episcopos Gallicanos, & plurimis Conciliis generalibus præſuiſſe, in primis autem celeberrimo Concilio Agathenſi in prima Narbonenſi, ad quod convenerunt Episcopi octo provinciarum regni Gotthici, Arelatenſis nimirum, Alpium maritimarum, Narbonenſis primæ & ſecundæ, Aquitaniæ primæ & ſecundæ, Novempopulaniæ, & tertiæ Lugdunenſis. Nullus Episcopus aderat ex provincia Viennenſi, tametiſi propinqua valde eſſet, quia Vienna tum erat in regno Burgundionum.

III. Magnum illud Concilium permiſſu Regis Alarici congregatum eſſe conſtat ex præſatione ejus. Quæſi autem poteſt qua auctoritate evocati fuerint Episcopi, utrum per præceptionem regiam, an verò per tracto-riam Cæsarij Episcopi Arelatenſis, ad quem ex veteri conſuetudine, & canone eccleſiaſtico, privilegioque præterea apoſtolice ſedis, pertinebat arbitrium & poteſtas congregandorum Conciliorum ex provinciis Gallicis. Primum dici poſſet eam in ſe curam tra-xiſſe Cæsarium, qui de celebranda ſynodo cogitaverat in ſeceſſu Burdigalenſi, ut docet Ruricius Lenovicenſis ad illum ſcribens. Exiſtimandum præterea eſt Alaricum, bonum alioqui Principem, & catholicis Episcopis, tametiſi ipſe Arrianus eſſet, admodum favorabilem, non turbaiſſe ordinem in Gallia conſtitutum, atque adeo illibatam Cæsario ſervaſſe auctoritatem ſuam. His argumentis probari poſſe puto ſynodum Agathenſem congregatam fuiſſe auctoritate litterarum Cæsarij, quas ille miſit ad ſingulos Episcopos regni Gotthici. Sed ut non egeamus argu-mentis facit teſtimonium ejuſdem Ruricij: qui ſe excuſans apud Cæsarium quòd Agathenſi Concilio non interfuifſet, primum quidem abſentiam ſuam imputat infirmæ atque ægræ valetudini, tum accuſat tabellarium, cujus culpa factum erat ut Cæsarij li-teræ, quibus eum evocabat ad ſynodum in Agathenſi urbe celebrandam, tardiùs ad eum pervenirent. Elegans eſt hic locus, & in primis dignus referri, utpote ab homine ſcrip-tus qui ſe ſciret Episcopum eſſe. *ſi ad tempus aliud, inquit, quod intimatis, (nimirum ad ſynodum in Tolofana urbe celebrandam anno ſequenti, de qua ad Ruricium reſcripſe-rat Cæsarius) ſi Deus vitam ceſſerit, venire*

vultis, nobis per hominem veſtrum maturiùs in-dicetis: quia literas veſtras ad me modo tardiſſi-mè veniſſe ſignifico; tametiſi nos pro dignitate, vel pro ſtate, non debemus tardiùs quàm alij commoneri, qui fortaſſe (ut minùs prudens di-cam) merebamur ambiri. Quia ſi aliis nomen urbium præſtat auctoritas, nobis auctoritatem de-mere non debet urbis humilitas. Siquidem multò melius multòque eminentius eſt civitatem de ſa-cerdote quàm ſacerdotem de civitate noſcere.

IV. Hunc locum, qui corruptus eſt in editione Henrici Caniſij, nos olim correxi-mus ex ingenio. Ceterum non præteribo iſtum Ruricij locum quin illi adjungam alium vulgatiſſimum Hieronymi locum ex episto-la ad Evagrium, qui ſic habet: *Ubique fueris Episcopus, ſive Rome, ſive Eugubij, ſive Con-ſtantinopoli, ſive Rhegy, ſive Alexandria, ſive Thanis, ejuſdem eſt meriti, ejuſdem eſt ſacerdo-tij. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel ſublioniorem vel inferiorum Episcopum non facit. Ceterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.* Nunc ad rerum ordinem redeo.

V. Concilio igitur Agathenſi præſuit Cæ-sarius, in quo multa conſtituta ſunt utiliter in publicum, eique primo loco ante omnes Metropolitanos ſubſcripſit, tametiſi in aliena provincia, & Cypriano Burdegalenſi, ut ar-bitror, ordinatione poſterior. Quæ indicant extraordinaria quadam auctoritate id factum eſſe, nimirum ob vices apoſtolice ſedis. Porro cautum eſt canone lxxi. uti ſynodus, ni-mirum generalis, ſecundum conſtituta pa-trum, id eſt, Hilari Papæ & ſequentium haud dubiè Pontificum, annis ſingulis congrega-retur. Curam verò & auctoritatem eligendi locum quò convenire deberent Episcopi in ſequenti ſynodo, tum etiam eos evocandi, relictam Cæsario fuiſſe, prout par erat, col-ligitur ex episto-la Cæsarij ad Ruricium; in qua conquerens de abſentia ejus, ſimulque eum redarguens quòd perſonam non direxe-rit vice ſua, demum addit Tolofam delectam eſſe celebrando futuro Concilio: *Indico pie-tati veſtre quia filius veſter Eudomius, ſi potue-rit, hoc elaborare deſiderat, ut ſuperveniente anno Tolofa ſynodum Chriſto propitio habeamus; ubi etiam, ſi potuerit, Hiſpanos vult Episcopos convenire.* De Hiſpanis Episcopis quod ait, intelligendum eſt de his qui in ea Hiſpaniæ parte conſtituti erant quæ Gotthico imperio parebat, hoc eſt, in Hiſpania citeriori. Ita-que optabat Eudomius alium anno ſequenti Episcoporum conventum agi, in quo, præ-ter Episcopos Gallicanos, intereſſent etiam Episcopi Hiſpani, Vrgellenſis videlicet, Ge-rundenſis, Barcinonenſis, & reliqui illarum partium. Nam eos ſuæ non ita multò poſt auctoritati ſubjicere curavit Cæsarius, ut

statim dicitur. Ceterum synodum illam Tolosanam non fuisse habitam certum est, turbatis nimirum Gotthorum rebus, & furentibus post extinctum Alaricum belli reliquiis; quo præterea mortuo, Tolosa victricibus Clodovei armis cecit, ab imperio Gotthorum distracta. Vix autem est ut inter arma subeat cogitatio congregandorum sacerdotum. Et fortassis hæc mala providebat Cæsarius, cum rescriberet ad Ruricum de consilio Eudomij, orans eum precibus suis ageret apud Deum uti tam sancto proposito favere velit pro sua erga Ecclesiam benignitate. *Et ideo orate*, inquit, *ut tam sancto desiderio suo Dominus tribuere dignetur effectum*. Falluntur ergo qui putant Concilium illud Tolosanum à Cæsario fuisse convocatum.

VI. Romanæ tum Ecclesiæ præsidebat Papa Symmachus, vir Gallicanis Episcopis acceptissimus. Pacatis post Clodovei victorias & mortem rebus Gotthorum, qui ultra Carcassonem latè in provincia Narbonensi & Hispania citeriori imperium tenebant, Cæsarius congregata alicubi synodo, ut ego arbitror, anno DXIII. ex ea scripsit ad Symmachum de iis quæ in Concilio illo decreta fuerant, ab eo petens ut decreta illa observari præciperet in Ecclesia Romana, ut una disciplinæ forma esset in Romana Ecclesia & in provinciis Gallicanis. Quod autem existimem Cæsarium ista scripsisse ex synodo quam, hoc facit, quod de rebus constitutis loquitur in aversione, ut solent epistolæ synodicae, & semper loquitur in numero plurali, *Postulamus, deprecamur, suggerimus*.

VII. Sequenti anno Cæsarius ad Symmachum misit Ægidium Abbatem & Messianum Notarium, nomine ejus petituros confirmationem privilegiorum Ecclesiæ Arelatensis ab apostolica sede concessorum. Illi verò petitionem ejus his verbis conceperunt: *Quantum in omnibus Ecclesiarum Pontificibus, quæ in toto orbe diffuse sunt, apostolica sedes sibi vindicat principatum, & synodalibus decretis firmior ejus præcellit auctoritas, tantum potestatis suæ provisione dudum à sese concessa debet inconcussa servare, quatenus Arelatensis Ecclesia fruatur privilegii sui, quæ nunc per antistitem Cæsarium seriem suæ petitionis insinuat, & quam hæcenus habuit potestatem vestra deprecatur auctoritate firmari; ut quod veneranda sedes quondam perenni sanctione custodiri præcepit, & pragmaticis specialiter decreta sunt constitutis, beatitudinis vestre præceptis suis etiam nunc confirmet auctoritas. Aqueus etiam civitatis Episcopum sanctitatis vestre moneri præcipite constitutis ut dum à Metropolitanano antistite Ecclesiæ Arelatensis ad synodale Concilium fuerit evocatus, vel aliqua ordinationis causa eum sibi postu-*

let religio divina necessarium, minimè venire frustretur. quatinus ea quæ longævus seculis præcorum sanxit auctoritas, vobis præsulibus præsentibus futuræque ætati inviolata serventur.

VIII. Ex hoc libello precum nonnulla colliguntur notatu digna. Primò, contemdisse Cæsarium privilegia Arelatensis Ecclesiæ fuisse perenni sanctione decreta à Pontificibus Romanis. Unde patet parem in hoc esse causam Ecclesiæ Arelatensis & Thessalonicensis, & quæ supra dicta sunt de Thessalonicensis, quod perpetua essent, trahi debere ad Arelatensem. Deinde, privilegia Arelatensis Ecclesiæ pragmaticis specialiter decreta fuisse constitutis, id est, Principum edictis & rescriptis, quæ tamen hodie non extant. Demum, Cæsarium non petiisse statim confirmationem privilegiorum Ecclesiæ suæ, sed quo primùm tempore passus contradictionem est ab Episcopo Aqueusensi secundæ Narbonensis Metropolitanano, qui recusabat ire ad Concilia Cæsarij. Itaque si ea occasio non incidisset, abstinuisset fortassis Cæsarius à petenda confirmatione; ac nihilominus usus fuisset auctoritate sedis suæ, qua eum usum vidimus diu ante hunc annum. Nam & antea Pallium, quod erat insigne Vicariorum sedis apostolicæ, Romæ acceperat à Symmacho; ut statim dicitur.

IX. Accepto libello, Symmachus ad Cæsarium rescripsit rationabile esse ut sancta Arelatensis Ecclesia propriis privilegiis perfruatur, & quod vetustas præstitit, & patrum auctoritas roboravit, novam non debere violare præsumptionem. (Quod dictum esse adversus Episcopum Aqueusensem dubitare non sinit libellus precum.) servanda tamen esse ceterarum Ecclesiarum privilegia. Tum addit: *Manentibus siquidem his quæ patrum constituta singulis Ecclesiis concesserunt, decernimus ut circa hæc quæ tam in Gallia quam in Hispania provinciis de causa religionis emerferint solertia tuæ fraternitatis invigilet; & si ratio poposcerit presentiam sacerdotum servata consuetudine unusquisque tuæ dilectionis admonitus auctoritate conveniat*. Hæc Symmachus, novum jus Arelatensi Episcopo tribuens quoad Hispaniam provinciam, id est, eam Hispaniarum provinciam quæ in regno Gotthorum constituta erat; in quam imperium suum proferre cogitaverat Cæsarius ante constitutionem Symmachi, ut supra vidimus. Decernit autem ut si controversia incidens amputari potuerit in Concilio Cæsarij, Dei hoc meritis applicetur, alioquin existens negotij qualitas ad sedem apostolicam Cæsario referente perveniat. Quod constitutum est juxta superiorum Pontificum rel-

cripta, qui tum demum ad apostolicam sedem deferri voluerunt cognitionem causarum ab Episcopis Thessalonicensibus & Arelaten- sibus, si post examen provinciale causa defini- ri non potuerit coram Vicario sedis apo- stolicæ. Ad hanc porrò epistolam respiciens Hormisdæ Pontifex Romanus, de Dardaniæ, Illyrici, & Scythiæ Episcopis ad communio- nem sedis apostolicæ reversis scribens ad Episcopos Galliæ & Hispaniæ, epistolam suam dirigit Cæsario & his qui sub ejus ordi- natione consistunt. Quibus verbis intellexit, ut dixi, Episcopos Galliæ & Hispaniæ, qui ad ordinationem Arelatenfis Episcopi perti- nebant, & ad ejus Concilia venire teneban- tur. Idem enim est, ut observat infra illustri- simus Archiepiscopus, ad synodum Patriar- chæ alicujus aut ad ordinationem ejus perti- nere.

X. Minatur deinde Symmachus abstentio- nem Episcopo Aquis & ceteris, si de- rectaverint accedere ad Concilia quæ au- thoritate Episcopi Arelatenfis fuerint con- gregata. Hæc sunt ejus verba: *Et si tam Ec- clesia Aquensis antistes, vel alius quilibet, Me- tropolitano Pontifici juxta canonum definitionem evocatus obtemperare noluerit, noverit subden- dum se, quod non optamus, ecclesiastica discipli- na.* Hæc duo quædam observanda sunt. Pri- mò, Symmachum Metropolitanum vocabulo intelligere Arelatensem, quòd is esset pri- mus Galliarum Metropolitanus, ut supra di- ctum est. Secundò, affectatum ab eo esse hunc loquendi modum, ut ostenderet aucto- ritatem convocandi generalia Galliarum Concilia competere Episcopo Arelatenfi, non solum ex privilegio sedis apostolicæ & ex veteri consuetudine, sed etiam secundum canonum definitionem. Nam canones decernunt uti cum quis Episcopus ad Con- ciliū evocatus fuerit à Metropolitano, adesse ne differat, nisi fortassis ægra valetudine aut alia justa causa impediatur.

XI. Postremò renovat Symmachus de- cretum Zozimi de necessitate accipiendarum formatarum ab Episcopo Arelatenfi, quod decretum observari jubet ab omnibus ecclesiastici ordinis atque officij viris qui è Gallicana vel Hispania regione Romam proficisci voluerint. Hæc sunt ejus verba: *Et in hac parte magnopere te volumus esse sollicitum, ut si quis de Gallicana vel Hispania regio- nibus ecclesiastici ordinis atque officij ad nos ve- nire compulsus fuerit, cum fraternitatis tue no- titia iter peregrinationis arripiat; ut nec honor ejus perignorantiam aliquam contumeliam patiat- ur, & ambiguitate depulsa à nobis animo securo in communionis gratiam possit admitti.* Huic lo- co lucem afferent ea quæ supra dicta sunt

cap. xxx. §. i. v. si lector ea consulenda tan- ti esse putaverit.

XII. Quæri posset hoc loco quonam modo factum sit ut in hac Symmachi episto- la, qua privilegia Arelatenfis Ecclesiæ & vicariatus apostolicæ sedis continentur ac confirmantur, nulla extet mentio Pallij Cæ- sario concessi à Symmacho, quod tamen eum ab illo accepisse testatur Papa Vigilius in epistola secunda ad Auxanium Episcopum Arelatensem. *Et quia digna credimus ratione compleri, inquit Vigilius, ut agentis vices no- stras Pallij non desit ornatus, usum tibi ejus, si- cut decessori tuo prædecessor noster sanctæ recorda- tionis Symmachus legitur contulisse, beati Petri sancti auctoritate concedimus.* Docet itaque Vigilius collatum Cæsario Pallium fuisse à Symmacho. Immo ex verbis Vigiliij colligi- tur traditionem illam Pallij factam fuisse per epistolam, *Symmachus legitur contulisse.* Et ta- men in epistolis quæ nunc extant Symmachi ad Cæsarium nulla Pallij mentio facta repe- ritur. Vnde fortassis concludi debet non ex- tare hodie omnes epistolas quæ à Symma- cho datæ sunt ad Cæsarium. Ad Pallium quod attinet, nulla illius mentio est in epi- stolis Symmachi quæ supersunt, quòd illæ datæ sunt diù post quam Cæsarius ab illo Pallium acceperat. Acceperat enim anno quingentesimo decimo, cum post obsidio- nem Arelatensem sub publica custodia per- ductus in Italiam, Romam tandem venisset. Tum enim Pallium ei tributum fuisse docet Cyprianus in ejus vita, quam vir clarissimus Domnus Ioannes Mabillon monachus Be- nedictinus nuper restituit ex veteri codice manu scripto: *Papa Symmachus, tanta meri- torum ejus dignitate permotus, non solum veris- simè cum Metropolitanum honore suspexit, sed & concessit specialiter Pallij decoravit privilegio.* Ceterum hæc adnotandum est in hoc Cy- priani loco non agi simpliciter de honore metropolitico Ecclesiæ Arelatenfis, de quo tum apud omnes constabat citra omnem controversiam, sed de dignitate Metropoliti- tani Galliarum. Deinde hinc colligitur ma- nifestè vicariatus apostolicæ sedis in Cæsa- rio, quem ob eam ipsam causam Symma- chus Pallio putavit ornandum. Nam ut libe- rè in hoc capite promam meam sententiam, puto pro *suspexit* legendum esse *subvexit*, adeoque Metropolitanum vocabulo intelligi debere Vicarium sedis apostolicæ. Hanc emendationem probat editio Suriij, apud quem iste locus mutato stilo, ut solet Surius, ita legitur: *Symmachus præclari ejus meritorum dignitate permotus, non solum cum veris- simè Metropolitanum honore præditum veluit, (id est, subvexit) sed etiam speciali quodam privilegio*

vide supra

vide infra lib. 6. cap. 1. 4.

vide infra lib. 6. cap. 7.

Cypri in vita Cæ- sarij lib. 1. cap. 33

vide supra

Pallij usum ei permisit. Itaque Symmachus, tum propter veterem consuetudinem, tum etiam contemplatione meritorum Cæsarij, ei vices suas commisit per Gallias, id est, Metropolitanum eum Galliarum, in cujus dignitatis possessione jam antea fuerat Cæsarius, esse constituit, simulque Pallium, quod erat insigne Vicariorum sedis apostolicæ, illi concessit.

XIII. Eximiam illam Metropolitanam Galliarum dignitatem in Cæsario agnovit etiam Hormilda Pontifex Romanus, qui proximè Symmacho successit. Statim enim ac in sede Petri locatus est, literas de ordinatione sua, ut moris erat inter Episcopos illusterrimarum Ecclesiarum, misit ad Cæsarium, quarum hoc initium est in veteri codice MS. Bibliothecæ regie: *Dilectissimo fratri Cæsario Hormilda. Quamvis ratio exigat ut fraternitati tuæ nostri sacerdotij primitias nuntiemus, tamen Dei beneficia tacere.* Cetera non extant. Idem ad eum scripsit anno DXXV. Episcopos Dardanos, Illyrios, & Scythas ad sedis apostolicæ communionem rediisse, Eutychniana hæresi damnata. Scythas in hoc loco memoravi cum Dardanis & Illyriis, tamen etsi sciam eorum mentionem non extare in vulgatis epistolarum Hormildæ editionibus, ut monerem nomen eorum reperiri in epistolæ istius exemplari quod habetur descriptum in veteri codice MS. Bibliothecæ regie. Ergo Episcopi tam Dardani quam Illyrii penè omnes, neque Scythæ, errorem condemnando præteritum, petentes beati Petri Apostolorum principis communionem &c. Rectè. Nam aliæ editiones sunt absurdæ, in quibus sic legitur: Ergo Episcopi tam Dardani quam Illyrii penè omnes, ne sint errore condemnandi præterito, petentes &c. Lectionem regij codicis confirmat etiam ipse Hormilda in epistola ad Avitum Episcopum Viennensem de statu Ecclesiæ orientalis: in qua licet de Scythis non loquatur, tamen cum Thracibus adiungit Dardanis & Illyricis, ostendit deesse heic aliquid in epistola ad Cæsarium de eodem argumento. Sic ergo scripsit ad Avitum

Hormilda epist.
10.

Hormilda. Nam unde est quod cum pro magna parte à contemnis suis Thracibus, Dardanis, Illyricis, cognita eorum perversitate deserantur, procul positos ignorantie spe, fraudibus, & variis artibus nitantur allucere. Scythæ porro contemni erant Thracibus, utrique autem siti in ora Ponti Euxini.

XIV. Præsedit postea Cæsarius in Concilio Arelatensi IV. anno DXXIV. Carpentoratensi anno DXXVI. & Arausicano II. anno DXXIX. Nam tres illæ synodi non fuerunt tantum ex Episcopis provinciæ Arelatensis, sed generales ex regno Gotthorum.

Causam quoque Contumeliosi Episcopi Reiensis judicatam fuisse in synodo generali, cui Cæsarius præfuit, colligitur ex epistolis Ioannis II. & Agapeti Pontificum Romanorum. De quo negotio, cum satis explicatum sit in epistolis illis, nihil dicam. Illud tantum admonere corruptam esse ultimam partem septimæ Agapeti epistolæ, quæ data est ad Cæsarium, idè que putasse me non prætermittendam esse hanc occasionem illius emendandæ. Nam cum dixisset Agapetus velle se ut Contumeliosus, reddita sibi modo propria substantia, suspensus interim esset ab administratione patrimonij ecclesiastici & à celebratione Missarum, inferius tamen ei suspensio ac præsumptori concedit celebrationem Missarum, si vera est lectio quæ extat in vulgatis editionibus. Vnde sequitur Agapetum libimè repugnare in eadem epistola. Ergo ut vitium illud auferatur, sic legendus est hic locus ex fide vetustissimi codicis MS. Bibliothecæ regie: *Suspensio igitur, sicut præfati sumus, Episcopo Contumelioso ab ea tantum quam præsumpsisse dicitur celebratione Missarum, & patrimonio Ecclesiæ in gubernatione Archidiaconi ejusdem Ecclesiæ constituto, ita ut alimonia sufficiens Episcopo non negentur, Visitatoris se in ejus loco præcipimus ordinare personam, & patienter expectare iudices quos inspirante Domino constituverimus audire.* Agebatur de retractanda causa Contumeliosi, qui sedem apostolicam appellaverat post iudicium Episcoporum Gallicanorum. Expectare itaque Cæsarium jubet quid decreturi sint iudices à se delegandi, interim verò Contumeliosum manere suspensum à celebratione Missarum & ab administratione patrimonij ecclesiastici, ita tamen ut ei alimenta episcopali dignitati congrua præbeantur. Nam si apud T. Livium P. Scipio Nasica rectè monuit erubescendum esse Romanæ urbi, si vir clarissimus (nimirum L. Scipio) in carcerem inter fures nocturnos & latrones includeretur, indecorum quoque esset si Episcopo, tamenetsi reo, non ampliora alimenta subministrarentur quam reis ceterorum ordinum.

CAPVT XXXVI.

Synopsis.

I. Vigilius Papa, primus omnium Pontificum Romanorum concessit vices suas Auxanio Episcopo Arelatensi conceptis verbis.

II. Cum civitas Arelatensis transiit in manus Childeberti, iste Vigilius oravit uti Auxanio vices apostolicæ sedis & Pallium delegaret. Pallium erat genus imperatorij indumenti, idè que requirendum fuit consensus Iustiniani.

& Imperij Lib. V. Cap. XXXVI. III

III. Vices postea suas commisit Auxanio postquam consensum Imperatoris habuit.

IV. Explicatur epistola Vigilij, qua difficultate non caret. Pallium erat vestis eximia atque collucens, & qua plurimum habebat dignitatis. Probatur ex Thegano & Ioanne VII. & XII.

V. Vigilij Auxanio vices suas & Pallium concessit ad exemplum Pape Symmachi. Tum vero nulla mentio consensus Imperatoris.

VI. Causas à Vicario suo iudicari iubet cum competentis numero Episcoporum. Sed iudicium electionem relinquit arbitrio Auxanij. Causas autem discutit iuxta canonica & apostolica aequitate.

VII. Causas religionis, & eas præterea que in provinciis deserviri non possent, referri iubet ad sedem apostolicam. Vetus ordo discutenda hæreses noviter emergentis.

VIII. Renovat deinde privilegium de literis formati ab Arelatensi Episcopo accipiendis.

IX. Securus postremo exemplum superiorum Pontificum, vicariatus istius publicationem mandavit. Episcopi Gallicani suæ erant imperio Episcoporum Arelatensium.

X. Vigilij Auxanio specialiter commisit causam Prætextati. Notatur Baronius, qui Prætextatum hunc putat fuisse Episcopum Rothomagensis.

I. MANIFESTIS, ut reor, indicij hæc ostendimus Episcopos Arelatenses primum inter Gallicanos Episcopos locum tenuisse in consequentiam honoris qui Ecclesie Arelatensi tributus fuerat à sede apostolica. Sed nunc res ipsa se proder evidentiis argumentis, adeo ut argumentationibus agendum nobis nequaquam sit. Nam post Cæsarium eadem auctoritas, qua ille instructus fuerat, successoribus eius confirmata est à Pontificibus Romanis: qui prædecessorum suorum mandata verbis suis explicantes, vices suas conceptis verbis commiserunt Episcopis Arelatensibus, dum ipsos ea auctoritate instruerent in cuius possessione fuerant sedis illius Episcopi ante Vigilij tempora. Is primus omnium vices suas, vices inquam suas, ad postulationem Childeberti Francorum Regis commisit Auxanio Episcopo Arelatensi, qui Cæsario successerat. Quam causam, quia multa continet non leviter prætereunda, res postulare videtur ut ab initio repetamus.

II. Post pulsos ea Gallie parte Romanos quæ Rhodano & mari mediterraneo adiacet, primum Wisigothi eam oram infederunt, & Arelatense oppidum tenuerunt, quod deinde transit in jus & dominium Ostrogothorum. Anno demum DXXXVI. cum exarsisset bellum inter Iustinianum Augustum & Vitigem Ostrogothorum Regem, eodemque iste tempore bellum crudele & exitiosum in Gallia haberet cum Francis, pacem his conditionibus ab istis redemit, ut contenti essent viginti auri centenariis & ea Galliarum parte quæ Gothis

parebat; in qua sita erat civitas Arelatensis, quæ in divisione harum provinciarum cessit Regi Childeberto, ut rectè ista explicat Hadrianus Valesius vir clarissimus. Mortuo interim non ita multo post Cæsario Arelatensi Episcopo successit Auxanij. Hunc ergo ornare cupiens Childebertus aliquo insigni decore, ut ope ejus provinciam recenter ad Francos versam in officio contineret imperioque Francico parere assuefaceret, literas ad Papam Vigilij scripsit anno D XL V. quibus eum orabat uti Auxanio vices apostolicæ sedis delegaret per Gallias, etique Pallium mitteret; quod erat insigne Vicariorum sedis apostolicæ, uti jam dictum est. Non repugnavit Vigilij. Sed quia Pallium erat genus quoddam imperatorij indumentum, cujus usum Imperatores permiserant Patriarchis, noluit Pontifex in hoc gratificari Auxanio, donec sciret an Iustinianus id gratum habiturus esset. Docet nos illud ipse Vigilij his verbis: *De his vero que caritas vestra tam de usu Pallij quam de aliis sibi à nobis petit*

Hadr. Vales. Lib. 5. Rer. Francic. pag. 407. & seqq.

Vide infra lib. 6. cap. 6. §. 6. 10.

Vigil. epist. 1. ad Auxan.

deberere concedi, libenti hoc animo etiam in presententi facere sine dilatione potuimus, nisi cum Christianissimi Domini filij nostri Imperatoris hoc, sicut ratio postulat, voluissimus perficere notitia Deo auctore; ut & vobis gratior præstitorum causa reddatur, dum que postulatis, cum consensu Christianissimi Principis referuntur, & nos honorem fidei eius servasse cum competenti reverentia iudicemus.

III. Non dubitabat, ut video, Vigilij quin Imperator, quem per Patricium Belisarium ad id induci procuraverat, consensum suum præstiturus esset. Neque sua spes illum fefellit; ut docet secunda ipsius epistola ad Auxanij, qua illi committit vices suas per Gallias, simulque Pallium mittit. *Sicut nos, inquit, pro me caritatis affectu, & pro gloriosissimi filij nostri Regis Childeberti Christiana devotione mandatis, vices nostras libentissima voluntate contulimus, ita fraternitatem tuam convenit Deo placitis operibus tanta sedis auctoritate digna conversatione uti atque disponere, ut bonis actibus innotescens, rectum circa caritatem tuam iudicium nostre electionis ostendas.* Et infra ait se id facere cum consensu Iustiniani & Theodoræ, tanquam Vicariatus apostolicæ sedis ita penderet ab imperio Principum ut Pontificibus eum nemini tribuere liceret absque interrogatione Principis. Nam ea quæ sequuntur intelligi non possunt de Pallio, de quo nondum in ea epistola locutus erat Vigilij cum ista scriberet. *Oportet ergo, inquit, fraternitatem vestram incessantibus supplicationibus Deo nostro preces effundere, ut Dominos filios nostros clementissimos Principes Iustinianum atque Theodoram sua sem-*

per protectione custodiat, qui pro his vestra caritati mandandis, suggerente gloriosissimo & excellentissimo viro filio nostro Patricio Belisario, pro quo item vos convenit exorare, pia prebuerunt devotione consensum.

IV. Ista tamen ita puto intelligenda, ut quia vicariatus absque Pallio tribui non consueverat, istudque, quod genus esset imperialis indumenti, concedi non poterat absque consensu Imperatoris, noluerit Vigilus antè committere Auxanio vices suas quam certus esset consensus Imperatoris pro dando Pallio; ne fortè Auxanio tributa dignitas in contemptum veniret, si non fulgore Pallij colluceret atque illustraretur. Nam Pallium fuisse vestem quandam eximiam, atque collucentem, & quæ plurimum dignitatis haberet, dicit infra illustrissimus Archiepiscopus. Quem fulgorem diu perdurasse in Pallio colligi posse videtur ex Thegano Chorepiscopo Trevirensi: qui loquens de infanda Ludovici Pij Imperatoris exauctoratione ab Ebbone Remensi Archiepiscopo peracta, adversus quem propter hoc facinus vehementissime insurgit, hæc dicit: *Vestivisti te purpura & Pallio, & tu eum induisti cilicio.* Item ex epistola Ioannis VIII. ad Karlomanum Regem Bajoriæ, Ludovici Regis Germaniæ filium:

Thegan. cap. 44. de regis Ludov. Pj.

Apud Aud. Duchesa. to. 3. Scrip. tor. hist. Franc. pag. 880.

Apud Eckermum lib. 5. hist. 2. cur. pag. 128.

Pallium verò, vestra petitione inclinati, Theodemaro Archiepiscopo consuetudinaliter dirigentes, optamus ut hoc decore interius fulgeat in oculis interni iudicis quo nitet exterius humanis oculis. Colligitur id ipsum ex epistola Ioannis XII. ad Dunstanum Archiepiscopum Dorobernensem scripta anno DCCCCLIV. in qua sic habetur: Pallium verò fraternitati tue ex more ad Missarum solemnias celebranda commendamus; quod tibi non aliter, Ecclesie tue privilegiis in suo statu manentibus, uti concedimus quam usum antecessores nostri prodiderunt. Neque tua prudentia hoc incognitum habet vel cuiusquam, quoniam indumenti honor moderatione actuum tremendus erit. Honestati morum tuorum hæc ornamenta conveniunt, quatenus auctore Deo possis esse conspicuus.

Vide supra cap. 51. §. 11.

V. Concessit igitur Auxanio Vigilus Pallium & vices suas, ad exemplum nimirum Papæ Symmachii, qui tamen Cæsario Pallium contulerat absque ulla mentione consensus Imperatoris. Hæc sunt Vigilij verba ad Auxanium: *Et quia digna credimus ratione compleri ut agenti vices nostras Pallij non desit ornatus, usum tibi ejus, sicut decessori tuo predecessor noster sanctæ recordationis Symmachus legitur contulisse, beati Petri sancti auctoritate concedimus.* Observandum est autem in hoc loco, Vigilium, qui rescripserat nolle se postulatis Auxanij annuere antè quam sibi constaret de consensu Imperatoris, nunc Pal-

lium tribuere absque ulla mentione nominis imperatorij, immo dicere se id facere ex auctoritate beati Petri, tanquam facultas concedendi Pallium existeret in eo qui Petri cathedram teneret, quicumque tandem is foret. Sed his omiſſis, tranſeamus ad mandata quæ idem Pontifex dedit Auxanio.

VI. Iubet igitur Vigilus ut si quæ inter Episcopos qui sub regno vel potestate Chil deberti Regis constituti erant diffensiones emergerent, ex ab Auxanio committit Vigilus ut apostolica æquitate discuterentur cum competenti numero Episcoporum, ita ut iudicium quod eo ordine ferretur, vetustis Pontificum Romanorum regulis non repugnaret. Itaque sic vices suas Auxanio committit Vigilus ut nihil illi soli licere velit in iudiciis Episcoporum, omninoque imperat ut ea non aliter iudicentur quam adhibito competenti provincialium Episcoporum numero. Sed istorum interim iudicium electionem, ut erga Rufum Theſſalonicensem fecerat Bonifacius, relinquit arbitrio sui Vicarij, ut integer ordo iudiciorum & summa decernendi auctoritas penes illum essent. Statuit deinde ut causæ illæ canonica & apostolica æquitate discutiantur ab Auxanio, tanquam dicere vellet irritum futurum iudicium quod non ex æquitate Petri latum esset. Nam & eum vult sequi formam iudiciorum in regulis ac decretis superiorum Pontificum contentam. *Ea modis omnibus prelati iudicio finituri, inquit, quæ Deo placitis decessorum nostrorum possint regulis convenire.*

VII. Transit statim Vigilus ad causas fidei & ad reliquas majores causas, quarum relationem mitti jubet ad sedem apostolicam, si illæ pro sui magnitudine terminari non poterint in Concilio provinciali. Afferam autem locum integrum in regulis ac decretis superiorum Pontificum contentam. *Ea modis omnibus prelati iudicio finituri, inquit, quæ Deo placitis decessorum nostrorum possint regulis convenire.*

VII. Transit statim Vigilus ad causas fidei & ad reliquas majores causas, quarum relationem mitti jubet ad sedem apostolicam, si illæ pro sui magnitudine terminari non poterint in Concilio provinciali. Afferam autem locum integrum in regulis ac decretis superiorum Pontificum contentam. *Ea modis omnibus prelati iudicio finituri, inquit, quæ Deo placitis decessorum nostrorum possint regulis convenire.*

Si qua verò certamina aut de religione (quod Deus auferat) aut de quolibet negotio quod ibi pro sui magnitudine terminari non possit evenerint, totius veritatis indagine diligenti ratione discussa, relationis ad nos seriem destinantes, ea apostolicæ sedi terminanda servate; ut universis à fraternitate vestra competenti ratione dispositis, pax, quæ pro magno munere Apostolis dominica voce conlata est, Ecclesie Dei, quæ una est in toto orbe diffusa, stabili firmitate servetur, ne antiqui hostis possit quassatione vexari, in illius petra Christi Dei Domini & Salvatoris nostri electione firmata stabilitate consistens. Vult itaque Vigilus ut emergens in provincia hæresis, in Episcoporum provincialium examen veniat secundum

cundum morem antiquum. At si in examine provinciali causa illa non potuerit terminari, tum vero relationem ab Arelatensi antistite mitti ad sedem apostolicam, ut istius sedis auctoritate pax in Ecclesia retineretur, adeoque concordia revocaretur inter eos qui de religione contendebant.

VIII. Renovat deinde Vigilium privilegium quod à Zozimo Papa profectum, longa possessione firmatum, à Symmacho etiam confirmatum fuerat in gratiam Cæsarij. *Nolus ergo, inquit, de Pontificibus tue per has vices ordinationi commissis, sicut & ad eos data loquatur nostra præceptio, in longinquis quibuslibet locis audeat proficisci, nisi solenni more, sicut à decessore tuo nostro prædecessore similiter concedente consueverant, formatam vestre caritatis acceperint.* In epistola autem generali scripta ad Episcopos in regno Childeberti constitutos, cujus mentionem in ista fecisse eum vidimus, sic loquitur de necessitate accipiendarum formatarum ab Episcopo Arelatensi: *Illud pari auctoritate mandamus, ne quisquam Episcoporum sine prædicti fratris & coepiscopi nostri formata ad longinquiora loca audeat proficisci: quippe quia & decessorum nostrorum decessoribus ejus, quibus vices suas libentissimè contulerunt, sancte sic definiunt iustiones.* Respicit itaque Vigilium ad rescripta Zozimi & Symmachi; qui, uti dicebamus, eam necessitatem jam antea imposuerant Episcopis Gallicanis

IX. Videbat Vigilium necessariam esse litterarum istarum publicationem ut sua Arelatensi antistiti dignitas & auctoritas constaret. Itaque prædecessorum suorum exemplis instructus, qui de vicariatu Episcoporum Thessalonicensium ob eam ipsam causam rescripserant ad Episcopos Illyricianos, tum etiam Zozimi, qui de vicariatu Patrocli scripserat ad Episcopos per Gallias & Septem provincias constitutos, putavit scribendum esse ad Episcopos Gallicanos de vicariatu Auxanij, ut eorum consensu iste facilius uti posset ampla illa auctoritate quam ei tribuebant literæ Vigilij ad ipsum datæ. *Que cuncta, inquit, ut fraternitas vestra melius per Dei gratiam possit implere, universis Episcopis, quibus te præesse volumus, auctoritatis nostra est serie declaratum.* Extat auctoritas illa seu literæ Vigilij ad Episcopos regni Childeberti. De his autem agemus in capite sequenti. Interim heic adnotandum est necessariam tum futuram non fuisse eam præceptionem quoad Episcopos Gallicanos, si nulli alij Episcopi subiecti fuissent auctoritati Episcopi Arelatensis quam qui jam inde à temporibus Zozimi & Symmachi ad ordinationem & synodum ejusdem Episcopi pertinebant. Illi quippe fuere erant imperio Arelatensis Episcopi, neque admo-

nitioe ulla indigebant ut ejus iussa spectarent. Dispar ratio fuit eorum Episcoporum qui tum recenter subiciebantur Ecclesie Arelatensis antistiti, ut statim dicemus.

X. Eodem porrò tempore quo generalem istam delegationem Auxanio concessit Vigilium, ei specialiter commisit causam Ioannis Presbyteri & Teredij Diaconi adversus Prætextatum. Eam causam jubet ut Auxanium cum competenti Episcoporum provincialium numero dijudicet secundum decreta præteritorum sedis apostolica Pontificum; *ratione prospiciens, inquit, ne aliquem facile ex laicis ad sacros ordines saltu præcipiti cuiquam sacerdotum liceat aggregare.* Vnde colligi debere puto vel istum Prætextatum repente ex laico promotum esse ad ordines ecclesiasticos, non præmissa annua conversione, vel, si is Episcopus fuit, aliquem laicum præcipitanter contra canones admisisse ad clericatum. Istud verò emendari petebant Ioannes & Teredius. Omnino autem persuasum habeo errare illustrissimum Cardinalem Baronium, qui de Prætextato Rotomagensi Episcopo heic agi putat. Nam iste nondum, ut puto, erat Episcopus quum Vigilium ista scribebat. Certè nondum pulsatus erat de ullo crimine; quippe qui nonnisi post annos triginta quatuor majestatis accusatus est à Rege Chilperico; ut pluribus narrat Gregorius Turonensis lib. v. cap. xix.

CAPVT XXXVII.

Synopsis.

I. Explicanda est in hoc capite epistola generalis Vigilij de vicariatu Auxanij.

II. Vicariatus ille tribuitur Auxanio per provincias qua pertinebant ad regnum Childeberti. Enumerantur provincia illa. Fieri id potuit ad exemplum auctoritatis Episcopi prima Justiniana.

III. Aut Vigilium sibi in beato Petro commissam esse curam universarum Ecclesiarum. Sumptum id ex sancto Leone. Hac persuasio alius deinde penetravit in animos Pontificum Romanorum. Hinc descendit necessitas constituendorum per provincias Vicariorum.

IV. Emendatur & explicatur Vigilij locus quo insinuat necessitatem constituendi Vicarij. Qua emendatio confirmatur auctoritate ejusdem Vigilij.

V. Sic vices suas Auxanio committit ut nihil illi soli licere velit in iudicis causarum. Causas autem majores referri jubet ad sedem apostolicam.

VI. Initur comparatio inter Episcopum Thessalonicensem & Arelatensem. Inbet Vigilium uti Episcopi ab Auxanio evocati ad Concilium accedant, nisi iustam ob causam abesse cogantur. Personam tamen pro se mittere debent.

VII. De formatis accipiendis ab Episcopo Arelatensi. Errant qui putant Aurelianum non statim successisse Leontio in cathedra Arelatensi.

I. **O**PERÆ pretium fuit generalis epistolæ Vigilij ad Episcopos Gallicanos examen in hoc capite suscipere, velut divisione facta, ut epistolam illam, quæ specialem quandam curam ac diligentiam desiderare videtur, quod multa contineat notatu digna, per partes explicare possemus. Quod non adeo facile fuisset, si singulos quosque locos retulissimus in capite superiori ad epistolam quæ data est ad Auxanium.

II. Primum igitur adnotandum est vicariatum apostolicæ sedis Auxanio tribui, non solum in provinciis circum Arelatem positis, ut antea assolebat, sed etiam in provinciis quæ pertinebant ad regnum Childeberti. *Dilectissimis fratribus universis Episcopis omnium provinciarum per Gallias, qui sub regno vel potestate gloriosissimi filij nostri Childeberti Regis Francorum constituti sunt, sed & his qui ex antiqua consuetudine ab Arelatensi consecrati sunt vel consecrantur Episcopo.* Veteres provinciarum quæ Arelatensi Episcopo subjectæ erant quo tempore Vigilij ista statuebat, hæc fuerunt, Viennensis, Alpes maritimæ, utraque Narbonensis, Hispania Tarraconensis, nisi si ista tum distracta erat à corpore provinciarum quæ Arelatensi Episcopo parebant. Itaque ad has provincias accesserunt, magna pars quartæ Lugdunensis, & in hac, Parisij, aliqua pars secundæ Belgicæ, Silvanectum nimirum & Bellovacum, integra Lugdunensis secunda, Britannia, & aliqua pars Aquitanicæ. Cum ergo nulla antea lege, nulla consuetudine istæ provinciæ pertinerent ad curam Arelatensis Episcopi, cui tamen imperium in illas tribui cupiebat Childebertus, & fieri istud non posset nisi per concessionem vicium sedis apostolicæ, necessarium omnino fuit adiri Papam Vigilium, qui Romanæ tum Ecclesiæ præsidebat, ut illius decreto extraordinaria illa auctoritas, quæ provinciarum limites irrumpebat, in Arelatensem Episcopum conferretur. Et erat recens exemplum, si modò ista Gallis nostris nota erant, Archiepiscopi primæ Iustinianæ, qui nuper vicariatum apostolicæ sedis acceperat à Vigilio per sex provincias, juxta postulatam Imperatoris Iustiniani. Quidni parem Arelatensi Episcopo intra Gallias auctoritatem conciliaret Childebertus?

III. Concessurus Auxanio vices suas Vigilij, primum docet sibi in beato Petro commissam esse curam universarum Ecclesiarum, ut de pace & statu earum sollicitus sit. Hæc persuasio, quæ extat in epistola sancti Leonis ad Episcopos Metropolitanos per Illyricum constitutos, alius postea penetravit in animos Pontificum qui posterioribus

seculis Romanam cathedram tenuerunt. Lubet autem referre ipsa Leonis verba, ut etiam in hoc loco ostendamus Arelatensis Episcopi dignitatem efformatam fuisse ad exemplum privilegiorum Ecclesiæ Theſſalonicensis. Sic ergo loquitur Leo de vicariatu Anastasij Episcopi Theſſalonicensis: *Et quia per omnes Ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc à nobis Domino, qui apostolicæ dignitatis beatissimo Apostolo Petro primatum fidei suæ remuneratione commisit, universalem Ecclesiam in fundamentum ipsius soliditate constituens, necessitatem sollicitudinis quam habemus cum his qui nobis collegij caritate juncti sunt sociamus. Vicinitaque nostram fratri & cœpiscopo nostro Anastasio commisimus.* Eadem cogitatione imbutus Vigilij, primum sibi, ut diximus, in beato Petro commissam esse ait curam universarum Ecclesiarum, hinc verò descendit ad necessitatem constituendorum per provincias Vicariorum sedis apostolicæ, qui præsentiam Romani Pontificis repræsentent. Hæc sunt verba Vigilij: *Quantum nos divina potentia Apostolorum primi sedem, non pro nostris meritis, sed pro ineffabili suæ misericordiæ pietate, habere constituit, tantum nos de universarum Ecclesiarum dispositione, pace, & statu convenit esse sollicitos. quippe cum doctor gentium dicat Apostolus: Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quomodo ergo inter Domini sacerdotes sancta & Deo placita potest manere concordia, nisi ut si humani generis hostis antiqua nequitia consuetam Nazarianam seminare voluerit, si qui absentiam nostram sedis apostolicæ vicibus perfruendo spirituali gratia repræsentans, auferat certamen exortum?*

IV. Hunc locum retuli ex fide codicis regij. Nam omnino aliter habetur in editionibus: ubi pro *sit qui absentiam* &c. legitur, *is qui absentiam nostram sedis apostolicæ vicibus perfruendo repræsentat, auferat certamen exortum.* Sed vulgatam lectionem non admittit sensus hujus loci. Nondum enim tributus Auxanio fuerat vicariatus, qui illi tantum committitur in consequentiam istius argumentationis. Ait quippe Vigilij non posse aliter manere concordiam inter sacerdotes Domini nisi si sit aliquis qui vice sua componat jurgia & certamina quæ inter illos exoriantur, ea de causa concessisse se vices suas Auxanio. Præterea hanc emendationem esse legitimam probatur etiam ex epistola ejusdem Vigilij ad Episcopos regni Childeberti de vicariatu Aureliani Episcopi Arelatensis, qui Auxanio successit. Etenim eodem argumentandi genere usus Vigilij ait: *Ita enim inter sacerdotes Domini potest pax super omnia Deo placita custodiri, si fuerit qui vicum nostrarum auctoritate subnixus, personam nostram in Gallia-*

Vide v. c. Carolum le Colre ad an. 511. §. 56.

Vide supra cap. 21. §. 9. & cap. 29. §. 5.

Vide infra cap. 47. §. 2.

ram partibus presentans, secundum consuetudinem à nostris decessoribus attributam sapienti & sollicita indagatione custodiens, si quam humani generis hostis antiquus Zizaniam inter Dei famulos nequitia consueta seminare tentaverit, sapientia sua moderamine adhibitis sibi fratribus & coepiscopis nostris iustitia Deo placita scandala orta submoveat.

V. Addit ergo post ista Vigilius: Quapropter Auxanio fratri & coepiscopo nostro Arelatensis civitatis antistiti vices nostras caritas vestra nos dedisse cognoscat, ut si aliqua, quod absit, contentio fortassis emerferit, congregatis sibi fratribus & coepiscopis nostris causam canonica & apostolica integritate discutens, Deo placita equitate definiat. Quo loco revocanda mihi est memoria eorum qua in proximo capite dicta sunt de iudiciis Episcoporum, nimirum sic vices suas Auxanio commisisse Vigilium ut nihil illi soli licere in hoc voluerit, cunctaque agi præscripserit in conventu comprovincialium Episcoporum. Causas vero majores sic committit Auxanio ut ei necessitatem imponat mittendi relationem ad apostolicam sedem: Contentiones vero si qua, quas Dominus auferat, in fidei causa contigerint, aut tale emerferit fortè negotium quod pro magnitudine sui apostolica sedis magis iudicio debeat terminari, ad nostram discussa veritate perferat sine dilatione notitiam.

VI. Sequens istius Vigilij epistolæ caput pertinet ad celebrationem Conciliorum Diocesæos Gallicanæ. Sed antè quàm Vigilij verba referamus, non inutile erit heic observasse illum in ista constitutione secutum esse ordinem quem sanctus Leo præscripserat Anastasio Episcopo Thessalonicensi. Nam cum supra adnotaverimus in istius potestate & mandatis ferme cuncta contineri quæ sequentibus seculis aut mandata Legatis sunt aut ab illis præsumpta, adnotaverimusque præterea Arelatensem antistitem sedis apostolicæ per Gallias Vicarium factum esse ad exemplum potestatis quæ Thessalonicensi Episcopo tributa erat per Illyricum, par est ut comparisonem eorum instituamus ubi occasio tulerit. Sic enim fiet ut lectores planè intelligant parem intra Gallias Arelatensibus Episcopis auctoritatem tributam fuisse ac Thessalonicensibus intra Illyricum. Edixerat itaque Leo vicariatam Anastasij Thessalonicensis Episcopi constituens, uti ad synodum quisquis Episcoporum ab Anastasio foret evocatus occurreret, nec sanctæ se congregationi denegaret. Definierat præterea, ut quisquis Episcoporum superbo animo, cum nulla corporis vel causæ foret necessitate detentus, fraternaliter sapius vellet vitare conventum, se sciret esse iudicandum. Nunc

ergo Vigilius ait, tanquam suis verbis reddere destinasset sensum verborum Leonis: Et quia necesse est ut apud Deo propitiante temporibus ab Arelatensi Episcopo, qui nostris vicibus fungitur, quotiens iudicaverit expedire, pro facienda consolatione communi Episcoporum debeant congregari persona, nullus inobediens ejus fortè mandatis se à congregatione suspendat, nisi aut corporalis infirmitas aut justa causa eum excusatio venire prohibeat. Tum edicens uti qui iustam ob causam non accesserit ad synodum, Presbyterum aut Diaconum pro se mittat, injecta mentione promissionis Christi, qui se pollicitus est futurum in medio eorum qui in nomine ejus congregati essent, addit: Quid ergo se estimat subiturnum qui Deo odiosa superbia in illa congregatione interesse contemnit in qua se Dominus noster ad futurum pia promissione denunciat? Odiola illa superbia, quam contumacibus illis Episcopis objicit Vigilius, est is ipse superbus animus quem in Illyrijs Episcopis damnat Leo. Ceterum hunc Vigilij locum edidimus ex fide ejusdem codicis regij, in quo legitur multò emendatior quàm in editionibus.

VII. Postremum caput epistolæ Vigilij respicit necessitatem accipiendarum formarum ab Episcopo Arelatensi. Qua de re cum multa jam à nobis dicta sint, quæ nunc repeti non est opus, transeamus ad Aurelianum, qui post Auxanium fuit Arelatensis Episcopus & sedis apostolicæ Vicarius per Gallias. Falluntur autem, ut rectè observatum est à Saxio, qui putant Aurelianum non statim successisse Auxanio. Sed hæc non sunt instituti nostri.

CAPVT XXXVIII.

Synopsis.

I. Aurelianus succedens Auxanio, fit Vicarius Apostolica sedis, secundum veterem consuetudinem. Generalem pro hac causa epistolam ad Episcopos Gallicanos dedit Vigilius secundum morem.

II. Aurelianus sollicitus de bona fama Vigilij, illi per legatum significavit qui sinistri rumores de illo essent. Iste, scripta ad eum epistola, fidem suam singillatim explicuit, simul illum admonens, ut illam in omnium Episcoporum Gallia notitiam deducat. Evincunt ista sollicitudinem Ecclesiarum Gallicanarum fuisse tum penes Episcopum Arelatensem.

III. Aureliano successit Sapaudus. Hunc statim Pelagius Papa vicibus apostolica sedis ornavit secundum morem. Tum usum ei Pallij concedit, & privilegium formarum confirmat.

IV. Datum id precibus Childeberti Regis, ut patet ex epistola Pelagij ad Childebertum. Non meminit autem consensus Imperatoris pro concessione Pallij.

V. Admonet deinde Childebertum Pelagius honorandum esse Sapaudum propter apostolicam vicem.

Th. Episcop. n. 51.

Imp. cap. 10. 42.

Ant. Hoffm. 14. 149.

Th. pag. 160. Th. supra cap. 14. §. 11. §. 12.

Episcopi tum contendebant Vicarios apostolica sedis subjacere debere iudicio suorum collegarum, si quid peccarent. Explicatur epistola Pelagij. Eius auctoritate ostenditur vicariatum Arelatensem fuisse perpetuum.

¶ I. Sapaudus successit Licinius; quem vicibus etiam apostolica sedis & Pallio ornatum fuisse colligitur ex more tum recepto & ex epistola sancti Gregorij de vicariatu Virgilij, qui proximè successit Licerio.

I. **A**VXANI O itaque Arelatensi Episcopo cum successisset Aurelianus, magnæ nobilitatis vir, ut vulgò existimant, antiquæ consuetudini & Childeberti Regis precibus datum à Vigilio est ut is quoque Romani Pontificis Vicarius esset intra Gallias. Vetustam consuetudinem memoravi, tamenetsi hanc auctoritatem Vigilius non repetat disertis verbis à veteri more; quia video illum omnino secutum esse vestigia decessorum suorum, eadèmq; Aureliano mandata dedisse quæ superioribus Episcopis Arelatensibus data fuerant jam inde à temporibus Zozimi. Præterea Vigilius, cum auctoritate illum sua ornasset, præscripto iudiciorum ordine, hæc addit: *Quia ita decessores vestros, qui decessorum nostrorum vices egisse monstrantur, fecisse testimonium nostri declarat scripserim.* Non immorabor in explicandis mandatis Aureliano datis, cum satis in hanc rem incubuerim in superioribus capitibus. Illud tantum dicam, generalem ad Gallicanos Episcopos epistolam secundum morem dedisse Vigilium, ut eos certiores faceret conlatum à se Aureliano fuisse vicariatum sedis apostolicæ.

II. Post aliquot exinde annos, cum videret Aurelianus sinistram de Vigilio famam in Occidente spargi in causa Trium Capitulorum, ac si Vigilius contraria Chalcedonensi Concilio tradidisset, legationem ad eum misit, significans ei qui tum rumores de illo essent, addens nihilominus haud dubiè non dubitare se quin falsi essent, respectam sibi esse fidem & prudentiam Virgilij, nihil facturum quo suam famam dehonestaret. Intellexit vir prudens quò tenderet istorum verborum sensus. Itaque scripta confestim epistola ad Aurelianum, primùm fidem suam singillatim explicuit, deinde illum admonuit ut hanc fidei suæ professionem in omnium Gallicanorum Episcoporum notitiam deduceret; *ut nullis, inquit, aut falsis scriptis, aut mendacibus verbis, aut nuntiis, qualibet ratione turbentur.* Evincunt autem illa sollicitudinem Ecclesiarum Gallicanarum fuisse tum penes Episcopum Arelatensem tanquam Vicarium sedis apostolicæ. Istius porro legationis, quæ per Anastasium missa est, mentio extat in epistola à Clericis Italiae di-

Virgil. epist. 7.

recta ad Legatos Francorum qui Constanti-nopolim proficiscebantur.

III. Aureliano successit Sapaudus anno quingentesimo quinquagesimo sexto. Statim verò Pelagius Pontifex Romanus istius nominis primus eum vicibus apostolicæ sedis ornavit secundum morem; ut constat ex illius epistola ad Sapaudum, in qua sic legitur: *Majorum nostrorum, operante Dei misericordia, cupientes inhere vestigiis, & illorum actus divino iuramine in omnibus imitari, caritati tue per universam Galliam sanctæ sedis apostolicæ, cui divina gratia præsidemus, vices iungimus. Hoc enim antiquitatis memoria docet, hoc Ecclesie Romanæ testantur scriptura, à sanctis patribus & decessoribus nostris tuis decessoribus esse concessum.* Et infra: *Vere igitur, carissime frater, auctoritate Pontificis & pastoris mansuetudine, per nos tibi locum Vicarij apostolicæ sedis divine gratia largitate concessum.* Tum ulum ei Pallij concedit, & privilegium formatarum confirmat.

IV. Porro licet Pelagius in hoc secutus sit antiquum morem, petitionisque Childeberti mentionem non faciat in epistola ad Sapaudum, ex epistola tamen ab eo scripta ad eundem Childebertum patet datum id etiam precibus ejus. *Vices autem nostras, inquit, præfato consacerdoti nostro Sapaudus secundum petitionem vestram direximus, usum Pallij pariter concedentes; quia in scriptis ecclesiastico huiusmodi exempla reperimus, quibus ostenditur Arelatensibus Episcopis à sancta recordationis decessoribus nostris hæc fuisse conlata.* Non meminit autem consensus Imperatoris pro concessione Pallij.

V. Admonet deinde Childebertum Pelagius honorandum esse Sapaudum propter apostolicam vicem, omninòque procurare eum debere ne is quem per vices apostolicas augeri postulaverat, in aliqua parte cuiquam Gallicanorum sacerdotum vel cuiuslibet ordinis ecclesiastici personæ contemptibilis habeatur. Quippe tum descenderat aliquatenus dignitas Vicariorum sedis apostolicæ, ut observatum est superius, ac nihilo minus Episcopi contendebant Vicarios illos, si peccarent, iudicandos esse ab Episcopis suarum provinciarum. Hinc factum ut cum non ita multò post Sapaudus criminis cuiusdam suspectus esset habitus, in iudicium vocatus sit à suffraganeis suis secundum canones. Cum verò nollet se sistere iudicio, Childebertus Rex eum compulit eam necessitatem subire. Quæ de re graviter apud illum exposulavit Pelagius his verbis: *Passi estis subripi vobis, & Sapaudum fratrem & coepiscopum nostrum Arelatensis civitatis antistitem, cuius Ecclesia in regionibus Gallicanis primatus privilegio & si-*

dis apostolica vicibus decoratur, ad petitionem Episcopi ab ipso ordinati in iudicium sequentis civitatis Episcopi, quod nulla ecclesiastica lege vel ratione conceditur, iudicandum juberetis occurrere. Ex hoc interim loco discimus falli eos qui vices apostolicas Arelatenſi Eccleſiæ affixas non fuiſſe contendunt, ſed perſonis tantum datas. Nam cum Pelagius doceat Eccleſiam Arelatenſem vicibus apoſtolicæ ſedis decoratam eſſe, planum eſt ex his quæ dicta ſunt in capite xxii. privilegium illud perpetuum fuiſſe & ad omnes ex æquo Arelatenſes Episcopos pertinuiſſe; ita tamen ut renovatione interdum indigeret, non ſecus ac Theſſalonicensis Eccleſiæ privilegium.

VI. Mortuus eſt Sapaudus anno quingentefimo octuageſimo nono, cui ſtatim ſucceſſit Licerius Regis Guntchramni Referendarius, ut Gregorius Turonenſis tradit in libro viii. hiſt. Francor. cap. xxxix. Hunc non invenio functum fuiſſe vicibus apoſtolicæ ſedis. Attamen ex epiftola Gregorij Magni ad Virgilium, de qua agemus in capite ſequenti, colligi poteſt Licerium quoque Vicarium ſedis apoſtolicæ egiſſe intra Gallias. Vices enim ſuas & uſum Pallij concedens Virgilio, cuncta revocat ad antiquum morem; tum hunc honorem debitum eſſe ait Episcopo Eccleſiæ Arelatenſis, & nihil de debito honore ſubtrahendum illi eſſe. Quod evincit rurfum vices apoſtolicæ ſedis loco tributas fuiſſe, non perſonis tantum, adeoque Licerium vicibus apoſtolicæ ſedis & Pallio fuiſſe decoratum. Moriens autem Licerius ſucceſſorem habuit Virgilium; ut narratidem Gregorius Turonenſis lib. ix. cap. xxiii.

C A P V T XXXIX.

Synopſis.

I. Virgilius Arelatenſis Episcopus petit à ſancto Gregorio vices apoſtolicæ ſedis & Pallium juxta antiquam conſuetudinem. Non repugnavit Gregorius.

II. Debitum fuiſſe hunc honorem Eccleſiæ Arelatenſi colligitur ex verbis ſancti Gregorij.

III. In epiftola generali ad Episcopos Gallicanos Gregorius renovat auctoritatem quam prædeceſſores ejus tribuerant Episcopis Arelatenſibus.

IV. Vices ſuas & Pallium Virgilio concedens Gregorius, vult tamen ſua ſingulis Metropolitanis jura ſervari. Explicatur locus ille ſancti Gregorij, qui non eſt ſimpliciter intelligendus.

V. Modum deinde præſcribit utendi Pallio, ut irret obviam ambitioni Virgilij, ne is Pallio illo cen quadam indumento quotidiano uteretur. Habuit poſterioribus temporibus hoc privilegium Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis. Sed ipſe eo privilegio non utebatur.

VI. Gregorius præſcribens ordinem iudiciorum, decernit duodecim iudices in qualibet cauſa debere eſſe.

Pelagius Papa decreverat eam eſſe certam provinciam qua decem vel undecim Episcopos iudices habeat ſub uno Metropolitanano. Quod etiam obſervatum eſt ab Urbano ſecundo.

VII. Gregorius in Angliam mittens Auguſtinum, cum Virgilio commendavit, cum per Arelatem tranſiurus eſet. Virgilium vocat Metropolitanum Galliarum. Pallium Arelatenſibus Episcopis tributum antiquius.

VIII. Vices apoſtolicæ ſedis conceſſas olim fuiſſe Eccleſiæ Arelatenſi probatur auctoritate Gregorij ſeptimi. Deſit autem ea auctoritas poſt Gregorium Magnum.

I. **C**ONSTITUTUS in Arelatenſi ſede Virgilius, vir magnarum virtutum & magnorum meritorum, nihil prius aut antiquius habuit quam ut dignitatem Eccleſiæ ſuæ collatam conſervaret. Sedebat tum in cathedra Romana Gregorius cognomento Magnus, vir ut ſanctiſſimus, ita doctiſſimus, peritiſſimus juriſeſis apoſtolicæ, ac politiæ eccleſiaſticae callentiſſimus. Ad hunc ergo Virgilius, ſuffragatione uſus Regis Childeberti, literas ſcripſit, petens ut juxta antiquum morem ſibi tribueret vices apoſtolicæ ſedis & Pallium. Non repugnavit Gregorius; ſed miſſa ad eum epiftola per Ioannem Presbyterum & Savinum Diaconum Eccleſiæ Arelatenſis, ut eſt in veteri codice MS. Bibliothecæ regiæ, cuncta primùm conceſſit quæ poſtulata ab eo erant, deinde illum aliquot præceptis inſtruxit circa negotia quædam magni momenti, mandatæque dedit ſimilia his quæ deceſſoribus Virgilij data fuerant à ſuperioribus Pontificibus Romanis. *Quod verò in eis* S. Gregor. lib. 4. cap. 50. *antiquum morem, inquit, uſum Pallij ac vices ſedis apoſtolicæ poſtulavi, abſit ne aut tranſitorie poteſtatis culmen aut exterioris cultus ornamentum in vicibus noſtris ac Pallio quaſiſſe te ſuſpicer. Et paulò poſt: Libente ergo animo poſtulata concedimus; ne aut vobis quicquam de debito honore ſubtrahere aut præcellentiſſimi filij noſtri Childeberti Regis petitionem contempſiſſe videamur.* Acta hæc anno quingentefimo nonageſimo quinto.

II. Gregorius itaque vices ſuas & Pallium conceſſit Virgilio, non ad preces Childeberti ſimpliciter, neque ut perſonam Virgilij honoraret; ſed quia id vetus conſuetudo poſcebat, quæ in plerisque vim legis obtinēt. Debitum namque Virgilio fuiſſe hunc honorem non obſcurè ſignificat: quia nimirum Eccleſiæ Arelatenſi ſic tributum erat illud privilegium ut ad omnes ſucceſſores pertineret, ita tamen ut confirmatio privilegij petenda eſſet à Romano Pontifice quoties novus Arelatenſi cathedræ datus erat antiſtes. Nam & conſuetudinem illam rurfum urget ſanctus Gregorius in epiftola ad

S. Gregor. lib. 4.
cap. 55.

Childebertum: *Vnde & gratanter ea que scripsistis accepimus, & que voluistis animo libenti concessimus; atque ideo fratri nostro Virgilio Arelatensis civitatis Episcopo vices nostras juxta antiquum morem & excellentia vestre desiderium Deo favente commisimus; cui etiam & Pallij usum, sicut prisca habuit consuetudo, concessimus.* Item in epistola ad Episcopos in regno Childeberti constitutos: *Opportunum esse perspeximus in Ecclesiis que sub regno precellentissimi filij Childeberti Regis sunt secundum antiquam consuetudinem fratri nostro Virgilio Arelatensi Episcopo vices nostras tribuere.*

ibid. epist. 52.

III. Iam antea multoties observavimus necessariam fuisse promulgationem hujus privilegij, ne quis se juris ignorantia tueri possit. Ea de causa Gregorius, præter epistolas ad Virgilium & ad Childebertum scriptas, alias dedit ad Episcopos qui sub regno Childeberti erant, ob necessitatem publicandæ legis, ut diximus. Eodem tempore ad illos scripsit de potestate quæ Virgilio competeat tanquam Vicario sedis apostolicæ, in judiciis nimirum episcopalibus, congregatione Conciliorum generalium, majorum causarum relatione ad sedem apostolicam, de literis formatis ab illo accipiendis. Sed hoc postremum caput præcipuè urget, respiciens haud dubiè ad rescripta Zozimi, Symmachi, & Vigilij. Ait enim: *Hoc etiam vos pariter previdimus admonendos, ut nullus vestrum ad longinquiora loca sine presati fratris & coepiscopi nostri Virgilij auctoritate tentet aliquo modo proficisci; scientes quia & predecessorum nostrorum, qui vices suas ejus predecessoribus commiserunt, sic procul dubio mandata definiunt.*

IV. Redeamus nunc ad Virgilium. Ad illum itaque scribens Gregorius de variis disciplinæ capitibus, flectit rursus ad concessionem Pallij & vicium suarum: *Itaque fraternitati vestre vices nostras in Ecclesiis que sub regno sunt precellentissimi filij nostri Childeberti juxta antiquum morem Deo auctore committimus. singulis siquidem Metropolitibus secundum priscam consuetudinem proprio honore servato.* Hic locus non est leviter prætereundus. Etenim Gregorius sic vices suas juxta antiquum morem committit Virgilio, ut tamen singulis Metropolitanis secundum priscam consuetudinem jura sua servari velit. Quod à Pontificibus Romanis observatum fuisse vetustis temporibus, cum vices suas cuiquam tribuerent, observat alibi ex Hincmaro illustrissimus Archiepiscopus. Videndum ergo quid sibi velit hoc loco Gregorius. Neque enim hinc colligi potest nihil auctoritatis ab eo tribui Virgilio supra Metropolitanos, cum constet illum accepisse potestatem super omnes

Marca in Tb. de
Primariis. 5. 51.

Episcopos in regno Childeberti constitutos. Intelligit ergo Gregorius, sic usurum auctoritate ista extraordinaria Virgilium, ut tamen Metropolitanis relinquat ordinationes Episcoporum secundum veterem morem. Sed hic mos explicandus est ex epistola sancti Leonis ad Anastasium Thessalonicensem; ex qua colligitur servandas quidem esse Metropolitanis ordinationes comprovincialium Episcoporum, sed eas celebrari non posse extra conscientiam Vicarij, ut supra adnotavimus.

V. Transfit deinde Gregorius ad concessionem Pallij, modum præscribens utendi. *Pallium quoque transmisisimus, inquit, quo fraternitas tua intra Ecclesiam ad sola Missarum solennia utatur.* Timebat fortassis ne Virgilius, ut humanum est ambitione labi, Pallio ceu quodam quotidiano indumento uteretur ad fastum & ad ostentandam auctoritatem suam. Hic Gregorij metus se prodere videtur in initio illius epistolæ, in qua sic legitur: *Abstine aut transitoria potestatis culmen aut exterioris cultus ornamentum in vicibus nostris ac Pallio que sisse te suspicer.* Habuit posterioribus seculis hoc privilegium Hincmarus Remensis Archiepiscopus, ut ei liceret, si vellet, uti quotidie Pallio; ut refert Flodoardus. Sed ipse in epistola xxxvi. ad Nicolaum Papam scribit eo privilegio usum non fuisse, quod ad aliud illum oporteret tendere & de aliis cogitare quàm alicui pompæ ac ostentationi applaudere. Privilegia porro sibi concessa à Summis Pontificibus ea de causa petiisse se, ut hac novitate carnales & animales homines, apud quos veteres constitutiones jam quasi pro vili habebantur, ut ipse ait, territi, reverentius se erga Remensem Ecclesiam haberent. Hæc sunt ejus verba ex ejus epistola ad Nicolaum Papam: *Privilegia autem sedis apostolicæ non ideo petij ut mihi non sufficeret quod sacri canones & decreta sedis Romane Pontificum cuique metropoli concedunt.* Et nonnullis interjectis, ait se privilegia illa petiisse, ut quia veteres constitutiones jam quasi pro vili apud quosdam habentur, his novis decretis carnales & animales homines territi quiddam reverentius contra Ecclesiam indignitati meæ commissam agerent.

VI. Illud postremò annotandum est in epistola Gregorij ad Virgilium, quod cum superiores Pontifices causarum judicia indefinitè commisissent Episcopis Arelatensibus, cum competenti numero collegarum, iste numerum Episcoporum judicum, haud dubiè quo minor esse non possit, decernit esse duodecim. Si qua verò inquisitio de fide, inquit, vel fortasse aliarum rerum inter Episcopos causa emerferit, que discerni difficilis possit, collectis duodecim Episcopis venietur atque de-

vidatur. Respiciebat fortassis ad epistolam decessoris sui Pelagij, qui ita scripserat ad Episcopos qui ad synodum CP. convenerant evocati à Ioanne CP. Episcopo: Scitote certam provinciam esse quæ habet decem vel undecim civitates & unum Regem & totidem minores potestates sub se & unum Episcopum aliòsque suffraganeos decem vel undecim Episcopos iudices, ad quorum iudicium omnes causæ Episcoporum & reliquorum sacerdotum ac civitatum causæ referantur. Hanc eandem regulam, ut hoc obiter dicam, in medium adduxit Urbanus II. cum episcopatum Atrebatensem restitueret. Liqueat sanctorum canonum institutis integram esse provinciam & Metropolitanum proprium debere sortiri quæ duodecim constat episcopatibus.

Apud Moscos in
viciis Eusebii
24. p. 243. &
71. s. 3. p. 114.
Bull. pag. 113.

VII. Post aliquot exinde annos Gregorius de salute Anglorum sollicitus, Augustinum in eam insulam misit cum dignitate & auctoritate Vicarij sedis apostolicæ. Et quia ille, ut in Angliam trajiceret, Galliam per Massiliam & Arelatem petiturus erat, literas ei commendatorias dedit ad Virgilium, in quibus eum vocat Metropolitanum Galliarum, quòd primi sacerdotis locum teneret intra Gallias, ut Pelagij primi verbis utamur. Cum verò Augustinus postea consisteret in Anglia, de quæ multis disciplinæ capitibus consulisset Gregorium, inter alia petit qualiter deberet cum Galliarum atque Britannorum Episcopis agere. Ad quæ Pontifex ita respondit: In Galliarum Episcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus; quia ab antiquis predecessorum nostrorum temporibus Pallium Arelatenfis Episcopus accepit; quem nos privare auctoritate percepta minimè debemus. Virgilius erat tum Arelatenfis Episcopus. Is verò Pallium non acceperat ab antiquis predecessorum Gregorij temporibus, sed à Gregorio. Itaque sic explicandus est hic locus, ut dicere voluerit Gregorius Pallium Arelatenfi Episcopo, quisquis is tandem foret, perpetuo privilegio, cui derogari non debebat, tributum fuisse ab antiquis temporibus; sicut suprâ simili argumento ostendimus omnes Illyricanas Ecclesias pertinuisse ad curam Thessalonicensis antistitis, quisquis is tandem foret, adeoque privilegium Episcopi Thessalonicensis fuisse perpetuum.

7. Corp. lib. 5. Tur
4. p. 113. 114.

Item lib. 11. In
4. p. 113. 114.

Historia cap. 22.
7. 5.

VIII. Arelatenfi Ecclesiæ tributas fuisse olim vices apostolicæ sedis aperte scribit Gregorius VII. ad Archiepiscopum Remensem his verbis: *Inde est quòd Arelatenfis Ecclesiæ non solum à beato Gregorio doctore dulcissimo, sed etiam à pluribus ejus sanctis antecessoribus, cum haberet vicem sedis apostolicæ, ut omnes Episcopos totius regni Francorum, quod tunc latius extendebatur, ad Concilium convoca-*

Greg. VII. lib.
6. p. 113.

ret, eosque in iudicio constringeret, sine cujus licentia nullis de supradictis Episcopis longè à suo episcopatu fas erat abire, post aliqua tempora pro quibusdam causis predicta potestas & auctoritas cessavit, & suam vicem aliis quibus placuit sedes apostolica concessit. Quibus verbis innuere hoc quoque videtur Gregorius, defuisse eam Arelatenfium Episcoporum auctoritatem post tempora Gregorij Magni.

CAPVT XL.

Synopsis.

I. Extincto Virgilio Episcopo Arelatenfi, extincta quoque est vicaria dignitas Ecclesiæ Arelatenfis. Neque enim constat Ioannem aut Felicem, qui postea sedem illam tenuerunt, fuisse Vicarios apostolicæ sedis.

II. Rolandus postea tentavit restaurare antiquam Ecclesiæ sue dignitatem, irritò conatu.

III. Felicitus fuit Rostagnus, qui Pallium & vices apostolicæ sedis accepit à Ioanne VIII. Papa. Verum non constat an ea auctoritate usus sit. Certe in Conciliis deinde subscriptis longo intervallo post alios Episcopos.

IV. Temeritas Rostagni in ordinatione Episcopi Narbonensis repressa. Saxius refellitur, qui putavit Ioannem Pontificem Romanum ad Rostagnum subscripsisse uti Agnus Narbonensis Episcopus deponeretur.

V. Raimbaldus vices apostolicæ sedis obtinuit seculo sequenti, & subjectionem Metropolitanam Aquensis. Atamen ista auctoritas diu non valuit.

VI. Vnicum illud privilegium sequenti tempore habuit Arelatenfis Archiepiscopus, ut nulli prorsus Legato, nisi ei tantum qui de Romani Pontificis latere destinatus esset, subiceretur. Probatum ex Innocentio III.

I. EXTINCTO itaque Virgilio, extinctam quoque fuisse puto vicariam dignitatem Ecclesiæ Arelatenfis. Certè non video quemquam eorum qui post ista tempora cathedram Arelatenfem tenuerunt appellari Vicarium apostolicæ sedis, neque aliqua magna aut extraordinaria auctoritate instructum fuisse. Vnus Ioannes Arelatenfis Episcopus occurrit, cui anno DCLXVIII. Vitalianus Papa commendavit Theodorum Episcopum & Adrianum Abbatem in Angliam profecturos. Quod ut explicari fortassis posset ex epistola Gregorij Magni, cum Virgilio commendaret Augustinum, sic intelligi potest de simplici epistola commendatoria ad Ioannem scripta, quòd necessario eundem viris illis esset per Arelatenfem civitatem. In Concilio Romano quod ab Agathone Papa habitum est anno DCLXXX. subscripsit Felix Episcopus Arelatenfis, Legatus venerabilis synodi per Galliarum provincias constitutus. Sed hinc nulla prerogativa Episcopi Arelatenfis colligi potest. Quippe

Beda l. 4. cap. 4.

in eadem synodo adfuerunt Adeodatus Leuconensis Episcopus & Taurinus Diaconus Tolonensis, ambo Legati venerabilis synodi per Galliarum provincias constituta.

I. Tentavit deinde Rothlandus Arelatenfis Episcopus anno DCCCLXIV. veterem Ecclesie suae dignitatem instaurare, irrito tamen conatu, ut opinor. Quamvis enim Nicolaus primus agnoscat praedecessores suos Romanos Pontifices commisisse olim vices suas Episcopis Arelatenfis, nullam ei tribuit auctoritatem; tantum illi pollicetur protectionem sedis apostolicae, si, ut se facturum scripserat, decretis ipsius obedire curaret. Interrogaverat praeterea Nicolaum Rothlandus an sibi fas foret legatos ad apostolicam sedem mittere, ut Summum Pontificem faceret certiore de his quae intra provinciam emergerent. Istud quoque probavit Nicolaus, ea cautione adhibita, ut legatos suos moneret Rothlandus ne redditum suum praecipitent.

III. Felicior aeo Ioannis VIII. fuit Rostagnus successor Rothlandi. Hic enim anno DCCCLXXVIII. usus ipsissimis verbis quibus in causa Virgilij usus erat sanctus Gregorius, Pallium vicisque suas Rostagno concessit per Gallias, deque ea re epistolam scripsit ad Episcopos Gallicanos descriptam ex ea quam pro vicariatu Virgilij ad Episcopos regni Childeberti scripserat sanctus Gregorius. Visusne sit ea auctoritate Rostagnus quam a Ioanne Papa acceperat, difficile dictu est. Illud unum affirmare licet, eum in Conciliis & conventibus per ea tempora habitis longo intervallo subscripsisse post Archiepiscopos aliarum sedium, imo postpositum aliquoties fuisse simplicibus Episcopis.

IV. Anno deinde nongentesimo duodecimo incidit occasio quae Rostagno viam aperire videbatur ad invadendam ordinationem Episcopi Narbonensis. Moris erat inter Episcopos provinciarum Narbonensis & Arelatenfis, ut si quid emergeret in alterutra provinciarum quod congregationem sacerdotum requireret, vicinae provinciae Episcopos, praecipue vero Metropolitanum, evocarent in provinciam quae auxilio indigebat. Hinc subscriptiones Episcoporum Arelatenfium in Conciliis provinciae Narbonensis. Occiso igitur Arnulto Archiepiscopo Narbonensi, cum clerus & populus Narbonensis convenissent pro facienda successoris electione, optimum factu visum est si Rostagnus Arelatenfis rogaretur Narbonem accedere, cum Episcopis provinciae Narbonensis consulturus de novo pastore eligendo & de vindicanda caede Arnulti. Ille vero venit quidem in provin-

ciam; sed Agathae substitit cum Ancelino Episcopo Vceticensi, ibique Gerardum quendam, Ancelini consanguineum, evexit ad fastigium cathedrae Narbonensis. Haecenus ea res satis feliciter cesserat. Sed tandem Agij electio praevaleuit; adeoque Rostagni conatus irritus fuit. Manifestum porro est Saxium fuisse deceptum, qui ex falso quodam catalogo Archiepiscoporum Narbonensium collegit Ioannem decimum literas ad Rostagnum Arelatensem Agij exauctorandi causa direxisse. Nam ex narratione quae extat apud Catellum, & ex epistola eiusdem Ioannis ad Episcopos suffraganeos Ecclesiae Narbonensis, quam idem Catellus edidit, omnino constat hunc Ioannem approbasse electionem Agij.

V. Medio seculi sequentis Raimbaldus Arelatenfis Archiepiscopus vetustam Ecclesiae suae dignitatem & auctoritatem mente revolvens, opportunitate temporum usus est ut a sede apostolica obtineret vices apostolicae sedis, ac praeterea subiectionem Aquisiensis Archiepiscopi renovavit. Extat enim sacramentum Pontij Aquisiensis, in quo debita subiectionem & reverentiam & obedientiam a sanctis patribus constitutam secundum praecipua canonum sanctae sedi Arelatenfi perpetuo se exhibiturum promittit. Praefuit deinde Raimbaldus Concilio Tolosano anno MLVI. ubi dicitur esse Vicarius Papae Victoris una cum Pontio Aquisiensis. Atamen ista auctoritas diu non valuit. Etenim in dedicatione Ecclesiae Barcinonensis, quae facta est biennio post, Guifredus Narbonensis Archiepiscopus primo loco nominatur ante Raimbaldum. Vnde colligi debet extincto Victore extinctam quoque fuisse auctoritatem quam is dederat Archiepiscopo Arelatenfi.

VI. Vnicum illud privilegium habuit sequenti tempore Arelatenfis Archiepiscopus, ut nulli prorsus Legato, nisi ei tantum qui de Romani Pontificis latere destinatus esset, subiceretur. Testatur id Innocentius III. in epistola ad Arelatensem Episcopum scripta anno millesimo ducentesimo octavo: quam, quia nondum edita est, & res ita postulat, haec edere visum est.

Licet per apostolicum privilegium sit indultum ut nulli prorsus Legato, nisi ei tantum qui de Romani Pontificis latere fuerit destinatus, Arelatenfis provincia sit subiecta, quia tamen ad eliminandam haereticam pravitatem & rabiem sedandam hostilem ad partes illas Legatos necessario destinavimus, quibus te volumus prudenter assistere ac providere, auctoritate tibi praesentium precavimus ut per obsequia propter necessitatem huiusmodi praedictis Legatis impensa nullam tibi

*Offic. I. epist. 41.
To 3. Concil. Gall.*

*Ioan. VIII.
epist. 94. 95.*

*Catellus lib. 5.
Memor. Occid.
pag. 775.*

*Pomj. lib.
pag. 11.*

*Apud
lib. 11.*

*Innocentius
lib. 11. cap. 11.*

vel Ecclesie tuae prejudicium generetur. Datum Laterani v. l. Nonas Maij, anno x. l.

CAPVT XLII.

Synopsis.

I. Adversus ea quae supra dicta sunt nonnulli quaedam argumenta opponunt ut probent Arelatenses Episcopos nunquam fuisse usos auctoritate Vicarij apostolicae sedis. Aperiunt ratio concilianda istius contradictionis.

II. Inve tamen adeo antiqua nihil afferri certi potest, nisi quod certum est extraordinariam illam Arelatensium Episcoporum auctoritatem viguisse a temporibus Zozimi usque ad sanctum Gregorium.

III. Ex capite Artaldus quidam colligunt Archiepiscopum Arelatensem fuisse subiectum Archiepiscopo Narbonensi. Videntur Correctores Romani mendum heic esse, istudque caput pronuntiarunt intelligendum esse de Episcopo Electensi in prima Narbonensi. Quos recte in hoc reprehendit Bosquetus.

IV. Certum est heic non agi de Episcopo Arelatensi, sed de Helenensi apud Ruscinones; quoniam erat Artaldus, ut patet ex veteribus monumentis illorum temporum. Artaldo successit Ermengaudus.

V. Caput illud non posse intelligi de Episcopo Electensi hinc probatur quod aro Urbani II. nondum Episcopus institutus erat in monasterio Electensi.

I. **A**DVERSUS ea quae huc usque dicta sunt de eximia illa Archiepiscoporum Arelatensium auctoritate quidam opponunt subscriptiones quorundam Conciliorum, & alia quaedam veteris aevi monumenta, ex quibus colligi videtur aut vicariam illam dignitatem rem vanam ac futilem fuisse, aut certe eos illa nunquam usos fuisse. Sed si quis diligenter & accuratè expendere velit fidem rerum à nobis proditarum, inveniet profectò Arelatenses Episcopos verè usos esse ea auctoritate quam illis concesserant Summi Pontifices cum bona Principum venia. Perturbatus esse potest in veteris codicibus, ut saepe accidit, ordo subscriptionum, uti jam adnotatum est à viris doctissimis. Præterea ea tum fortassis erat publica Gallicanae Ecclesiae disciplina, ut tamenetsi Vicariorum apostolicae sedis prerogativam agnoscerent, loco tamen non cederent, nisi quatenus ordinatione antiquiores erant.

II. In re tamen adeo antiqua & obscura nihil certi afferre possumus, nisi quod, uti diximus, certum est extraordinariam illam Arelatensium Episcoporum auctoritatem viguisse à temporibus Zozimi usque ad Gregorium Magnum; quamvis verum sit eam variis interim procellis jaectatam fuisse, prout Romanis Pontificibus displicebat istorum Vicariorum audentia. Qua de re fusè disseruimus supra, ubi occasio tulit.

III. Ceterum antè quam finem ultimum

Tom. II.

imponam huic causæ, res postulare videtur ut qui Arelatenses Episcopos ostendimus prælatos fuisse universis Episcopis Gallicanis, in primis verò Narbonensi, eum subtrahamus jurisdictioni Archiepiscopi Narbonensis, cui subiectum illum fuisse nonnulli colligunt ex capite Artaldus apud Gratianum, ubi sic legitur ex Gestis Urbani secundi: *Artaldus Arelatensis Episcopus, Narbonensis Ecclesie suffraganeus, Romam consecrandus ad Dominum Papam Urbanum venit. Suus quippe Archiepiscopus cum consecrare volebat &c.* Viderunt Correctores Romani mendum heic esse, pronuntiaruntque heic agi de Episcopo Electensi, qui verè est suffraganeus Archiepiscopi Narbonensis. Sed illos ob hanc emendationem reprehendit vir illustrissimus Franciscus Bosquetus Episcopus Monspelienfis: qui retinendam esse putat vulgatam lectionem, ut capitis istius auctoritate probet Arelatensem Episcopum fuisse olim subiectum Archiepiscopo Narbonensi.

IV. Contrà certum est heic non agi de Episcopo Arelatensi, sed de Helenensi, sive Elenensi, ut tum scribebant, in finibus Galliae Narbonensis. Hanc emendationem, quæ alioqui manifesta est, aperit verustissima canonum collectio MS. quæ extat in Bibliotheca regia, ubi legitur: *Artaldus Alanensis Episcopus &c.* Præterea Artaldus sedebat in cathedra Helenensi anno M X C. XVIII. Kal. Octobris, ut constat ex Chartulario illius Ecclesiae; & Concilio Nemausensi interfuit anno M X C. VI. mense Julio, ut legitur in veteri charta MS. monasterij Rivipullensis in diocesi Aufonensi. Helenensis porò Ecclesia tum suffraganea erat Ecclesiae Narbonensis citra omnem controversiam. Oportuit autem Artaldum fuisse defunctum ante annum millesimum centesimum primum. Etenim Nonis Maij illius anni Ermengaudus Helenensi cathedræ præsidebat.

V. De Electensi porò sive Alectensi Episcopo, tamenetsi sit sempèrque fuerit suffraganeus Ecclesiae Narbonensis, istud caput intelligi non posse hinc probatur quod aro Urbani II. Alectensis Episcopus nullus erat in provincia Narbonensi, qui beneficio demum Ioannis XXII. institutus est in monasterio Alectensi.

CAPVT XLII.

Synopsis.

I. Vicariatus Augustino Cantuariensi Archiepiscopo concessus fuit ut privilegium personale. Cantuarienses porò Archiepiscopi non nisi diu post ista tempora facti fuerunt Vicarij apostolicae sedis.

Q

Franc. abis pag. 11.

Apud hanc pag. 11.

nonc. 177. in leg. 1. 11.

I I. Simplicius Papa vices suas per Hispaniam concessit Zenoni Episcopo Hispanensi, absque ulla jurisdictione, tantum ut canones & decreta apostolica sedis servari procuraret.

I I. Hormisdæ vices suas per Hispaniam concessit Joanni Episcopo, sive ille Tarraconensis fuit, sive Illicitanus.

I V. Verum non e tribuit tantam potestatem quanta tributa fuerat Episcopis Thessalonicensibus & Arelatenensibus. Explicatur istius potestas. Fuit simplex delegatio absque jurisdictione.

V. Dispar ratio est Sallustij Episcopi Hispani, cui idem Hormisdæ vicariatum concessit cum jurisdictione conjunctum. Mandata porro illi data non undequaque conveniebant cum mandatis que data fuerant Episcopis Ecclesiarum Thessalonicensibus & Arelatenensibus.

V I. Idem Hormisdæ vices suas contulisse dicitur in Gallia sancto Remigio Remensi Episcopo. Verum litera Hormisdæ de vicariatu Remigij respuuntur ab eruditiss.

V I I. Sanctus Gregorius vices suas in Sicilia commisit Maximiano Episcopo Syracusano. Sed hoc privilegium fuit personale.

V I I I. Idem Gregorius sollicitus de Angliæ fide Christiana imbuendis, illuc misit Augustinum Abbatem; quem postea Episcopum ordinari iussit, Pallioque decoravit.

I X. Vices apostolica sedis illi data sunt cum Pallio, cum quo ea dignitas conjuncta erat. Porro privilegium illud fuit personale. Posterioribus seculis Archiepiscopus Cantuariensis erat Legatus natus sedis apostolicæ in Anglia.

I. POST explicatum vicariatum Ecclesiæ Arelatenensis, res postulare prima fortassis fronte videretur ut etiam ageremus de dignitate Ecclesiæ Cantuariensis, cujus Archiepiscopus Augustinus apostolicæ sedis Vicarius fuit in Anglia. Verum quoniam privilegium illud personale tantum fuit, non verò perpetuum, ut manifestè colligitur ex epistola Gregorij Magni ad Augustinum, quam Beda recitat, cum præterea constet Cantuarienses Archiepiscopos nonnisi diù post ista tempora factos fuisse Vicarios Romani Pontificis, nos, qui veterum solummodo temporum Vicarios suscepimus examinandos, omittimus hanc materiam, ut quantum fieri poterit paucissimis verbis loquamur de viris illis quorum personis vices suas Romani Pontifices antiquitus commiserunt.

II. Primus hujusce generis Vicarius occurrit Zeno Episcopus Hispanensis, quem Papa Simplicius circa annum **C D L X V I I**, ea dignitate ornans, nulla eum jurisdictione intruxit; tantum eum monuit ut curam canonum & decretorum apostolicæ sedis suscipere in regionibus Hispanicis, ut ea observari procuraret. Talibus idcirco gloriantes indicis, inquit Simplicius, *congruum duximus vicaria sedis nostre te auctoritate fulciri; cujus vigore munitus, apostolica institutionis decreta vel sanctorum terminos patrum nullo modo transgredi permittimus.*

III. Sequenti seculo vixit Hispanus alter Episcopus, nomine Ioannes, quem vulgò putant Tarraconensem Episcopum fuisse; cum tamen admoneat auctor catalogi Archiepiscoporum Tarraconensium præfixus volumini Constitutionum provincialium Tarraconensium, in veteri canonum libro hunc Ioannem Illicitanæ Ecclesiæ Episcopum appellari. Ad hunc ergo literas anno **D X X I**, scripsit Hormisdæ Pontifex Romanus; in quibus post laudes ejus, quòd pro ecclesiasticis disciplinis faciendis apostolicam sedem consulisset, hæc addit: *Et quia per insinuationem dilectionis tue nobis est via patefacta providentia, remuneramus sollicitudinem tuam, & servatis privilegiis Metropolitanorum, vices vobis apostolicæ sedis eatenus delegamus, ut inspectis istis, sive ea que ad canones pertinent, sive ea que à nobis sunt nuper mandata servantur, sive ea que de ecclesiasticis causis tue revelationi contigerint, sub tua nobis insinuatione pandantur. Erit hoc studij ac sollicitudinis tua, ut talem te in his que injunguntur exhibeas, ut fidem integritatemque ejus cujus curam suscipis imiteris.*

IV. His verbis Hormisdæ tantam huic Joanni potestatem non tribuit quantum Thessalonicensibus & Arelatenensibus tribuerant olim Romani Pontifices. Sic enim vices illi suas delegat, ut nihil illi licere velit in provincia; tantum illum admonet relationem ad apostolicam sedem mittere quoties ex causæ intra hanc partem Hispaniæ in qua iste habitabat evenirent de quibus necessariò consulenda esset eadem sedes. Ceterum non tribuit illi judicia causarum, neque potestatem convocandi Concilia, necessitatem demum accipiendarum ab eo formatarum non imponit Episcopis peregrè profecturis. Immo in epistola tum scripta ad universos Episcopos Hispaniæ, tamen etsi scribat se constituta ista edidisse post suggestionem Ioannis, nullam tamen illi prærogativam tribuit, neque ejus mandata aut monita spectare jubentur Episcopi Hispani. Vnde patet vicariatum illum fuisse simplicem delegationem absque jurisdictione, tantum ut esset in Hispania qui de omnibus quæ illic evenirent referret ad apostolicam sedem, ne quid alicujus momenti lateret Episcopum Romanum.

V. Eiusdem Hormisdæ beneficio Hispanus alter Episcopus, nomine Sallustius, Hispanensis, ut vulgò putant, Episcopus, vicariatum cum auctoritate conjunctum accepit per Bæticam Lusitaniamque provincias. Nam præter cetera, hanc ei potestatem tribuit ut Concilia congregare possit, ad quæ convenire teneantur Episcopi. Tum

causarum quæ inter Episcopos emergerent cognitionem ei iudiciumque committit. *Vices itaque nostras, inquit, per Beticam Lusitaniamque provincias, salvis privilegiis quæ Metropolitanis Episcopis decrevit antiquitas, presentis tibi auctoritate committimus, augentes tuam hujus participatione ministerij dignitatem, relevantes nostras ejusdem remedio dispensationis excubias. Tum de celebrandis Conciliis, & de causis Episcoporum judicandis: Quoties universalis poscit religionis causa, ad Concilium te cuncti fratres evocante conveniant; & si quorum specialis negotij pulsat contentio, jurgia inter eos oborta compece, discussa sacris legibus determinando certamina. Demum verò jubet ut de singulis quibusque negotiis ad se rescribat, etiam de iis quæ finem in provincia accepissent, prorsus contra mandata quæ Vicariis Thesalonicensibus & Arelatenis data fuerant, qui tum demum relationem ad apostolicam sedem mittere tenebantur, si causa in provinciali iudicio terminari non potuisset. Quidquid autem illis, inquit Hormisdæ, provide & veteribus constitutis vel provida dispositione precipies, vel personæ nostræ auctoritate formabis, totum ad scientiam nostram instructæ relationis attestacione perveniat.*

VI. Hunc eundem Hormisdæ volunt sancto Remigio Remensi Episcopo vices suas commississe per regnum Clodovei, qui baptizatus & insertus corpori Christi fuerat ab eodem Remigio. Extant porrò literæ ad Remigium propterea datæ ab Hormisdæ, descriptæ, ut visum est viris eruditissimis, ex superiori epistola ad Sallustium, adeoque fortassis referendæ inter spurias Pontificum Romanorum epistolas. Certè Sirmondus, cum Conciliorum Galliarum tomos adornaret, in quos varia Romanorum Pontificum rescripta conjecit, istud omisit, non omisurus haud dubiè si qua in eo lux veritatis deprehensa ab illo fuisset. Quia tamen sunt qui epistolam illam germanam esse contendunt, iudicio suo fruantur.

VII. Sanctus Gregorius vices suas in pluribus provinciis commisit diversis Episcopis, quos recensere supervacaneæ esset diligentia. Heic tantum agere paucis institui de vicariatu Maximiani Episcopi Syracusani & Augustini Cantuariensis. Ad Maximianum quod spectat, cum ad eum extent plurimæ Gregorij epistolæ, hac in primis ejus auctoritatem sancivit in Siculas Ecclesias. *Super cunctas Sicilie Ecclesias reverendissimum te virum Maximianum fratrem & coepiscopum nostrum vices sedis apostolicæ ministrare decernimus, ut quisquis illic religionis habitu censetur, fraternitati tue ex nostra auctoritate subiaceat: quatenus eis non sit necessarium post*

Tom. II.

hec pro parvulis ad nos causis tanta maris spatia transmeando pervenire; sed si qua fortasse difficulta existunt, quæ fraternitatis tuæ iudicio nequam dirimi possint, hæc solummodo nostrum iudicium flagitent, ut sublevati de minimis, in causis majoribus efficacius occupemur. Ne verò successores Maximiani ex ea epistola afferre in posterum Syracusanæ sedi conarentur vicariatum apostolicæ sedis, his eam verbis concludit: Quas videlicet vices, non loco, sed

personæ tribuimus: quia ex transacta in te vita didicimus quid etiam de subsequenti tua conversatione presumamus. Privilegium itaque fuit personale.

VIII. Anno Christi DCCVI. cupiens Gregorius Anglos imbuere religione Christi, illuc misit Augustinum Abbatem, quem postea Episcopum ordinari iussit, Pallioque decoravit. Tum ei mandavit ut duodecim Episcopos per diversa loca ordinaret sub Londinensis Ecclesiæ, ad quam ordinatus erat Augustinus, auctoritate. Mandavit præterea ut totidem Episcopi ordinarentur sub Episcopo Eboracensi. Hos autem omnes, id est, universos Britanniarum Episcopos, decernit semper subjectos fore Augustino, ita tamen ut privilegium illud non transeat ad successores. *Post obitum verò tuum, inquit, ita Episcopis quos ordinaverit (Eboracensis nimirum Episcopus) præsit, ut Londoniensis Episcopi nullo modo ditioni subiaceat. Sit verò inter Londoniensis & Eboracensis civitatis Episcopos in posterum honoris ista distinctio, ut ipse prior habeatur qui prius fuerit ordinatus.*

IX. Objici potest nullam in his Gregorij literis mentionem esse vicariatus apostolici, adeoque hinc colligi non posse Episcopos Britanniarum subjectos Augustino fuisse tanquam Vicario Summi Pontificis. Et sanè certum est vicariatum illum datum non fuisse Augustino conceptis verbis. Attamen affirmare licet eum vices apostolicæ sedis accepisse cum Pallio. Quod manifestè colligitur ex nono ejusdem Gregorij responso ad interrogationes Augustini, quæ extant apud Bedam. Interrogaverat illum Augustinus qualiter deberet cum Galliarum & Britanniarum Episcopis agere. Respondit Gregorius: *In Galliarum Episcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus: quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus Pallium Arelatenis Episcopus accepit, quem nos private auctoritate percepta minime debemus. Cum Pallio igitur conjuncta tum erat dignitas Vicarij apostolicæ sedis, quam adimere Arelateni Episcopo injustum esse putabat Gregorius. Dispar ratio fuit de Episcopis Britanniarum, quos, cum nulli alij Vicario parerent, subjectos esse statuit Augustino, ut in superiori episto-*

Qij

la. Ait enim in fine istius responsi: *Britanniarum* verò omnes Episcopos tuæ fraternitati committimus, ut indocti doceantur, infirmi persuasione roborentur, perversi auctoritate corrigantur. Porro privilegium hoc personale fuisse jam observavimus. Posterioribus tamen seculis Vicarij sive Legati dignitas affixa est Ecclesiæ Cantuariensi, ita ut Ecclesiæ illius Episcopus diceretur Legatus natus apostolica.

CAPVT XLIII.

Synopsis.

I. Gregorius II. Papa Bonifacium in Germaniam misit, ut gentes illas in fide Christi erudiret. Is gessit vicem Petri inter feroces & indomitas gentes.

II. Legatione igitur Romana sedis ornatus est; ut ipse doceret apud Oiblonum & alibi. Probatur etiam auctoritate Hincmari.

III. Legationem exercuit cum consensu Regum nostrorum & Episcoporum, in neminem consumeliosus. Agnovit autem nullam se muneris sui partem exequi posse absque auctoritate Karoli Francorum Principis. Karoli Martelli pietas laudata à Bonifacio & à Pontificibus Romanis. Bonifacium auctoritatem ecclesiasticam nusquam frangi permisit. quod probatur auctoritate Lupi Ferrariensis.

IV. Gregorius II. Legatum suum Bonifacium commendavit Karolo Martello, tum omnibus Francicis, rogans eos ut Bonifacio sociisque ejus alimenta victui necessaria subministrarent.

V. Queritur an ad Bonifacium pertinuerit congregatio Conciliorum. Poterat cogitare de celebrando Concilio; sed ejus ministerium quoad hoc in sola suggestione positum erat, omninoque auctoritate Principis opus erat ad Concilia congreganda. Quod probatur auctoritate Concilij Liptinensis, tum etiam testimonio Vvillibaldi.

VI. Exincto Zacharia, opus Bonifacio fuit vicariatus continuationem petere à Stephano secundo.

VII. Familiaritatis apostolicae sedis vocabulo intelligitur vicariatus Romanus. Probatur auctoritate Bonifacij, Nicolai primi, & Innocentij tertij.

VIII. Refertur epistola Bonifacij ad Stephanum; qua petit ut legatio sedis apostolicae sibi contineretur.

IX. Ostenditur id factum ab eo non esse prava ambitione, sed ut extraordinaria illa auctoritate uteretur ad majorem Dei gloriam. Insuper aliqua comparatio inter Bonifacium & Hilarium Episcopum Arelatensem.

X. Bonifacius abstinuit à nomine Legati donec eam dignitatem rursus accepit à Stephano, ut colligitur ex duabus illius epistolis. Martyrium pro Christo deinde subit in Frisia.

I. QUAEADMODUM Gregorius primus Anglos fide Christiana imbuendos susceperat, ita Gregorius secundus Germanorum curam gessit, misso in eam provinciam Vvinfredo sive Bonifacio anno Christi septingentesimo decimo nono. De viri illius virtutibus necesse nunc non est

quicquam dicere, cum satis fama notus sit, resque ab eo præclare gestæ claris jam scriptoribus memoratæ sint. De legatione tantum ejus agendum est, ut intelligere possimus in quo ea versaretur, & quis ex ea fructus colligi pro rebus nostris possit. Illud tamen interim observare possumus in antecessum, multis eum variisque contradictionibus jactatum esse, utpote qui, ut ad ipsum scribit Benedictus Episcopus & vicedominus sanctæ sedis apostolicæ, vicem beati Petri gereret inter feroces & indomitas gentes. Plurimum tamen solatij inter tot mala habuit ex gratia Principum nostrorum, qui sua eum auctoritate juvarunt, eoque usi sunt ad revocandam collapsam disciplinam ecclesiasticam.

II. Legatione illum Romani Pontificis ornatum fuisse cum in Germaniam missus à Gregorio est, tamen Presbyter tantum esset, patet ex verbis ipsius ad Vvillibrordum Episcopum Trajectensem, quæ recitat Orthlonus. *Onus regiminis, inquit, quod mihi indigno imponere cupis, sancte Praesul, suscipere non audeo, quia à beato Gregorio Papa in Germaniam ob evangelizandam causam directus sum; ipsiusque legationis gratia in has barbaras nationes adveniens, sponte me tua gubernationis imperio subjeci.* Ea de causa ipse se eadem tempestate vocabatur ultimum & pessimum omnium Legatorum quos catholica & apostolica Romana Ecclesia ad prædicandum Evangelium destinavit. Et multò post ad Zachariam Pontificem Romanum scribens ait: *Et quia servus & Legatus apostolicæ sedis esse dinoscor, unum sit verbum & meum hic & vestrum ibi.* Testatur id ipsum & Hincmarus in epistola XLIV, cap. XX. *Gregorius à primo secundus, sed & tertius Gregorius, Vvinfredus cognomento Bonifacium Legatum apostolicæ sedis ad reformandam Christianitatis religionem, primò Presbyterum, postea verò Episcopum ordinatum, direxerunt.*

III. Vicariatum ille suum exercuit cum consensu Regum nostrorum & Episcoporum, quorum intererat, nulla injuria facta juri Principum aut Conciliorum. Istud ex epistola CXXXV, Bonifacij ad Zachariam collegit illustrissimus Archiepiscopus, in qua sic legitur: *Notum enim sit paternitati vestrae quia postquam indigno mihi mandastis in provincia Francorum, sicut & ipsi rogaverunt, sacerdotali Concilio & synodali conventui præesse, multas injurias & persecutiones passus sum. Sanè ipse Bonifacius scribens in initiis suæ legationis ad Danielem Episcopum, agnoscit nullam se muneris sui partem exequi posse absque auctoritate Karoli Francorum Principis. Nam sine patrocínio Principis Francorum nec populum regere, nec Presbyteros vel Diaconos,*

monachos vel ancillas Dei defendere possunt, nec ipsos paganorum ritus & sacrilegia idolorum in Germania sine illius mandato & timore prohibere valeo. Quod ne quis ad vim aut contradictionem Karoli referre possit, prohibet auctoritas ipsius Bonifacii, qui pietatem ejus multis laudibus celebrat, tum etiam epistolarum Summorum Pontificum Gregorij II. & Gregorij III. ac Zachariae, qui eum & vivum & mortuum laudant, ob cetera quidem benefacta ejus, sed etiam ob auxilium Bonifacio praestitum in diversis causis ecclesiasticis. Praeterea Lupus Ferrariensis in vita sancti Vvigerberti cap. 111. Bonifacium laudat quod auctoritatem ecclesiasticam nusquam frangi permiserit, eamque violari non consenserit a Principibus, inter quos diu versatus est. Haec sunt verba Lupi loquentis de Bonifacio: Fuit enim fidei Christianae cum propugnator acerrimus, tum propagator vigilantissimus, nesciens aucupari favorem Principum foedissimis adulationibus, nec honorem seu rigorem ecclesiasticum mortiferis compendiis ac male dulcoratis refrigeriis enervare. Unde colligi debet legitima seculo illo visa esse quae tempore Bonifacii agebantur in causis ecclesiasticis a Principibus Francorum.

I V. Mittens itaque Gregorius II. Bonifacium in Germaniam, Episcopum jam ordinatum, cum vicibus apostolicae sedis, primum, quod dignitas apostolicae sedis postulabat, eum commendavit Karolo Francorum Duci, cui Martello cognomen haesit. *Pro quibus eum gloriose benevolentiae tuae, inquit, omnimodo commendamus, ut in omnibus necessitatibus adjuvetis, & contra quoslibet adversarios, quibus in Domino prevaletis, instantissime defendatis.* Sciebat enim non aliter posse hominem peregrinum versari inter Francos quam cum consensu Principis, eum praesertim qui aliqua auctoritate instructus esset quae suspicionem novarum rerum injicere potuisset in animum Principis. Ceterum ut essent qui eum favore suo juvarent apud Karolum, Bonifacium per epistolam generalem commendavit Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Ducibus, Castaldiiis, Comitibus, omnibusque Deum timentibus, rogans praeterea eos uti Bonifacio sociisque ejus alimenta victui necessaria subministrarent. Verum contributio illa, praeterquam quod voluntaria erat, infra mediocritatem subsistebat, quod (ut recte adnotat illustrissimus Archiepiscopus) exigui admodum sumptus sufficerent homini frugaliter viventi & Apostolorum virtutibus amulanti.

V. Queri autem hoc loco potest, an Bonifacio, qui Romani Pontificis Legatus erat, ea fuerit auctoritas, ut ad eum pertineret congregatio Conciliorum, praesertim cum in

mandatis quae Thessalonicensibus & Arelatis Episcopis data vidimus, illud in primis eis tribuatur, ut quoties ita putaverint esse faciendum, synodos congregent in suis provinciis, quae mandata quoque deinceps sunt Legatis quos post Karoli Magni tempora Romani Pontifices miserunt in provincias. Nam & in epistola Zachariae ad Bonifacium legimus ipsum a Papa petiisse uti sacerdotem quendam mitteret in Galliam ad Concilia celebranda. *Petisti, inquit Zacharias, ut sacerdos a nobis dirigatur in partibus Franciae & Galliae ad Concilia celebranda.* Unde colligi posse videtur penes Legatos fuisse per eas tempestates auctoritatem congregandi Concilia. Verum hanc controversiam statim solvit ipse Zacharias. Nam cum dixisset necessarium non esse ut alius pro hac causa dirigatur in illam provinciam Bonifacio superstitite, qui sedis apostolicae & nostram illic praesentis vicem, demum addit: *Concilia vero, aggregatis Episcopis provincialibus, ut tibi & ubi tibi rectum videtur, celebranda procura.* Poterat ergo Legatus cogitare de celebrando Concilio; sed ejus ministerium quoad hoc in sola suggestionem positum erat, omninoque auctoritate Principis opus erat ad Concilia congreganda, ut patet etiam ex praefatione Concilij Liptinensis. Quare Vvilibaldus in vita sancti Bonifacii cap. 1x. ista recte annotavit: *Cumque Caroli Ducis gloriosi temporale finitum esset regnum, & filiorum ejus Carolomanni & Pipini roboratum esset imperium, tunc quippe Domino Deo opitulante, ac suggerente sancto Bonifacio Archiepiscopo, religionis Christianae confirmatum est testamentum, & orthodoxorum patrum synodalia sunt in Francis correctae constituta. Item cap. x. Carolomanum Ducem ad congregandum supradictum synodorum conventum saepissime concitavit.* Sed tum de hac causa, tum etiam de ceteris rebus gestis Bonifacii in legatione, nihil amplius dicam, quoniam illustrissimus Archiepiscopus ista accuratè executus est in lib. vi. cap. xxiv. xxix. & lib. viii. cap. xi.

VI. Vicariam sedis apostolicae dignitatem per sex & triginta annos habuit Bonifacius, decursis videlicet duorum Gregoriorum & Zachariae pontificatibus, qui hoc ei munus summa cum ejus laude madauerant. Illis cum successisset Stephanus istius nominis secundus anno D C C L I I. videretque se velut contemni a Bonifacio, qui toto biennio neque nuntium ad eum miserat neque literas quibus ei gratularetur successionem in cathedra Apostolorum, ac nihilo minus vicariam illam potestatem absque suo permisso retinebat, haud dubie adversus illum incanduit, expirasse eam potestatem docens morte Za-

S. Zachariae

Epistolae

Bonifacii

cap. 111.

Epistolae

Epistolae

S. Zachariae

Bonifac. epist. 149

Bonifac. Mogunt.
epist. 911

charia, adeoque caveret ne quid deinceps ex ea præsumeret. Ista ita contigisse mihi collegisse videor ex epistola Bonifacij ad Stephanum: in qua deprecans errores suos, tum tarditatem suam excusans, omnibus modis contendit à Stephano uti sibi continuaretur ea dignitas, multùm obtestatus se nihil eorum prætermisisse quæ conducere putasset ad asserendam Romani Pontificis auctoritatem apud exteras nationes, emendaturum porro si quid minùs bene gestum esset, tantùm ne ipsum ea ignominia afficeret ut tot per annos fixum saltigij regimen sibi abrogaret.

VII. Sed antè quàm Bonifacij verba referam, admonendus est lector, familiaritatis apostolicæ sedis vocabulo, quo heic utitur Bonifacius, intelligi vicariatum Romanum. Testis erit ipse Bonifacius in epistola cxxxv. ad Zachariam: in qua loquens de vicibus apostolicæ sedis sibi commissis, quibus per triginta tum annos ornatus fuerat, ait: *Postquam me ante annos propè triginta sub familiaritate & servitio apostolicæ sedis annuente & iubente venerande memoriæ antistite apostolico Gregorio anteriore voto constrinxi, quicquid mihi lætitiæ acciderat apostolico Pontifici solebam indicare.* Sic etiam fortassis explicanda est vox familiaritatis in epistola xix. Nicolai primi ad Lotharium Regem Austrasiæ, qua eum rogat ut Rodoaldum Portuensem Episcopum & Ioannem Ficolensem, Legatos apostolicæ sedis, digno honore suscipiat, & familiaritatis eis locum concedat, id est, honorem illis habeat congruentem viris qui familiaritate seu legatione sedis apostolicæ instructi erant, & ut eos Legatorum auctoritate uti sinat. Sic Innocentius III. instaurationi privilegiorum Ecclesiæ Thessalonicensis intentus, uti suprà adnotavimus, ita scribit ad G. Thessalonicensem, *cujus decessores vetustis temporibus fuerant apostolicæ sedis Vicarij per provincias Illyricianas: Licet autem presatus antistes satis profectò fuerit ex Ecclesiæ suæ dignitate conspicuus, magis tamen utique fuit ex apostolicæ sedis familiaritate præclarus.*

Vide suprâ cap.
10. §. 4.

S. Bonifac. epist.
91. & Th. 2. Con-
sistor. Gallia
P46. 7.

VIII. Referenda nunc sunt ipsa Bonifacij verba, ex quibus constabit illum valde voluisse continuato imperio uti, & omnino accensum contumelia Pontificis animum placare ob eam causam studuisse. *Sanctitatis vestre clementiam intimis ac visceratis obnixè flagito precibus ut familiaritatem & unitatem sanctæ sedis apostolicæ ab almitatis vestre clementia impetrare & habere merear, & in discipulatu pietatis vestre sedi apostolicæ serviendo, servus vester fidelis ac devotus permanere possim, eodem modo quo antè sub tribus præcessoribus vestris apostolicæ sedi serviebam venerabilis memoria duobus Gregoriis & Zacharia, qui me semper*

hortatione & auctoritate litterarum suarum manebant & adjuvabant. quod & pietatem vestram agere deprecor, ut præceptum paternitatis vestræ eò melius perficere & implere possim. Nam si quid in ista legatione Romana, qua per xxx. & vi. annos fungebam, utilitatis Ecclesiæ præfata per egi, adhuc implere & augere desidero. Si autem minùs peritè aut injustè à me factum aliquid vel dictum reperitur, iudicio Ecclesiæ Romanæ prompta voluntate & humilitate emendare me velle spondeo. Interea deprecor ut pietas Domini mei non indignetur quia tam tardè Missum meum & litteras ad præsentiam vestram direxi. Sed hoc idcirco contigit quia præoccupatus fui in restauratione Ecclesiarum quas pagani incenderunt, qui per titulos & cellas nostras plus quàm xxx. Ecclesias vastaverunt & incenderunt. Et hæc fuit occasio tarditatis litterarum & appellationis paternitatis vestræ, & non aliqua negligentia incuria.

IX. Mirari autem hoc loco non absurde quis possit, quid est quòd vir insigni modestia præditus, ac morti proximus, quique longissimum per ævum palam professus fuerat contemptum rerum humanarum, nunc timida, ut videtur, ambitione, & sollicita cupiditate legationis, Stephani animum demisso obsequio & inclinata mente mitigare studet. Ista quidem vulgò sunt indicia prave ambitionis, quæ in animos hominum sanctissimorum penetrare non potest. Sed quia etiam sapientibus, ut Tacitus observat, cupido gloriæ novissima exiit, fatendum quidem est superesse adhuc aliquid humani in sanctis illis viris, sed tamen eorum consilia, quæ interdum humana esse prima facie videntur, ad gloriam summi Dei spectare, huc omnes eorum cogitationes tendere, & nihil aliud spirare eos, cum cogitant de acquirendis aut conservandis honoribus, quàm ut ex ea occasione multa pro imperio agant ad gloriam Dei quæ non adeo facile exequi possent si privata tantùm auctoritate agerent. Hilarius Arelatensem Episcopum sanctissimum virum fuisse omnes norunt. Et tamen ille multùm sollicitus fuit de retinenda auctoritate sedis suæ per Gallias. Sed ut ostenderet non id se aliqua prava ambitione agere, Romam proficiscens ad tuendam dignitatem suam, non rheda non equo vectus est, non ambitiosum comitatum duxit neque impedimenta, sed ingressus iter pedibus, in equum omnino non ascendit. Idem Bonifacius, cum se permulta ad gloriam Dei & ad augmentum Christianæ religionis fecisse intelligeret per sex & triginta annos quibus legationem apostolicæ sedis obtinuerat, multaque adhuc superesse quibus ad optatum finem perducendis necessaria esset continua-

rio suæ legationis, putavit vir sanctus omni studio conandum esse uti ea sibi continuarentur à Stephano Papa.

X. Cessisse Bonifacium monitis Papæ Stephani & à nomine Legati abstinuisse donec eam dignitatem rursus accepit à Stephano colligitur ex titulo istius epistolæ. Nam cum in plurimis epistolis consuevisset se vocare Legatum Germanicum sedis apostolicæ & Romanæ Ecclesiæ, etiam ad Zachariam scribens, heic abstinere ab illo nomine, discipulum tantum se dicens Ecclesiæ Romanæ. *Domino excellentissimo*, inquit, & *pre ceteris Pontificibus preferendo & amando*, & *apostolatus privilegio prædito*, Stephano Papæ, *Bonifacius exiguus Episcopus, discipulus Romana Ecclesiæ, optabilem in Christo caritatis salutem*. At postea quam mitigatus Stephanus imperium ei continuavit, tum verò ad eum scribens Legatum se rursus Germanicum nuncupavit. *Venerando ac diligendo Domino*, inquit, *apostolatus privilegio prædito*, Stephano Papæ, *Bonifacius exiguus Legatus vel Missus Germanicus catholice & apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, optabilem in Christo caritatis salutem*. Fuit ergo Romanæ Ecclesiæ Legatus etiam sub Stephano secundo, id est, usque ad finem vitæ. Nam non ita multò post occisus est à paganis, cum verbum Dei prædicaret in Frisia.

legatio sedis apostolicæ cuiusdam tribuebatur cum jurisdictione.

VII. Drogo Episcopus Metensis, olim sacri Palatii Archicapellanus sub Ludovico Pio, vicariatum apostolicæ sedis per Gallias obtinet à Sergio secundo. Explicantur capita auctoritatis illi concessæ.

VIII. Passus est contradictionem ab Episcopis Gallicanis, & conatus eius frustra fuit.

IX. Venerunt postea legationes sedis apostolicæ in consuetudinem. Legati Nicolai I. pecunia corrupti, immensis ditati opibus Romam regressi sunt.

X. Arsenius Hortensis Episcopus in Galliam mittitur cum amplissima potestate. Hunc Adventinus Episcopus Metensis laudat quòd manus suas excussit ab omni munere.

XI. Auctoritatem annalium Fuldensium docet illum magnificis muneribus honoratum fuisse à Ludovico Rege Germania & à Karolo Calvo fratre eius. Quòd evertere videtur testimonium Adventij. Nisi si discrimen constituatur inter munera Principum & privatorum hominum.

I. **H**ACTENUS antiquitas. Nunc se nobis nova rerum facies offeret, cum post explicatam & assertam in animis gentium ac nationum Romani nominis potestatem, cuncta per Legatos acitata sunt, qui pro suæ voluntatis arbitrio & ædificabant & destruebant quæ vel ædificanda vel destruenda esse videbantur. Sed antè quàm immensum illum vastumque ultimorum temporum campum ingrediamur, operæ pretium est inire in antecessum velut anacephalasin quandam eorum quæ nobis incumbunt dicenda, quibus imbuti lectorum animi, paratiores ad hanc materiam descendant, & hac facillima methodo velut manu ducantur ad cognitionem rerum haudquam contemnendarum. Primum ergo adnotandum est, tamenetsi magna olim fuerit Legatorum apostolicæ sedis auctoritas, non adeo tamen effusam fuisse ac liberam ut fuit post Karoli Magni tempora, cum ad Nicolaum primum ventum est.

II. Deinde sciendum, Legatorum in provincias adventum ne minimo quidem sumptui olim fuisse provincialibus, ultimis verò temporibus latam esse legem, qua cautum est uti Legatis suppeditarentur sumptus, non solum necessarii, sed etiam liberales, ab iis ad quos mittebantur. Ea pensitatio, quæ procuratio dicebatur, modica in initio fuit, deinde ita vitio humanæ mentis excrevit, ut & provinciæ exhaurirentur, & sumptus effunderentur cum probro atque dedecore, ob factum & pompam Legatorum. Quin & interdum Romani Pontifices, ut caris suis gratificarentur, occasionemque darent opum brevi compendio parandarum, legatione illos sua ornabant, sicque instructos ad provincias mittebant opulentas & ad obsequium inclinatas. Quo fiebat ut qui pau-

CAPVT XLIV.

Synopsis.

I. Hactenus antiquitas. Aperit se deinceps nova rerum facies. Quòd ut melius intelligatur, inveniendum est velut anacephalosis quedam eorum quæ dicenda sunt. Post Karoli M. & Nicolai I. tempora major fuit Legatorum auctoritas quam vetustis temporibus.

II. Olim Legatorum in provincias adventus ne minimo quidem sumptui erat provincialibus. Procurationes deinde Legatorum introductæ sunt, quarum occasione Legati ad summas opes pervenirent. Tandem prorsus abolitæ sunt.

III. Fuere tamen nonnulli Legati qui castè provincias administrarunt. Sed ij pauci numero fuere.

IV. Inuit Legatorum fortunam timor ex potestate eorum, quæ maxima erat. Ista quidem feliciter ut plurimum cessare. Fuere tamen ea temporum vicissitudines ut interdum Romani Pontifices permississent quòd nimis amplam potestatem tribuissent Legatis.

V. Inde paulatim abolitus usus frequentium legationum, tum etiam ob contradictionem Principum & Episcoporum. Melius enim ac consultius visum est abstinere à mittendis Legatis quam eos exponere tot procellis ac tempestatibus.

VI. Nullus post Bonifacij obitum Legatus fuit in Gallia & Germania usque ad Karoli Calvi tempora. Probatur ex Hincmaro, qui putabas Metropolitanorum ac reliquorum Episcoporum iura convelli cum

peres & inopes accedebant ad provincias, repente divites facti, eas statim deponerent, adeo ut non ob aliud venisse viderentur, ut innuit Ivo Carnotensis, quam ut provinciam raptarent sub umbra legationis. Nam sicut torrentes cum hybernis aut fortuitis imbris intumescunt, cuncta objecta rapiunt, domos subruunt, arbores evellunt, & circumpositum latè vastant agrum, sic isti Romani, velut aliquod flumen torrens, quod de veteribus Romanis dicebat Arnobius, data hac ditescendi occasione cunctas submergebant atque obruebant nationes. Hinc tot graves & iustæ provincialium querelæ; quæ tandem extorsit Innocentij III. constitutionem qua modus quidam ponitur his procurationibus, quas sequens ætas prorsus abolevit utiliter in publicum.

Arnob. lib. 1.

III. Interim observandum est non ita generale fuisse eam pestilentiam quin aliqui evaserint. Sed ij, fatendum enim est, tam pauci numero fuere, ut ob eam ipsam abstinentiam valde laudati sint à scriptoribus suorum temporum, tantum quia castè, ut decebat, provinciam administraverant. Nam & eò olim processerat corruptela illa malæ consuetudinis ut inventus sit Legatus qui se gloriaretur non fuisse gravem provinciarum sanguinique provincialium pepercisse.

IV. Iuvat Legatorum fortunam timor ex potestate eorum, quod solerent cuncta provincialium negotia in se trahere, Concilia celebrare, Episcoporum electionibus semet immiscere eorumque judicia peragere, denique cuncta vertere prout vellent. Ita quidem feliciter ut plurimum cessere; ex eaque felicitum eventuum fortuna factum est uti eorum memoria magnam sibi auctoritatem magnisque spiritus in rebus ecclesiasticis & Legati sumerent & Pontifices darent. Fuere tamen eorum vicissitudines ut interdum Romanos Pontifices penituerit quod nimis amplam potestatem Legatis suis tribuissent; qui pravo consilio rem gerentes, nam temeritas non est semper felix, Romanum nomen in invidiam adducebant.

V. Inde paulatim abolitus usus frequentium legationum, tum etiam ob contradictionem Principum, qui reverentiam prohibebant exhiberi Legatis qui sibi non essent accepti, aut quorum mandata putabant sibi ac provinciis esse contraria & infesta. Unde orta consuetudo examinandi eorum facultates antè quam munere suo fungantur in Gallia. Quin & interdum Episcopi detestabant eorum imperium. Itaque melius ac consultius visum est abstinere à mittendis Legatis quam eos exponere tot procellis

ac tempestatibus. His ita enarratis, descendamus nunc ad rem ipsam, per partes visuram quæ heic dicta in aversione sunt.

VI. Nullus hæcenus post sancti Bonifacii obitum, ut Sirmondus observat ex Hincmaro, Pippini Regis & Karoli ac Ludovici Imperatorum temporibus Legatus apostolicæ sedis in Gallia aut Germania fuerat. Præstat autem ipsa Hincmari verba referre, ex quibus nonnulla colligi possunt quæ valde conducunt ad intelligendam seculi illius disciplinam. Sic ergo loquitur ille in epistola XLIV. cap. xxx. *Sancto & venerando viro Bonifacio in Frisia verbum Domini predicante anno incarnationis dominicæ DCCCLIV. martyrio coronato, & simoniaca heresis pravitate & neophytorum præsumptione ac ceteris quibusque pro temporum opportunitate & qualitate compositis, hæcenus provincia Cisalpina, temporibus Pippini Regis & Karoli ac Ludovici Imperatorum, sine hoc Primicerio vel Primate à sede apostolica delegato annos circiter viginti tres manserunt, & Metropolitanis singulis suo jure servato, apostolicæ sedis favore & Principum suorum dispositione secundum sacros canones & decreta ejusdem sanctæ sedis Pontificum quæ fuerunt agenda venerabiles Episcopi per auctoritatem canonum sacrorum & decreta sedis Romanæ Pontificum peregerunt.* Putabat ergo, ut videtur, Hincmarus Metropolitanorum ac reliquorum Episcoporum jura convelli potestatemque deminui cum legatio sedis apostolicæ cuiusdam tribuebatur cum jurisdictione.

VII. Extincto itaque Bonifacio, nullus in regno Francorum Legatus apostolicæ sedis fuit per annos nonaginta. Anno demum DCCCXLIV. Drogo Episcopus Metensis, Karoli Magni filius ex concubina, ægrè ferens haud dubiè quod primum locum amississet super Episcopos Gallicos post mortem Ludovici Pij, quo vivente fuerat sacri Palatii Archicapellanus, alia ratione putavit prospiciendum esse dignitati suæ, voti porro compotem se futurum si vicibus apostolicæ sedis ornaretur in regno Francorum. Agitasse ista illum puto cum captum consilium est mittendi Romanam Ludovicum filium Lotharj Imperatoris, ut ea pulcherrima occasione usus Regum patruus, vir præterea rerum agendarum peritia clarus, & qui vivente Ludovico fratre multum ubique auctoritatis habuerat, à Pontifice Romano, qui tum erat Sergius istius nominis secundus, vicariatum sedis apostolicæ per Cisalpinas provincias acciperet. Extant literæ Sergij II. de vicariatu Drogonis, editæ à viro clarissimo Iacobo Sirmondo, ex quibus colligimus Pontificem Drogoni commisisse cunctas provincias cis Alpes constitutas,

tas, ut Episcoporum per provincias illas constitutorum necessitatibus vice Romani Pontificis subveniret, eorum causas judicaret, Concilia generalia celebraret, denique ut ad eum referretur de omnibus causis quæ ubique emergerent, omnium verò provinciarum Conciliorum decreta ad eum mitterentur.

VIII. His mandatis instructus Drogo cum rediisset in Galliam, passus contradictionem est ab Episcopis ægrè ferentibus eam illi datam esse potestatem quæ omnium Metropolitanorum & Episcoporum auctoritatem pessumdaret. Itaque licet præfederit paulò post in Concilio habito ad Theodonis villam, in loco qui dicebatur *Judicium*, is tamen honor ei tributus non est ob vices apostolicæ sedis, sed ob nobilitatem ejus. Nam & in titulo ejusdem Concilij scriptum est Drogonem ei præfedis *consensu eorundem Regum*, id est, Lotharij, Ludovici, & Karoli. Præterea conatus istos Drogonis frustra fuisse colligitur ex canone XI. Concilij Vernefis & ex epistola XLIV. Hincmari cap. xxx. Sed de toto isto negotio opus non est nos plura dicere, cum illustrissimus Archiepiscopus illud accuratè discussit in hoc opere.

Vid. suprà lib. 4. cap. 19. b. 4.

IX. Venerunt postea legationes apostolicæ sedis in consuetudinem, non quidem commissa per longum tempus, sed secundum varias quæ emergebant occasiones. Anno DCCCLXIII. à Nicolao primo Papa missi sunt, ut scribit auctor annalium Metensium, *Hagano & Rodoldus apostolicæ sedis Legati in Galliam ad discutiendam causam Lotharij Regis & Vvaldradæ. Qui in Franciam venientes, pecunia corrupti, magis fovissent iniquitatem quam æquitatem, & immensis ditati opibus, Romam regressi sunt.* Agit etiam de his auctor annalium Bertinianorum, qui Legatos illos fuisse ait Raduoldum Portuensem Episcopum & Ioannem Ficocensem, adnotat autem illos muneribus corruptos, *epistolas Domini Apostolici occultantes, nihil de his quæ sibi commendata fuerant egisse, ut autem aliquid viderentur egisse, Guntharium Colonensem Archiepiscopum & Theutgaudum Treverensem Romam ire jussisse.* Ea de causa Rodoldus depositus est anno sequenti in Romana synodo, ut docent ejusdem Nicolai literæ.

Vid. Zoon. ad h. v. Regium.

Vid. L. epist. 10.

Annal. Bertin. tom. ad ann. 1034. b. 4.

X. Anno DCCCLXV. idem Nicolaus pro eadem causa misit in Galliam Arsenium Hortensem Episcopum & Consiliarium suum. *Quod perveniens, inquit auctor annalium Metensium, tanta auctoritate usus est & potestate ac si idem summus Præsul advenisset.* Hic rem strenuè gessit, neque se frangi sinens

Tom. II.

munerum oblatione neque favore hominum. Testatur istud Adventius Episcopus Metensis ad Papam Nicolaum scribens, ac deplorans quòd huic Legato similis non fuerat Rodoldus. Hæc sunt ejus verba: *Arsenium reverentissimum ac sanctissimum Episcopum Apocrisarium atque fidelissimum Consiliarium à vestro sancto latere Legatum excepimus, & quasi angelum Dei gratanter atque inhiante amplecti fuimus, ac pro parte desiderabilis visionis vestrae illo uti decrevimus. Exiit enim nobis ex candelabro pontificatus vestri lucerna ardens & lucens, illumque in divinis cultibus atque necessariis Ecclesiæ negotiis probum cooperatorem ac ferventissimum vestrae legationis executorem esse gavisi sumus. Excussit enim manus suas ab omni munere, & ut de sacro vestri pectoris fonte potaverat, nobis omnibus æquitatis & justitiæ exempla propinavit.* In hoc epistolæ Adventij fragmento scripti executorem, tamen etiam editiones habeant *excusatorem*, primùm ut sequeremur & sensum epistolæ & admonitionem illustrissimi Cardinalis Baronij, qui *excusatorem* reposuit in margine, & quia sciebamus in vetustissimo codice monasterij Moysiæensis, in quo continentur leges Visigothorum, vulgò scribi *excusationem* pro eo quod editiones habent *executionem*. Vnde colligitur certam esse emendationem illam.

Sic in epistola Adriani I. v. qua edita est infra cap. 46. b. 7.

XI. Sed his quæ ait Adventius in laudem Arsenij, nempe illum excussisse manus suas ab omni munere, repugnare videretur auctor annalium Fuldensium, qui docet illum magnificis muneribus honoratum fuisse à Ludovico Rege Germaniæ & à fratre ejus Karolo Calvo. *Arsenius Episcopus, inquit, Nicolai Papæ urbis Romanæ Legatus ob pacem & concordiam inter Hludovicum & Karolum fratrem ejus necnon Hlotharium nepotem eorum venerandam atque constituendam missus est in Franciam. Qui apud villam regiam Franconofurt à Hludovico Rege honorificè susceptus, & muneribus magnificis honoratus, conditòque inter eos Placito de supradicta conventionè apud Agrippinam Coloniæ habituro, ad Karolum Regem in Galliam pergit. Illic quoque mirificè à Rege susceptus, regalibusque donis sublimatus, propter conditum Placitum Agrippinam, ut diximus, Coloniæ venit.* Ista, inquam, convellere videntur auctoritatem eorum quæ in commendationem Arsenij scripsit Adventius, nisi si discrimen ponatur inter munera Principum & privatorum hominum, ut illa accipere liceat tanquam è publico, ista attingere fas non sit, ne munerum acceptio præjudicet adversus veritatem & justitiam.

Annal. Tvald. ad an. 1035.

**

R.

CAPVT XLV.

Synopsis.

I. Nicolao primo debentur initia nonnullorum capitum posterioris disciplinae. Is immediatam Conciliorum generalium convocationem in se traxit absque iuribus Principis. Unde emerfit necessitas mittendorum Legatorum in provincias.

II. Inde etiam factum ut idem Nicolaus ad Episcopos Gallicanos scripserit apostolica illos auctoritate synodum Metensem celebraturos esse, eique praesentibus Legatos suos. His tamen verbis utitur quae plurimum modestia praeserunt.

III. Praeter causam Lotharij & Theutberge, Nicolaus Legatis suis commisit omnes causas provinciarum Gallicanarum. Vnicum hoc vinculum retinenda auctoritatis. Cause difficiles ad apostolicam sedem referenda.

IV. Nihil heic novi statutum à Nicolao. At clausula quae deinceps sequitur in ejus literis, prorsus abolet auctoritatem synodorum. Iuber enim acta synodi ad se mitti; ut si iniuste fuerit iudicatum, restaurari jubeat cognitionem.

V. Retinuit tamen aliquam reverentiam erga Reges nostros, jubens ut Legati facultates instructionesque suas communicent cum Karolo Calvo, ut praesentibus Consiliariis ejus examinentur, demum vero executioni mandentur si consensus Regis accesserit.

VI. Prospexit etiam dignitati Episcoporum, Legatis imperans ut easdem facultates & instructiones ostenderent Episcopis. Quo consilio id factum. Populo quoque Christiano ista significari iussit, ob necessitatem publicationis. Ea ratione Conciliorum provincialium auctoritatem infregit.

VII. Emerferunt deinceps frequentes legationes, quas recensere supervacanea diligentia fuerit. Decurrendum tantum est per illustriores sequentium saeculorum eventus.

QUONIAM ventum est ad Nicolaum primum, cujus studiis debentur initia nonnullorum capitum posterioris disciplinae, operae pretium est in illo paulisper immorari, praesertim cum ex his quae dici ea occasione possunt pendeant ea quae deinceps dicturi sumus de auctoritate & facinoribus Legatorum. Ante Nicolaum Concilia generalia regni Gallicani congregabantur auctoritate Regum, etiam ea quae Romanus Pontifex haberi praecipiebat. Qui mos cum satis decens ac rationi consentaneus hactenus habitus fuisset, Nicolai tamen auctoritate tentatus est. Nam is immediatam Conciliorum generalium convocationem in se traxit absque litteris Principis, eo colore quaesito, quod nemini liceat generalem synodum convocare absque iussione sedis apostolicae. Ex eo principio emerfit necessitas mittendorum Legatorum in provincias, ut Concilia celebrarentur sub eorum praesentia, tanquam si ipse summus apostolicae sedis antistes adesset

Vide infra lib. 6. cap. 28. §. 1.

Ibid. §. 3. & 11.

& ordini judiciorum immineret. Vidimus itaque in capite superiori missos ab eo Legatos fuisse in Galliam in causa divortij Regis Lotharij, tum etiam ut concordiam revocari procuraret inter Reges dissidentes. Quod ultimum negotium licet merè seculare esset, nihilque spirituale haberet admixtum, Legato tamen commissum est, ut inciperent Legati omnia negotia in se trahere.

II. Memorabilis est Nicolai epistola ad Episcopos in Concilio Metensi residentes: in qua praescribens ordinem quem sequi oporteat in causa divortij Lotharij, propter quam & Concilium celebrari jubebat & Legatos mittebat, apostolica Episcopos illos auctoritate synodum celebraturos esse pronuntiat, eique praesentibus Legatos suos. Attamen his verbis utitur quae plurimum modestiae praeserunt, fortassis ut ea ratione facilius Episcopos ad consensum traheret, obstiturus novitati, si superbe ac perversaciter quaesita auctoritas fuisset. Hortatur enim eos ut cum Legatis apostolicae sedis synodum congregent, cui cum fraternitate eorum praesideant idem Legati, quatenus, inquit, à pontifici nostri latere venientibus Missis, synodicam illic celebrationem, apostolica fultis auctoritate, cum fraternitate vestra praesidentibus, adunare debeatis. Ea ratione obtinuit Nicolaus quod animo destinaverat, infelici tamen exitu ob perfidiam & avaritiam Legatorum, ut ipsemet Nicolaus graviter conqueritur alicubi.

III. Praestat reliquas istius epistolae partes diligenter excutere. Missi fuerant Legati ob causam Lotharij & Theutberge, quemadmodum colligitur ex variis Nicolai epistolis & ex scriptoribus illorum temporum. Alias tamen causas, quaecunque tandem illae essent, illis committendas esse credidit, ut provincialium ingenia & instituta penitus cognoscerent, dum litigantes, studio defensionis aut victoriae, partium arcana vitamque omnem apud iudices, ut vulgò fit, detegunt. Vnicum hoc vinculum retinenda auctoritatis. Itaque Legatos jubet alias quoque causas investigare, in synodo definire, & si tanti quaequam causa momenti fuerit ut in synodo terminari non possit, ad apostolicam sedem referatur. Si verò aliarum ecclesiasticarum utilitatum in eodem Concilio res acciderint, digno examine pertractantes eas cum Domini timore diffinire satagite. Si autem aliqua in eo fuerit contentio orta, in qua diffinitionis ponere nequiveritis fortasse censuram, nostro eam iudicio reservare sancimus.

IV. Nihil heic novi statutum est, ut observabit infra illustrissimus Archiepiscopus. Ea quippe erat portio antiqui juris quod Episcopo Romano competeat in Occiden-

te, nimirum ut ad eum referenda essent ex omnibus provinciis causae difficiles & ambiguae, quae provinciali non potuissent examine definiti. Nam & in mandatis Episcopo Thessalonicensi datis, de quibus fusc actum est supra, ea illi semper lex imposita erat, ut causas difficiles & ambiguas apostolicae sedis iudicio reservaret post examen provinciale. Nihil igitur heic novi statutum est à Nicolao. At sequens clausula, ut adnotat illustrissimus Archiepiscopus, prorsus abolet auctoritatem synodorum, sive pro iudicandis causis, sive etiam pro condendis canonibus. Nam jubet acta synodi ad se mitti, ut si invenerit causas secundum aequitatem definitas fuisse, Deo omnipotenti gratias referat, si verò injustè fuerit iudicatum, restaurare jubeat cognitionem. *Statuimus autem, inquit, ut cuncta quae in eodem Concilio peracta fuerint ac definita, nostro praesulatu gestorum serie incunctanter significetur; ut si ea iustitia pulcritudine probabilique sanctione definita perspexerimus, Deo omnipotenti gratias referamus; si verò iniustitia, quod nolumus, & contrarietatis fuerint acta intentione, ea renovare summo jubeamus.*

V. Attamen licet Nicolaus in se traxerit auctoritatem convocandorum Conciliorum generalium, retinuit tamen aliquam reverentiam erga Reges nostros. Colligitur istud ex epistola ejus ad Rodoaldum & Ioannem de synodo Merensi convocanda. Nam cum generalia mandata dedisset, specialèque instructionem cum hac epistola mittere se significasset, jubet ut tam epistolas synodicas quam istas ipsamque Commonitorium Regi Karolo praesentibus cunctis ostendant. Quod idem est ac si juberet uti Legati literas legationis suae sive facultates ac praeterea secretas, ut hodie loquimur, instructiones cum Principe communicarent, ut praesentibus Consiliariis ejus examinarentur, tum demum verò executioni mandentur delegataeque sibi auctoritate Legati utantur si consensus Regis accesserit. Haec sunt verba Nicolai: *Et deinde cum pro causa Balduini ad Carolum perrexeritis, eidem glorioso Regi epistolas synodicas, & has quas nunc vobis dirigimus, pariter cum Commonitorio, praesentibus cunctis ostendite.*

VI. Non solum autem Principis dignitati prospexit, sed etiam Episcoporum, seu ut specie honoris eos in partes traheret, sive quia putabat non aliter coherere posse concordiam quam si ista fierent cum eorum consensu, quod intelligeret vir prudentissimus auctoritatem quae dabatur Legatis adimere suam Episcopis, id verò invitis illis fieri non posse. Ea de causa addidit ista in eadem epistola: *& non solum ei, id est, Karolo, haec quae dicta sunt ostendite, sed & omnibus Episc.*

Tom. II.

copis & universis fidelibus hoc notum facientes palam legere & denuntiare studere. Populo quoque Christiano ista significari jubet, ob necessitatem publicationis, ne quis ignorantiae vitio se tueri possit. Ea ratione Nicolaus Conciliorum provincialium auctoritatem infregit, & paulatim omnis auctoritas quae penes Episcopos erat in jus ditionemque Romani Pontificis transit.

VII. Emerferunt deinde frequentes legationes, quas recensere supervacaneae diligentiae fuerit. Itaque omissa ea cura, decuremus per illustriores sequentium seculorum eventus, simul admiraturi quorundam virtutes & summas animi dotes, & narraturi etiam inviti multorum probra atque dedecora.

CAPVT XLVI.

Synopsis.

I. Sub initia tertiae Regum nostrorum dynastiae nova politica forma introducta est in detrimentum auctoritatis Metropolitanorum & Conciliorum, tum etiam dignitatis regiae. Quippe omnes causa pendebant ab arbitrio Legatorum. Ad eos quoque pertinebat convocatio Conciliorum generalium ex provinciis sua legationis, in quibus illi primum semper locum obtinebant. Legatus statim ac advenerat in provinciam, cogitabat de celebrando Concilio.

II. Magna autem erat Legatorum dignatio, quod in provinciis possit usurpare auctoritatem suspendendi & deponendi Episcopos. Unicum eorum suffragium equiparabatur collectis totius synodi suffragiis. Primam causarum cognitionem ad se trahebant. Canones sanciebant.

III. Eorum auctoritas interdum porrigebatur in universum regnum, interdum verò in quasdam tantum provincias. Disputatio instituitur de terminis Aquitanicae legationis, quae plurimum olim splendore & auctoritatis habuit. Enumerantur provincia quae Legato Aquitaniae parebant, in quibus fuit Britannia sub Archiepiscopo Dolensi.

IV. Probatur ex historia Pontificum & Comitum Engolismensium; & ex Bulla Paschalis II. de legatione Gerardi Episcopi Engolismensis, quae refertur.

V. Disputatur an Gerardus ille legationem illam habuerit sub Gelasio secundo. Afferantur argumenta in utramque partem.

VI. Transgressus Gerardus in partes Callisti, legatione Aquitanica ab eo ornatus est. Refertur Bulla Callisti de ea legatione.

VII. Igitur legationis Aquitanicae termini in Britanniam porrigebantur: Nam Britannia suum Archiepiscopum habuit alium à Turonensi etiam Adriani IV. pontificatu.

VIII. Enumerantur rursus provincia Aquitanica legatione conclusa; & ostenditur latius patuisse legationem Amari Episcopi Oleronensis, cui praeter eas provincias commissa est etiam provincia Narbonensis integra. Quid tum provincia Narbonensis finibus comprehendere.

IX. Cum Gregorius VII. primum Lugdunensi Ecclesiae concessisset super quatuor provincias Lug-

R ij

Tom. II. app. 2. in epist. ad Rodoaldum, cap. 2.

Tom. II. app. 2. in epist. ad Rodoaldum, cap. 2.

duunenses. Gebuinus impatienter tulit legationem apostolica sedis Amato concessam esse in tertia Lugdunensi, non tamen palam contradicere ausus. Probat ex epistola Gebuini ad Archiepiscopum Turonensem & ad Episcopum Andegavensem.

X. Eadem amulatio exercuit Hugonem Archiepiscopum Lugdunensem; qui ut obliquè infringeret auctoritatem Amati in tertia Lugdunensi, eodem tempore Turonensem Archiepiscopum ad se evocavit quo eum Amatus ad synodum invitaverat. Bene tamen deinceps inter eos convenit.

XI. Termini Aquitania legationis non fuere semper certi, sed contracti aut dilatati pro libio Pontificum Romanorum. Gaufridus Episcopus Carnotensis habuit legationem Aquitania post Gerardum Engolismensem. Emendatur auctor Chronici Maurignacensis, & Martyrologium Carnotense.

Vide infra lib. 6. cap. 30. §. 1.

HACTENUS satis æqua lege constituta ecclesiastica politia, tamen et si Nicolaus nonnulla gravissimi momenti tentasset adversus mores antiquos. At ex fundamentis quæ jacta sunt desinente secunda Regum nostrorum stirpe consecuta est nova ejusdem politia forma in detrimentum Metropolitanorum Conciliorumque provincialium & generalium regni Francici. Quin & eodem tempore valde imminuta est regia auctoritas. Nam Legatorum missiones adeo frequentes deinceps fuerunt, & potestas illis ab apostolica sede concessa tam splendida erat ac magnifica, ut omnes causæ ecclesiasticae ab eorum nutu penderent, & secundum illorum voluntatem judicarentur, aut ad apostolicam sedem remitterentur. Tum porro Legati non solum causas privatorum hominum soli judicabant, sed ad eos pertinebat convocatio Conciliorum generalium ex provinciis quæ intra terminos legationis eorum continebantur, & in his Conciliis primum semper locum obtinebant etiam supra Metropolitanos. In mandatis porro quæ Legatis dabantur, illud in primis erat, ut generalia legationis suæ Concilia celebrarent, ut discimus ex Eadmero in libro quinto historiarum Novorum. Vnde & in epistola Anacleti II. ad Episcopos Gallicanos scriptum est injunctum esse Ortoni Episcopo Tudertino, quem Legatum in Galliam mittebat idem Anacletus, uti Concilia celebraret, ac si qua emergerent negotia, unâ cum Episcopis Gallicanis justitia mediante terminaret, quod etiam observavit idem Anacletus in epistolis de legatione Gerardi Episcopi Engolismensis, quæ extant apud Baronium. Hinc factum ut statim ac Legatus advenerat in provinciam, de Concilio celebrando cogitaret. Quare nemini mirum videri debet si duo plurave Concilia intra unum annum in eadem provincia à Legatis celebrata esse legitur.

Baron. ad an. 1150. §. 35.

Ibid. §. 4.

II. Magna autem erat eorum dignatio, quòd in provinciis positi usurparent auctoritatem suspendendi & deponendi Metropolitanos & alios Episcopos. Præterea sedis apostolicæ judicio reservare poterant ea quibus Episcopi consentire nollent in Conciliis, ea Legatis auctoritate concessa, ut unicum eorum suffragium æquipararetur collectis totius synodi suffragiis. Quin & primam causarum cognitionem ad se trahebant in Conciliis definiendam, & interdum etiam absque Concilio. Denique canones & constitutiones condebant pro observatione disciplinae ecclesiasticæ. Quæ omnia cum copiosè explicata sint ab illustrissimo Archiepiscopo in capite trigesimo libri sequentis, necesse non est ea isthuc repetere. Igitur ad reliqua transeamus.

III. Legati hujuscemodi mittebantur ad diversa regna; eorum verò auctoritas interdum porrigebatur in universum regnum, interdum verò in quasdam tantum provincias. De his ad quorum curam pertinebat totum corpus regni non attinet dicere. Sed cum legatio Aquitaniæ, quæ plurimum splendoris & auctoritatis habuit à tempore Gregorij VII. usque ad Innocentium secundum, satis hæcenus obscura & involuta fuerit, non inutile erit hæc ejus initia & progressum terminosque describere, cum Legati istiusmodi tum maxima quæque negotia in Galliis emergentia suo judicio definirent. Obscura, inquam, hæcenus fuit ista materia. Neque enim satisfacit Bernardus Abbas Bonævallus, quum in libro secundo de vita sancti Bernardi cap. vi. de Gerardo Episcopo Engolismensi loquens, qui Aquitaniæ Legatus fuit, ait: *Erubescere enim ad primam domum redire, cujus potentatui & Turonica & Burdegalenfis & Auxiensis provinciæ subdite fuerant, & quicquid à collibus Iberorum usque ad Ligerim complectitur & claudit Oceanus, paruerat ejus imperio.* Etenim Britannia, quæ trans Ligerim incolitur, ad Aquitanicam legationem pertinebat, utalij jam observaverunt, & constat ex epistolis Paschalis II. & Callisti II. Summorum Pontificum. Præterea Arnulphus Sagiensis Archidiaconus, qui dein Episcopus fuit Lexoviensis, adversus eundem Gerardum scribens, ait eum quinque archiepiscopatus singulari potestate præfuisse, & in ipsis vices Romani Pontificis exercuisse, cum tamen in loco mox prolato ex vita sancti Bernardi tres tantum archiepiscopatus recensentur intra limites legationis istius Gerardi. Indiget itaque hic locus explanatione. Affirmare autem Aquitanicam legationem constituisse ex provinciis Bituricensi, Burdegalensi, Auscitana, Turonensi, &

Britannica, eosque esse quinque archiepiscopatus ab Arnulpho Lexoviensi intellectos. Nam tum Britannia provincia Archiepiscopum suum habebat, Dolensem nimirum antistitem, qui dictus est Archiepiscopus usque ad tempora Innocentij III. invitis licet ac reclamantibus Archiepiscopis Turonensibus.

IV. Veram esse hanc nostram observationem docet vetus scriptor historię Pontificum & Comitum Engolismensium à viro clarissimo Philippo Labbeo editus; cujus hæc sunt verba: *Gerardus verò Engolismensis Episcopus cum Domino Paschali Papa adhaesisset, qui ad partes Galliarum venerat, cognita honestate & præclara sapientia, ei vices suas prius in Britannia, & deinde Turonensi, Burdegalensi, Bituricensi, Auscitana provinciis commisit. Extant literæ Paschalis II. quæ apertè docent hunc Episcopum Engolismensem ab eo constitutum fuisse Legatum in provinciis Bituricensi, Burdegalensi, Auscitana, Turonensi, & Britannia, editæ illæ quidem ex codice MS. sancti Albini Andegavensis in tomo tertio Spicilegij Domni Lucæ Dacherij viri optimi & de antiquitate ecclesiastica bene meriti; quas tamen, quòd ab authentico nonnihil deflexerint, secunda editione donandas esse censuimus. Sic ergo habent in eodem codice sancti Albini.*

Paschalis Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, atque Principibus per Bituricensem, Burdegalensem, Auscitana, atque Britanniam provincias constitutis, & ceteris tam Clericis quam laicis, salutem & apostolicam benedictionem. Apostolica sedis auctoritate providentiâque compellimur, cui auctore Deo presidemus indigenti, non solum vicinis & proximis, sed procul etiam positis fidelibus, quæ ad salutem spectant animæ providere, quod, quantum in nobis est, auxiliante Domino implere satagimus. Proinde vobis, carissimi fratres & filij, Apostolorum Petri & Pauli benedictionem impendimus, & paterna vos affectione cohortamur in Domino quatenus usque in finem firmum propositum justitiæ teneatis, laboris mercedem maximam in eterna gloria percepturi. Ut autem penes vos habeatis apud quem querelas vestras atque negotia, cum opportunum fuerit, referatis, cujusque consilio & hortatu quæ ad salutem vestram attingenti peragatis, vices nostras fratri carissimo Gerardo Engolismensi Episcopo commisimus, in partes eum nostra sollicitudinis adfiscientes. Huic vice nostra, ut nostro Apostolorumque in partibus vestris Vicario, ad Dei honorem & ad salutem animarum vestrarum fideliter obedite; ut vobis per Dei gratiam collaborantibus, quæ extirpanda sunt extirpare, quæ corroboranda sunt corroborare prevaleat. Nec sollicitudinem, fratres carissimi, pigeat, cum

necessitas ecclesiastica utilitatis exegerit, synodales cum eo celebrare conventus; quos nimirum convocandi nos ei vice nostra potestatem indulsumus. Data Laterani xviii. Kal. Maj.

V. Extincto deinde Paschali anno mxcviii. non constat an Gerardo commissa fuerit legatio Aquitanica à Gelasio successore Paschalis. Imò Callistus II. vices suas per eandem provincias illi delegans, ait se id facere ad exemplum Paschalis, nulla facta mentione Gelasij. Vnde colligi possèt illum hac auctoritate instructum non fuisse à Gelasio. Præterea Cono Episcopus Prænestinus ad Hugonem Episcopum Nivernensem scribens de electione Callisti secundi, dum ait Gerardum Engolismensem Episcopum in partes ejus transisse, his verbis utitur quæ indicare videntur illum abalienatum quodam modo fuisse à Curia Romana tempore Gelasij. Ait enim: *Nam & Engolismensis Episcopus, antequam à nobis discederet, subscripserat, & Domino Papæ humiliter se subdiderat. Ratio autem alia propter quam Gerardus commotus esset adversus Gelasium haud dubiè alia esse non potuit quàm quia vices illi suas non commiserat. Legatum tamen apostolicæ sedis fuisse etiam sub pontificatu Gelasij dicere videtur Ordericus Vitalis, qui de ejus morte loquens ita scribit:*

Tunc Girardus Engolismensis Episcopus, vir eruditissimus, migravit, qui magni nominis & potestatis in Romano Senatu tempore Paschalis Papæ, & Gelasij, Calixti, & Honorij fuit. Innocentij secundi tempora omisit, quia Girardus ab illo non stertit, imò adversarij ejus Anacleti partes impensè fovit.

VI. Electo deinde Callisto II. apud Cluniacum anno m c x i x. Gerardus Engolismensis Episcopus in partes transgressus, electioni ejus subscripsit, ut mox dicebamus, & ei se subdidit. Tum ei haud dubiè monstrata est legatio Aquitanica, ad mitigandum viri præpotentis animum. Itaque anno sequenti Pontifex ad Gallos in quinque provinciis Aquitanica legatione comprehendi solitis hæc scripsit de vicibus apostolicæ sedis rursus commissis eidem Gerardo. Extat epistola illa in veteri codice MS. sancti Albini Andegavensis, unde à nobis primum edita est.

Calixtus Episcopus servus servorum Dei, dilectis fratribus & filiis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Principibus, & ceteris tam Clericis, quam laicis, per Bituricensem, Burdegalensem, Auscitana, Turonensem, & Britanniam provincias constitutis, salutem & apostolicam benedictionem. Et patrum præcedentium institutio exigat, & fraternæ caritatis debitum nos compellit, ut providere salubriter universis

Ecclesia filiis auxiliante Domino procuremus. Verum quia ubique presentes esse aut per nos ipsos cuncta exercere non possumus, fratres nostros, quos nimirum opportunos credimus, in partem nostre sollicitudinis evocamus. Eapropter venerabili fratri nostro Gerardo Engolismensi Episcopo nostras in partibus vestris vices duximus committendas, quemadmodum & Dominus predecessor noster sanctæ memoriæ Paschalis Papa commisisse cognoscitur. Confidimus enim in Domino quia ipse ministerium hoc ad honorem Dei & salutem vestram sancto cooperante Spiritu fideliter ministrabit. Rogamus itaque universitatem vestram, monemus, atque precipimus, ut ei, tanquam Vicario nostro, humiliter pareatis. Et cum opportunitas ecclesiastica utilitatis exegerit, ad vocationem ejus unanimiter convenire & synodales cum eo conventus solenniter celebrare curetis; quatenus communi deliberatione corrigenda corrigere & confirmanda possit auctore Domino confirmare. Datum Beneventi X VII. Kal. Novembris.

VII. Sed ut ad id revertamur quod superius dicebamus, legationis Aquitanicæ terminos in Britanniam usque porrectos fuisse, Dolensem verò archiepiscopatum fuisse unum ex quinque archiepiscopatibus Legato Aquitanicæ contributis, istius rei probatio colligitur etiam ex literis quas jam descriptimus Paschalis & Callisti, qui Britanniam provinciam enumerant divisam à Turonensi. Ratio enim aliqua esse debuit ob quam Pontifices illi Britanniam seorsim exprimerent à provincia Turonensi. Ea verò alia esse non potest quam quòd ea provincia Metropolitanì Turonensis auctoritatem respueret Dolensquæ Archiepiscopo subijci mallet, etiam post Urbani I. decretum. Quod adeo verum est ut Adriani quoque quarti pontificatu cum agitata controversia esset de Pallio Archiepiscopi Dolensis, idem Adrianus, ut docet Innocentius tertius, Engelbaudo Turonensi Archiepiscopo præcepit uti aut cum Hugone Archiepiscopo Dolensi conveniret cum suffraganeis, aut usque ad festum sancti Michaëlis proximò tunc venturum plenam ei exhibiturus & recepturus justitiam apostolico se conspectui præsentaret. Extant literæ illæ Adriani in veteri codice MS. monasterij sancti Germani de Pratis, nondum editæ, ideòque heic opportunissimo loco inferendæ.

Innoc. III. lib. 1.
epist. 82.

* Log. Archiepiscopi.

Adrianus Papa Turonum Archidiacono. Ad apostolatus nostri presentiam Dolensis Ecclesie clerus, multis laboribus attritus & molestiis fatigatus, apud nos suppliciter intercessit ut venerabili fratri nostro H. Archiepiscopo Dolensi dignaremur Pallij sui plenitudinem indulgere. Hoc verò cum ex tenore concordie quam inter te*

& ipsum factam fuisse constrebat, tum ex antiqua consuetudine requirebat. Venerunt & adversus eum nuntij tui, qui quandam compositionem, quam per Abbatem de Fontaines factam fuisse de suffraganeis ibi asserbant, confirmari unanimiter postulabant. Porro eandem Ecclesiam cum prefato Archiepiscopo suo in ipsa compositione suffraganeis dicebant renuntiasse, accedens & a predecessore nostro bonæ memoriæ Lucio Papa, sicut in ejus scripto continetur, ita fuisse de communi consilio fratrum diffinitum. Ad hoc ipsam compositionem nullam fuisse Dolensis penitus Ecclesie respondebat, dicens in super ipsam sententiam Romani Pontificis non tenere, quia ille qui tunc temporis officium gerebat, fraudem & dolum adhibuit, dum nec Dolensis Ecclesia presens in examinatione fuisset, & ad Capuanam archiepiscopatum, quem postea per intrusionem Regis Siculi adeptus est, vehementer aspiraret, ande in ipsa compositione nihil ad commodum Dolensis Ecclesie. Nos verò quia hujus rei plenam non potuimus habere cognitionem, cum altera pars in negatione persisteret & se non habere mandatum penitus hoc exequendi affirmaret, nihil à nobis super eodem negotio est terminatum, prædictam tamen compositionem omnino quassavimus. Sanè juxta postulationem ejusdem Ecclesie memorato fratri nostro Pallio, in sine videlicet pontificalis officij, duximus indulgendam; quem cum apostolicæ sedis benedictione & nostra gratiæ plenitudine remittentes, tanto Ecclesie cui præest sua jura illibata volumus servare & integra quanto ecclesiasticis utilitatibus convenit nos ex injuncto officio attentius providere. Unde hos Dolensis Ecclesie misericorditer* consulationem consulentes, ne ipsa sacrosanctam Romanam Ecclesiam ad* excusationem suæ justitiæ negligentem esse vel desidam conqueratur, fraternitati tuæ per apostolicam scripta mandamus quatenus aut cum eo amicaliter componas & cum eo tibi conveniat, aut ad proximam festivitatem sancti Michaëlis plenam exhibiturus & suscepturus in presentia nostra justitiam apostolico te conspectui representes.*

VIII. Itaque Aquitanica legatio, uti dicebamus, constabat ex provinciis Bituricensi, Burdegalensi, Aucitana, Turonensi, & Britannica. Latiùs autem patuit legatio à Gregorio VII. concessa Amato Episcopo Oloronensi apud Benearnos; quippe cui, præter quinque provincias supra memoratas, commissa est etiam provincia Narbonensis integra, hoc est, prima Narbonensis & Hispania Tarraconensis, quæ tunc sub Metropolitanò Narbonensi erat. Sic enim intelligendæ sunt Gregorij literæ à nobis olim editæ, quæ sic habent in veteri codice MS. sancti Albini Andegavensis.

GREGORIUS Episcopus servus servorum

Dei, omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Regibus, Principibus, Clericis quoque, ac laicis, in Narbonensi, Gallia, Guasconia, Hispaniaque regione, salutem & apostolicam benedictionem. Dilectissimi fratres & filij, prudentia vestra manifestissime notum est quod Romana Ecclesia hanc consuetudinem habuit ab ipsis sua foundationis primordiis, ut ad omnes partes, quae Christianae religionis titulo praeveniantur, suos Legatos mitteret; quatinus ea quae gubernator & rector ejusdem Romanae Ecclesiae per suam praesentiam expedire non praevaleret, vice sua Legatis concessa, monita salutis ac morum honestatem per eos cunctis per orbem terrarum constitutis Ecclesiis nunciaret, easque apostolica doctrina in omnibus quae sacrae religioni conveniunt diligenter instrueret. Proinde horum praesentium portitorem, venerabilem confratrem nostrum A. Episcopum, ad partes vestras dirigimus: ut quae ibi vitia eradicaanda sunt, a fundamento evulsis, plantaria virtutum Deo auctore sollerti vigilantia plantare procuraret. Quem sicut nostram immo beati Petri praesentiam vos suscipere apostolica auctoritate jubemus; ac sic pro reverentia apostolicae sedis, cujus nuncius est, vos in omnibus sibi obedire atque eum audire mandamus ut propriam faciem nostram seu nostrae vitae vocis oracula. Scriptum est enim: Qui vos audit, me audit. Agite itaque prudenter ac religiose; & sic vos obedientes Deo & sancto Petro in omnibus exhibete, quatinus ipso Apostolorum principe interveniente, utriusque vitae gloriam & felicitatem consequi mereamini.

IX. De legatione Amati multa erudite pro more suo adnotavit Illustrissimus Archiepiscopus in historia Benearenensi, ac post eum alij. Sed tamen nos quoque nonnulla adferemus non ingrata, opinor, futura viris eruditis & antiquitatis ecclesiasticae studiosis. Anno MLXXXIX. Gregorius VII. primum Gebuino Lugdunensi Archiepiscopo concesserat super quatuor provincias Lugdunenses, hoc est, Lugdunensem propriè dictam, Rotomagensem, Turonensem, & Senonensem. quod Decretum statim amplexus est Archiepiscopus Turonensis, ejusque suffraganei. Inde altos spiritus induit Gebuinus, quod ingens accessio facta esset dignitati suae. Itaque cum inaudivisset concessam Amato esse legationem in provincia Turonensi, impatienter id tulit, quod ex eo imminui agnosceret auctoritatem suam. Quare Rodulfum Archiepiscopum Turonensem & Eusebium Andegavensem Episcopum verbis ambiguis hortatus est ne paterentur Amatum in ea provincia uti auctoritate Legati. Quia tamen intelligebat validum hinc telum peti posse adversus novam dignitatem Ecclesiae Lugdunensis, si Ro-

manorum Pontificum rescriptis privata audentia occurreret, sic temperat scriptionem suam, ut profiteatur habiturum se illum pro Legato, postquam sibi constiterit de legatione ejus, nolle enim se iussionibus apostolicis contraire. Extat enim ea de re, ut dixi, Gebuini ad eisdem Archiepiscopum & Episcopum epistola in vetusto codice MS. sancti Albini Andegavensis, digna profecto quae manibus eruditorum hominum teratur. Sic autem habet.

Dilectissimis in Christo fratribus, Rodulfo venerabili Turonensi Archiepiscopo, suo carissimo, & Andegavensi Episcopo Eusebio, Gebuinus indignus Presbyter Lugdunensis Ecclesiae, in Domino salutem. Cum dilectionis & caritatis vestrae, quam quotidie erga Lugdunensem Ecclesiam exhibetis, reminiscor, in exequendis obsequiis vestris ultra vires est animus, sic quod condignè meritis vestris referri debeat non habemus. Ergo ut carissimis, & praecordiorum nostrorum intimis, vobis conveniens nostrum aperimus. Credo quod jam pervenit ad aures vestras quam benignè Papa nos susceperit, quanto affectu familiaribus commendaverit; & cum de multis adinvicem haberemus sermonem, nullam tamen nobis de Domino Amato fecit mentionem. Ut pius pater, cum de multis meritis nos corripere, non tamen ammisit quin apostolica auctoritate Lugdunensi Ecclesiae antiquam nobilitatem restauraret; & in tantum in retractando privilegio nostro studuit, ut cum in diversa responsa dies non sufficeret, ipse etiam dicendo plurimum nocte laboraret. Praecipitque nobis ut Densi Episcopo in fidelitate Beati Petri & in omnibus ferremus auxilium, si quando in provinciis nobis commissis celebraret Concilium. Vnde non satis miror Dominum Amatam hujuscemodi rem egisse; cum neque Papae neque ipsius literas acceperim, neque legationis ejus certa signa cognoverim. Audivi tamen illum suscepisse legationem vestrae provinciae antequam Romam pergerem. Quod si est, consilio vestro nobis opus est: quia nec Lugdunensis Ecclesiae dignitatem volo minuere, nec iussionibus apostolicis contraire. Et, si fieri potest, quid de his sentiat, ad praesens rescribere ne differatis. Valete.

X. Eadem emulatio exercuit Hugonem Archiepiscopum Lugdunensem, Gebuini successorem, ac sedis apostolicae Legatum, virum, ut patet ex epistola LX. Ivonis Carnotensis, acrem & vehementem in retinenda dignitate sua: qui ut obliquè infringeret auctoritatem Amati in tertia Lugdunensi, eodem tempore Turonensem Archiepiscopum ad se evocavit quo eum Armatus ad synodum invitaverat; ut patet ex epistola Rodulphi Turonensis Archiepiscopi ad A. suffraganeum suum, quae nondum edita est. Quo

factum est ut Rodulfus, qui aiebat sibi impositam esse necessitatem parendi Archiepiscopo Lugdunensi Primate suo, ad Concilium Amati accedere recusaverit. Quam ob causam, ut ego quidem existimo, excommunicatus est ab Amato, quod ei inobediens extitisset. Ita enim habetur in Narratione monachorum Majoris-monasterij Turonensis de his quæ acta sunt pro libertate illius monasterij, edita à clarissimo viro Laurentio Bochello ex veteri codice M.S. qui nunc extat in bibliotheca Seguieriana: *Consilium & opem requisivimus Domni Amati Legati sedis apostolicæ & Archiepiscopi Burdegalensis Ecclesiæ. Qui afflictioni nostræ valde compatiens, indicavit nobis cassam esse illam excommunicationem quam super nos Archiepiscopus Turonensis & complices eius intentaverant. Quippe ipse antea eundem Archiepiscopum Rodulfum certis exculpis excommunicaverat; & in hoc magis nos esse reos constanter affirmabat, quod inobediens suo quoquo modo obedieramus &c.* Probabile est Amatam communicasse cum Hugone literas pontificias legationem suam continentes, Hugonem verò earum auctoritatem reverenter suscepisse, benèque deinceps inter eos convenisse. Nam in eadem Narratione monachorum Majoris-monasterij reperio celebratum ab iis unâ fuisse Colloquium Dolense in Biturigibus, in quo rursus agitata est causa illius monasterij: *Denique Dolense Colloquio, quod eo tempore habitum est coram Primatibus & Legatis sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Domino videlicet Hugone, & Domino Amato, de quibus prædiximus &c.*

XI. Verùm ut redeamus ad legationem Aquitanicam, sic constituere possumus, nullos ei terminos fuisse præscriptos, sed contractos aut dilatatos pro libito Summorum Pontificum. Quippe Amato, præter quinque provincias quas diximus, mandata etiam fuit prima Narbonensis & provincia Tarraconensis, quæ tum sub Metropolitano Narbonensi erat & Regibus Francorum parebat. At Gerardo Engolismensi Episcopo tributæ sunt tantùm quinque provinciæ; nihilque juris illi concessum est in provinciam Narbonensem, neque in Tarraconensem. Ad exemplum verò potestatis quæ illi collata fuerat, Innocentius II. Gaufrido Carnotensi Episcopo legationem Aquitanicæ commisit, id est, earum provinciarum quas auctoritati Geraldii fuisse subjectas jam docuimus. Vnde in Chronico Maurigniacensi scriptum est Aquitanicæ totius legationem illi commissam fuisse. Hunc, inquit auctor illius Chronici, *precedentes Apostolici amicum semper & familiarem habuerant, & pro valoris vel elegantie qua præditus erat magnitudine, to-*

Apud Duchesne, to. iv. pag. 182.

tius ei Aquitania legationem indixerant. In eo tamen errat hic auctor, quod ait illam legationem Gaufrido commissam fuisse à decessoribus Innocentij secundi. Constat enim Gerardum ea dignitate ornatum fuisse à temporibus Paschalis usque ad Innocentium, eam verò tum transmissam ad Gaufridum quando Gerardus secessit ab obedientia Innocentij, in partes transgressus Anacleti. Vnde factum est ut in Martyrologio Carnotensi, ut quidem citant viri clarissimi Sammarthani, dicatur functus esse legatione pro Innocentio per annos quindecim. Præstat autem locum ipsum heic referre, cum in eo enumerentur provinciæ quæ limitibus Aquitanicæ legationis tum continebantur, si tamen Aucitana, quæ vitio haud dubiè librarij omiſsa est, addatur. *Nono Kal. Febr. obiit Gaufridus Episcopus Carnotensis, qui super Bituricensem, Burdegalensem, Dolensem, & Turonensem provincias per annos circiter 15. sanctè & religioſè functus est legatione pro Innocentio.* Mendosus est hic locus. Nam legatio Aquitanicæ ei commissa est ab Innocentio post annum MCXXX. Ipse verò obiit anno MCXXXVIII. Itaque non potuit legatione illa fungi per annos quindecim.

CAPVT XLVII.

Synopsis.

I. Perpetuos in provinciis Legatos instituendos esse censuerunt Romani Pontifices: reserato reſervata dominationis arcana per legationes. Probatur ex Honorio III.

II. Sed ut res ista ordine procederet, insuſannanda erat agro mortalium generi necessitas Legatorum. Ea necessitas deducta ex cura universalis Ecclesiæ, quam Romana sedis antistiti incumbere scribit post Vigilum Alexander secundus. Eam curam expetere ut Romanus Pontifex mittat qui provincias vice sua vſitet. Hoc jus à veteri consuetudine repetit Gregorius septimus. Ex ea persuasione factum ut cuncta ecclesiastica negotia Legatis committerentur, specie extirpandi vitia & inserendi virtutes.

III. Religiosissima illa Pontificum verba non ita semper accipiebantur in provinciis, eaque specis pietatis aliquando passa est contradictionem.

IV. Eandem veterem consuetudinem obtulerunt etiam Paschalis II. & Callistus II.

V. Prædecessorum suorum cogitata magnificis verbis elocutus est Innocentius III. Legatorum utilitatem ac necessitatem commendans.

VI. Ex eo factum est ut in immensum posterioribus seculis excreverit Legatorum dignitas & auctoritas, ita ut cuncta omnino provinciarum negotia ad eos deferrentur. Olim causas iudicabant in Conciliis. Plurimis verò temporibus insuper habuerunt Episcoporum nomen.

VII. Tanta olim fuit Legatorum auctoritas ut non liceret iudicia eorum retractare. Probatur auctoritate Alexandri

Alexandri II. apud Thomam Spalatensem. Item ex Gregorio septimo.

VIII. Fuit illud unum ex arcanis retinenda dominationis, ea approbare que à Legatis acta erant. Maxima porro & amplissima potestate ornabantur. Facile Legatis erat quemlibet sue legationis Episcopum opprimere.

IX. Ivo Carnotensis docet tamen fuisse Legatorum auctoritatem ut ad reddendam factorum suorum rationem cogi non possent, quantumvis iniqua sententia esset.

X. Iudicia Legatorum ac delegatorum apostolica sedis debere esse sacrosancta declaravit Innocentius III. in causa Episcopi Pictaviensis.

RESERATO retinendæ dominationis arcano per legationes, perpetuos in provinciis Legatos ea de causa institutos esse censuerunt Romani Pontifices. Eam illis mentem fuisse docet Honorij III. epistola ad Rogerium Archiepiscopum Pisani, in qua verbis minimè ambiguis scribit Corsicam deseruisse à subiectione & obedientia sedis apostolicæ ob desuetudinem Legatorum. Corsicana vero, inquit, tam prolixitate spatiorum quam negligentia pastorum, dominorum insolentia, & desuetudine Legatorum sedis apostolicæ, à subiectione & obedientia Romane Ecclesiæ deseruerat. Scilicet ea prima & potior cura Legatis erat ut populos imbuerent reverentia Pontificum Romanorum, commendata successione Apostolorum & loci auctoritate, intentatis porro pœnis adversus eos qui majestatem Romanæ sedis minus colere viderentur. Et suetus jam Legatis Christianus orbis nihil aliud malebat, imbutus nimirum ea persuasione, curam universalis Ecclesiæ ita pertinere ad Summum Pontificem ut cuncta Ecclesiarum negotia ab illo seu à Legatis ejus judicanda essent.

II. Hanc disciplinam in animos hominum immittere curarunt Pontifices variis temporibus. Diserta in eam rem sunt Alexandri secundi verba ex epistola generali de legatione Petri Damiani Episcopi Ostiensis, quæ infra describuntur in capite trigesimo libri sexti. Is ergo jus mittendorum in provincias Legatorum ex eo capite arcessit, ut olim factum à Vigilio, quod cura universalis Ecclesiæ eum cogat mittere ad vicem suam personas quæ visitent Ecclesias, cum id efficere per se ipse non possit. Altiùs hoc jus repetit Gregorius septimus, qui Legatum in Gallias mittens Amatam Episcopum Oloronensem, ait se id facere juxta veterem consuetudinem Romane Ecclesiæ, quæ ab ipsius sue foundationis primordiis, ut ipse ait, ad omnes partes quæ Christianæ religionis titulo prænotantur suos Legatos misit, quatinus ea que gubernator & rector ejusdem Romane Ecclesiæ per suam presentiam expedire non prævalet, vice sua Legatis con-

Tom. II.

cessa, monita salutis ac morum honestatem per eos cunctis per orbem terrarum constitutis Ecclesiis nuntiaret. Ex ea persuasione factum ut cuncta ecclesiastica negotia Legatis committerentur, specie extirpandi vitia & inferendi virtutes. Gregorius itaque post magnificam illam præfationem hæc addit: Proinde horum presentium portitorem, venerabilem confratrem nostrum A. Episcopum, ad partes vestras dirigimus; ut quæ ibi vitia eradicanda sunt à fundamento evulsis, plantaria virtutum Deo auctore sollerti vigilantia plantare procuret.

III. Verùm licet ista religiosissimis verbis scriberent Pontifices, non ita tamen semper accipiebantur in provinciis, eaque species pietatis aliquando passa est contradictionem. Miserat idem Gregorius Legatos in Germaniam anno MLXXXIV. Hubertum Episcopum Prænestinensem & Giraldum Oltientem, ut vice ejus & auctoritate fulti, convocato Concilio generali, quæ corrigenda essent corrigerent, quæ religioni addenda essent adderent. Intercessit his mandatis Liemarum Bremensis Archiepiscopus omnium Germaniæ Episcoporum nomine, synodum à Legatis celebrari prohibens, tanquam rem inuitatam & longè à suis rationibus alienam. Itaque re infecta Legati reversi sunt; castigatùque propterea est graviter Liemarum à Gregorio, licet irritò conatu. Ista porro contigerunt quo tempore dissociata erat concordia sacerdotij & imperij.

IV. Eandem veterem consuetudinem, quam obtendebat Gregorius, obtendit & Paschalis II. ad Henricum Regem Anglorum scribens his verbis: *Universum siquidem terrarum orbem Dominus & Magister noster suis discipulis dispersit; sed Europæ fines Petro singulariter commisit & Paulo; nec per eorum tantum, sed per successorum discipulos ac Legatos, Europæ universitas conversa est & confirmata. Unde usque ad nos, licet indignos, eorum Vicarios hæc consuetudo pervenit, ut per nostre sedis Vicarios graviora Ecclesiarum per provincias negotia pertractarentur seu retractarentur.* Item Callistus secundus, cum anno MCXX. Legatum in Galliam mitteret P. Presbyterum Cardinalem. Nam de legatione ejus scribens ad Ludovicum Regem Francorum, ita loquitur: *Nos enim à latere nostro eum secundum antiquam apostolicæ sedis consuetudinem ad terram potestatis tuæ pro corrigendo & confirmando quæ corrigenda & confirmanda fuerint delegamus.*

V. Innumera sunt exempla hujusmodi, si quis ea congerere velit. Verùm cum referre omnia necesse non sit, sufficiet unicus Innocentij III. locus, qui quod decessores ejus simplici sermone dixerunt, magnificis verbis elocutus est ad Imperatorem Con-

S

Uel. Thom. & Greg.

71. d. d. Sec. 141.

Uel. Thom. & Greg.

Uel. Thom. & Greg.

Vide Baron. ad an. 1074. J. 2.

Gregor. VII. lib. 2. epist. 13.

Apud Eadmer. pag. 111.

To. 3. Spillegz pag. 146.

Insc. III. Bb. 16.
ep. 104 & seq.

stantinopolitanum scribens de legatione concessa Pelagio Episcopo Albanensi. Primum igitur scribit Dominum Iesum Christum sedem apostolicam instituisse totius Christianitatis caput & magistram, à qua panis intellectus & vitæ ad alias procedat Ecclesias. Pontificem Romanum portare onera gravia cum plenitudine potestatis. Verum quia ipse cuncta per se facere non potest, multos sibi operarios & coadjutores adungere, ac per eos exequi quod per se non potest personaliter adimplere, sic vices suas aliis committendo ut intelligatur ipsemet facere quod per alios fieri decernit. Cum autem necessitas Ecclesiæ CP. postulet illum mitti Legatum à latere, destinasse se in eam rem Pelagium Episcopum Albanensem; cui nos vices nostras commisimus, inquit, ut juxta verbum propheticum evellat & destruat, edificet & plantet, quæ secundum Deum evellenda & destruenda necnon edificanda cognoverit & plantanda.

VI. Ex eo factum est ut in immensum posterioribus seculis excreverit Legatorum dignitas & auctoritas, ita ut cuncta omnino provinciarum negotia ad eos deferrentur, sive de judiciis ageretur, sive de confirmationibus privilegiorum, tum etiam si qui lites concordia inita finivissent, pactiones suas auctoritate Legatorum firmari postulabant. Ea cum sint notissima, inutile esset ea persequi, & satis est observasse. Quare non sine causa adnotavit Paschalis II. ad Henricum Regem Anglorum scribens, hanc esse consuetudinem ut per sedis apostolicæ Vicarios graviora Ecclesiarum per provincias negotia pertractentur. Vnde usque ad nos, inquit, licet indignos, eorum Vicarios hæc consuetudo pervenit, ut per nostra sedis Vicarios graviora Ecclesiarum per provincias negotia pertractentur seu retractentur. Legati verò, tamenetsi omnia pro suo arbitrio gererent, ut plurimum cuncta peragebant in Conciliis, ut quæ ipsi statuebant, etiam Episcoporum auctoritate tenerent. Sed ultimis temporibus, postquam solidata fuit suprema illorum potestas, insuperhabuerunt nomen Episcoporum, satis dignitati illorum prospectum putantes si coram illis decreta conderentur. Denique Gerardus Episcopus Sabinensis & apostolicæ sedis in Sicilia Legatus, cum generale Concilium celebrasset apud Melphiam anno millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, in eoque nonnullas constitutiones edidisset, eas suo tantum nomine publicavit, nulla facta mentione Concilij approbantis: *Universis Archiepiscopis & Episcopis & aliis Ecclesiarum Prelatis per regnum Sicilia constitutis tenore presentium districtè præci-*

Apud Eadmer.
lib. 1. hist. Novor.
pag. 111.

piendo mandamus ut constitutiones quas in generali vocatione Prælatorum regni apud Melphiam in presenti edidimus observent & à subditis suis faciant inviolabiliter observari.

VII. Tanta enim fuit olim Legatorum apostolicæ sedis auctoritas, ut non solum, quod jam vidimus, cuncta Ecclesiarum per provincias negotia per eos agerentur, sed non liceret præterea judicia eorum retractari, omninoque ea servanda essent quæ ab illis decreta fuerant in Conciliis provincialibus. Alexandri secundi pontificatu, cum Sclavi maximè cuperent fieri sibi potestatem divina celebrandi in lingua Sclavonica, quod prohibitum in synodo fuerat à Maynardo sedis apostolicæ Legato, idem Alexander negavit, jubens interim ut decreta Maynardi servarentur. Rem ita gestam narrat Thomas Archidiaconus Spalatensis cap. xv. historia Spalatensis, qui hæc Alexandri verba ad legatos Sclavorum dicta refert: *Nunc verò euntes, gentem illam facite observare omnia quæ à venerabili fratre nostro Maynardo sancte Rufina Episcopo Cardinali synodallyter statuta sunt.* Sic Gregorius VII. Papa, quantumvis iustæ viderentur quorundam Aquitanorum Episcoporum querelæ adversus Geraldum Episcopum Ostiensem & sedis apostolicæ Legatum, noluit rationem habere eorum quæ ab illis postulabantur, ne auctoritatem Legati in dubium revocare videretur, seu ne temeraret ea quæ ab illo gesta fuerant; *respectu conservande auctoritatis tue,* inquit, *& honori tuo providentes.*

VIII. Fuit illud unum ex arcanis retinendæ dominationis, ea approbare quæ à Legatis acta erant in provinciis, ne dignitas eorum in contemptum veniret. Quam ob causam potestate maxima & amplissima ornabantur, & quæ auctoritas, ut Mariana scribit, major erat quàm ut ei obstiti à quocumque posset. Insignis est in eam rem locus ex veteri charta Aquensis Ecclesiæ in Novempopulania, quam illustrissimus Archiepiscopus edidit in Historia Benearenensi. Descripta enim successione quorundam Episcoporum illius Ecclesiæ, demum additur: *Tempore Bernardi præfuit Olorensi Ecclesiæ Episcopus nomine Amatus, vir è contrario magna astutia & calliditatis, & totius Vasconicæ Legatus; qui quoniam totius Vasconicæ & aliarum provinciarum Legatus erat, facile quemlibet suæ legationis Episcopum *supprimere poterat.*

IX. Quanta tum esset Legatorum auctoritas docet vel unicus Ivo Carnotensis Episcopus: qui tamenetsi liberè perstringat tyrannidem Hugonis Archiepiscopi Lugdunensis & apostolicæ sedis Legati, fatetur tamen tantam esse illius potestatem ut ad red-

dendam rationem rei à se gesta cogi non posset, quantumvis iniqua sententia esset. De cetero, inquit, *predam à Putacensibus in me & in Carnotensem Ecclesiam factam jure possem à vobis repetere, si reverentiam vestram in jus vocare possem, qui ad suggestionem emulorum meorum predictos sacrilegos à me & cœpiscopis meis communione privatos me nesciente communioni reddidistis, ac per hoc scelerum suorum impunitate ad perpetranda majora sacrilegia relaxastis.*

X. Denique judicia Legatorum ac delegatorum sedis apostolica facta in provinciis debere esse sacrosancta decrevit Innocentius III. adversus Episcopum Pictaviensem scribens. Cùm enim præfatus esset de magnitudine & dignitate Romanæ Ecclesiæ, dixissetque eam esse conditionis humanæ legem ut hominem simul in diversis locis existere aut ad loca remotiora transvolare subito non permittat, addit Romanum Pontificem, quæ per se ipsum non potest, per Legatos suos vel delegatos judices exequi. Castigat deinde temeritatem Episcopi Pictaviensis, qui publicè prædicabat se in episcopatu suo esse velle Episcopum atque Papam, & asserbar quòd per judices delegatos à Papa, quos Papa judicellos appellabat, in sua diocesi nihil agi sineret, Capellanis porrò de Mirebello præsumperat inhibere ne observarent sententias quas delegati ab Innocentio judices protulerant & præceperant firmiter observari. Castigato igitur Episcopo illo, jubet uti sententia illa firmiter observeatur, ea præclara ratione addita: *Si enim delegatos à nobis judices pro mandatorum executione nostrorum tanto discrimini subiacere contigerit, quis commissiones nostras recipere aut mandata exequi non timebit?*

CAPVT XLVIII.

Synopsis.

I. Legatorum in provincias adventus ne minimo quidem sumptui olim erat provincialibus. Demum lata lex est, qua cautum est uti eis suppeditarentur sumptus, non solum necessarij, sed etiam liberales. Refertur elegans locus Serlonis Episcopi Sagiensis.

II. Gregorius II. hortatus est Germanos uti Bonifacio impendia necessaria præberent. Tandem Gregorius VII. formulam iurijurandi præscribens Metropolitanis, jurare eos præcepit uti Legatos Romanos in eundo & redendo honorificè tractarent & in suis necessitatibus adjuvarent.

III. Hoc Gregorij decretum statim receptum est. Hungari tamen resistere; ut colligitur ex epistola quadam Paschalis secundi, qua emendatur. Baronij hallucinatio detegitur, qui ex una Paschalis epistola duas fecit.

IV. Stabilita necessitate suppeditandorum Legatorum sumptuum, præscriptus ab eis est ordo solutionis, co-

Tom. II.

aliquæ provinciales immensas auri argenticque moles pendere. Probatum ex Joanne Saresberienfi, & ex sancto Bernardo.

V. Probatum etiam ex epistola Friderici I. ad Adrianum quartum, in qua sevi Legatorum quorundam actus describuntur. Eis charta pura sigillata dabatur, ut in ea secundum occasiones scriberent quod animis collubitum esset suis.

VI. Hunc fuisse vetustis illis seculis morem Ecclesiæ seu Curie Romana probatur etiam ex Matthæo Parisio.

I. LEGATORUM Apostolicæ sedis in provincias adventus ne minimo quidem sumptui olim erat provincialibus. Simpliciter victitabant; & si quid illis dabatur, ultro dabatur, nemòque cogebatur ad præbendos sumptus Legatis. Vltimis verò temporibus lata lex est, qua cautum est uti Legatis apostolicæ sedis suppeditarentur sumptus, non solum necessarij, sed etiam liberales, ab iis ad quos mittebantur. Elegans est locus Serlonis Episcopi Sagiensis apud Oedericum Vitalem in libro duodecimo historiae ecclesiasticæ. Hic ergo cùm inaudivisset Cardinales Romanos Petrum & Gregorium adesse, Clericis dispensatoribus suis dixit: *Velociter ite, & diligenter Romanis servite, abundanter eis omnia dantes quæ necessaria sunt, quia legationem Domini Pape, qui post Deum universalis pater est, deserunt, ipsique, qualescunque sint, magistri nostri sunt.*

II. Primus omnium Gregorius II. mittens in Germaniam Bonifacium, Clericis ac nobilibus laicis eum commendaverat, nihil sanè imperans, sed hortans ut ei impendia necessaria præberent. Contributio autem illa infra mediocritatem subsistebat, quòd exigui admodum sumptus sufficerent homini frugaliter viventi & Apostolorum virtutibus æmulanti; ac præterea contributio illa sponte fiebat à volentibus. Tandem Gregorius septimus, qui Legatorum auctoritatem in immensum extulit, etiam eorum commodis consulens, Metropolitanis formulam præscripsit secundum quam jurare debebant cùm Pallium eis ab apostolica sede dabatur. In ea verò formula addita est clausula de procurationibus Legatorum, ut eo pacto certi illis essent sumptus necessarij. Clausulæ illius hæc sunt verba: *Legatum Romanum eundo & redendo honorificè tractabo & in necessitatibus suis adjuvabo.*

III. Hoc Gregorij decretum statim publicatum, statim receptum est. Hungaritarien, quamquam sit major è longinquo reverentia, detrectaverunt per illas tempestates tribuere Legatis munera seu tributa quæ citra contradictionem eis solvebantur in aliis provinciis. Colligitur istud ex epistola Paschalis secundi ad Archiepiscopum Colociensem.

S ij

Vid. supra cap. 11. §. 2.

Inoc. III. lib. 16. tit. 11.

Order. Vitale pag. 877.

Vid. infra lib. 6. cap. 10. §. 2.

Apud Baron. ad an. 1079. §. 7. & cap. Ego N. De iurijurando.

sem, qui ad eum scripserat Regem & regni majores admiratione permotos quod Pallium sibi ab Apocrifariis apostolicæ sedis tali conditione oblatum fuisset, si sacramentum juraret quod ei per Apocrifarios eosdem miserat Summus Pontifex, id est, sacramentum à Gregorio VII. inventum, de quo mox dicebamus. Ut ergo Hungaros ad obsequium inclinet, primum ostendit quid sit Pallium, deinde disputat de auctoritate Romani Pontificis in universa Ecclesia, denique docet illud juramentum per omnes ubique provincias vigere, etiam apud Danos & Saxones. Sic namque inter cetera scribit ad eundem Archiepiscopum: *Numquid non ultra vos Saxones Danique consistunt? Et tamen eorum Metropolitanis & idem juramentum assunt, & Legatos apostolicæ sedis honorifice tractant & in suis necessitatibus adjuvant.* Erravit autem Baroni-
Apud Baron. ad an. 1102. 5-9.

nius, ut hoc obiter dicam, falsa epistola istius inscriptione quæ extat in libris Decretalium deceptus, cum putavit parem à Paschali secundo epistolam scriptam esse ad Archiepiscopum Panormitanum. Erravit, inquam. Nam in libris Decretalium legendum non est *Panormitano Archiepiscopo*, ut vulgò editum est, sed *Colociensi Archiepiscopo*, ut rectè observatum est ab eruditissimo viro Francisco Florente ad Tit. *De usu & auctoritate Pallij* pag. 338.

IV. Stabilita semel necessitate suppeditandorum Legatis sumptuum, præscriptus ab iis est ordo solutionis, coactique provinciales immensas auri argentique moles pendere. Unde illa iustissima Ioannis Saresberien-
Joan. Saresb. lib. 5. Policr. cap. 16. & lib. 6. c. 24.

sis querela: *Sed nec Legati sedis apostolicæ, inquit, manus suas excutunt ab omni munere, qui interdum in provinciis ita debacchantur ac si ad Ecclesiam flagellandam egressus sit Satan à facie Domini.* Et infra: *Provinciarum diripiunt spolia, ac si thesauros Cræsi studeant reparare.* Ita verò adeo publica erant per illa tempora ut & ipse sanctus Bernardus ad Eugenium III. scribens eum moneat uti tales in Cardinalium collegium admittat qui, cum legatione sedis apostolicæ ornati fuerint, *Ecclesias non spolient, sed emendent, qui marsupia non exhauriant, sed corda reficiant, & crimina corrigant, qui cum ad apostolicam sedem redierint, redeant fatigati quidem, sed non suffarcinati, simul & gloriantes, non quòd curiosa seu pretiosa quæque terrarum attulerint, sed quòd reliquerint pacem regnis, legem barbaris, quietem monasteriis, Ecclesiis ordinem, Clericis disciplinam, Deo populum acceptabilem sc̄ctatorem bonorum operum.*

V. Eadem tempestate, cum Adrianus IV. de Friderico primo Imperatore conquestus esset quòd Cardinalibus à latere Romani Pontificis directis non solum Ecclesias sed &

civitates regni sui clauderet, rescripsit Fridericus eadem ferme quæ ad Eugenium scripsisse vidimus sanctum Bernardum. Hæc sunt enim verba Friderici: *Cardinalibus utique vestris clausæ sunt Ecclesie & non patent civitates; quia non videmus eos Cardinales, sed Carpinales, non predicatores, sed predatores, non pacis corroboratores, sed pecunie raptores, non orbis reparatores, sed auri insatiabiles corrafores.* Cum autem viderimus eos quales requirit Ecclesia, portantes pacem, illuminantes patriam, assistentes cause humilium in æquitate, necessariis stipendiis & comætu eos sustentare non differemus. Idem in edicto tum publicato adversus eosdem Legatos ait: *Porrò quia multa parva literarum apud eos reperta sunt, & schedula sigillate ad arbitrium eorum scribende adhuc, quibus, sicut hætenus consuetudinis eorum fuis, per singulas Ecclesias Teutonici regni conceptum iniquitatis sue virus respergere, altaria denudare, vasa domus Dei asportare, cruces excoriare nitentur, ne ultra procedendi facultas eis daretur, eadem qua venerant via ad Urbem eos redire fecimus.*

VI. Hunc fuisse vetustis illis seculis morem Ecclesiæ seu Curie Romanæ colligi potest ex his quæ Matthæus Parisius narrat de magistro Martino, quem Innocentius IV. in Angliam misit cum amplissima auctoritate, non tamen cum nomine Legati: *Permodum enim Legati se gerens, licet Legati vestibus pro privilegio Regis sophisticè salvando non insignitus, passim significabat imperiosè illi Abbatibus &c.* Hic ergo extraordinaria & amplissima, uti diximus, auctoritate instructus in Angliam veniens anno MCCXLIV. manus extendit ad contributionem exigendam, provisiones secundum mentis sue impetum, ratione relegata, ad opus ignotorum faciendas, redditus violenter extortos consanguineis Domini Pape conferendos, auctoritate Papali truculenter armatus, cujus novæ chartas secundum desiderium suum & secundum repentini casus emergentis negotium singulis diebus ostendit. Unde fuerunt qui dicerent ipsum habere multas schedulas non scriptas, tamen bullatas, ut in eis quicquid placeret scriberet, quod absit. Missus est igitur iste Legatus sophisticus &c.

CAPVT XLIX.

Synopsis.

I. Incunda est, quamvis invidis, narratio factissimorum facinorum per provincias patrorum à Legatis. Non omnia tamen congerenda. Comparandarum in primis divitiarum aviditatem in Legatis accusavit antiquitas. Violentia denariorum apud Voillelmum Malmesburiensem.

II. Ioannes Cremonensis primum locum fastuosi ec-

expans in Concilio super Archiepiscopos & Episcopos regni Anglici, ad verum se commovet indignationem Anglorum.

III. Tum etiam propter munus acceptionem, & quia deprehensus cum meretricie ferebatur. Sed hanc narrationem esse falsam contendit illustrissimus Cardinalis Baronius.

IV. Referuntur verba sancti Bernardi, qui mores improbos cujusdam Legati describit, rapacitatem illius in primis exagitat.

V. Rogerius Hovedenus in causa sancti Thome Cantuariensis loquens de Legatis Romanae Ecclesiae, ait eos plus aurum & argentum sive quam justitiam & aequitatem.

VI. Ioannis Neapolitani horrenda cupiditas & avaritia, qui lucri causa etiam injustissimam causam iniquissima sententia absolvit. Tum impudens eius responsum.

VII. Adeo vulgata tum res erat Legatorum avaritia, ut cum Ioannes Anagninus in Galliam missus esset ad revocandam concordiam inter Reges Francia & Anglia, & isti palam faveret, publice obiectum ei ab alio sit illum obsecisse sterlingos Regis Anglia.

VIII. Willelmus Episcopus Eliensis, Legatus in Anglia & Hybernia, gravis nimium fuit Ecclesiae Anglicanae, cunctos ad inopiam redigens. Elegans locus ex epistola Hugonis Episcopi Coventrensis, qui ait crucem illius Legati redemisse id est ad redemptionem coegisse omnes Ecclesias Angliae, nec fuisse aliquem immunitem qui crucis illius stigmata non sentiret. Sed ad excusandos istius Legati actus extant scripta Petri Blesensis & Celestini III.

I NVITUS aggredior narrationem tot fedissimorum facinorum per provincias patrorum à Legatis, quæ virorum sanctissimorum ac doctissimorum querelas vetustis temporibus non semel excitarunt. Etenim quando ita Deus voluit ut in me susciperem istud argumentum, revocandus gradus non est, immo per tot probra & discrimina pergendum est inoffenso pede. Scilicet ex illa turpium facinorum commemoratione illum maximum profectum percipiemus, quod ætatis nostræ felicitatem nobis gratulabimur, ætatis inquam nostræ, quæ cum remota multum sit à malis illis temporibus, non patitur nunc populationes provinciarum, & lætatur agnovisse tandem orbem necessariam non esse Legatorum præsentiam in provinciis, quæ tamen necessaria putabatur esse quo tempore frequentia Legatorum urgebantur. Narraturum igitur probra atque dedecora Legatorum, sequemur ordinem temporum; illud tamen in primis præfati, non omnia congerere nos quæ Romanum nomen vetustis temporibus in invdiam adduxerunt, sed quosdam tantum eventus colligere, ut ostendamus generalem fuisse eam pestilentiam, eisdemque fuisse omnium propè Legatorum mores, eandem comparandarum divitiarum aviditatem. Nam illud præcipuè in Legatis accusavit an-

tiquitas. Testis sit Willelmus Malmesburiensis; qui describens ea quæ anno MCXVII. acciderunt in Anglia ob frequentiam Legatorum, & ad propulsandam Legatorum ingrumentum rapacitatem, ut Baronij verbis utamur, ait illos nullo magno rei publicæ fructu advenisse, attamen cum grandi præda recessisse, & in ea causa commemorat violentiam denariorum. Nam & in principio regni Henrici, inquit, venerat Angliam ad exercendam legationem Guido Viennensis Archiepiscopus, qui postea Apostolicus fuit, tunc Anselmus, nec multo post quidam Petrus; omnesque reversi nullo effectu rei, grandi præda sui, Petrus maxime, quod omnes eum incendere carerent, qui esset filius Petri Leonis summi Romanorum Principis. Crebra ergo ad Angliam commebat legatio Romanorum insidiantium imbecillitati Radulphi. Sed effugabantur omnes cautela Henrici. Nolebat enim in Angliam præter consuetudinem antiquam recipere Legatum nisi Cantuariensem Archiepiscopum. illique libenter refringebant impetum propter violentiam denariorum.

II. Aliquot exinde post annos, cum Ioannes Cremenensis sanctæ Romanæ Ecclesiae Tituli sancti Chrysogoni Presbyter Cardinalis venisset in Angliam, proque dignitate Legati primum locum ubique occuparet super Episcopos, etiam in Conciliis, commovit ea res animos provincialium, quia nova præsumebantur. Rem ita narrat Gervasius Dorobernensis in actibus Pontificum Cantuariensium: *His diebus venit in Angliam Legatus quidam nomine Iohannes, à Willelmo Cantuariensi Archiepiscopo & Turstano Eboracensi & Episcopis Angliæ nimis pompose susceptus est. Post moedicum idem Legatus, peragrata Angliæ, celebravit Concilium apud Westmonasterium, & totam Angliam in non modicam commovit indignationem. Videres enim rem eatenus regno Anglorum inauditam, Clericum scilicet presbyterij tantum gradu perfunctum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, totiusque regni nobilibus qui confluerant, in sublimi solio præsidere, illos autem deorsum sedentes ad nutum ejus vultu & auribus animum suspensum habere. Die quoque Pasche cum idem primò veniret in Angliam, officium diei loco Summi Pontificis in matrice Ecclesiæ celebravit, eminenti cathedra præsidens, & insignis pontificalibus utens, licet non Episcopus sed simpliciter fuerit Presbyter Cardinalis. Quæ res quàm gravi multorum mentes scandalor vulneraverit, & inusitata negotij novitas & antiqui regni Anglorum detrita libertas satis indicat.*

III. Non solum autem propter hanc novitatem in se concitavit hic Ioannes odia Anglorum, sed etiam propter munus acceptionem, ut observat Henricus Archidia-

Baron. ad an. 1117. §. 9.

Willelmus Malmeburgh. l. 1. c. 27. pontif.

Vide infra cap. 51. §. 4.

Gervas. Dorob. pag. 1064.

*Henr. Hun-
don. lib. 7.*

conus Huntindoniensis his verbis: *Ad Pascha verò Iohannes Cremenſis Cardinalis Romanus deſcendit in Angliam; perendinansque per episcopatus & abbatias, non sine magnis muneribus, ad nativitatem sancte Mariae celebravit Concilium solenne apud Londoniam. Nolo heic commemorare foedissimum facinus quod paulò post ista narrat idem Huntindoniensis, de meretrice nimirum deprehensa cum Legato, cum sciam illustrissimum Cardinalem Baronium contendere narrationem hanc esse falsam. Quanquam si quis eam veram praestare vellet, facilè, ut ego quidem arbitror, argumenta Baronij dissolveret.*

*Baron. ad an.
1155. f. 14.*

*Baron. ad 1151. 5.
6. Otto Frising.
lib. 1. de gest. Fri-
der. c. 61.*

*S. Bernard.
epist. 290.*

IV. Tempore dein Eugenij III. fuit quidam Legatus adeo infamis & inverecundus ut iracundiam sancti Bernardi adversum se excitaverit. Fuit is, ut Baronius adnotat, Iordanes Cardinalis, Legatus tum ad Conradum Imperatorem missus. Sic ergo de eo scribit sanctus Bernardus ad Hugonem Episcopum Ostiensem: *Pertransit Legatus vester de gente in gentem & de regno ad populum alterum, foeda & horrenda vestigia apud nos ubique relinquens. A radice Alpium & regno Theutoniarum per omnes penè Ecclesias Franciae & Normanniae & circumquaque circumiens usque Rothomagum vir apostolicus replevit non evangelio sed sacrilegio. Turpia fertur ubique commisisse, spolia Ecclesiarum asportasse, formosulos pueros in ecclesiasticis honoribus ubi potuit promovisse, ubi non potuit voluisse. Multi se redemerunt ne veniret ad eos. Ad quos pervenire non potuit, exegit & extorsit per nuntios. In scholis, in curiis, in triviis, fabulam se ipsum fecit. Seculares, religiosi, omnes malè loquuntur de eo. Pauperes & monachi & Clerici conqueruntur de eo. Homines quoque suae professionis ipsi sunt qui magis exhorrent & famam ejus & vitam. Hoc testimonium habet & ab his qui intus & ab his qui foris sunt.*

V. Nihilò favorabilior Legatis Romanis fuit Rogerius de Hoveden in causa sancti Thomae Cantuariensis. Agens enim ad annum MCLXV. de discidio quod exortum erat inter eundem Thomam & Henricum secundum Regem Anglorum, adversus quem Henricus legatos ad Alexandrum Papam miserat, addit: *Illi autem videntes se non posse proficere, petierunt à Domino Papa duos Legatos mitti in Angliam ad cognoscendam controversiam quae erat inter Regem & Archiepiscopum Cantuariensem, & ad determinandam eam in honorem Dei & sanctae Ecclesiae & regni. Sed Dominus Papa nullum Cardinalem nec aliquem Legatum mittere voluit, sciens quòd Rex Anglia potens erat in opere & sermone, & quòd Legati ex facili possent corrumpi, utpote qui plus aurum & argentum sitiunt quam justitiam & aequitatem.*

VI. Eadem tempestas protulit monstrum avaritiae, Ioannem scilicet Cardinalem Neapolitanum vulgò dictum, qui lucri causa, ut Baronius observat, frequenter munus legationis in Siciliam ab Alexandro tertio extorquere consuevit. Nolo heic commemorare quaecunque de eo narrat Hugo Falcandus, illorum temporum elegantissimus scriptor. Sufficiet unica causa divortij Comitissae Richardi, quam iste Legatus summo jure contra fas & instituta majorum diremit pecunia corruptus. *Per idem tempus, inquit Hugo Falcandus, Richardus de Sagio Panhormani veniens, uxorem suam sororem Bartholomaei Perisini secum adduxerat, ut, ea dimissa, nepem Archiepiscopi Capuani nobilissimam meretricem, cujus amore dudum captus fuerat, matrimonio sibi conjungeret. Hic cum Apulia diu Capitaneus & magister Comes stabulus extitisset, toties aliis rebellantibus fidem inconcussam retinens, nunquam ab Rege defecit: quem Regina benignè suscipiens, dedit ei comitatum Richardi de Aquila Fundani Comitissae, qui sine spe reditus in Romanorum finibus exulabat. De solvendo quoque matrimonio praecepit Curia familiaribus ut convocatis Episcopis aliisque personis ecclesiasticis, & auditis utriusque partis allegationibus, quòd inde diceret aequitas expedirent. At illi rogaverunt Cardinales ut ejusdem interessent examinationi negotij, eò quòd ipsi promptiores harum rerum haberent notitiam, cum Romana Curia frequenter super hujusmodi causis cognosceret. Ioannes ergo Neapolitanus eorum facile petitioni consensit. Episcopus autem Hostiensis, vir honestatis non indubiae, cum socium suum vidisset muneribus & gratia esse corruptum, eoque ipso rectè iudicandi libertatem sublatam, nullis precibus adduci potuit ut eorum vellet iudicii interesse. Causa verò propter quam predictus Richardus putabat oportere dissolvi conjugium haec erat, quòd se dudum ante contractum matrimonium cum quadam uxoris suae consobrina rem habuisse dicebat, cujus rei testes processerant duo Milites hoc se vidisse certissimè protestantes. Quòd cum adversa pars denegaret, essentque qui falsum eos perhibere testimonium probaturi assererent, causam ejusmodi crederent, etsi constaret ad solvendum matrimonium posse sufficere, sed ut objecti consanguineae suae criminis injuriam propulsarent, Cardinalis rem breviter satagens definire, predictos testes jurare praecepit. Inde soluto matrimonio, & ab utraque parte de non coeundo deinceps praestito sacramento, Richardo potestatem dedit ad secundas nuptias licitè transeundi, illam autem iussit sine spe conjugij permanere. In quo licet eum ecclesiastici viri qui aderant, Richardi de Sagio & amicorum ejus gratiam sequutum fuisse non ambigerent, illud tamen propensius mirabantur, quòd viro qui deliquerat absoluto, mulieri, quae nihil*

*Baron. ad an.
1157. f. 11.*

*Hugo Falcandus
in lib. 1.
147. 11.*

*Men
204*

admiserat, perpetuam continentiam indixisset. Cumque latenter ejus impudentiam arguentes, tentandi gratia quererent ab eodem utrum in causis paribus idem jus consequenter admitterent, respondit sibi licere quod eis non liceret, neque nunc id se fecisse ut id consequendum aliis traderetur. Subdit Baronius, qui ista refert: Huc usque Hugo Falcandus de scandalis que amore auri Cardinalis venalis inferret.

VII. Adeo vulgata res erat seculo illo Legatorum apostolicæ sedis avaritia, ut cum Ioannes Anagninus à Clemente III. missus in Galliam fuisset Legatus ad revocandam pacem inter Reges Franciæ & Angliæ, & propositis quibusdam concordia capitibus, re infecta utrique discederent, Legatusque assereret quod nisi Rex Franciæ ad plenum componeret cum Rege Angliæ, totam terram suam sub interdicto poneret, inter alia quæ adversum Legati minas reposuit Rex Francorum, quæ referuntur à Rogerio Hovedeno, adjecit etiam quod prenominatus Cardinalis jam sterlingos Regis Angliæ assererat.

VIII. Haud ita multo post, id est, anno millesimo centesimo nonagesimo, Vvillelmus Eliensis Episcopus, commendatione usus Richardi Regis Anglorum, apud quem præcipua gratia florebat, legationem totius Angliæ & Hyberniæ obtinuit à Clemente tertio, cujus ea de re litera referuntur à Mattheo Parisio. Legationis autem officium, quod mille fustis argenti libris adquisierat, adeo immoderate peregit, ut omnibus Angliæ Ecclesiis tam conventualibus quam cathedralibus fieret onerosus. Siquidem mille & quingentis per Angliam erectus equitaturis, Clericorum stipatus gratiam, Militumque vallatus agminibus, omnia ferè que episcopali reverentia congruunt prætermisit. Hic factus in eum concitavit Anglorum invidiam & odium merito exandescensium adversus hominem qui ad nihil aliud videbatur impetrasse legationem sedis apostolicæ quam ut universam Angliam una ruina opprimeret. Describit ista eleganter Hugo Coventrensis Episcopus in epistola de dejectione ejusdem Legati, quam recitat Hovedenus. De consilio universorum statuimus, inquit Hugo, ne talis de cetero in regno Angliæ dominetur, per quem Ecclesia Dei ad ignominiam & populus ad inopiam erat redactus. Ut enim cetera omittam, ipse & ganeones sui totum regnum exhausserant. Addit paulo post Eliensem Episcopum Cantuariam propèrassè, ut ibi, sicut decebat, crucem acciperet peregrinationis, & deponeret crucem legationis, quam per annum & dimidium anni post mortem Pape Clementis in prejudicium Romana Ecclesiæ & detrimentum Anglicane portaverat. Omnes enim Ecclesias Angliæ crux illa redemis, id est, ad redemptionem

coëgit, nec fuit aliquis immanis qui crucis illius stigmata non sentiret. Et si forte alicujus Episcopi domum intravit, ab eo scire poteritis quod centum vel ducentarum marcarum pretio sua constiterit procuratio. Porro adversus hanc Hugonis Episcopi Coventrensis epistolam Petrus Blefensis aliam epistolam scripsit pro Episcopo Eliensi, in qua eum valde laudat. Celestinus quoque tertius, qui tum sedi apostolicæ præsidebat, in gratiam ejus scripsit ad Archiepiscopos & Episcopos Angliæ, innuens ista adversus Episcopum Eliensem præsumpta fuisse per invidiam Ioannis Comitis Moretonij, quem & complices ejus in hoc facto denunciari solenniter excommunicatos jubet.

CAPVT L.

Synopsis.

I. Rursum avaritiam Legatorum insectatur Rogerius de Hoveden in persona Ioannis Salernitani, quem ait à ceteris potionibus qua homines inebriare solent abstinuisse, ceterum aurum & argentum sumpsisse.

II. Raynaldus, ut dedecus illud amaliatur à nomine Legatorum, vitium illud confert in corpus vivorum ecclesiasticorum. Notatur à veteri scriptore mos Romanorum ad bursum corrosorem.

III. Refertur insignis locus Guiberti de Novigenio adversus avaritiam Romane Curia, qui illustratur ex alio loco Matthæi Parisij.

IV. Cupiditatem in Ioanne Ferentino notat idem Parisius. Refertur Odoricus Raynaldus, qui factum istius Legati excusare conatur, hanc rapinam defendere faciens ex veteri more faciendarum collectarum.

V. Guilo Legatus in Angliam missus ab Innocentio III. honesta & inhonesta omnia quæstui habebat. Itaque ob insatiabilem avaritiam accusatus apud Pontificem, ab eo multatus est pœna pecuniaria. Verum hac narratio falsi suspitione laborat.

VI. Impudens Egidij Legati mendacium: qui post corrasam multam auri vim, sumpsit se à latronibus spoliatus fuisse, cum eam pecuniam in summa ambitione ac luxu profudisset, & ita crumena inani Romam rediit. Frequentia Legatorum commotus Alexander Scotorum Rex, novum Legatum repudiat. Vehemens oratio Episcopi cuiusdam Scotti adversus Legatos.

VII. Otto Legatus in Angliam missus à Gregorio IX. magnificè acceptus & multis muneribus donatus. Neque fanis pepercit neque profanis. Sed prada sua spoliatus, factus est prada de pradatore.

VIII. Interdum Legati spoliabantur pecunia compitata. Talayrandus à latronibus spoliatus in Gallia.

IX. Talayrando felicior fuit in Anglia Pileus Cardinalis. Nam cum immensam auri vim collegisset variis modis, eam prius Angliæ eduxit quam ipse exiret.

I. EXTINCTO Celestino successit Innocentius istius nominis tertius. Hic anno MCCI. Legatum in Scotiam & Hyberniam misit Ioannem Presbyterum Cardina-

Baronius
117. 43.

Hugo Falcandus
de scand. Card.
117. 43.

Math. Parisius
in Hist. Angl.
117. 43.

lem Tituli sancti Stephani in Caelio monte; cuius præclaras virtutes cum celebret Rogerius Hovedenus, avaritiam tamen infectatur. Eodem anno, inquit, *Iohannes Salernitanus Tituli sancti Stephani in monte Caelio Presbyter Cardinalis, apostolica sedis Legatus in Scotia & in Hibernia & in insulis adjacentibus, venit Eboracum. Et paulo post: Prædictus vero Iohannes non manducavit carnem, vinum & ciceram non bibit nec aliquid quo inebriari potuit, sed aurum & argentum sivit. Meminit istius legationis Radulfus de Diceto in imaginibus historiarum, his verbis: Iohannes Salernitanus Presbyter & Cardinalis à Summo Pontifice transmissus tam Hyberniæ quam Scotiæ Legatus, transiit per Angliam, sollempni processione receptus est in Ecclesia doctoris gentium Pauli prid. Kal. Septembris.*

II. Odoricus Raynaldus referens hunc locum ex annalibus Hovedeni, ut dedecus illud amoliatum à nomine Legatorum, vitium illud confert in corpus virorum ecclesiasticorum. *Deploranda planè est, inquit, complurium ecclesiasticorum conditio, qui reliquis superatis vitiis, avaritiæ sordibus periti, insana pecuniæ cupiditati, summo aliorum scandalo, suæque animæ detrimento, turpissimè succumbunt.* Sed ab ista generali reprehensione abstinuit haud dubiè Raynaldus, si voluisset intelligere ista referri non posse ad omnes Clericos, sed ad mores Legatorum Ecclesiæ Romanæ, quorum avaritia fato quodam semper & ubique notata est; adeo ut cum Simon de Bria Cardinalis, natione Gallus, apostolicæ legationis auctoritate per Gallias instructus, augendis fortunis suis studeret, passus sit severam animadversionem à quodam scriptore illorum temporum, qui adnotat illum, quamvis esset natione Gallus, bene didicisse morem Romanorum ad burfarum corrosionem. Hæc sunt ejus verba, relata à viro clarissimo Francisco Duchesnio in probationibus historiæ Cardinalium Gallorum pag. 590. *Et licet iste Cardinalis esset natione Gallicus, & fuisset Cancellarius Regis Franciæ & Thesaurarius Turonensis, bene didicerat morem Romanum ad burfarum corrosionem.*

III. Nolo heic recensere cuncta quæ antiquitus dicta sunt adversus cupiditatem & avaritiam Romanorum. Sufficiet in præsentiarum, ad retundendum hunc Odorici Raynaldi conatum, testimonium Guiberti de Novigento, qui lib. I I I. de vita sua cap. IV. loquens de Galdrico electo Episcopo Laudunensi ad Paschalem II. proficiscente ut electionem suam ab eo confirmari procuraret, ait: *At Palatini, Papæ videlicet necessarii, comperta hominis opulentia, aggratulari, virum ferre laudibus. Moris enim est ut audito auri nomine*

mansuefiant. Sic Matthæus Parisius ad annum M C I I I. adnotat sedem apostolicam clementissimam esse, ac nulli deesse consuevisse, dummodo aliquid albi vel rubei intercedat.

IV. Anno Christi millesimo ducentesimo sexto, ut Matthæus Parisius scribit, *Iohannes Ferentinus apostolicæ sedis Legatus veniens in Angliam, eamque perlustrans, magnam pecuniæ summam congeffit, & tandem apud Radulfum in crastino sancti Lucæ Evangelistæ Concilium celebravit. Quo factò, sarcinulis cum magna cautela dispositis & prudenter commendatis, festinus viator ad mare perveniens, Angliam à tergo salutavit.* Conatur ista excusare Odoricus Raynaldus, malo sanè consilio, sed eventu pejore, hanc rapinam defendere faciens ex veteri Ecclesiæ consuetudine mittendi Legatos in provincias ad faciendas collectas. Nam ea consuetudo multis antè seculis desierat, & illa Legatorum sæva ac violenta rapacitas, qui magnam illam auri argenti que vim quam exegerant in suos usus vertebant, immensum distabat à voluntaria illa contributione quam veteres Christiani pendebant in solatium fratrum pauperum. Esset hic locus ostendendi quantum inter ea discrimen esset. Sed cum id facile unusquisque apud se expendere possit, superfedeo, ut ceptum opus persequar.

V. Fuit hoc sæculo Anglia ludibrium Legatorum theatrumque ubi maximos illi questus prædæque faciebant. Eodem Innocentij tertij pontificatu, cum civile bellum esset in Anglia, Réxque Ioannes auxilium Innocentij implorasset, iste Gualonem Tituli sancti Martini in montibus Presbyterum Cardinalem Legatum in Angliam misit anno M C C X V I I. qui non prius Angliæ proceres ac Præsules, ut Hector Boëtius narrat, in gratiam recepit quam ingentem numerassent argenti summam. Nam illi moris erat honesta & inhonestà omnia quæ sui habere. Excitasse porrò Gualonem adversum se querelas Episcoporum Angliæ & Scotiæ, qui acriter apud Innocentium conquesti sunt de avaritia Gualonis, unumque ex iis Episcopis quos, quia aurum pendere recusaverant, Romam ire Legatus iusserat, aliorum ac suo nomine coram Summo Pontifice, ac Gualone ipso, quem ob eam causam commotus Pontifex Romam revocaverat, præsentè, enarrasse cuncta quæ ex quo in Angliam Legatus Gualo venerat, avarè ac sceleratè perpetrata ab eo erant, tradit idem Boëtius, qui addit Gualonem, quum se non satis purgaret, multatum esse ab Innocentio pro ejus arbitrio poena pecuniaria. Sed adversus narrationem illam Hectoris Boëtij opponi potest auctoritas Honorij I I I. qui eodem anno

Odor. Raynald. ad an. 1201. §. 35.

no scribens ad Gualonem, eum jubet injunctum sibi legationis officium laudabiliter, ut coeperat, prosequi. Vnde colligi posse videtur neque Romam revocatum fuisse Gualonem, neque castigatum fuisse ob male gestam legationem, cum testetur Honorius illum laudabiliter in hoc munere se gessisse.

VI. Sub eodem Honorio, anno millesimo ducentesimo vigesimo primo, Aegidius Cardinalis in Scotiam legatus ut in subsidium novae expeditionis in terram sanctam pecuniam aliquam conquireret, accepta haud parva & a laicis & a clero, cum eam in itinere in summa ambitione ac luxu profudit ac dilapidasset, spoliatum se a latronibus confixit, & ita crumena inani Romanam rediit. Paucis igitur diebus postquam ille reversus erat, eadem de causa missus est alius in Scotiam Legatus. Sed ista Legatorum frequentia commotus Scotorum Rex Alexander, habito suorum concilio, admittendum illum non esse censuit. In eo vero Concilio Episcopus quidam supra modum avaritiae Legatorum Romanorum infensus, liberrime multa adversus eos proloquutus est, quorum summa haec erat. Intolerandam esse omnem tyrannidem, sed in primis servorum aut infimae sortis hominum. Si mala quibus Scotorum regnum affectum erat superioribus annis, a Summo Pontifice illata fuissent, ea utcumque ferenda videri. Verum ut homines infimi & ad aliquam fortunam per flagitia proveci per tantam injuriam in Scotos faviant, insuper etiam ea quae sanctissima haecenus a patribus Scoti acceperant, avarissime quaestui habeant, ea non indignè patiendae; praesertim cum nec finem ullum faciant, & Scotorum simplicitatem ac modestiam superbissime contempniti habeant. Revocavit deinde in memoriam conventus quae perperam & inhumaniter gesta erant a Gualone & ab Aegidio, huc demum flectens ut censeret neque tertium istum Legatum neque ullum alium deinceps admittendum in regnum, ut tot malis iretur obviam.

VII. Gregorius deinde nonus anno MCCXXXVI. Legatum in Angliam misit Ottonem Diaconum Cardinalem Tiruli sancti Nicolai in carcere Tulliano. Commovit ea legatio universum regnum, ut Matthaeus Parisius docet. *Venit igitur in magno apparatu Legatus praenominatus & potentia magna. Et occurrerunt ei Episcopi & Clerici famosi usque ad littus; & aliqui in naviculis navigando obviarunt ei, applaudentes, & munera impreciabilia offerentes. imò etiam Parisiis in obviam ei obtulerunt telas escaletii & vasa pretiosa nuncijs diversorum Episcoporum.* Damnat istum mo-

Tom. II.

rem Parisius, describitque deinde qua pompa susceptus Legatus sit. Mansit autem in Anglia per triennium, neque fanis parcens neque profanis ut se suosque ditaret. Deplorat hanc patriae suae infelicitatem idem Parisius his verbis: *In crastino Epiphaniae apud Doveram Legatus navem ascendens, post regales amplexus & oscula, legationis deposuit insignia, & transfretans apporriatam Angliam à tergo salutavit, nullo praeter Regem & quos idem Legatus bonis regni saginaverat de recessu suo condolente. Nec remansit eadem hora, ut veraciter dicebatur, in Angliam tantum pecunia, exceptis sanctorum vasis & ornamentis Ecclesiarum, quantum à regno jam extorserat Anglicano. Praebendas autem, Ecclesias, & varios redditus opimos plusquam trecentos ad suam vel Papae contulerat voluntatem. unde regnum, quasi vinca exposita omni transeunti quam exterminavit aper de sylva, miserabiliter languit desolatum.* Et paulò post: *Ut manifesto argumento monstraretur quòd non missus erat ad oves quae perierant protegendas, sed ad pecuniam quam invenerat vindemiandam. Idcirco meritis multipliciter exigentibus Domino flagellante per Imperatorem preparantem muscipulas illa praeda meruit spoliari, factus praeda de predatore.*

VIII. Ea fuit Legatorum quorundam fortuna, ut cum magnam auri vim collegissent per tempora suae legationis, ea deinde spoliarentur finita legatione. Extant quamplurima talium rerum exempla. Adferam autem unicum, & quidem posteriorum temporum; quia ex actis quae nunc quoque supersunt colligitur apertius quam ex ceteris quantae essent Legatorum opes, quanta pompa. Anno MCCCLIX. cum Talayrandus Episcopus Albanensis Avenionem rediret functus legatione apostolica ad Reges Francorum & Anglorum, perque dicecesim Lingonensem transfret, fuere qui animo destinarent eundem Legatum spoliare opibus suis, quos ob hoc ipsum Legatus epistola generali ad Episcopos Gallicanos missa excommunicari solenniter iussit. Sanè Legatus captus non est, quia se continuit intra villam de Castellione. Famuli verò ejus capti sunt cum thesauro, & adducti ad castrum de Giam. Res verò captas eas fuisse docet Talayrandus in epistola quam, uti diximus, adversus praedones scripsit ad Episcopos Gallicanos, vasa nimirum argentea, cruces aureas, lapides pretiosos, vestes, & res alias, quas non nominat. Scio reponi posse ista raptis parta non fuisse, hunc quippe Cardinalem ortum ex nobilissima familia Comitum Pe-tragoricensium, praeterea divitiis abundasse, ut constat ex ejus testamento nuper edito. Sint ista vera. Ex hoc tamen facto colligitur

Vide Guillelmum Ockvrig. lib. 2. cap. 9. & Baro. ad an. 1183. §. 10.

Apud Severinum in Episc. Marisc. con. cap. 53. §. 7.

T

insidias illi positas fuisse, non ob privatas opes, de quibus certò constare non poterat latronibus; sed ob publicas, id est, ob eas quas ex procuracionibus quæ Legatis debebantur, de quibus mox acturi sumus, probabile erat illum peperisse.

IX. Talayrando felicior fuit Pileus Presbyter Cardinalis Tituli sanctæ Praxedis, ab Urbano VI. Legatus in Angliam destinatus anno millesimo trecentesimo octuagesimo primo. Hic enim, ut Thomas Vvalsinghamus refert, cum immensam auri vim collegisset variis modis, recessurus aurum nec argentum post se nequaquam relinquere voluit, sed secum super summarios deferri fecit, ad tantam quidem summam quantam nunquam Anglia in taxa vel talliagio semel pendere consuevit. Præstat autem heic describere quibus artibus hic Legatus tantam auri argenti que vim collegerit, tanquam præcipitantibus fatis diripienda esset Anglia, seu jure id sive injuria fieret. Describit ista idem Vvalsinghamus his verbis: *Nam, ut asseruit, potestatem afferens inauditam, in brevi totum regnum ad ipsum consuere fecit pro diversis gratis impetrandis. Revera diversa diversis beneficia contulit; indulgentias quas Dominus Papa concedere solummodo consuevit, & ipse concessit, biennales, triennales. Confessionales literas quibuslibet solventibus gratanter indulgit. Ad capellanatum Domini Papæ tam possessionatos quam mendicantes admisi; nec aurum eorum respuit qui Notarij publici effici precabantur. Altaria quoque portatilia nulli pecuniam offerenti negavit. Quadraginta libras cum aliis donis Cisterciensium non repulit quum gratiosè concederet eis licentiam generalem vescendi carnibus extra monasterium indifferenter, ut in monasterio edere consueverunt. Excommunicatis gratiam absolutionis impendit. Vota peregrinationis ad Apostolorum limina, ad terram sanctam, ad sanctum Iacobum, non prius remisit quam tantam pecuniam recepisset quantam juxta veram estimationem in eisdem peregrinationibus expendere debuissent. Et ut cuncta concludam brevibus, nihil omnino petendum erat quod non censuit interveniente pecunia concedendum. Interrogatus autem in qua potestate hæc faceret, cum summa indignatione respondit se Romæ, si scire vellent ejus potestatem, omnibus responsurum. Tam jamque adeo referri erant argento ejus sacculi ut advenientibus ejus ministri respondere dedignarentur nisi aurum afferrent, dicentes: *Afferite nobis aurum. Argento enim vestro pleni sumus.**

CAPVT LI.

Synopsis.

I. Agendum in hoc capite de procuracionibus Lega-

torum. Procuracionis vocabulo intelliguntur cibaria qua debentur Episcopis visitantibus, ut docet etiam glossa. Inde procurare & exhibere. Gregorius VII. sumptus Legatis præberi mandavit. Hinc paulatim introductum ut procuratio eis solè cretury Alexander III. modum procuracionum præscripsit in Concilio Lateranensi.

II. Cum procuratio tribuebatur tantum in victualibus, modica erat. Dabatur Legatis lac ad bibendum, & non bibent ultra tertiam vicem. Sed ista abrogata esse adnotat Gambanus. Cardinales Legati sunt bonis & consuetis cibis procurandi.

III. Procuracionis vocabulum in eo sensu introductum erat desinente seculo duodecimo, ut præbatur duobus locis illustribus. De luxu & pompa Episcopi Elicensis in Anglia.

IV. Nihil illo modestiores erant ceteri Legati. Innocentius III. procuraciones Legatorum restrictit ad necessarias, causas querelarum amputare studens.

V. Frequentia Legatorum dedit occasionem huic constitutioni. Præscriptio longa non eximit à solutione procuracionum. Solum privilegium apostolica sedis hoc potest.

VI. Legati exigebant procuraciones ab eis etiam quos non visitabant. Et huic quoque malo modum aliquem ponere studuit idem Innocentius. Sed idem tamen hanc saluberrimam constitutionem evertit in sequenti clausula, permittens Legatis ut cum operaretur eos apud aliquem locum moram facere longiorem, procuraciones recipiant ab Ecclesiis & personis quas non visitaverint.

VII. Episcopi in Concilio Triburiensi congregati hunc agendi modum damnarunt in aliquibus Episcopis sui seculi.

VIII. Antiquitus ergo pecunia non exigebatur pro procuracione. Dein Legati exegerunt, specie levandis onera provincialium. Otto Legatus duae marcae argenti ab Ecclesiis conventualibus Angliæ exegit nomine procuracionis.

IX. Cum alius Otto in Angliam passus esset contradictionem propter procuraciones, Anglii respondentibus quod toties bona Ecclesiæ exhaurerat Romana importunitas quod nullo modo amplius tolerarent, ad humilitatem religiosorum se converterit, & ab eis magnam pecuniam exortu nomine procuracionis.

X. At non propterea destitit Otto ab exigendis procuracionibus. Misit enim mandata ad Archiepiscopos & Archidiaconos uti procuraciones in suis quinque locis nomine suo exigerent, & ad se mitterent.

XI. Cistercienses, qui per privilegia sedis apostolicæ exempti erant à solutione procuracionum; querelas adversus Ottonem suas detulerunt ad Gregorium IX. Papam. Is vero vetuit ab eis exigi procuraciones pecuniarias, cibus porro regularibus absque esu carnum contentus esse Legatus quandis apud illos esset.

XII. In Gallia quoque motus aliquos excitavit procuraciones Legatorum. Probatur ex epistola Innocentij IV. nondum edita.

XIII. Sub Clemente V. adeo intolerabiles etant procuraciones Legatorum ut se provinciales ab eis præstandis eximere studerent omnibus modis. Probatur ex factis virorum ecclesiasticorum diocecesos Helenensis. Contendebat Episcopus Helenensis se, cum esset de regno Aragonie, non teneri ad præstationem procuracionum Legatis in Franciam missis. Allegabat privilegium Innocentij quarti.

XIV. Eò processerat Legatorum aviditas ut se ita redderent in procuracionum exactacionibus onerosi quod

oppressi subditi huiusmodi onera non valebant supportare. Frustra enim fuit decretum Innocentij I. & Gregorij X. in Concilio Lugdunensi. Gradum deinde ad licentiam fecit Bonifacius octavus. Divites pro magna parte exempti à prestatione procuratorum. Quo fiebat ut pauperes multum gravarentur. Abolita acem prorsus sunt illa procuraciones.

I. REDEAMUS nunc ad procuraciones quæ Legatis olim debebantur. Procuracionis nomine intelligo epulas quæ ab inferioribus debentur Prælato visitanti, quas *comesiones* ob hoc ipsum vocat glossa in Clement. *Ad nostrum. De exactiõibus.* Inde frequenter in scriptoribus medij temporis ille procuratus dicitur cui alimenta præbita sunt, & procuracionis nomine intelligantur, ut dixi, comesiones exhibitæ visitantibus, unde & exhibere quoque interdum dicebant pro *procurare*, ut notat etiam glossa in cap. *Vas electionis. De censibus. inter Extravagantes communes.* Gregorius igitur septimus sumptus Legatis præberi mandavit ab Archiepiscopis & Episcopis, uti supra diximus; nondum tamen declaratum erat ad illos spectare procuracionem quæ ratione visitationis deberetur. Tandem quia Legati mittebantur ut provinciarum morbos introspicerent, quod fieri non poterat nisi visitarent Ecclesias, paulatim introductum est uti procuratio solveretur Legatis non secus ac Episcopis visitantibus Ecclesias suarum dioceseon. Quis primus istius constitutionis auctor fuerit non invenio traditum memoriæ literarum. Alexander III. præscribens modum procuracionum episcopaliū in Concilio Lateranensi, nihil circa Legatos statuit, nisi si Legatorum dignitati prospexit, cum vetuit ne Cardinales parochias visitantes, viginti quinque evectiõnis numerum excedant. Necessarium autem erat modum quendam his rebus poni, quod, ut illic ait Alexander, quidam Episcopi ita graves in procuracionibus suis subditis existebant, ut pro huiusmodi causa interdum ornamenta ecclesiastica subditi compellerentur exponere, & longi temporis victum brevis hora consumeret. Ex quo interim loco multam lucem accipient ea quæ supra relata sunt de querelis adversus Legatos, quorum violentia effectum est ut altaria nudarentur, vasa Dei asportarentur, cruces excoriarentur, & alia multa horrenda per provincias perpetrarentur.

II. Initio autem, ut supra observabamus, ea Legatorum procuratio modica fuit, quod præberetur tantum in victualibus, pauca porro sufficerent viris qui vice Apostolorum fungebantur. Vnde glossa in cap. *Cum instantia. De censib.* loquens de procuracionibus quæ debentur Legatis apostolicæ sedis ait:

Tom. II.

Dabitur enim Legatis lac ad bibendum, ut dicit Ioannes, ne rubentibus buccis prædicent jejuniorum doctrinam. Addit autem Petrus Andreas Gambarus ista: At quæro quomodo debeant procurari Legati de latere. Respondeo quod debent acquiescere illis cibis qui dantur, & eos causa gratiarum actione suscipere. Decet enim eos esse parcos, & imitari Apostolos, quorum se successores faciunt. Aliàs quomodo possent visitando instruire plebem ad jejunia & ad bona opera, si rubentibus buccis & ventre delicatis epulis pleno evangelium Dei prædicarent. Et paulò post: Vnde dicit glossa in c. Cum instantia, quod Legatis dabitur lac ad bibendum secundum Ioannem, qui locutus est ex more patriæ. Erat enim Theutonicus. Aliàs lac debetur ei qui gregem pascit. Rursum glossa providens honestati Legatorum, prohibet eos in locis ubi procurantur bibere ultra tertiam vicem. Nec bibent, inquit, ultra tertiam vicem. Quia verò auctor glossæ, dum Legatis potestatem fecit exhauriendi tres calices, nihil dixit de magnitudine poculi, idcirco ista per jocum effudit idem Gambarus: Item nec bibent Legati ultra trinam vicem, sed de magnitudine poculi nihil dicitur. Cum autem post auctorem glossæ dixisset Legatos teneri comedere carnes cum aceto vel lardum, demum addit ista per consuetudinem abrogata esse. Instruit deinde eos apud quos Legati apostolicæ sedis hospitabuntur quoniam modo eos tractare debeant. Hæc sunt ejus verba: Meminisse tamen debent qui Reverendissimos procurant alia cibaria esse danda rusticis, alia nobilibus. Nam rustici cepis & fabis ac caseo utuntur; & si quis aliter eos procuraret, peccaret. Nobiles ergo, quales sunt Reverendissimi Cardinales, qui sunt superillustres & nobilissimi, sunt bonis & consuetis cibis procurandi.

III. Procuracionis vocabulum, ad significandum tributum quod Legati imponebant provincialibus, receptum fuisse in Ecclesia desinente seculo duodecimo colligitur ex epistola Huberti Archiepiscopi Cantuariensis ad Capitulum Eboracense, cujus verba referentur infra, & ex epistola Hugonis Episcopi Coventrensis de defectione Vvillelmi Episcopi Eliensis, de qua superius actum est. Nam hæc sunt omnino ejus verba: *Et si forte alicujus Episcopi domum intravit, ab eo scire poteritis quod centum vel ducentarum marcarum pretio sua consliterit procuratio.* Verum itaque tunc erat quod Alexander III. observavit in canone quarto Concilij Lateranensis, quosdam ita graves in procuracionibus existere suis subditis ut pro huiusmodi causa interdum ornamenta ecclesiastica subditi compellerentur exponere, & longi temporis victum brevis hora consumeret. Episcopus autem ille Eliensis, præter amplissi-

T ij

Gambari lib. 1. da auctoritate Legati g. 86.

Gambari lib. 1. da auctoritate Legati g. 86.

lib. 5. 94.

Vide infra cap. 11. g. ult.

mam familiam, mille & quingentis per Angliam equitaturis vehebatur, ut docet Mathæus Parisius.

IV. Nihil modestiores erant ceteri Legati, nihil eorum omittentes quæ ad pompam ac fastum & ad comparandas divitias pertinebant. Quare necessarium fuit Innocentio tertio maximo & doctissimo Pontifici, qui sedi apostolicæ præfedit paulò post casum Episcopi Eliensis, justis provincialium querelis satisfacere & modum aliquem ponere ambitioni & avaritiæ Legatorum. Scribens igitur ad Primicerium & Clerum Mediolanensem, qui procurationem solvere recusaverant Bernardo Tituli sancti Petri ad vincula Presbytero Cardinali & apostolicæ sedis Legato, declarat quidem omnes Ecclesias teneri ad impendendum procuraciones Legatis & Nuntiis apostolicæ sedis, & ab earum præstatione nullam prorsus haberi posse excusatam, nisi fortè per speciale privilegium sedis apostolicæ sit exempta; sed tamen eodem tempore procuraciones illas restringit ad necessaria, *predicto Cardinali vel potius nobis in ipso contumaciter resistentes, necessaria denegastis, & neminem ex ea præstatione vult indebitè prægravari. Sanè in his exigendis, inquit, eum modum & ordinem volumus observari, ut nulla Ecclesia vel Prelatus se indebitè prægravari rationabiliter conquærat.*

V. Orta erat tempesta illa in Ecclesia Mediolanensi ex contumacia Canonicorum & quorundam ministrorum illius Ecclesiæ quos Ordinarios vocabant. Hi cum se longa possessione tuerentur ne procuraciones Legatis præstarent, ex eoque ceteri Clerici onerarentur, propterea quòd Legati sæpe illac commeabant, quibus necessariò præstanda erat procuratio, eò usque incaluit contentio, ut dicerent ceteri non soluturos se procurationem nisi priùs eam Canonici perfolverent & nisi etiam Ordinarij parte illos oneris, ut æquum erat, sublevarent. Nam procuratio imponebatur à Legato quæ universis cujuslibet dioceseos Clericis incumberet, singulis autem portio sua cuique solvenda injungebatur ab iis quibus ea res committebatur in unaquaque diocesi. De ea re scribit Innocentius ad Abbatem de Cerreto, cui causam committit, simulque decernit quæ in posterum observanda essent. Sed antequam verba ejus referamus, necesse est proponere lectori fontem & originem tot malorum, frequentiam nimirum legationum. *Cum enim per civitatem ipsam, inquit Innocentius, sæpe contingat transitum facere nostros Nuntios & Legatos, quanto in eorum procuracionibus faciendis pauciores existunt, tanto facientes amplius prægravantur, & quanto per plures onus esset procu-*

rationis divisum, tanto à facienibus facilius portaretur. Tum commendata sollicitudine sua pro omnibus Ecclesiis curaque sua pro Ordinariis & aliis Clericis Ecclesiæ Mediolanensis, demum ita statuit: Volentes autem ut quod omnibus imminet ab omnibus comportetur, discretioni tuæ per apostolica scripta precipiendo mandamus quatenus predictis Ordinariis ad tuam præsentiam convocatis, nisi per speciale privilegium apostolicæ sedis à præstandis procuracionibus ostenderit se immunes, etiamsi longissimo tempore procuracionis obsequium non impenderint, cum in talibus sibi præscriptio locum nequeat vendicare, ipsos ad procuracionis sarcinam ordine debito subeundam appellatione remota teneri decernas.

VI. Quia verò Legati interdum excedebant modum sibi præscriptum, immo exigebant procuraciones ab iis etiam quos non visitabant, idem Innocentius huic malo mederi cupiens constitutionem edidit in Concilio Lateranensi anno M C C X V. in hunc modum: *Procuraciones quæ ratione visitationis debentur Episcopis, Archiepiscopis, vel quibuslibet aliis, etiam apostolicæ sedis Legatis aut Nuntiis, absque manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi cum personaliter visitationis officium impendant; electionum & personarum mediocritatem observent in Lateranensi Concilio constitutam. Hæc quidem rectè & ex ordine Innocentius, & secundum jus ab ipso stabilitum in epistola ad Episcopum Slefvicensem in Dania. Sed quæ sequuntur in eadem constitutione Concilij Lateranensis, omnino evertunt ea quæ præcesserunt. Nam cum decrevisset ne quis ab Ecclesiis exigeret procuraciones, nisi cum personaliter visitationis officium impenderet, statim illud speciali privilegio indulget Legatis, ut si necesse sit eos alicubi moram facere necessariam, procuraciones recipiant etiam ab illis Ecclesiis quas non visitaverint. Subdit enim post ea quæ superius descripta sunt: *Hoc adhibito moderamine circa Legatos & Nuntios, ut cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam, ne locus ille propter ipsos nimium aggravetur, procuraciones recipiant moderatas ab aliis Ecclesiis vel personis quæ nondum fuerunt de suis procuracionibus aggravate, ita quòd numerus procuracionum numerum dierum quibus moram hujusmodi fecerint non excedat, & cum aliqua non suffecerit per se ipsam, due vel plures conjungantur in unum.**

VII. Huic juri is color quaesitus, ne loca in quibus Legati moram traxerint longiorem, nimium propter ipsos aggraventur. Tum itaque licere Legatis decernit Innocentius procuracionem exigere ab Ecclesiis quas non visitaverint. Scio ingens esse dif-

Innoc. III. lib. 1. epist. 118. & cap. Cùm instantia. De centibus.

Vide Petrum Paulum Paris. in cap. Accedentes. & in cap. Cùm ex officio. De præscriptionibus.

Innoc. III. lib. 1. epist. 169. & cap. Accedentes. De præscriptionibus.

crimen inter majestatem Legatorum illius temporis & sacram Episcoporum auctoritatem, nostrique officij non esse ultimorum temporum mores refingere ad exemplum antiquorum. Attamen si licet heic componere Episcoporum in synodo Triburienfi congregatorum constitutionem cum constitutione illa Concilij Lateranensis, erit unde cisalpinis Episcopis gratulari possimus, qui negligentia & avaritia coarguerunt Episcopos visitationem paræciarum suarum non peragentes & tamen ab eis exigentes pretium mansionum, ut tum dicebant, sive procurationum. Hæc sunt verba canonis Triburienfis: *Delata est coram sancta synodo querimonia plebium, eo quod sint quidam Episcopi nolentes ad predicandum vel ad confirmandum suas per annum parochias circumire, qui tamen exigunt ut mansiones quibus in profectioe uti debuerant, aliquo pretio redimant qui parare debent. Quæ duplex infamia negligentia & avaritiæ sanctæ synodo magno fuit horrore. Statuerunt itaque ne quis ultra exerceat id cupiditatis ingenium, & ut sollicitiores sint Episcopi de suis gregibus visitandis.* Ista statuebantur anno Domini MCCXCXV. id est, trecentis & viginti annis ante Concilium istud Lateranense.

VIII. Antiquitus ergo pecunia non exigebatur pro procuratione. Dein factum est ut Legati, quò se minùs graves & onerosos exhiberent provincialibus, nomine procurationis certam pecuniæ summam exigerent ab Ecclesiis intra legationis suæ terminos constitutis. Testatur istud de Ottone, quem anno MCCXXV. Honorius III. in Angliam miserat, Matthæus Parisius, his verbis: *Tunc idem Otto cepit ab omnibus Ecclesiis Angliæ conventualibus, nomine procurationis, duas marcas argenti.* Delusum porrò fuisse Ottonem, & clitelis vacuis ab Anglia recessisse confusum, tradit idem Parisius ad annum MCCXXVI. Eodem anno cum magister Otto Domini Pape Nuntius tempore quadragesimali ad Northambriam profecturus, & procurationes desideratas exacturus, Northamptonam usque pervenisset, venerunt ad eum, Cantuariensi Archiepiscopo procurante, literæ Domini Pape, in quibus continebatur expressum ut statim visis literis Romam veniret, ejus potestate penitus enervata. Obliquo igitur oculo literis inspectis, demisso vultu eas projecit in ignem; atque illico proposito mutato, clitelis vacuis ab Anglia recessit confusus.

IX. Alius ejusdem nominis Legatus Otto Tituli sancti Nicolai in carcere Tulliano Diaconus Cardinalis, qui in Angliam venerat à Rege Henrico III. vocatus, regnum illud ducentem artibus concussit anno millesimo ducesimo trigesimo nono. Referen-

da sunt autem verba Matthæi Parisij, qui ista describit: *Per idem tempus convenerunt omnes Episcopi Londinum, pridie scilicet Calendas Augusti, de oppressionibus Ecclesiæ Anglicanæ tractaturi. Exigebat enim Legatus, post quotidianas exactiones, procurationes. Cui, habito consilio, responderunt Episcopi communiter, quod toties bona Ecclesiæ exhausserat Romana importunitas quod nullo modo amplius tolerarent. Exhibeat vos qui inconsultè vos vocavit. Agit iterum infra Parisius de isto conventu; additque Legatum, cum talem in multis constantiam videret, ad humilitatem religiosorum se convertisse, & ab eis pecuniam non minimam extorsisse nomine procurationis.*

X. At non propter hos rumores destitit Otto à consilio corrogandarum pecuniarum. Anno namque sequenti mandata dedit ad Episcopos & Archidiaconos uti curam gererent in suis quique locis exigendarum procurationum, eo colore quæsito, quòd ei mora longior esset faciendâ in Angliâ, æquum porrò non esse ut propriis sumptibus suis aliena negotia perageret. Recitat ista idem Parisius. *Legatus interea, inquit, sui non oblitus, nummos & redditus non segniter sibi rapuit; procurationesque sibi dari compellens, miscebat Episcopis & Archidiaconis districta mandata, circa festum Annunciationis beate Mariæ, in hæc verba.*

Otto miseratione divina &c. discreto viro illi Episcopo, vel Archidiacono, salutem. Cum necesse habeamus de mandato Summi Pontificis moram trahere longiorem, nec possimus propriis stipendiis militare, discretioni vestre qua fungimur auctoritate mandamus & quæsumus ut procurationes nobis debitas in episcopatu vel archidiaconatu vestro colligi faciatis nostro nomine diligenter, eas quam citius poteritis nobis transmissuri, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Provisò quòd qualibet procuratio summam quatuor marcarum aliquatenus non excedat. Et ubi una Ecclesiæ non sufficiet ad procurationem hujusmodi habendam, duæ pariter unam solvant. nimirum juxta constitutionem Innocentij III. in Concilio Lateranensi.

XI. Cùm verò idem Otto nullum neque finem neque modum faceret rapacitati, & à monachis Cisterciensis ordinis, quos privilegia Pontificum Romanorum immunes reddiderant à procuratione Legatorum, procurationes exigeret pecuniarias, victualibus non contentus, ij querelam suam adversus illum deferentes ad Gregorium IX. Papam, literas, ut ait Matthæus Parisius, eidem Legato sub hac forma reportarunt.

Gregorius Episcopus &c. Legato Ottoni &c. Licet tibi, si bene meministi, nuper direxerimus scripta nostra ut liceat tibi de monasteriis Cisterciensis

Concil. Tribur. l. 1. c. 1. r.

Vid. Zonar. l. 1. c. 1. r.

Concil. Tribur. l. 1. c. 1. r.

ordinis procuraciones exigere moderatas, indulgentia concessa eidem ordini non obstante; quia tamen non est intentionis nostrae, nec credimus esse tuae, ut contra ipsorum indulgentiam procuraciones ab eis pecuniarie exigantur, mandamus quatenus cibus regularibus contentus, absque esu carniuum, cum ad eos accesseris, prout in predicta indulgentia continetur, procuraciones pecuniarias occasione literarum huiusmodi non patiaris exigi ab eisdem.

Vide Clement.
Ad nostram. De
cessib.

XII. In Gallia quoque nostra motus aliquos excitarunt illae Legatorum procuraciones. Colligitur istud ex epistola Innocentij IV. ad Episcopos provinciae Narbonensis, ex qua constat illos difficiles se praebuisse in solutione procuracionum. Extat ea epistola in archivo Archiepiscopi Narbonensis. Sic autem habet.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Archiepiscopo Narbonensi ejusque suffraganeis salutem & apostolicam benedictionem. Volentes ut in vestris & Francia partibus sit uniformitas in procuracionibus sedis apostolicae Legatorum, praesentium auctoritate precipiendo mandamus quatinus huiusmodi procuraciones in provincia vestra ratione previa reductis ad legitimum modum qui in aliis provinciis regni Francia observatur. Datum Lugduni 11. Idus Iunii, pontificatus nostri anno quarto.

De hac legatione
vide Odat. Roy
naldum ad an.
1110. f. 31.

XIII. Anno MCCXX. cum Clemens V. Legatos in Galliam misisset Stephanum Tituli sancti Cyriaci in Thermis Presbyterum Cardinalem & Landulfum Tituli sancti Angeli Diaconum item Cardinalem, eisque indulgisset uti quando ea legatio duraret, tam in praesentia quam in absentia procuraciones usque ad summam viginti librarum Turonensium parvorum diebus singulis pro eorum quolibet, pro suis & familiae suae expensis, reciperent a personis ecclesiasticis exemptis & non exemptis illarum partium per quas eos transire contingeret eisque vicinarum vel adjacentium, habuit ista res contradictionem in episcopatu Helenensi, qui tum erat intra fines regni Aragoniae. Nam cum imperassent uti personae ecclesiasticae provinciae Narbonensis perfolverent quingentas libras monetae Turonensis, & Vicarij generales Archiepiscopi Narbonensis personas ecclesiasticas dioeceseos Helenensis taxassent in viginti libris Turonensium parvorum, Raymundus Episcopus Helenensis suo dioecesanorumque suorum nomine respondit non teneri se ad praestationem illius pecuniae, ea videlicet de causa, quod cum Helenensis dioecesis foret de alio regno, nunquam perfolverat procuraciones debitas Legatis aut Nuntiis qui a Romana Ecclesia mittebantur ad Regem Franciae pro negotiis di-

Alia extant in
archivo Archiepiscopi
Narbon.

atum Regem & regnum Franciae tangentibus. Allegavit praeterea privilegium Innocentij IV. qui Iacobo Regi Aragonum per speciale privilegium concessit quod si Legati vel Nuntij per sedem apostolicam mitterentur, legationis officium in dioecesi Elenensi minime exercerent, licet sit de provincia Narbonensi, nisi de episcopatu predicto Elenensi faceret mentionem, & quod in regno Aragoniae esset situs. Quin & Infans Sancius Regis Majoricarum, ad quem tum comitatus Ruscinonensis pertinebat, primogenitus & Locumtenens, de eadem re scripsit ad Vicarios generales Archiepiscopi Narbonensis, asserens inter cetera istud redundare in praedictum & gravamen Domini Regis Majoricarum. Quod ideo annotavi, ut ostenderem variis interdum contradictionibus jactatas fuisse procuraciones Legatorum, variis coloribus quaesitis.

XIV. Nam eò procefferat Legatorum apostolicae sedis aviditas, ut cum amplissima auctoritate instructi ad provincias accederent, tum in literis pontificiis de legatione sua potestatem accepissent exigendi procuraciones, etiam intentatis poenis excommunicationis, sic se redderent in dictarum procuracionum exactionibus onerosos, ut oppressi subditi huiusmodi onera non valerent supportare, & victum longi temporis brevis hora consumeret. Frustra enim fuit decretum Gregorij X. in Concilio Lugdunensi, qui ad exemplum Innocentij IV. veterat ne procuraciones reciperentur in pecuniis, munerumque receptionem interdixerat. Gradum deinde ad licentiam fecit Bonifacius VIII. qui eis quibus officium visitationis incumbit permisit uti a volentibus Ecclesiarum & locorum visitatorum rectoribus seu personis pecuniam licite recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officium personaliter exercerunt. Hinc factum ut sequenti tempore & Pontifices Legatis fecerint potestatem exigendi procuraciones pecuniarias contra majorum instituta, & Legati ad omnem aviditatem proni neque desides essent neque negligentibus in exigendis procuracionibus. In quo illud rursum incommodum eveniebat, ut quoniam sedes apostolica, quemadmodum adnotat Ioannes Paulus de Pavinis, pro magna parte per sua privilegia divites a praestatione procuracionum excemerat, pauperes multum gravarentur ex ea pensatione, quae levior non imponebatur, tamenetsi divites ab ea praestanda immunes essent, sicque fiebat, quod de seculo suo querebatur Salvianus, ut pauperculos homines tributa divitum premerent, & infirmiores ferrent sarcinas for-

Cap. Tolle
ex. l. l. l.
l. l. l.

Cap. l. l. l.
l. l. l.

Cap. l. l. l.
l. l. l.

Cap. l. l. l.
l. l. l.

Cap. l. l. l.
l. l. l.

tiorum, solutionemque sustinerent divitum & indigentiam mendicorum. Sed tandem iustissimæ regnorum & provinciarum querelæ fecerunt ut querelis deinceps locus non esset, abolicis nimirum prorsus illis procurationibus.

stes Romanorum Pontificum fuisse olim purpureas probatur ex Concilio Remensi adversus Arnulphum & ex Joanne Saresberienfi.

XVI. Probatur etiam ex Ottone Frisingensi, ex Alis Gregory septimi, & ex veteri codice Vaticano apud Baronium.

XVII. Tum ex Petro Damiani, & Leone Ostiensi. In Pallio sive manto posita olim erat consummatio electionis Romani Pontificis.

XVIII. Legati vestibus rubeis usi diu antequam Romani Pontifices rubeam vestem concederent Cardinalibus. Exemplum in Pelagio Episcopo Albanensi Tum in Dominicanis Polonis. Innocentius IV. Cardinalibus concessit uti galero rubeo. Qui secuti sunt Pontifices, sua & illi decora addiderunt.

CAPVT LII.

Synopsis.

I. Legati pecuniam ex procurationibus collectam effundebant cum probro atque dedecore. Agendum eodem tempore de luxu & pompa Legatorum. Anastasii Episcopi Thessalonicensis notatus.

II. Missus in Germaniam Legatus à Silvestro secundo Frithericus, vir cetera bonus, ambitioso apparatu in provinciam profectus est, ambitiosè provinciam habuit. Ei tamen primus locus datus non est in Concilio quandiu in eo adsuit Archiepiscopus Moguntinus.

III. Hugo Archiepiscopus Lugdunensis & apostolica sedis Legatus, ut magnitudinem suam ostentaret provincialibus, synodum generalem celebrare cogit intra Gallias. Consultus à Rege Ivo Carnotensis respondit istam audentiam non esse tolerandam.

IV. Iam tum Legati contendebant primum locum sibi competere in Conciliis generalibus cum prerogativa suffragij. Sed hanc legem duram & iniquam esse putabant Angli, ut patet ex Gerwasio Dorobernensi.

V. Natus ambitio Gerardi Episcopi Engolismensis, qui generales synodos congregabat ut Concilio presidens generali amplitudinem sue potestatis gloriabundus inspiceret.

VI. Luxus & ambitio Petri Leonis in legatione Gallica & Anglica, tum perditissimi mores, & ad irruamenta gula sollicitus animus.

VII. Fastus tamen omnis abesse debet à Legatis, ut probatur etiam auctoritate sancti Bernardi.

VIII. Illustre fastus Legatorum exemplum in persona Vvillielmi Episcopi Eliensis, ex Matthæo Parisio.

IX. Item in Pelagio Episcopo Albanensi, quem Innocentius III. Legatum misit Constantinopolim.

X. Item in Egidio Cardinale, qui sub Honorio III. Legatus in Scotia fuit.

XI. Otto Cardinalis Legatus in Anglia tanta pompa tantoque fastu Concilium generale celebravit ut ob hoc ipsum graviter reprehensus sit à Matthæo Parisio.

XII. Narratur historia cujusdam nebulonis, qui se Legatum ferens apostolica sedis, munera pretiosa ab Abbatibus & Prioribus Anglia exorgebat, ea respiciens que fastus & ambitioni eius non videbantur esse congruentia, reposcens interim pretiosiora.

XIII. Explicatur Matthæi Parisii locus de privilegio Regis Angliæ sophisticè salvando. Privilegium illud in eo versabatur, ut Legatus in Angliam mitti non posset nisi à Rege postulatus.

XIV. Insignia Legatorum, id est, rubra vestes, ex Matthæo Westmonasteriensi. Apostolica dignitatis insignia vocantur ab Innocentio III. & apostolica paramenta atque insignia à Tangmaro.

XV. Hinc colligitur indumenta Romanorum Pontificum, que rubra erant, communicata fuisse cum Legatis posteriorum temporum, sicut olim Pallium. Ve-

I. PROCURATIO Legatorum sedis apostolicæ ab initis satis bonis primùm profecta, deinde versa est in malam consuetudinem exigendi sumptus immensos, qui postea effundebantur cum probro atque dedecore ob fastum & luxum Legatorum. Quod ut ostendamus esse verum, exemplis agendum erit neque obscuris neque ambiguis, & quæ petantur ex auctoribus antiquis & bonæ fidei. Simul autem, ne causas dividamus, de luxu & pompa Legatorum agemus qui graves provinciis non erant ob procurationum exactionem. Neque enim recens est hoc malum. Quippe supra vidimus Anastasium Thessalonicensem Episcopum Leonis magni temporibus affectasse celebrationem Conciliorum generalium Illyricianæ Diceseosis, per cujus tractus Episcopus Thessalonicensis erat Vicarius seu Legatus apostolicæ sedis, ut provincialibus potentiam & magnitudinem suam tali modo ostentaret. Medij temporis historiæ apertiora istius ambitionis exempla proferunt, quæ nos referemus.

II. Sedente in apostolica sede Silvestro istius nominis secundo, cum Vvilligis Archiepiscopus Moguntinus synodum contra Canones celebrasset in dicecesi Hildesheimensi, cujus Episcopus erat sanctus Bernvvardus, istèque querelam de ea re ad Concilium à Silvestro celebratum detulisset, primùm damnata est Vvilligis temeritas, deinde placuit synodum Episcopis per Saxoniam indici, Vicarium nihilominus ex parte Domini Apostolici destinari qui synodo presideat. Legatum illum, qui vocabatur Frithericus, summis laudibus effert Tangmarus in vita sancti Bernvvardi. Neque ego ista negaverim. Illud tantum ex hac historia colligam, etiam tum in modestissimi hominis animum penetrasse ambitionem Legatorum sequentis ætatis. Nam istum ambitioso apparatu in provinciam profectum, ambitiosè illic egisse, docet idem Tangmarus, homo alioqui Frithericus non infensus, his verbis. Frithericus Car-

Vide supra cap. 16. §. 11. & cap. 17. §. 4.

Vide S. Bernardi arch. pag. 14.

De Fastu & Dole. notat.

De Fastu & Dole. notat.

De Fastu & Dole. notat.

De Fastu & Dole. notat.

De Fastu & Dole. notat.

dinalis Presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ, postea Ravennæ Archiepiscopus, Saxo genere, juvenis ætate, sed seniorum probitate, Vicarius Domini Apostolici eligitur atque dirigitur, apostolicis paramentis atque insigniis non minus insulatus quàm si ipse procedebat. Repetit ista rursus Tangmarus paulò post occasione synodi in Germania ob eam causam habitæ. *Interea affuit, inquit, ab Apostolico & Imperatore vice Papa directus Cardinalis Presbyter Frithevicus, omnibus insigniis apostolicis, ac si Papa procedat insulatus, equis apostolica sella Romano more ostro instratis.* Ceterum primus locus, ut hoc obiter adnotem, datus Legato non est quandiu illic adfuit Villigisus Archiepiscopus Moguntinus.

Fide infra lib. 6. cap. 31. §. 7.

III. Anno M X C V I. Urbanus II. duo Concilia generalia celebraverat intra Gallias, primum quidem in civitate Turonensi, aliud verò apud Nemausum in prima Narbonensi. Quia verò Concilia illa plurimum habebant dignitatis ac splendoris, Hugonem Archiepiscopum Lugdunensem, qui Legatus apostolicæ sedis erat, incessit ambitio generalem synodum habendi, ut eo pacto auctoritatem suam ostentaret. Literas itaque ad universos regni Francorum Episcopos cum scripsisset, quibus eos evocabat ad Concilium, Philippus Rex, qui haud dubiè ægrè ferebat Episcopos suos evocari ab Episcopo alterius regni, consuluit Ivonem Episcopum Carnotensem quid factò opus esset. Quòd si ille non rescripsisset, non haberemus hodie exemplum ambitionis istius Legati. Sic ergo legitur in epistola L V I. Ivonis ad Philippum Regem: *De eo quod parvitati meæ mandavist vestra sublimitas, post duo Concilia hoc anno à Domino Papa celebrata, nunc Legatum ejus Lugdunensem Archiepiscopum infra eundem annum tertium generale convocare, & ad hoc regni vestri Episcopos invitare, serenitati vestre respondeo quia cum nuper literas ejus habuerim, nihil tale ibi legi, vel à misso ejus audivi. quod tamen si faceret, non esset hæc apostolica institutio vel ecclesiastica consuetudo.*

Fide epistolam Petri Damiani ad Hildebrandum, apud Baron. ad an. 1059. §. 45.

Fide supra cap. 49. §. 2.

IV. Iam tum Legati contendeabant primum locum sibi competere in Conciliis generalibus cum prerogativa suffragij, ideòque mirum videri non debet Hugonem cogitasse de celebrando Concilio, in quo ipse cum summa auctoritate præesset universis Archiepiscopis & Episcopis regni Francorum. Istam tamen legem per ea tempora duram & iniquam esse putabant Angli, non tamen contradicere ausi ob metum Romani Pontificis & Legatorum. Extat illustre istius rei exemplum apud Gervasium Dorobernensem, à nobis supra relatam, ut necesse non sit hæc rursus describere. Illud tantum

dicam, reprehensione dignum Anglis visum fuisse quòd pomposè nimis susceptus esset Legatus ab Archiepiscopis Cantuariensi & Eboracensi, & quòd simplex Presbyter præsideret omnibus Archiepiscopis & Episcopis, idque in sublimi solio, ut ipsa Gervasij verba ponamus. Addit autem istud facinus totam Angliam commovisse in non modicam indignationem, & gravi ex ea re scandalo multorum mentes fuisse vulneratas. Contigere ista anno millesimo centesimo vigesimo quinto.

V. Scio hoc quod dicturus sum de Gerardo Episcopo Engolismensi, è satyra peti quam adversus ipsum scripsit Arnulphus Sagiensis Archidiaconus, qui dein Episcopus fuit Lexoviensis. Referam tamen, ut si vera ex omni parte sunt quæ Gerardo objicit Arnulphus, detestemur hominis superbiam & arrogantiam, sin minus, certè hinc colligamus multa pro more Legatorum gessisse Gerardum quæ reprehensione digna videbantur. Sic ergo loquitur Arnulphus de legatione ejus: *Abinde igitur inconcusse prerogativa potestatis armatus, libera in Ecclesiam Dei facultate grassatus es, singulorum vel depulando quidem vel augendo substantias, infimis summa, summis infima commutando.* Et mox: *Abinde tua diffusioribus spatiis effusa cupiditas copiosam rapacitati suæ materiam non desuisse gavisus est. Quid ergo manifestas exactiones, quid familiaria ob periculum justitia suscepta dispendia dicam? Quid generales synodos, quid fatigatas venerabiles ex remota regione personas edisseram, ut Concilio presidens generali amplitudinem tuæ potestatis gloriabundus inspiceres, & ambitioni satisfacere contemplatio subditorum.*

VI. Per eadem tempora Petrus Leonis, qui in schismate dein electus est Romanus Pontifex adversus Innocentium secundum, Legatus apostolicæ sedis fuit in Gallia & in Anglia. Qua pompa, quo fastu & luxu, quo denique dedecore in legatione versatus sit, si vera sunt quæ de illo narrat Arnulphus Sagiensis Archidiaconus, facilè lector judicabit. Neque enim veri periculum ad me recipio, cum sciam multa interdum studio partium dici quæ non ita sunt vera ut leguntur in libris. Hæc tamen vitia ei adhuc viventi publicè exprobrat Arnulphus in libro contra Gerardum Engolismensem. *Deinde ad diversas partes functus legationis officio, cupiditati suæ potius quàm justitiæ satisfacere studuit, adeo ut illi ea tantum bonos exitus habuisse negotia viderentur quæ merces adjecta & marsupij plenitudo subsecuta probaret. Vbi ergo nullis intervenientibus causis, nulla rapine præstatur occasio, tunc exactio blanditiis vel comminatione plena*

non deerat. Bina singulis diebus sumptu plurimo convivium parabantur; tantisque ciborum luxus & superfluitas erat ut ad exquisitas ferculorum varietates sollicitari plerumque figulos oporteret & ignota compositionis nova vasa formare. Cum autem adversus istam impudentiam graviter detonasset Arnulphus, demum addit: Taceo quod hęc effusio non apud divites tantum, sed apud inopes fiebat Ecclesias, quibus postea id luere multis jejuniis & algoribus oporteret. Cumque pauperes Episcopus vel Abbates profusioribus quam domi didicerat vexasset expensis, in ipsa Ecclesiarum ornamenta satis impudenti sacrilegio grassabatur, ut planè sponsam Domini spoliare suisque privare monilibus ausu temerario videretur.

VII. Sanè factum omnem abesse debere à Legatis apostolicę sedis, quę à piscatore fundata est, & res ipsa loquitur, & graves omnium seculorum querelę adversus ipsos evincunt. Sed in primis memorabilis est locus sancti Bernardi Abbatis Clarevallensis: qui Eugenium III. instruens cujusmodi viros lateri suo applicare debeat, quibus ministris uti in provinciis, generalia quidem monita valde utilia præscribit; præcipuè verò jubet uti Ecclesias non spoliarent, marcupia non exhauriant, famę suę provideant, orandi studium gerant, se amabiles præbeant, non verbo, sed opere, reverendos exhibeant, sed actu, non fastu. Quod in hominibus istis non reprehendisset sanctus Bernardus, nisi seculo illo Legatorum fastus & ambitio res fuissent vulgarissimę, quę bonis omnibus nauseam & fastidium creabant.

VIII. Illustre fastus Legatorum exemplum refert Matthæus Parisius, cum describit quę gesta à Vvillelmo Eliensi Episcopo sunt anno millesimo centesimo nonagesimo. Hęc sunt ejus verba: Legationis officium, quod mille fustis argenti libris adquiserat, adeo immoderate peregit ut omnibus Anglię Ecclesiis tam conventualibus quàm cathedralibus fieret onerosus. Siquidem mille & quingentis per Angliam evectus equitaturis, Clericorum stipatus catervis, Militumque vallatus agminibus, omnia ferè quę episcopali reverentia congruunt prætermisit. Illi omnes filij nobilium astabant in mensa, quos suis nepitibus & consanguineis puellis copularvit per matrimonia, felices se æstimantes quos familiares habebat. Non fuit terra venalis quam non emeret, Ecclesia vel abbatia vacans quam non daret aut retineret. Sequebantur illum Ambubaia- rum collegia, pharmacopole, mendici, mime, balatrones, hoc genus omne; ut illi omni musico- rum genere & modulationibus vocum obsequeretur in terris, sicut angeli sancti omnipotentis Deo obsequuntur in cælis. Hoc autem totum fecit ut cum Domino à pari contendere videretur.

Tom. II.

IX. Innocentius deinde tertius anno MCCXIII. Constantinopolim misit Pelagium Episcopum Albanensem, quem diu orientalis Ecclesia habuit apostolicę sedis Legatum. Nolo heic inire narrationem rerum ab eo gestarum in ea legatione. Referam tantum quę de fastu & arrogancia ejus narrat Georgius Logotheta in Chronico Constantinopolitano. Idem Ericus, inquit, cum Byzantię imperaret, ad reginam urbium à Summo Pontifice Præsul, quem ipsi Legatum indigitant, Pelagius nomine, Pape prerogativas omnes referens, ablegatur. Namque calceos rubros inducibat, neque diversi coloris indumentis amiciebatur; quinimo equi sagulum & fræna eodem inficiebantur veneno. Et cum moribus esset inhumanioribus, fastus ac insolentia plenus, nimium severit in Constantinopolitanos. Vide reliqua apud Odoricum Raynaldum.

X. Anno MCCXXI. Honorius III. Legatum in Scotiam misit Ægidium Cardinalem, ut in subsidium novę expeditionis in terram sanctam pecuniam aliquam conquireret. Narrat ista Hector Boëtius in libro XIII. historię Scotorum; simulque gravem Episcopi cujusdam Scoti orationem in conventu publico habitam refert de avaritia & tyrannide Legatorum. Inter Legatos verò quos oratione illa perstrinxit hic Episcopus, ista de Ægidio indignabundus effudit, cum dixisset eum ex populi liberalitate ingentem pecuniam compilasse: Eam omnem homo audacissimus in summa ambitione ac luxu, etiam nobis aspicientibus, profudit; nec veritus est impudens veterator falsum crimen confingere, ut flagitia sua tegetet, & ne absumptum imò devoratum thesaurum restituere cogeretur.

XI. Anno MCCXXXVII. Otto Tituli sancti Nicolai in Carcere Tulliano Diaconus Cardinalis, de quo supra diximus, in Angliam à Gregorio IX. missus Legatus tanta pompa tantoque fastu Concilium generale celebravit ut ob hoc ipsum graviter reprehensus sit à Matthæo Parisio. Appropinquante verò tempore Concilij, inquit Parisius, jussit sibi Legatus sedem parari in occidentali parte Ecclesię sancti Pauli Londoniis fastigiosam nimis & solennem, longis trabibus & sedilibus gradatim exaltatam. Misit igitur literas suas, ut vocati omnes Anglię Prelati, scilicet Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores installati, tam sub Conventus sui vel Capituli quàm suo nomine, literas procuratorias deferentes, ut quicquid in Concilio statueret Legatus, ratum utrobique haberetur. Venerunt igitur omnes juxta mandatum Domini Legati, nimis vexati & fatigati in corporibus propriis, equorum, & viaticis, utpote ingruente hyeme & multiformi tempestate, omnes Prelati sue legatię, Angliam tamen potissimè. Hęc

V.

Georgius Logotheta ex v. s. s. Al. laus & apud Odor. Raynald. ad an. 1224. s. 6.

Vide supra cap. 10. f. 6.

7. 2. 2. lib. 4. 4.

Vile s. s. cap. 11. f. 3.

14. 5.

14. 11.

erant instrumenta servitutis. Agit rursus de hoc factu Ottonis idem Parisius occasione narrationis eorum quæ in Concilio illo gesta sunt, his verbis: *Ingressus Ecclesiam, coram majori * Ecclesia pontificalibus se induit, scilicet superpellicio, & desuper cappa choralis pellibus variis furrata, & mitra. Et precedentibus Archiepiscopis Cantuariensi & Eboracensi cum processione solenni, cum cruce & cereis accensis, & cum Letania, sedem suam ascendit per gradus pomposè, ut dictum est, preparatam, & jam pomposius tapetis & pallatis redimitam, collocante se à dextris Domino Cantuariensi, & Eboracensi à sinistris.*

XII. Insigne visum est referre locum alium ex eadem historia Matthæi Parisij, de nebulone quodam, cujus ea fuit impudentia ut palam & apertè ab Abbate & Prioribus Angliæ exigeret munera pretiosa, ea respiciens quæ fastui & ambitioni ejus non videbantur esse congruentia, reposcens interim pretiosiora. Præsumpta sunt ista anno MCCXLIV. à Martino sedis apostolicæ Nuntio; qui per modum Legati se gerens, verba sunt Parisij, licet Legati vestibus pro privilegio Regis sophisticè salvando non insignitis, passim significavit imperiosè illi Abbati, vel illi Priori, ut sibi darent & mitterent munera pretiosa, palefridos desiderabiles, & in esculentis & poculentis sumptuosa xenia, & vestimenta adornativa. Quod cum fecissent, ipse Martinus remisit eis quæ ei missa fuerunt, asserens ea esse insufficientia, & præcepit eis ut meliora sibi sub pœna suspensionis & anathematis transmitterent. Suspensit autem omnes à collatione beneficiorum triginta marcas valentium & supra, donec sua satisfactum foret cupiditati. Hominis impudentiam.

XIII. Quod ait Parisius Martinum Legati vestibus insignitum non fuisse pro privilegio Regis Angliæ sophisticè salvando, lucem accipit ex alio ejusdem auctoris loco. Sed antè quàm illum referam, placet alium ejus locum afferre isti similem qui mox descriptus est, ut eadem opera utrumque explicemus. Innocentius IV. mittens identidem Legatos in Angliam ad colligendam pecuniam, non tamen eis tribuebat nomen Legatorum, licet amplissima illos auctoritate ornaret. Aliquot ergo post annis quàm Martinum miserat, cum recens adhuc Anglorum odium esset adversus illum, Marinum quendam, alterum Martinum, (inquit Matthæus Parisius, ad nomen alludens Martini, tanquam si diceret alterum Carilinum) in Angliam misit anno millesimo ducentesimo quadragesimo septimo. Hic igitur, inquit Matthæus, quamvis insignitis Legati non polereti, potestate tamen Legati, ut sic Domini Re-

gis privilegio illuderetur, fortius armabatur. Hæc, inquam, lucem accipiunt ex alio Matthæi loco; in quo loquens de Joanne Rufo, quem Innocentius eodem anno MCCXLVII. misit in Hyberniam, ait ei tributum non fuisse nomen Legati propter privilegium Regis Angliæ, cui concessum erat ne quis in regnum ejus mitteretur Legatus nisi ab ipso postulatus. Hæc sunt verba Matthæi: *Eisdem. que diebus missus est in Hyberniam magister Iohannes Rufus ad pecuniam ibidem colligendam cum potestatis plenitudine quasi Legatus, non tamen insignibus Legati redimitus, ne videretur Papa Dominum Regem Angliæ offendisse, qui privilegio tali se gaudet umbraliter communitum ut non veniat Legatus in terram suam nisi postulatus. Memoratus igitur I. tam vigilanter mandato Papali & sua indulset utilitati & lucro ut sex millia marcarum ab Hyberniam extorsit, quæ per conductum religiosorum in festo sancti Michaelis fecit Londinum transportari & thesauro Papali gaudenter accumulavi.*

XIV. Insignia Legati quæ vocat Parisius, rubras vestes dicit Matthæus Vestmonasteriensis de hoc ipso Joanne loquens: *magnis armatus potestatibus quasi Legatus, non tamen rubris vestibus insignitus, ne videretur Dominum Regem Angliæ offendisse, qui quodam gaudet privilegio, videlicet ut non veniat Legatus in terram suam nisi postulatus. Eadem Legatorum quæ heic dicuntur insignia, apostolica dignitatis insignia vocantur ab Innocentio III. in Concilio Lateranensi. Hic enim privilegia quatuor patriarchalium sedium renovans, sancta universalis synodo approbante decernit inter alia ut quatuor illi Patriarchæ crucis vexillum ante se faciant ubique deferri, nisi in urbe Romana, & ubicunque Summus Pontifex præsens extiterit, aut ejus Legatus utens insigniis apostolicæ dignitatis. Dixerat autem Tangmarus, ut supra vidimus, Frithericum, qui Legatus in Germaniam missus est à Silvestro secundo, apostolicis paramentis atque insigniis non minus infulatum fuisse quàm si ipse Papa processisset.*

XV. Hinc patet indumenta Pontificum Romanorum, quæ plurimum splendoris habebant, fuisse communicata cum Legatis posteriorum temporum, non secus ac olim Vicariis apostolicæ sedis Pallium tribuebatur. Quod ut meliùs intelligatur, ostendendum est præcis illis temporibus vestes Romanorum Pontificum fuisse purpureas. Initium probationis faciendum est à verbis Arnulphi Episcopi Aurelianensis in synodo Remensi habita anno DCCCCXCI. qui loquens de Pontifice Romano hæc dixit: *Quid hunc Reverendi patres, in sublimi solio residentem, veste purpurea & aurea radiantem, quid hunc,*

Fide eundem Parisij p. 2. 647. edit. Tigur.

Concil. Lateran. III. c. 13.

10. 20. 3. 10. 4.

inquam, esse censetis? Nimirum si caritate destituitur, solaque scientia inflatur & extollitur, Antichristus est in templo Dei sedens & se ostendens tanquam sit Deus. His congruunt quae de Romano Pontifice scribit Ioannes Saresberienfis lib. vi. de nugis curialium cap. xxiv. Sed & ipse Romanus Pontifex omnibus gravis & ferè intolerabilis est. Praeterea omnes arguunt quòd ruentibus & collabentibus Ecclesiis quas patrum construxit devotio, altaribus quoque incultis, palatia extruit, & ipse non modò purpuratus sed deauratus incedit.

XVI. Purpuram fuisse vestem ordinariam Pontificum Romanorum colligitur etiam ex pluribus aliis veterum scriptorum testimoniis, quae heic congerere operae pretium duximus. Otto Frisingensis loquens de electione Leonis IX. id testatur his verbis: *Hic ex nobili Francorum prosapia oriundus, auctoritate regalis excellentia ad sedem beati Petri destinatus fuerat; cumque assumpta purpura pontificali per Gallias iter ageret, contigit eum Cluniacum venire, uti tunc presatus Hildebrandus prioratus, ut dicitur, obedientiam administrabat. Et paulò post: Inclinator ille ad monitum ejus, purpuram deponit &c.* Colligitur illud ipsum ex Actis vitae Gregorij VII. à Baronio relatis; in quibus post narrata quae in electione ejus contingere, demum ista adduntur: *Indutus rubea chlamyde, sicut est mos, & Papali mitra insignitus, invitus & marens in beati Petri cathedram fuit inthronizatus.* Chlamydem illam rubeam fuisse indumentum quo uti tum solerent Summi Pontifices evincitur etiam ex scripto codice Vaticano cujus fragmentum refert Baronius. Agebatur de dejectione Burdini, qui Gregorij VIII. nomine assumpto Romanam cathedram diù tenuerat adversus Gelasium secundum & Callistum secundum. Huic ergo victo ea ignominia irrogata est ut *preparato camelo pro alto caballo, & indutus pilosa pelle vervecis pro chlamyde rubea, positus sit ex adverso super camelum, dataque sit ei in manibus pro frano cauda cameli, atque ita in Urbem introductus sit.*

XVII. Rem istam conficiemus adhuc duobus exemplis. Cadalous Parmensis Episcopus Romanam sedem invaserat post Nicolaum secundum. Ad hunc ergo scribens Petrus Damiani, eumque redarguens, his inter alia verbis eum compellat: *Habes nunc forsitam mitram, habes juxta morem Romani Pontificis rubeam cappam.* Leo Ostiensis describens electionem Victoris III. docet primùm illum invitum electum esse, eique Victoris nomen à clero & populo impositum fuisse. *Sed quoniam haec omnia, ut diximus, contra ejus animum fiebant, cappam quidem rubeam induit, Alba verò induere cum nunquam potuerunt.* Fa-

Tom. II.

cilius quippe erat Pallium superponere nolenti quàm Albam, quae manicas habet. In Pallio verò sive manto aut Pluviali, ut sequentis seculi vocabulis utar, posita erat electionis consummatio, uti dicemus ad Arnulphum Lexoviensem. Revertamur nunc ad causam Legatorum.

XVIII. Itaque Romani Pontifices, ut reverentiam Legatis suis conciliarent, cum eis communicabant usum chlamydis rubeae quoad essent in legatione constituti. Nam & diù antè quàm Romani Pontifices rubeam vestem concederent Cardinalibus, sive id factum à Bonifacio octavo, sive à Paulo secundo, diù inquam ante hoc privilegium Legati vestibus rubeis utebantur. Testatur istud de Pelagio Episcopo Albanensi, qui Legatus apostolicae sedis in Oriente fuit aëvo Innocentij tertij, Georgius Logotheta: *Purpurea illi salaria, inquit, ejusdem coloris vestimenta, frenaque & sagum pariter purpurea erant.* Vidimus deinde Matthaeum V vestmonasteriensem, cum de insignibus Legatorum loqui vellet, rubras vestes dixisse. Denique Bzovius adnotat Dominicanis suis in Polonia gerentibus legationem apostolicae sedis indultum fuisse ab Innocentio IV. ut rubeo galero, rubeis sandaliis, ocreis & chirothecis rubeis caput & manus ac pedes tegerent, ut his purpureis ornamentis significarent, inquit, mortibus devota gestare capita igneque ardentissimo exaestuare ad preparationem evangelij pacis. Innocentius ille qui primus Cardinalium ornamenta invenit, primùm eos galero rubeo uti concessit, ut ea nota distinguerentur à ceteris ecclesiastici ordinis viris. Qui secuti sunt Pontifices, sua & illi decora addiderunt, donec ad eam quae hodie visitur gloriam perventum est. Nam Bonifacius octavus, ut vulgò existimant, Cardinalibus purpurei coloris vestimenta dedit. Paulus verò secundus, ut in ejus vita narrat Platina, primo pontificatus sui anno eis pannum ejusdem coloris dono dedit, quo equos vel mulas sternerent dum equitant. *Voluit praeterea, subdit statim Platina, in decretum referre ut galeri Cardinalium ex serico coccineo fierent. Sed id quòd minùs decerneretur vetuere illi qui bene sentientes diminuendam esse Ecclesiae pompam, non augendam cum detrimento Christianae religionis, predicabant.* His ita enarratis de Legatorum insigniis, persequamur instituti nostri rationem.

CAPVT LIII.

Synopsis.

I. Mala fama Legatorum haud dubiè Romanos V ij

Pontifices agrè habebat. Romana Ecclesia non solet neque vult decretis suis patenter obviare. Bona fama valde necessaria est Ecclesie Romana. Eadem, licet aliqua interdum toleret, nunquam à concordia canonice traditionis discedit. Ob res tamen à Legatis perpetrata gestas penitus aliquando Summos Pontifices quòd amplissimam potestatem concessissent Legatis.

II. Cum Gualdus Ostiensis Episcopus nonnulla præter fas jusque præsumpisset in Gallia, commovit ea res Gregori VII. animum, qui omnino ita hanc causam exaggerat ut planè appareat penitus illum quòd ista à Legato acta fuissent.

III. Richardus Abbas Massiliensis, qui legatione Hispanica abusus insolenter erat, tandem revocandus fuit. Contigit istud sub Urbano secundo.

IV. Hiacyntus Bobo cum auctoritate legationis translationem cujusdam Episcopi peregrisset, castigatus est ab Alexandro III. ut docet Innocentius III.

V. Et hunc quoque Innocentium penitus dubium non est quòd Cencium Legatum in Siciliam misisset. Colligitur istud ex epistola ab eo scripta ad Legatum.

VI. Conradus Marpurgicus Legatus in Germania constitutus adversus novos quosdam hereticos, ferro flammâque grassatus, multos nimis præcipui sententia damnavit, ut scribit Godefridus.

VII. Istud ipsum probatur ex epistola Archiepiscopi Moguntini & fratris Bernardi. Docet autem Albericus Gregorium, his audis, penitus esse quòd tantam potestatem Conrado permisit unde talis confusio emerit.

VIII. Eidem Gregorio necessarium fuit revocare ex Anglia Ottonem Legatum, ob motus occasione Legati exortos in ea regione.

IN FELICES illi eventus quos in superioribus capitibus enarravimus, & mala fama Legatorum, quæ sedem apostolicam onerabat, haud dubiè in animis Pontificum Romanorum agrè accipiebantur. Verùm quia ea est Romanæ Ecclesie consuetudo, quemadmodum observat Ivo Carnotensis Episcopus, ut neque soleat neque velit decretis suis patenter obviare, toleranda aliqua fuerunt; ne si statim quorumlibet Legatorum facta in questionem adducerentur, bona Romanæ Ecclesie fama periclitaretur, quam sedi illi valde necessariam esse ait idem Ivo. At cum Legatorum crimina adeo erant manifesta ut nulla arte, nulla dissimulatione regi possent, adeoque tolerari non deberent, tum Romana Ecclesia sequebatur regulam à Gregorio VII. constitutam, qui sic scribit ad Sancium Regem Aragonum: Solet enim sancta & apostolica sedes pleraque considerata ratione tolerare, sed nunquam in suis decretis & constitutionibus à concordia canonice traditionis discedere. Itaque cum Legati, gradus & ordinis sui immemores, potestatem quam acceperant in apertam licentiam vertebant, tum verò fremere & indignari Romani Pontifices, & si decens fuisset, facta Legatorum mittere in irritum. Verùm quia periculum erat ne infamis apo-

stolicæ sedis inconstantia notaretur, Romani Pontifices non palam quidem rescindebant quæ acta à Legatis in provinciis essent, sed tamen interdum eos penitus quòd amplissimam potestatem Legatis concessissent.

II. Initium faciamus à Gregorio septimo. Pontificatu ejus, Gualdus Ostiensis Episcopus & sedis apostolicæ in Aquitania Legatus nonnulla præter fas factæque, ut Baronijs ait, præsumpserat. Nimirum quosdam Episcopos injustè excommunicaverat, quosdam inordinatè deposuerat, alios immeritò interdixerat. Certum erat Gregorio acta Legatorum non esse abroganda. Et tamen cum nollet infamiam pravi judicij ad se usque pertingere, ut ejus verbis utamur, in Giraldo nonnihil commotus, asperioribus eum verbis perstrinxit, simul modum præscribens quem tenere oporteat ut justæ provincialium querelæ sopiantur. Et omnino ita hanc causam exaggerat ut planè appareat nihil aliud eum per ea tempora maluisse quàm ne Giraldo auctoritate Legati instructus fuisset, ob honorem scilicet apostolicæ sedis. Extant Gregorij literæ ad Giraldo, quas lætor consulere potest.

III. Idem Gregorius Legatum in Hispaniam misit Richardum Abbatem Massiliensem. Multa is (ut Mariana ait) insolenter facere videbatur, & concessa ad salutem potestate maxima & amplissima ad quæstum & tyrannidem abusi: res publica sursum deorsum agebatur. Romani Pontificis nomen & majestas importunis Legati actionibus sugillabatur. Vivente Gregorio, mansere quæ constituta gestaque à Richardo fuerant, nullo obsistere auso. Immo tanta ejus auctoritas erat, tanta dignatio, ut licet eum Victor III. Gregorij successor excommunicasset in synodo Beneventana, semper tamen apostolicæ sedis vices ageret in Hispania. Sed cum ille multa, uti diximus, ageret insolenter, Bernardus Toletanus Archiepiscopus, cujus dignitas tum surgebat, ad subvertendum Legatum Romanum profectus, eò pervenit sub initia pontificatus Urbani secundi, à quo obtinuit uti Legatus Richardus revocaretur, ut docet Rodericus Archiepiscopus Toletanus his verbis: Verùm quia Richardus Legatus se gerebat in aliquibus minus cautè, religione & auctoritate compefcuit attentata, adeo quòd ille Richardus legatione privatus, fuit ab Urbano Summo Pontifice revocatus.

IV. Hiacynthum Bobonem Tituli sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconum Cardinalem, qui postea fuit Romanus Pontifex dictus Celestinus tertius, Hispania, ut Marianæ verbis utamur, Legatum priorum Pontificum diù habuit, præcipuè verò tempo-

Ivo epist. 160.

Eadem epist. 161.

Gregor. VII. lib. 2. epist. 190.

ribus Alexandri tertij, sub quo plures in Hispania synodos ab Hiacyntho celebratas fuisse reperio. Suetus potestati & imperio animus multa tentavit quæ varias querelas excitarunt, ut alibi observabimus. Nunc satis sit admonere castigatum fuisse illum ab Alexandro, quia præsumperat peragere translationem Episcopi ab una sede in aliam. Testatur istud Innocentius III. ad Cencium Cardinalem scribens, qui, ut statim dicitur, Trojanum Episcopum transtulerat ad Ecclesiam Messanensem. Nam cum factum illius culpasset, demum addit: *Non ergo in ejus odium vel ad injuriam tui reputes esse factum, sed ut privilegium Petri maneat inconcussum; cum etiam felicis memorie Alexander Papa predecessor noster quasi simile fecerit, obviando præsumptioni Legati quem in Hispaniam destinarat, volenti simile attentare.*

V. Innocentium quoque tertium non dubito quin pœnituerit quod amplissimam potestatem tribuisset Cencio Presbytero Cardinali Tituli sancti Laurentij in Lucina, quem, uti dictum est supra, Legatum constituerat in regno Siciliae. Is propria auctoritate, inconsulto Pontifice, qui translationes Episcoporum ad solum Pontificem Romanum pertinere declaraverat, Galterum Trojanum Episcopum ad Panormitanam Ecclesiam transtulerat. Graviter & iniquo animo id tulit Innocentius, ut patet ex epistola ab eo scripta ad Legatum, ex qua colligere possumus pœnituisse illum quod Cencium Siciliae Legatum creasset. *Nisi specialis illa dilectio, inquit, quam ad personam tuam habuimus & habemus, justum immo justissimum motum nostri animi temperaret, pœna docente cognosceres quantum in personam tuam excesseris, quantum in Romanam Ecclesiam deliqueris matrem tuam, quæ cum te nutritur & exalaverit, tu eam penitus sprevisse videris. Tu autem spretis canonicis sanctionibus & consuetudine generali, motu proprio præsumpsisti, quod nec factum fuit nec auditum, venerabilem fratrem nostrum Trojanum Episcopum regni Siciliae Cancellarium prætere speciale mandatum nostrum de Trojana Ecclesia ad Panormitanam de facto, quia de jure non potuisti, transferre. Sed altius penetravit dolor Innocentij, cum temperamentum à se allatum in hac causa contemptum vidit à Gualtero per summam audaciam. Tum puto Innocentium ex intimo cordis sensu pœnituisse concessæ Cencio legationis, cum obfisti sibi videret in re magni momenti.*

VI. Anno MCCXXXIII. cum quædam foedissima hæresis suborta esset in Germania, Gregorius IX. ei abolendæ intentus, Episcopis quibusdam illarum partium,

tum etiam Magistro Conrado Marpurgico, viro eloquentiæ sacræ laude insigni, qui sanctæ Elizabeth Hungarorum Reginae à confessionibus fuerat, injunxit uti terribilissimam illam luem conscriptis quamprimum cruce signatis præfocarent. Hæc tantum Gregorius. At Conradus, ut erat homo haud dubie fervidus, ferro flammæque grassandum putavit. Quos enim semel suspicatus erat hæresi illa imbutos esse, tamen innocentes essent, seque hæreticos non esse palam & apertè contestarentur, flammis addici jubebat, nisi faterentur se reos esse. *Nam & propter veras hæreses, inquit Godefridus monachus sancti Pantaleonis ad Coloniam, & propter fidas, multi nobiles & ignobiles, Clerici, monachi, inclusa, burgenses, rustici, à quodam fratre Conrado ignis supplicio per diversa Teutoniae loca (si fas est dici) nimis precipiti sententia sunt addicti. Nam eodem die quo quis accusatus est, seu justè seu injustè, nullius appellationis, nullius defensionis refugio proficiente est damnatus & flammis crudeliter injectus.*

VII. Extat in Chronico Alberici monachi Trium fontium epistola Archiepiscopi Moguntini & fratris Bernardi Dominicani, qui fuerat olim Pœnitentiarius Papæ, ad Gregorium IX. in qua describuntur quæ per eundem Conradum sævè ac crudeliter gesta tum in Germania fuere. Inter cetera verò ista dicunt, quæ optimè congruunt cum narratione Godefridi: *Et horum accusatio paulatim cepit ascendere à rusticis ad burgenses honorabiles & eorum uxores, inde ad castellanos & nobiles, in fine ad Comites propè & longè positos. Et Magister nulli quantumvis alta persone locum dedit legitima defensionis, nec etiam consistere proprio sacerdoti; sed accusatum oportuit consistere se hæreticum esse, buffonem, catum, pallidum virum, & hujusmodi monstra dissidentie pacis in osculo saluasse. Taliter quidam catholici abjudicati maluerunt innocenter cremari & salvari quàm mentiri de crimine turpissimo, cujus non erant conscij, & supplicium promereri. Quibus ipse Magister martyrium promittebat. Alij infirmi potius elegerunt mentiri quàm comburi. Et infra: Et facta est confusio à seculis inaudita. Ego Archiepiscopus Magistrum Conradum primo solus, postea cum duobus Archiepiscopis Coloniensi & Treverensi, monui ut moderatius & discretius in tanto negotio se gereret. Qui non acquievit; sed tandem contra nostram monitionem crucem publicè predicavit Moguntia. Quo viso, quidam ex illis interfecerunt eum prope Marburgh. Addit post ista Albericus: *Quid ad hæc Dominus Papa rescripserit, nondum scimus; nisi quod pœnitet eum satis quod tantam dicto Magistro Conrado potestatem permisit unde talis confusio emerit.**

Chronico Alberici MS. in Bibliotheca regia.

VIII. Misit idem Gregorius in Angliam Legatum Ottonem Diaconum Cardinalem Tituli sancti Nicolai in carcere Tulliano anno millesimo ducentesimo trigesimo septimo. Cùm verò is multa insolenter ageret & Anglorum animos fiducia legationis exulcerasset, Gregorius, qui jam tum intelligebat quantum invidia Romanæ sedis ex his pessimis Legati facinoribus creabatur, facti pœnitens, eum revocavit. Narrat ista Matthæus Parisius his verbis: *Eodem tempore Dominus Papa & tota Curia Romana audiens tot tumultus in Anglia fuisse subortos pro alienigenarum multitudine quam Rex inconsultè vocaverat, & pro adventu Legati in Angliam, quem similiter in depauperationem suorum in Angliam attraxerat, multòsque contra ipsum commoveri, sub magna eundem Legatum festinatione revocando, rigorem ejus temperavit.*

Matth. Paris. pag. 405. edit. Tigur.

CAPVT LIV.

Synopsis.

I. Romani pontifices interdum, ut caris suis gratificarentur, occasionemque darent opum brevi compendio parandarum, legatione illos sua ornabant. Probat ex Ivone Carnotensi.

II. Probat etiam ex epistola Leodiensium adversus Paschalem II. qui scribunt Legatos à latere Romani Pontificis exeuntes ad ditanda marsupia discurrere.

III. Apertius adversus corruptelam illam declamat sanctus Bernardus, qui salutem populi Legatis viluisse scribit pro auro Hispania. Adnotat Baronius ista scripta esse à sancto Bernardo adversus frequentiam legationum.

IV. Si quid mali suspicari liceret de moribus Innocentij III. prosum esset affirmare non ob aliud eum misisse in Angliam Joannem Ferentinum quam ut ei daret occasionem discendi. Quippe is Angliam perlustravit tantum, ac statim abiit cum magna pecunia summa quam vi & auctoritate legationis corrogaverat.

V. Conradus Episcopus Portuensis in Galliam missus ab Honorio III. necesse habuit pignori in sumptus legationis tradere ornamenta sua. Verum spes erat illum ex legatione reportaturum unde solvendo esset illis quibus oppignerata res erant.

VI. Nebulo quidam Legatum apostolica sedis agens in Dania ad divitias ex scelere atque emenita dignitate comparandas, in carcerem conjicitur ab Archiepiscopo Lundeni.

I. **A**PERTA semel janua divitiarum comparandarum per legationes, Romani Pontifices, ut caris suis gratificarentur, legatione illos sua ornabant, sicque instructos ad provincias mittebant opulentas & ad obsequium inclinatas. Quo fiebat ut qui pauperes & inopes accedebant ad provincias, repentè divites facti, eas statim deponerent; adeo ut non ob aliud venisse viderentur, ut innuit Ivo Carnotensis, quam ut provinciam raptarent sub umbra legationis.

Hæc sunt ejus verba ad Paschalem secundum Summum Pontificem: *Cùm enim à latere vestro mittitis ad nos Cardinales vestros tanquam filios uterinos, quia in transitu apud nos sunt, non tantum non possunt curanda curare, sed nec curanda prospicere. Inde est quòd multi prepositorum facta gladio linguæ ferire cupientes, dicant sedem apostolicam non subditorum querere sanitatem, sed suam aut lateralium suorum querere commoditatem.*

II. Vulgatissimam per ea tempora fuisse querelam illam colligitur ex epistola Leodiensium adversus Paschalem secundum, à quo fuerant excommunicati. Scribentes ergo apologiam, reddentisque fidei suæ rationem, ita de Legatis scribunt: *Illos verò Legatos à latere Romani Episcopi exeuntes, & ad ditanda marsupia discurrentes, omnino refutamus, sicut temporibus Zozimi, Celestini, Bonifacij, Concilia Africana probaverunt.*

III. Apertius adversus illam corruptelam declamat sanctus Bernardus ad Eugenium III. scribens, satis innuens Legatos apostolicæ sedis ad ditanda tantum marsupia discurrere, neque ullo in loco diù consistere nisi quanto tempore opus est ad colligendas pecunias. *Vestri, inquit, qui terram austram sæpe visitant, ecce hi sciunt, & possunt dicere tibi. Eunt & redeunt per medium illorum, aut transeunt secus. Sed quid boni adhuc cum illis egerint, necdum audivimus. Et forsitan audissemus, nisi pro auro Hispania salus populi viluisset. Rectè autem adnotat illustrissimus Cardinalis Baronius sanctum Bernardum heic deplorare frequentes legationes, quæ sine fructu erant, & lucri tantummodo causa suscepræ.*

IV. Scio Innocentium III. nihil pro sua prudentia egisse unde colligi posset apertus bonæ disciplinæ contemptus, cunctaque quæ ab eo acta sunt ordinata fuisse, saltem in speciem, secundum regulas antiqui juris. Deinde magnitudo animi istius Pontificis non sinit ut quicquam fordium ab illo patrarì potuisse suspicemur. Quòd nisi notæ essent ingentes hominis virtutes, facile cuivis esset suspicari non ob aliud eum misisse in Angliam Joannem Ferentinum quam ut occasionem ei daret opum brevi compendio parandarum. Nam ille non aliter provinciam lustravit quam solent prædones & raptores, nihil omittens ut brevi ad maximas opes venire posset, dein citò abiit cum amplissima præda, parum aut nihil sollicitus de statu Ecclesiarum Britannicarum. Quippe Angliam tantum perlustravit, ut ait Matthæus Parisius, non visitavit, non correxit, non emendavit; sed, quod erat præcipuum in ea legatione, *magnam pecuniam summam con-*

gessit, & sarcinulis cum magna cautela dispositis & prudenter commendatis, festinus viator ad mare perveniens, Angliam à tergo salutavit.

V. Anno MCCXX. Honorius III. Legatum in Galliam adversus Albigenfes misit Conradum Episcopum Portuensem, qui Cisterciensis Abbas fuerat, virum certè sanctissimum, sed pauperem, & cui ea auctoritas oneri esse poterat ob eam causam. Sed Pontifex putabat haud dubiè se satis illi divitiarum dedisse cum auctoritate Legati. industriam suam exereret. Itaque ingressus provinciam Narbonensem, necesse habuit pecuniam mutuari in sumptus legationis, adeoque ornamenta varia in pignus tradere. Testatur illud ipse Conradus in epistolis tum scriptis ad Capitulum Narbonense, quas heic nunc primùm edimus ex archivo ejusdem Ecclesiæ.

Conradus miseratione divina Portuensis & sanctæ Ruffinæ Episcopus, apostolicæ sedis Legatus, universitati & singulis Capituli Narbonensis dilectissimis sibi in Christo, salutem in Christo Iesu. Fatemur quia ad multa vobis tenemur anteriora, & eò specialius quòd veri crucifixi imitatores adhaesistis fixis crucifixo. Tenemur etiam vobis in centum quinquaginta libris Melgoriensibus; pro quibus volumus & mandamus vobis quatinus corone & aliis apud vos à nobis depositis tanquam pignori incumbatis, donec satisfecerimus vobis de pecunia memorata, honori autem & utilitati vestrum omnium & singulorum secundum Deum nos inveneritis paratos. Datum Trevis XVIII. Kal. Septembris.

Conradus miseratione divina Portuensis & sanctæ Ruffinæ Episcopus, apostolicæ sedis Legatus, venerabilibus viris & dilectis sibi in Christo Capitulo Narbonensi salutem in Christo Iesu. Mandamus vobis quatenus pro tribus millibus solidorum Melgoriensium, in quibus vobis tenemur, in pignore teneatis coronam auream & cruces & alium thesaurum quem nos vobis meminimus commississe, donec vobis ad plenum satisfecerimus de eisdem. Datum Cabilone anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo, tertio Kal. Septembris.

VI. Claudamus caput istud magno exemplo, falso quidem, sed ex quo colligi potest maximam animis mortalium infixam fuisse reverentiam erga Legatos apostolicæ sedis, persuasos autem fuisse ævi illius homines pecunias maximas iis deberi qui legatione Romana ornati erant, quicunque tandem illi essent, licere porrò Pontificibus Legatos mittere absque causâ, tantùm ut magnam auri argentique vim congererent. Alioqui non tolerassent hominem inutilem, & qui sanguinem humanum crudeliter exfugeret. Rem gestam narrat Odericus Raynaldus his omnino verbis: *Projecta adeo cu-*

jusdam impostoris fuerat audacia ut Episcopi ac Legati apostolici personam indueret ad divitias ex scelere atque ementita dignitate comparandas; cumque vinculis mancipatus fuisset, Lundenfis Archiepiscopus, qui apostolicæ legationis munere fangebatur, ea de re Pontificem consuluit; qui omnia pseudoepiscopi gesta rescindi decrevit, illumque perpetuæ custodiæ tradidit doloris pane, ut ait, & angustia aqua sustentari iussit. Extat illa Innocentij III. epistola in libro XVI. Regestorum ejus, epist. X. Consuevisse interdum nonnullos se pro Legatis Romani Pontificis gerere, haud dubiè ut pecuniam raperent, patet etiam ex Petro Cellenfi lib. I v. epist. I v.

Odor. Reynal, ed. an. 1213. t. 10.

CAPVT LV.

Synopsis.

I. Ex his qua huc usque dicta sunt de avaritia ac turpitudine quorundam Legatorum præjudicandum non est adversus omne Legatorum genus. Non enim adeo steriles fuerunt avaræ quin plurima bona exempla protulerint.

II. Legatorum sanè animi patebant ut plurimum muneribus. Itaque statim ac adveniebant in provinciam, muneribus honestabantur à provincialibus. Effusio Anglorum in Ottonem Legatum. Sed is tamen munera sibi oblata magna ex parte respuit contra consuetudinem Romanorum.

III. Nimirum hic est lapis scandali in quem impingere solebant Legati. Episcopi Gallicani in palatio Vernensi congregati, ac si Legatorum à latere nomen fatale esset, Karolum Calvum orant ut Legatis quos à latere suo mitteret in provincias prohiberet ne munerum acceptores essent. Gladius conditur ubi aurum suscipitur, ex Cassiodoro.

IV. Itaque magnam haud dubiè laudem merebantur Legati qui munera repellabant. Evre viri ea fortitudine pradii. Arsenius Episcopus Hortensis excussit manus suas ab omni munere, ut tradit Adventius Episcopus Metensis.

V. Petrus Damiani Mediolanum missus à Nicolao II. indignationem cleri in se concitavit quia primum locum in synodo tenuit super Archiepiscopum Mediolanensem & Episcopum Lucensem. Per eas tempestates Ecclesia Mediolanensis contendebat se esse liberam, adeoque non debere Romanis legibus subjacere.

VI. Is exemplo suo docuit Legatos non debere accipere munera. Ministrorum Romana Ecclesia motum erat nihil prorsus accipere ab his quorum negotium pendebat, non tamen omnium, sed illorum duntaxat qui meliusculè se ab aviditate custodiebant.

VII. Cono Prænestinus Episcopus ab Hildeberto laudatur quòd integer esset inter munera. Admonet deinde illum ut in proposito perseveret, neque se muneribus præstet obnoxium.

VIII. Sanctus Bernardus summis laudibus effert Gaufridum Episcopum Carnotensem, qui omne munus cum summa animi fortitudine respiciens, legationem Aquitania propriis sumptibus strenuè administravit per plures annos. Poculenta tamen & esculenta suscepisse, sed hoc cum summa frugalitate, docet Joannes Saresberiensis.

IX. Martinus Cardinalis contra morem à legatione Danie rediens pauper, equum, quo valde indigebat, ab Episcopo quodam sibi in itinere donatum statim ad eum remisit ex quo intellexit illum causam habere in Curia Romana. Testis Ioannes Saresberien- sis. Testis etiam sanctus Bernardus.

X. Exclamat sanctus Bernardus in felicitatem istius exempli. aperte insinuans tanto magis estimandum Martinum quanto minus frequentia erant exempla istiusmodi. Deplorat deinde statum Curia Romana illius temporis.

XI. Idem sanctus Bernardus valde laudat Ioan- nem Papavonem Legatum Hybernia.

XII. Hubaldus Episcopus Ostiensis laudatur ab Hugone Falcando quòd nullis precibus adduci potue- rit ut causam quandam iudicaret cum collega sua mu- neribus corrupto.

XIII. Admirabilem abstinentiam in Cardinale eiusdem nominis commendat sanctus Thomas Can- tuariensis. Ex hac Romana Ecclesia sive Curia mala consuetudine accipiendi aurum & argentum cui idem Thomas factum esse ut flagella Dei gravia & toti mundo vix portabilia veniant super eam.

XIV. Henricus Abbas Clarevallensis commendat abstinentiam Petri Cardinalis Tivuli sancti Chryso- goni, quòd quingentas marchas argenti strenuè resu- tasset in una electione, ne sub obsequio muneris à tra- mite diverteret veritatis.

XV. Hubertus Archiepiscopus Cantuariensis & apostolica sedis Legatus nihil à quoquam exegit, ne- minis fuit onerosus occasione legationis. Hinc illi rara gloriandi fiducia.

HACTENUS probra atque dedeco- ra Legatorum vidimus, hactenus avaritiam & libidinem eorum executi sumus. Quòd si quis illa legat, scio illum prima fronte ex his præjudicaturum omnes Lega- tos fuisse malos, avaros, ac pecuniarum avidos. Sed is istam opinionem deponat ne- cesse est. Non adeo quippe generalis fuit ea pestilentia quin aliqui evaserint, neque adeo virtutum steriles ætates ut non & plurima bona exempla protulerint. Sanctis igitur & castis Legatis caput istud destinabitur; in quibus tanto major laus, quanto in malis plus culpa est.

II. Principio fatendum est Legato- rum animos patuisse ut plurimum muneribus; adeo ut si qui interdum reperirentur paulò modestiores, licet muneribus respuerent, quædam tamen acciperent. Itaque quum primò Legati in provincias veniebant, mu- neribus honestabantur à provincialibus. Vsurpatum id sæpe, sed magno apparatu ab Anglis anno MCCXXXVII. erga Ortonem Tituli sancti Nicolai in carcere Tulliano Diaconum Cardinalem. Hæc sunt verba Matthæi Parisij: *Occurrerunt ei Episcopi & Cle- ricis famosi usque ad litus, & aliqui in naviculis navigando obviam ei, applaudentes & munera impreciabilia offerentes. imò etiam Parisius in ob- viam ei obtulerunt telas escarletis & vasa pretiosa*

nuntij diversorum Episcoporum. Quòd si quis Legatus reperiebatur qui munera nollet accipere, istum valde laudabatur, quòd contra consuetudinem Romanorum ea respuer- ret; ut observat idem Parisius de eodem Ot- tone loquens: Dominus autem Otto Legatus, in- quit, de quo superius mentio facta est, pruden- ter ac modeste se gerens, munera pretiosissima si- bi oblata in magna parte respuens contra consue- tudinem Romanorum, indignationem in toto reg- no concepit tam à clero quam militia citra opi- nionem multorum per gestum suum ordinatum tem- peravit.

III. Nimirum hic est lapis scandali in quem impingere solebant Legati. Vnde factum ut Episcopi Gallicani in palatio Ver- nensi congregati anno octingentesimo qua- dragesimo quarto, ac si Legatorum à latere nomen fatale esset, Karolum Calvum Re- gem oraverint ut Legatos à latere suo mitte- ret in provincias, qui delicta Episcoporum coërcerent, canonèsq; juberent observari, & ut Legatis istis præciperetur ut in obeundo munere suo, absque respectu pers- narum & excacatione munerum, castos se vide- licet atque abstinentes & integros præsta- rent. Sciebant enim sapientissimi viri veris- simam esse illam Theodorici Regis Italiae sententiam, gladium condubi aurum fulci- pitur. Nam Theodoricus eum cui dignita- tem Comitivæ provinciarum tribuebat, quæ dig- nitas proximè accedit ad potestatem & au- ditoritatem Legatorum, monet ne muneribus se præstet obnoxium. *Nemo redemptionibus tuis velle defleat. Gladius conditur ubi au- rum suscipitur. Tu te inermem reddis, si à virili animo cupiditate recesseris.*

IV. Cùm itaque malum illud fato quo- dam commune fuerit in Legatis, uti supra observavimus ex Ioanne Saresberienfi, mag- nam haud dubiè laudem merebantur qui eo veneno non inficiebantur, seu qui ea mag- nitudine animi præditi erant, ea fortitudi- ne, & ea constantia, ut munera omnino re- pellerent. Rarum illud fuit, fateor. Fuere tamen qui munera respuerent, & in expli- canda auctoritate sua solum Deum haberent præ oculis. Iam enim superius mentio facta est Arsenij Episcopi Hortensis, viri certe qui sedis apostolicæ potestatem sibi manda- tam non neglexit, sed qui tamen excussis ma- nus suas ab omni munere, si vera sunt quæ de illo scripsit ad Nicolaum Papam Adventus Episcopus Metensis.

V. Nicolai secundi pontificatu, cùm gra- ves motus exorti fuissent in Ecclesia Medio- lanensi, ad eosque componendos missus Le- gatus fuisset Petrus Damiani Episcopus Ostiensis, passus est contradictionem à Cle- ricis,

Apud Barom. ad
an. 1059. §. 43.
Fide etiam Joan-
nem monachum
in vita Petri Da-
miani cap. 16.

ricis, qui aiebant non debere Ambrosianam Ec-
clesiam Romanis legibus subjacere, nullamque
judicandi vel disponendi vim Romano Pontifici
in illa sede competere, nimis indignum esse ut
quæ sub progenitoribus eorum semper exte-
rerat libera, ad confusionis eorum oppro-
brium nunc alteri foret Ecclesiæ subjecta.
Auxit hanc indignationem ordo confessus
in synodo servatus, cui præfuit Petrus Lega-
tus, ad dexteram habens Anselmum Epif-
copum Lucensem, ad sinistram verò Gui-
donem Archiepiscopum Mediolanensem. Et
tamen ista tentabantur ab homine sanctissi-
mo & modestissimo, & qui ista agere ausus
non esset, nisi ea fuisset seculi illius disciplina.

V I. Ista præmittenda erant ut veniremus
ad narrationem magni exempli ab eo tum
editi. Ea est auctoritas cui contradici non
possit. Rem quippe ad se pertinentem scripsit
ipse Petrus Damiani in epistola ad Domini-
cum Loricatum eiusque fratres: *Dico vobis
quid mihi nuper acciderit. Mediolanensem urbem
Domini Nicolai Pape legatione sanctus adivi.
Ibi dum essem, Abbas sancti Simpliciani vascu-
lum mihi argenteum loco muneris misit. Quod
dum oblatum repente vidissem, primò quidem as-
pernatus abhorui, & cur ille mihi manus offer-
ret subtiliter inquiri. Suspiciatus quippe sum
quod negotium fortassis haberet, atque ideo anti-
cipando præveniens, muneribus occuparet. Mos
quippe est apud nos, ministros videlicet apostoli-
cæ sedis, ab his quorum negotium pendet nihil
prois accipere, ab his autem qui omnino quieti
sunt, si dare voluerint, non abscicere. Et hæc re-
gula non omnium nostrum, sed illorum duntaxat
est qui meliuscule se ab aviditate custodiunt.
Quid plura? Convenitur ad commune colloquium,
cur donum sit largitus inquiritur, utrum causam
habeat sciscitatur. Addit deinde Petrus ma-
nifestè patuisse hoc munus ab Abbate da-
tum esse amicitia tantum causa, multas por-
rò contradictiones passum esse se in conf-
scentia sua propter munus acceptum, deni-
que temperamentum excogitasse quo, cum
alter recipere noller datum, munus retine-
ret, & cupiditatis suæ turpitudinem, ut lo-
quitur vir sanctus, palliaret. Verum cum
nec sic conquiesceret mens ejus, ex eremo,
quò se receperat, rixam mentis suæ ultra
non perferens, Abbati illi munus suum re-
mittere studuit, certus se contra sordes mu-
nerum jam cautiùs vigilaturum.*

V I I. Sequens seculum plurima bona
exempla protulit. Initium autem faciendum
est à Gonone Episcopo Prænestino, quem
legatione apostolicæ sedis in Gallia ornatum
fuisse avo Callisti secundi constat. Laudat
illum Hildebertus Archiepiscopus Turo-
nensis ob ceteras quidem virtutes ejus, sed

Tom. II.

ob eam in primis causam quòd integer esset
inter munera, id est, quòd flecti se non si-
neret muneribus. Hæc sunt ejus verba ex
epistola x l v. ad hunc Legatum data: *Zel-
um legis habes; quem tamen tibi cathedra non
contulit, sed apud te invenit. Id ostendunt com-
missa tibi Ecclesiæ negotia, quæ pariter & inter-
minas intrepidus & integer inter munera sub ca-
pitis discrimine peregisti. Admonet deinde il-
lum ut in proposito perseveret, nè se mu-
neribus præstet obnoxium: Perseveres oro,
inquit, nec aliquando patiaris ut illud purissimum
bonæ conscientie tuæ argentum cuiuslibet muneris
scoria decolorer. Venturus est Sathanas ad te, qui
temete, qui dicat: Hæc omnia tibi dabo, si pro-
cidens adoraveris me. Sed, si bene novi te, sic
responsurus es tentanti: Vade retro Sathana.*
Hæc Hildebertus, satis innuens raram fuis-
se abstinentiam illam in Legato sedis apo-
stolicæ, existimans insuper ejus momenti
ejusque periculi rem esse ut non immeritò
admonendus esset Legatus ne se munerum
oblatione frangi sineret.

V I I I. Sed o mihi locum suavem, inquit
sanctus Bernardus, ubi incidit occasio memo-
randi & nominandi suavisissimi odoris virum,
Episcopum loquor Carnotensem Gaufridum, qui
legationem in partibus Aquitaniæ propriis sump-
tibus strenuè administravit, idque annos plures.
Rem loquor quam vidi ipse. Eram cum eo in terra
illa, cum à quodam Presbytero presentatus illi
est piscis quem vulgò vocant sturjonem. Percun-
ctatus Legatus quanti venerit, Non accipio, in-
quit, nisi receperis pretium. & resignavit solidos
quinque invito & verecundo. Item cum essemus
in quodam oppido, domina illius oppidi obtulit ei
pro devotione cum manutergio duas vel tres pa-
ropsides pulchras, ligneas tamen: quas aliquan-
diu intuens homo scrupulose conscientie, lauda-
vit eas, sed non acquievit accipere. Quando ar-
genteas recepisset qui ligneas refutavit? Perstrin-
git ista Joannes Saresberiensis, auctore usus
sancto Bernardo, his verbis: *Taceo quòd ve-
nerabilis pater Gaufridus Carnotensis, Legatus
Aquitaniæ, provincialium munera non recepit,
nisi in causa esculenti & poculenti, & hoc cum
summa frugalitate, sed omnia que in xeniorum
ratione offerebantur, ut sterora contemnebat. Te-
statur sanctus Clavevallensis quòd piscem quem
vulgò sturjonem dicunt, à devoto quodam lega-
tionis suæ Clerico gratis accipere noluit, nec ante
acquievit offerentis improbitati quam ei pro ad-
missa pretium numeraret. Fuit autem Gaufri-
dus Legatus in Aquitania sub Innocentio II.
ut supra vidimus.*

S. Bernard. lib. 41
de consider. c. 5.

Joan. Saresb. lib.
5. policrat. c. 15.

Vide supra cap.
44. §. 11.

IX. Ejusdem Innocentij ætas protulit
alium virum memorabilem dignumque ha-
bitum cui idem sanctus Bernardus elogium
poneret. Fuis is Martinus Presbyter Cardia-

X

Baron. ad an.
1154. f. 3.

nalis, apostolicae sedis legatione functus in Dania primis Innocentij pontificatus annis, unde reversus est in Italiam anno MCXXXIV. quo tempore Pisanum Concilium celebrabatur. Meminit istius viri Ioannes Saresburiensis in loco paulò antè laudato, his verbis: *Quid referam Martinum, qui contra morem à legatione rediens pauper, cum ab Episcopo Florentino equum socio necessarium magna compulsus instantia accepisset, eundem restituit donatori, ex quo cum ab initio dati muneris causam in Romana Curia ventilandam habuisse cognovit.* Sed audiamus sanctum Bernardum. *Dignum nunc, inquit, ad medium venire factum dulcis memoriae Martini nostri. Nosti hoc, sed an memineras ignoro. Is Cardinalis Presbyter, functus aliquando legatione in Dacia, tam pauper remeavit ut penè expensis & equis deficientibus, vix perveniret Florentiam. Ibi Episcopus loci donavit ei equum, quo Pisas usque, ubi eramus tunc, pervectus est. Postridie credo secutus Episcopus, (erat enim illi causa cum adversario, & agendi aderat dies) cepit requirere suffragia amicorum. Cumque per singulos sollicitarentur, ventum est ad Martinum. Fiducia erat major in illo, qui non posset immemor esse recentis beneficii. Tum Martinus, Decepisti me, inquit, nesciebam tibi imminere negotium. Tolle equum tuum; ecce in stabulo est. Et hora eadem resignavit illi.*

X. Exclamat hoc loco sanctus Bernardus in felicitatem istius exempli, Eugenio tertio, ad quem ista scribuntur, aperte ininuans tanto magis aestimandum Martinum quanto minus frequentia erant exempla istiusmodi. *Quid dicis, mi Eugeni? Nonne alterius seculi res est rediisse Legatum de terra auri sine auro, transisse per terram argenti & argentum nescisse, donum insuper quod poterat esse suspectum illi co rejecisse? Et paulò post, cum retulisset historiam sturgionis repudiati à Gaufrido Episcopo Carnotensi, rursus exclamat: O si talium daretur virorum copia quales perstrinximus nunc? Quid te felicius, quid illo jucundius seculo? Nonne secunda ab aeternitate illorum tibi temporum beatitudo videretur, cum te quaqueversum procedens stipatum videres tam inclyto agmine beatorum? Deplorat deinde statum Curiae Romanae illius temporis. Et nunc, inquit, reduc oculos, mi Eugeni, ad eum qui nunc est Curiae sive Ecclesiae statum & studia Prelatorum, eorum praesertim qui sunt in circuitu tuo.*

Baron. ad an.
1154. f. 6.
Vide Ioannem
Hagysfeld, in
Continuaz hist.
Sincroniz Danicm.
p. 46. 277.

XI. Idem sanctus Bernardus alibi impensè laudat alium virum sanctissimum, Ioannem videlicet Papanem, quem Eugenius III. Legatum in Hyberniam misit anno M C L I. ut in eam insulam quatuor deferreret Pallia, quorum usus illic hætenus non fuerat, adeoque Malachias Archiepiscopus illius insulae non habuerat plenitudinem pote-

statis. Non est hujus loci differere de his quae gesta ab eo sunt in illa legatione. Sufficit ostendisse mores ejus fuisse inculpato longè. que diversos à Iordano Legato, quem idem Eugenius in Germaniam miserat. Quippe sanctus Bernardus, cum enarrasset facta & horrenda facinora ac sacrilegia Iordani, de quibus supra dictum est, flectit deinde ad Ioannem Papanem, quem laudat ob diffinitudinem morum. *Non sic Dominus Ioannes Papanes, inquit, non sic, cujus laus est in Ecclesia, quippe honorificantis ubique ministerium suum.*

XII. Inter hæc temporum mala nonnulli reperiebantur, ut vides, viri sancti, qui ministerium suum honorificabant, ut loquitur sanctus Bernardus, & neque muneribus neque gratia sinebant mores suos corrumpi. Iam antea locuti sumus de Ioanne Neapolitano Cardinale, quem unà cum Episcopo Ostiensi Alexander III. in Sicilia Legatum constituit. Et is quidem amore pecuniae fecit quicquid ab eo petebatur, nullam occasionem prætermittens congerendarum divitiarum, adeo ut causam injustissimam in se suscepit lucri causa. *Episcopus autem Hostiensis, inquit Hugo Falcandus, vir honestatis non indubie, cum socium suum vidisset muneribus & gratia esse corruptum, eoque ipso rectè iudicandi libertatem sublatam, nullis precibus adduci potuit ut eorum vellet iudiciis interesse. Erat is Humbaldus Episcopus Ostiensis.*

XIII. Admirabilem abstinentiam in Cardinale ejusdem nominis valde laudat sanctus Thomas Cantuariensis. Miserat Henricus secundus Anglorum Rex ad Curiam Romanam nonnullas auri libras, ut Baronius ait, erogandas in Cardinales, ut eos sibi propitios habere posset adversus sanctum Thomam. Victa est Curia Romana. Fuere tamen aliqui, & inter hos Humbaldus, qui Regis aurum contemnerent. Laudat illum, ut dixi, ob eam ipsam causam idem sanctus Thomas ad eum scribens his verbis: *Non abiistis post aurum, quo nuper ad lesionem nostram & apostolice sedis confusionem capti sunt quidam; quorum patrocinio receptis literis apostolicis, quas lectitari facit in utriusque regni compitis Rex Anglorum, se de Romana Ecclesia gloriatum esse triumphasse.* Ex hac Romana Ecclesiae sive Curiae mala consuetudine factum ait idem Thomas ut flagella Dei gravia & toti mundo vix portabilia veniant super eam.

XIV. Anno M C L X X V I I I. missus in Gallias est Petrus Presbyter Cardinalis Tituli sancti Chrysoconi. Occasio mittendi Legati fuit recens oborta hæresis in pago Tolosano. Laudat illius abstinentiam Henricus Abbas Clarevallensis in epistola nondum

edita ad Alexandrum III. Summum Pontificem, ei gratulans quòd talem virum assumpfisset in partem sollicitudinis apostolicæ. Habetis in partibus Gallicanis, inquit, virum, sicut experti sumus, justitiæ & veritatis amicum, Dominum P. Tituli sancti Grisogoni Cardinalem, qui in una sola electione me teste quingentas marchas argenti strenuè refutavit, ne sub obtentu muneris à tramite diverteret veritatis. In eo plurimæ consolationis hausto remedio, Deum glorificamus, & patrem in eo magnificamus & vos, videntes quòd illustrium dignitatum gratia, quæ de vestra plenitudinis fonte procedit, in tales consluit ex apostolica discretione personas quæ per vitæ meritum fastigia illustrare comprobentur honorum. Hinc vobis materia gaudij, hinc Ecclesiæ Dei solatij fomes exoritur, quòd tales assumitis in partem sollicitudinis qui honorent in vobis plenitudinem potestatis. Probat iste quem diximus vestrum in se non errasse judicium.

XV. Anno denique M C X C V I. omnes Ecclesiæ conventuales in Eboracensi provincia constitutæ, ad Celestinum III. Pontificem Romanum scribentes, hoc testimonium perhibuerunt Huberto Archiepiscopo Cantuariensi & apostolicæ sedis Legato: Cum apud nos visitationem suam exerceret, vices apostolicas diligenter executus fuit, agrum dominicum fructuosum in messis abundantiam excoluit, nihil nobis molestè intulit, nihil à nobis exegit; sed in omnibus verbis & operibus modè se habuit, in nullo onerosus nobis existens. Ita scribi ad Summum Pontificem optaverat Hubertus, ut probaret bene se usum auctoritatis Legati, & provincialibus gravem non fuisse. Sic enim scripserat ad Capitulum Eboracensè & ad reliqua Capitula, Abbates, & Priores: Cum his etiam volumus Romanæ sedis certius à singulis designari quantum nobis in causa procurationis impenderint, vel quatenus eis occasione legationis fuerimus onerosi. Quòd ideo sub hac forma fieri mandamus, quia sicut de securitate nostra confidentes rei hujus fidele testimonium formidare non possumus, sic nec poteritis quæ vobis super articulis memoratis constiterint salva honestatis conscientia subtrahere.

CAPVT LVI.

Synopsis.

I. Inuit Legatorum fortunam timor ex potestate eorum. Cuncta terrore complebant, ut colligunt ex Arnulpho Lexoviensi. Reges & Principes illis loco cedebant, eisque assurgebant. Cuncta negotia in se traherant. Sed ex malis eorum facinoribus paulatim factum est ut eorum nomen & auctoritas vilnerit apud Francos, & Romana Ecclesia vilis deinceps & contemptui habitæ sit. Hinc legationes in fastidium verse.

II. Legati antiquitus nullam muneris sui partem at-

tingere in Gallia poterant absque petitione aut expresso consensu Regis. Quòd jus adeo competit Regibus, ut non solum nostris, sed etiam Angli & Scoti, illud summa cura retinuerint. Pro Regibus nostris illustris est locus Alexandri III. qui destinaverat legationem Gallia tribuere Thome Archiepiscopo Cantuariensi, si consensus Regis & Episcoporum Gallie accederet.

III. Jus illud evincitur etiam ex decretali Super gentes, quæ docetur esse Bonifacij VIII. cum tamen in vulgatis editionibus tribuatur tantum Joanni XXII.

IV. Referuntur verba illius constitutionis, quæ manifestè ostendunt illam à Bonifacio conditam fuisse adversus Philippum Pulcrum.

V. Vvalterus Episcopus Albanensis in Angliam missus ab Urbano II. cum Rege Vvillelmo conventionem fecit ne Legatus Romanus ad Angliam mitteretur nisi quem Rex precipere. Ita visum expedire, ne qua vis inferretur consuetudinibus regni. Sub Paschali II. Anselmus Abbas Legatus in Angliam missus, nec Angliam intrare nec ullo Legati officio fungi permixtus à Rege est, ne antiquis Ecclesiæ Anglicana consuetudinibus præjudicium inferretur.

VI. Idem jus regum acriter retinuit Henricus primus Rex Anglorum, ut patet ex Eadmero, illud etiam à Callisto extorquens, ut Legatus in Angliam nullus à Pontifice mitteretur, nisi quæpiam causa ita gravis incidere quæ ab Episcopis regni definiri non posset.

VII. Idem Petrus Leonis prohibuit exequi officium Legati in Anglia, obtendens patrias consuetudines, quia regnum Angliæ liberum erat ab omni Legati ditione. Legati auctoritas, ut explicari posset, indigebat consensu Episcoporum, Abbatum, & procerum, ac totius regni.

VIII. Adnotanda est hoc loco prudentia Henrici qui, ne Legatus auctoritatem suam explicaret in Anglia, prohibuit ne ad Ecclesiæ aut monasteria regni accederet, neve aliunde vitius ei suppeditaretur quam ex publico. Quòd factum specie honoris, Legati tamen potestatem infregit.

IX. Pavem repulsam passus in Anglia fuerat Callistus secundus, cum adhuc esset Archiepiscopus Vviennensis. Sic enim ei contradicendum est ut nullum Legati officium exerceret. Itaque sic venit, ita reversus est, ut Eadmerus ait.

X. Hugutio in Angliam missus ab Alexandro III. susceptus quidem est ut Legatus, sed quia eum mitti postulaverat Henricus II. Rex.

XI. Cum Vvrianus ab eodem Alexandro missus esset in Scotiam, quòd pergere destinaverat per Angliam, non antè permixsus est progredi quam jurasset quòd nihil præsumeret de potestate Legati contra voluntatem Regis Angliæ. Et sic data est ei licentia transseundi usque in Scotiam.

XII. Anno 1245. inter gravamina nomine totius regni Angliæ proposita in Concilio Lugdunensi, etiam illud additum est, Legatum in Angliam venisse sine Domini Regis licentia, quòd erat contra privilegium Regis. Innocentius IV. postulata Anglorum elusit rarissima moderatione.

I. **I** V V I T Legatorum fortunam timor ex potestate eorum: quia cum in provincias venirent cum summa & amplissima auctoritate, quæ, ut supra diximus, major erat quam ut obfisti ei posset, cuncta terrore complebant. Testatur istud Arnulphus Episco-

7. Jan. 1714. 10.

7. Jan. 1714. 10.

7. Jan. 1714. 10.

7. Jan. 1714. 10.

7. Jan. 1714. 10.

7. Jan. 1714. 10.

7. Jan. 1714. 10.

7. Jan. 1714. 10.

pus Lexoviensis in epistola xxiii. ad Cardinales Romanæ Ecclesiæ: in qua laudans Legatos quosdam, ait in eis tantam refulgere apostolicæ sanctitatis & doctrinæ perfectionem, *ut eis plus gratiæ merita contrahant quàm terroris reverentia disciplinæ.* Quis enim, quantumvis sui securus, non timeret, cum intelligeret omnia provinciarum negotia in arbitrio Legati posita esse, eam porro esse dignitatem ejus ut ei Reges & Principes loco cederent, ei assurgerent? Quis Episcoporum, etiam de sanctitate morum suorum præsumens, ea securitate instructus esse poterat ut non timeret hominem qui fiducia legationis eos propria auctoritate suspensus erat, si id animo collubatum esset suo, à ministerio & officio eorum, tum etiam à gradu episcopali dejiceret, si res ita ferret? Præterea, electiones Episcoporum pendebant ab auctoritate Legatorum. Quod quantum conferret ad conciliandam illis populorum reverentiam nemo est, opinor, qui non intelligat. Ista cum sint notissima, & maxima ex parte jam explicata sint in superioribus capitibus, necesse non est ea persequi. Satis erit observasse, tot Legatorum pessimis facinoribus quæ huc usque narrata sunt factum esse ut paulatim eorum nomen & auctoritas viluerit apud Francos, ut observat Ioannes Saresberien-
Ioa. Saresberien-
232.

Ioa. Saresberien-
232.

Apud Duchesne. to-
IV. pag. 576.

Vide infra lib. 6.
cap. 30. §. 11. &
169.

Vide infra lib. 6.
cap. 31. §. 2. 5.

Vide Probat. Li-
berat. Eccles.
Gallie. cap. 23.

II. Primum omnium satis constat Legatos nullam muneris sui functionem attingere antiquitus in Gallia potuisse absque petitione aut expresso consensu Regis, ut patet ex epistolis sancti Gregorij & aliis multis testimoniis. Atque id jus adeo competit Regibus, ut non solum nostri, sed etiam Angli & Scoti, illud summa cura retinuerint. De nostris, cum res sit manifesta, & cum præterea illustrissimus Archiepiscopus bene multa de hoc argumento dixerit, nunc opus non est multa dicere. Sufficiet unicum Alexandri III testimonium: qui cum legationem Gallicanæ Ecclesiæ committere cogitaret Thomæ Archiepiscopo Cantuariensi, ut taliratione so-

laretur exulem ac peregrinum, ac fortassis etiam ut eo pacto paupertatem ejus sublevarer, prius exploravit animum Ludovici Regis, non antè ei vices suas delegare ausus quàm certus esset de consensu Regis & Episcoporum Galliarum. Extat ea de re Alexandri epistola à Baronio edita; in qua hortans Regem Ludovicum ut revocandæ inter Henricum Anglorum Regem & Thomam concordiam studeat, demum illum admonet destinasse se, si pax inter illos constitui non possit, legationem Gallicanam ei tribuere, modò consensus accedat regis majestatis, & modò istud fieri possit absque gravi scandalo personarum regni Gallici, id est, ut interpretatur Baronius, si id placeret Gallicanis Episcopis. Hæc sunt verba Alexandri: *si autem, quod Deus avertat, convenire non possint, dummodo regia voluntati sederet & beneplacito tuo, nobis per omnem modum complaceret & gratum valde existeret & acceptum, quod si absque gravi scandalo personarum regni tui fieri possit, ut nos prænominatum Archiepiscopum specialis honoris prerogativa inter ceteros donaremus, & sibi vices nostras committeremus in illis partibus exequendas. Vnde serenitatem tuam quoniam possumus prece rogamus, ut si pacem salva honestate sua & Ecclesiæ, quod omnimodis optavimus, habere non possit, nobis super his voluntatem tuam sub omni celeritate studeas intimare.* Consenseruntne Ludovicus & Episcopi Gallicani non liquet. Sed hinc colligi potest non consensisse, quòd non reperimus sanctum Thomam aliqua Legati auctoritate usum esse in Gallia.

III. Rursum jus illud Regum nostrorum, ut etiam ista addamus, evincitur ex decretali *Super gentes*, quam Bonifacius VIII. edidit adversus Philippum quartum Francorum Regem. Scio eam in vulgatis Extravagantium communium editionibus tribui Joanni XXII. cui etiam tribuitur in veteri codice MS. Bibliothecæ regis. Verùm, præterquam quòd eadem in illo ipso codice regio descripta est etiam sub nomine Bonifacij antè quàm ponatur sub nomine Joannis, à Bonifacio primum editam fuisse ex eo manifestè probatur, quòd in mandatis quæ ab illo data sunt Joanni Presbytero Cardinali Tituli sanctorum Marcellini & Petri, quæ edita sunt ab Odorico Raynaldo & à Petro Puteano in probationibus dissidij quod fuit inter Bonifacium & Philippum IV. Francorum Regem, in mandatis inquam illis jubetur Legatus denuntiare & declarare eidem Regi quòd Romanus Pontifex Legatos de latere & non de latere ac Nuntios liberè mittere potest ad quævis imperia, regna, vel loca, prout vult, absque petitione cu-

Vide supra
lib. 6.
Apud Baron.
cap. 10. §. 11.

Vide Raynald.
ca. 116. §. 11.

Vide de lib.
reni in Raynald.
pag. 37.

jubet vel consensu, usu vel consuetudine contrariis nequaquam obstantibus.

IV. Hic locus evincit constitutionem illam editam à Bonifacio fuisse, ut Philippum consiliis & potestati suæ resistentem opprimeret ista auctoritate. Nam in constitutione illa sic prorsus legitur: *Verum cum aliqui hujusmodi officium & potestatem ipsius Romani Pontificis, quam non ab homine sed à Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, Legatos ipsos, nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum transmissi, subjectas sibi terras, dicentes hoc eis de consuetudine competere, ingredi non permittunt, nos hujusmodi consuetudinem non tam irrationabilem quam iniquam, animarum saluti contrariam, detrahentemque apostolicæ potestati, auctoritate apostolica penitus reprobantes, Legatos ipsos ab omnibus, cujuscumque præminentie, conditionis, aut status fuerint, debere admitti decernimus, nec eos prætextu cujusvis consuetudinis impediri posse à quocumque Christiano nomine gloriantes quò minus regna, provincias, & terras quaslibet, ad quæ ipsos destinari contigerit, ingrediantur liberè, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdem. Excommunicat deinde eos qui præsumerent impedire Legatos, eorumque regna & terras ecclesiastico supponit interdicto quandiu in hujusmodi contumacia duxerint persistendum. Revocat autem omnia privilegia quibus iidem uti vellent ad asserendum hoc suum jus, seu ex consuetudine descenderet, seu aliunde. Hæc verò à Pontifice iracundo scripta esse adversus. Philippum Francorum Regem satis, ut reor, manifestum est.*

V. Primum exemplum in ista causa datum apud Anglos fuit ævo Urbani secundi. Missus tum in Angliam Vvalterus Episcopus Albanensis, Vvilelmum Regem adiit, cuncta facturum per quæ Regis animum sibi conciliare posset, etiam cum periculo propriae famæ. Cum eo itaque, ut narrat Hugo Abbas Flaviniacensis, conventionem fecit ne Legatus Romanus ad Angliam mitteretur nisi quem Rex præciperet. Verba sunt manifesta, neque ullis ambagibus involuta. Et haud dubie illud à Legato exegerat Vvilelmus ne antiqua consuetudo violaretur, qua receptum erat ne quis alius in Anglia Legatus apostolicæ sedis esset præter Archiepiscopum Cantuariensem. Extremis deinde Paschalis secundi temporibus, cum Anselmus Abbas à Romano Pontifice accepisset legationem Angliæ, trajiceretque propterea velle à Normannia in Angliam, Rex Henricus, inquit Eadmerus, antiquis Ecclesiæ consuetudinibus præjudicium inferri non sustinens, illam ab ingressu Angliæ detinebat, & ei, utpote

Nuntio beati Petri, largiter & officiosè ministrari faciebat. Narrat deinde Eadmerus illum nec Angliam intrare nec aliquo Legati officio fungi dignum habitum esse, sicque inglorium abiisse.

VI. Idem jus regium acriter retinuit Henricus istius nominis primus Anglorum Rex, qui Vvilelmo fratri proximè successit. Cum enim anno M C X I X. idem Rex & Callistus II. convenissent apud Gisorcium in Normannia, concessit Regi Pontifex ut antiquæ regni ejus consuetudines manerent, ac nominatim ne quis Legatus in Angliam mitteretur nisi quem Princeps peteret, nimirum si quæpiam causa major incideret quæ ab Episcopis Anglicanis pro sui magnitudine terminari non posset, adeoque opus esset majori auctoritate. Hæc sunt verba ejusdem Eadmeri in libro quinto Historiæ Novorum: *Itaque post hæc Calixtus Gisorcium venit, & Rex Henricus illic ei locuturus accessit. Acta igitur sunt multa inter eos quorum gratia par erat tantas personas convenisse. Inter quæ Rex à Papa impetravit ut omnes consuetudines quas pater suus in Anglia habuerat & in Normannia, sibi concederet, & maximè ut neminem aliquando Legati officio in Anglia fungi permitteret, si non ipse, aliqua præcipua querela exigente, & quæ ab Archiepiscopo Cantuariorum ceterisque Episcopis regni terminari non posset, hoc fieri à Papa postularer.*

VII. Adeo autem diligenter & studiosè prærogativam illam servavit idem Henricus, ut cum aliquot post annis Papa Callistus sponte Legatum in Angliam misisset Petrum Leonis monachum Cluniacensem, tametsi eum magnificè receperit Henricus pro reverentia sedis apostolicæ, Legati tamen officium exequi prohibuerit, obtendens patrias consuetudines ab apostolica sede concessas, in quibus hæc & de maximis una erat, quæ regnum Angliæ liberum ab omni Legati ditione constituerat. Itaque Legatus ille regno egredi coactus est, cum nullam prorsus muneris sui functionem attigisset. Rem narrat idem Eadmerus inquit inter alia Regem pronuntiasse legationis illius stabilem auctoritatem non nisi per conniventiam Episcoporum, Abbatum, & procerum, ac totius regni conventum roborari posse.

VIII. Sed adnotanda est hoc loco prudentia Henrici: qui, ne Legatus auctoritatem suam explicaret in Anglia, prohibuit ne ad Ecclesias aut monasteria regni accederet, donec ad ipsum pervenisset, néve aliunde victus ei suppeditaretur quam ex fisco. Quod factum specie honoris, magni tamen momenti erat. Sic quippe providebatur ne vel minima Legati potestate uteretur. Sumptus

Eadmer. lib. 1. pag. 24.

Hugo Flaviniac. pag. 141.

Eadmerus pag. 110. lib. 115.

Vide infra lib. 6. cap. 31. §. 1.

Vide Simonem Dunelm. pag. 244. & Ioan. Bromton pag. 1008.

Vide supra cap. 51. §. 6.

Eadmer. lib. 6. pag. 238.

enim Legatis præstare tenebantur Episcopi earum regionum ad quas illi mittebantur, ut supra diximus. Vnde argumentum trahere potuisset Petrus susceptam fuisse ab Episcopis & Abbatibus Anglicanis legationem suam, si diversatus apud Ecclesias aut monasteria, procuratus ab illis fuisset. Sapienter itaque Rex Henricus ad excipiendum Legatum mittens nonnullos, eis, *prudenti usus consilio*, inquit Eadmerus, *injunxit quatenus iter ejus ita disponerent ut post ingressum Angliæ nec Ecclesias nec monasteria quolibet, ad se tendens, hospitandi gratia ingrederetur, nec aliunde quam de suis victus necessaria ei ministrarentur.*

IX. Parem repulsam passus in Anglia fuerat ipse Callistus sub Paschali secundo; à quo cum in regnum missus fuisset cum auctoritate Legati, ei auctoritati sic contradicendum est ut nullum Legati officium exercuerit. Hæc sunt verba Eadmeri: *Eodem anno venit in Angliam Guido Archiepiscopus Viennensis * functus, ut dicebat, legatione totius Britannicæ ex precepto & auctoritate apostolicæ sedis. Quod per Angliam auditum, in admirationem omnibus venit; inauditum scilicet in Britannia cuncti scientes quemlibet hominum super se vices apostolicas gerere nisi solum Archiepiscopum Cantuariæ. Quapropter sicut venit, ita reversus est, à nemine pro Legato susceptus, nec in aliquo Legati officio functus.*

X. Anno MCLXXV. missus quidem in Angliam est Legatus Hugo sive Hugutio Tituli sancti Michaëlis Cardinalis, & susceptus ut Legatus. Sed adnotandum est illum à Rege Henrico secundo petatum fuisse. Rogerius de Hoveden: *Eodem anno, paulò ante festum omnium sanctorum, applicuit in Angliam quidem Cardinalis nomine Hugezun, apostolicæ sedis Legatus, pro quo Dominus Rex Romam miserat. Et invenit Dominum Regem apud Wintoniam; & Dominus Rex venit ei obviam, & Henricus filius ejus cum eo, & cum debito honore susceperunt.* Narrat deinde Hovedenus illum convocasse Concilium apud Westmonasterium, cujus celebratio impedita fuit ob contentionem de præfessione inter Archiepiscopos Cantuariensem & Eboracensem; qui sanè primum locum cedebant Legato, sed uterque à dextra ejus federe volebat.

XI. Anno sequenti editum est in Anglia magnum exemplum auctoritatis Principum, quod apprime congruit cum moribus nostris. Miserat Alexander III. Legatum in Scotiam Vivianum. Is verò ut in Scotiam proficisci commodius posset, per Angliam sibi putavit esse pergendum. Quod cum Regi nuntiatum fuisset, statim ad illum misit qui ab eo peterent qua auctoritate fa-

ctum erat ut in Angliam intrasset absque ipsius permisso; ac non antè permissus est ultra progredi quàm jurasset quòd nihil præsumeret de potestate Legati contra voluntatem Regis. Docet nos ista idem Hovedenus his verbis: *Eodem anno Alexander Papa misit Vivianum Presbyterum Cardinalem apostolicæ sedis Legatum in Scotia & in insulis circumjacentibus, & in Hybernia, & in Norvegia, ad causas ecclesiasticas audiendas & determinandas secundum quod Deus ei administraret. Qui cum in Angliam veniret, Dominus Rex misit ad eum Richardum Wintoniensem & Gaudisfridum Eliensem Episcopos, ut interrogarent eum cujus auctoritate ausus erat intrare in regnum suum sine licentia ipsius. His igitur interrogationibus prædictus Cardinalis plurimum territus, de satisfactioe juravit Regi quòd ipse nihil ageret in legatione sua contra voluntatem ipsius. Et sic data est ei licentia transire usque in Scotiam.*

XII. Anno MCCXLV. inter varia gravamina quæ in Concilio Lugdunensi proposita sunt nomine totius regni Angliæ, etiam illud additum est, Martinum, cujus superius fecimus mentionem, in Angliam venisse sine Domini Regis licentia. Deinde procuratores universitatis Angliæ, de eodem Martino loquentes, aiunt istud factum esse privilegio Regis admodum derogando, per quod ei à sede apostolica specialiter indulgetur ne quis in Anglia legationis fungatur officio, nisi à Domino Rege specialiter postulatus. Percussus improvisa interrogatione Innocentius IV. nihil respondit; sed postulata Anglorum elusit rarissima moderatione, rem esse dicentis quæ morosa deliberatione indigeret, inditanter tamen se responsa daturum pollicendo.

CAPVT LVII.

Synopsis.

I. Scotia tum isle penè moribus vivebat quibus Anglia. Cum Scoti frequentia Legatorum urgerentur, isti tandem pervicerunt à Clemente III. Pontifice Romano, ut nulli qui Scotus non esset liceret officium legationis exercere in Scotia, nisi forte ei quæ de corpore suo sedes apostolica specialiter designaret.

II. Hoc privilegium à sequentibus Pontificibus confirmatum est.

III. Verùm cum nec si quieta aut secuta esset Scotia à rapacitate & tyrannide Legatorum, resio ducta est ut non ita multò post Scoti liberrima Episcopi cujusdam oratione commoti Legatum quendam, qui recenter advenerat, repulerint.

IV. Factum id bono exemplo & in posterum profuturo. Nam sub Clemente IV. Legatus ab commissus, extra fines Scotia subsistere jussus est ac per litteras mandata exponere, denique in regnum admissus non est.

V. Quare existimandum est Ottonem, cui Gregorius IX. commissis legationem Scotia, aut admissum

Eadmer. lib. 3.
pag. 9.

* functus

Vid. lib. 10.
142.

Met. lib. 10.
142.

Vid. lib. 10.
142.

Vid. lib. 10.
142.

Vid. lib. 10.
142.

Vid. lib. 10.
142.

non fuisse in regno, aut certe prius mandata sua per literas exposuisse quam admitteretur. Conjectura est timuisse Gregorium ne Legatus uti prohiberetur auctoritate sua in Scotia.

VI. Scoti contendebant Scotiam non comprehendi sub legatione Anglica, ut docet Bonifacius VIII.

VII. Ratio autem cur Scoti nolent comprehendi sub generali legatione Anglia, hæc erat, quia regnum eorum divisum erat ab Anglia, & quia ex quo Christianam fidem Scoti susceperant, Scotia libera fuerat, & nulli extra suam regionem subiecta præterquam uni Romano Pontifici.

I. TRANSEAMUS ab Anglia in Scotiam, tum quidem divisam à corpore Britanniarum, sed tamen isdem penè moribus viventem. Mitterant interdum Romani Pontifices in Scotiam Legatos, non rogati & in nullum rei publicæ usum, tantum ut provincialium opibus ditarentur. Displicebant haud dubiè ista Regibus Scotorum. Itaque istud tandem pervicerunt anno **MCLXXXVIII. ut nulli de cetero, qui de regno Scotiæ non fuerit, nisi quem apostolica sedes propter hoc de corpore suo specialiter destinaverit, licitum sit in eo legationis officium exercere.** Hæc sunt verba Clementis III. ex epistola ad Vvillelmum Scotorum Regem, quam recitat Rogerius de Hoveden, & ex eo Baronius. Ista autem ea haud dubiè de causa postulaverant Scoti, ad exemplum Francorum, quòd frequentia & avaritia Legatorum præmerentur, cum verò viderent stabilitam esse necessitatem Legatorum in provinciis, malebant ut ea auctoritas cuiuspiam Scoto tribueretur quam exteris hominibus.

II. Hoc privilegium Scotorum confirmavit deinde Celestinus III. anno **MCXCII.** ad eundem Vvillelmum Scotorum Regem scribens. Refert illius literas idem Rogerius de Hoveden, in quibus hæc verba leguntur: *Adjicimus, ut nulli de cetero qui de regno Scotiæ non fuerit, nisi quem apostolica sedes propter hoc de corpore suo specialiter destinaverit, licitum sit in eo legationis officium exercere.* Istud ipsum isdem verbis confirmatum est ab Honorio III. in epistola ad Alexandrum Regem Scotorum, ut testatur Odoricus Raynaldus.

III. Verùm cum nec sic quieta aut secura esset Scotia à rapacitate & tyrannide Legatorum, cum videlicet Pontifices frequenter mitterent Legatos de corpore Romanæ Ecclesiæ, nimirum Cardinales, qui Scotiam raptabant sub umbra legationis, res eò deducta est anno **MCCXXI.** ut cum illuc missus esset ab Honorio Papa Legatus, Alexander Rex consulendos suos ratus Concilium convocaverit. Ibi Præful quidam multa præfatus de avaritia & pravis moribus Lega-

torum, demum huc flexit ut censeret non modo hunc non admittendum reclamante populo ac regno exhausto, sed ne in posterum quidem alium. Adit autem Hector Boëtius ea liberrima Præfulis illius oratione permotos qui in conventu aderant, Legatum censuisse in regnum admittendum non esse. *Quæ quum summo Regis, inquit, & assidentium assensu probata essent, Legatus in regnum admittus non est.*

IV. Ista quidem fortiter ac viriliter acta sunt, bono sanè exemplo, ac in posterum profuturo. Nam avo Clementis quarti, cum Pontifex Legatum in Scotiam misisset ad conquirendam ad expeditionem in Saracenos pecuniam summam grandem, ille statim admittus non est, sed extra fines Scotiæ subsistere iussus, ac per literas mandata exponere. Ita Legatus in regnum admittus non est. Misit inde Scotorum Rex Alexander mille marcas argenti Pontifici Maximo Clementi quarto in subsidium profectionis.

V. Quare cum videmus, apud Odoricum Raynaldum, Gregorium IX. legationis apostolicæ munus commississe per Scotiam Ottoni Tituli sancti Nicolai in carcere Tulliano Diacono Cardinali, ita interpretari debemus, aut admittum non fuisse illum in regno recentibus adhuc odiis adversus Legatos, aut non antè admittum quam per literas mandata sua exposuisset. Nam præterea colligipossè videtur ex verbis Gregorij illum valde timuisse ne Legatus prohiberetur uti auctoritate sua in Scotia. Scotos quippe demulcet, & variis argumentationibus uritur aptis, ut illi videbatur, ad commovendos eorum animos. Referenda sunt ejus verba: *Nos consultius attendentes quòd cum circa regnum Scotiæ eò majorem curam gere-re teneamur quò fortius Ecclesia Scotiana Romanam Ecclesiam solam matrem & metropolitanam nullo medio recognoscit, indignum existeret, nisi quæ nos singularem patrem in spiritualibus obtinet, specialem à nobis reciperet consolationis affectum, eidem Cardinali in dicto regno Scotiæ legationis officium motu proprio duximus committendum: quia relinquere conscientia salva nequivimus quin eidem Scoticane Ecclesiæ per dictum Legatum apostolicæ visitationis solatium mitteremus; ne à nobis affectione materna spoliari se crederet, si nobis Ecclesiam visitantibus Anglicanam, regnum Scotiæ sic in vicino positum, expers visitationis apostolicæ remaneret.*

VI. Speciales huic Legato literas pro Scotia dederat Gregorius, quia sub legatione Anglica non comprehendi Scotiam contendebant Scoti, ut ad Eduardum Anglorum Regem scribit Bonifacius VIII. his verbis: *Ceterum nobis nullatenus venit in dubium, quin potius certi sumus, quòd cum apo-*

Heitor Boet. lib. fol. 189.

Apud Oder. Raynald. ad an. 1257. p. 40.

File Baron. ad an. 1188. p. 17. & 1194. p. 11. & Hoveden. Bar. lib. 13. fol. 273.

Apud Oder. Raynald. ad an. 1259. p. 17.

File Baron. lib. 14. p. 17.

Mon. Scot. lib. 14. p. 17.

File Baron. lib. 14. p. 17.

Oder. Rayn. ad an. 1257. p. 40.

File Baron. lib. 14. p. 17.

stolica sedis præcellens auctoritas per suas literas in Anglia ac Scotia regnis simul alicui legationis committit officium exequendum, vel pro quavis causa, quam rationabilem reputat, decima solutionem indicit, hujusmodi apostolica litera ad præfatum Scotia regnum se aliquatenus non extendunt, speciali prædictæ sedis privilegio Scotis indulto penitus obsistente; prout tempore felicitis recordationis Adriani Pape prædecessoris nostri, tunc Adriani Diaconi Cardinalis, & per ipsius sedis literas simul in regnis ipsis Legati, cum quo familiariter tunc eramus, contigit evidenter. Nam Legatus ipse ad præfatum regnum Scotie admissus non exitit donec per literas apostolicas speciales sibi legationis fuit commissum officium in eodem.

VII. Ratio autem cur Scoti nolent comprehendi sub generali Angliæ legatione, hæc erat, quia regnum eorum divitum erat ab Anglia, & quia ex quo fidem Christianam Scoti susceperunt, (ut in conventu apud Northamptoniam disseruit Gilbertus, qui dein Episcopus fuit Cathenensis, anno MCLXXVI.) Scotia libera fuerat, & nulli extra suam regionem, præterquam uni Romano Pontifici veluti Christi Vicario, subiecta. Vnde & Clemens III. & Celestinus III. alique deinceps Pontifices decernunt ut Scotiana Ecclesia apostolicæ sedi, cujus filia specialis existit, nullo mediante debeat subjacere. Hinc Gregorius IX. eò se circa regnum Scotiæ majorem curam gerere teneri ait quò fortius Ecclesia Scotiana Romanam Ecclesiam solam matrem & metropolitana nullo medio recognoscit.

CAPVT LVIII.

Synopsis.

I. Legatus in Galliam mitti non potest nisi ad postulationem Regis, vel cum consensu ejus. Non potest exercere facultates suas nisi quatenus Regi placuerit. Intactas præstare debet libertates regni. Facultates ejus examinantur in suprema Parlamenti curia; ubi modificantur, si res ita postulat. Tum demum illis nititur, si Rex permittat.

II. Hæc consuetudo fuit observata antiquitus. Ostendendum est illud ipsum exemplis posteriorum seculorum.

III. Cum anno 1456. Callistus III. Legatum destinasset in Galliam, Rex Karolus VII. jurata gratia obtinens noluit ei concedere ut Legati auctoritate uteretur. Insignibus tamen Legati permissus est uti. Ista verò ita suscepta à Legato sunt.

IV. Eundem legationis sua exitum habuit Julianus Cardinalis, quem Sixtus IV. miserat ad Ludovicum XI. Magnifice tamen habitus est pro more Legatorum.

V. Nicolaus Episcopus Mutinensis cum amplissima potestate Legati veniens in Franciam, Regi Lu-

dovico XI. in primis significare curavit nolle se uti auctoritate sua absque consensu ejus, neque aliquid agere adversus jura regni aut libertates & privilegia Ecclesiæ Gallicanæ. Quod literis manu sua subscriptis confirmavit. Ita permissus est Legatus ut facultatibus suis modificatis & inflexis.

VI. Sixtus mittens iterum Julianum in Galliam, primum Ludovici Regis consensum elicere studuit. Propter istum consensum, quem Rex præstitit, Legatus permissus est uti insignibus Legati, non tamen in præsentia Regis. Factum id salvo jure & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ. Qua de re literas suas dare jussus est Legatus.

VII. Littera ille non extant. Attamen in indiculo Petri Doriote Cancellarij refertur Legatum Regi dedisse literas manu sua ac duorum Secretariorum subscriptas, quibus declarabat gratiam sibi à Rege factam trahi non posse in consequentiam, neque ex ea ullum præjudicium afferri jure & privilegio Regis aut regni.

VIII. Cum deinde Balua Cardinalis iniusta & absque consensu Regis præsumeret uti auctoritate Legati in Gallia, multaque insolenter ageret adversus sanctorum canonum reverentiam & mores in Gallia receptos, intercessit Nanterra, emissa appellatione. Tandem tamen Balua uti permissus est facultatibus suis.

IX. Missus est ad restaurandam disciplinam ecclesiasticam. Quod cum aggredi tentaret, onere illo levatus est ab Episcopis Gallicanis, qui curam illam in se susceperunt. Quod indignum visum est Sixto IV. & sacris canonibus bonæque consuetudini regnans. Itaque adversus eos scripsit ad Ducem Bourbonij.

X. Inutile esset omnia persequi quæ posterioribus temporibus acta apud nos erga Legatos sunt. Reliquum igitur est ut nonnulla dicamus de moribus Hispanorum. Facultates Legatorum ac Nuntiorum apostolicæ sedis illic examinantur à supremo Regis Consilio, ne quid fiat in rei publicæ dispendium. Quod probatur auctoritate Didaci Covarruvæ & aliorum auctorum.

XI. Equum prima fronte videtur uti qui in provinciam venit cum potestate extraordinaria, silem faciat auctoritatis suæ. Legatus ergo non est tanquam Legatus recipiendus, nisi primò visis legationis suæ literis. Et ita servatur in regno Francia, ut observat Boerius.

XII. Epilogus eorum quæ dicta hæcenus sunt de Legatis.

I. INTER axiomata libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, illud constantissimum est, non posse Summum Pontificem mittere in Galliam Legatos à latere, cum facultatibus amplissimis, nisi ad postulationem Regis, vel cum consensu ejus, Legatum porro uti non posse facultatibus suis donec scripto jurjurandòque pollicitus Regi fuerit non ulrum se illis nisi quandiu majestati ejus placuerit, destitutum porro statim ac certior factus fuerit Regem nolle ut illis amplius utatur. Debent etiam Legati jurare nihil se facturos adversus sancta Decreta, canones Conciliorum generalium, neque adversus Libertates & Privilegia Ecclesiæ Gallicanæ

aut

de Reynald. ad
an. 1165. 5. 61.

Apud Fleitor.
Bret. lib. 13. fol.
27.

aut Vniverſitatum & Academiarum publicarum iſtius florentiſſimi regni. Ea de cauſa, & quia multa interdum continentur in facultatibus Legatorum quæ moribus noſtris & juri recepto adverſantur, primùm Summus Pontifex Regem admonet deſtinare ſe in Galliam Legatum, exempli cauſa, Ioannem, ut conſenſum ejus eliciat. Dein, cùm Legatus attingit fines Galliarum, nuntium mittit ad Regem cum facultatibus ſuis, ut videre poſſit an aliquid in illis contineatur contrarium Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ aut juribus regiis. Quia verò Princeps aliis negotiis occupatus, iſta per ſe examinare non poteſt, facultates illas mittit ad Parlamentum Pariſienſe, ſimul mandans uti eas veriſicent & actis curiæ inſcribant. Parliamenti verò officium eſt eas diligenter examinare, adnotare ſi quid deprehenderint illic inſerere non poteſt, facultates illas mittit ad Parlamentum Pariſienſe, ſimul mandans uti eas veriſicent & actis curiæ inſcribant. Parliamenti verò officium eſt eas diligenter examinare, adnotare ſi quid deprehenderint illic inſerere non poteſt, facultates illas mittit ad Parlamentum Pariſienſe, ſimul mandans uti eas veriſicent & actis curiæ inſcribant.

II. Hanc conſuetudinem fuiſſe obſervatam antiquitus jam oſtendimus, allatis etiam Bonifacij VIII. verbis, qui nobis iſtam prerogativam auferre conatus eſt. Oſtendamus nunc illud ipſum exemplis poſteriorum ſeculorum, quibus omnino firmatum eſt illud caput noſtrarum libertatum & regiæ dignitatis.

III. Anno MCCCCLVI. Calliſtus III. delendo Turcarum imperio intentus Legatum in Gallias miſit Alanum Coëtivum Tituli ſanctæ Prædixiſ Præſbyterum Cardinalem ad conquirenda pro tuitione Chriſtiane fidei opportuna præſidia & claſſem adverſus immenſiſſimum Turcum ejusque complices preparandum, publicandum quoque literas apoſtolicas cruciate, & alia magna & ardua negotia. Cùm ea legatio decreta fuiſſet inſcio Karolo VII. Francorum Rege, ille pro munere ſuo cavens ne quid res publica detrimenti caperet, literas de legatione Alani publicari in Galliis vetuit, ut Odoricus Raynaldus ait. In literis tamen Calliſti ad eum hoc anno datis VII. Kal. Novembr. illud ſolum continetur, eum in concedenda publicatione literarum cruciate & indulgentiarum difficilem ſe præbere. Orat deinde Karolum Pontifex obteſtatürque per viſcera miſericordiæ Dei noſtri ut patiatür prædicari ſubditis & in regnis ac dominiis ſuis ſanctam Domini crucem literaſque ſuper hoc editas ſolemniter

Tom. II.

publicari. Quid ad hæc Princeps? Miſſo Avenionem Ioanne Baſtardo Cantore Eccleſiæ Pariſienſis, hæc Legato dicenda mandavit. Regiæ majeſtati jus eſſe repellendi Legatos apoſtolicæ ſedis, nullum porrò Cardinalem vel alium quempiam Legatum à latere ad ſe venire poſſe cum inſignibus & auctoritate Legati, neque uti poſſe poteſtate & auctoritate Legati, in iſtius juris poſſeſſione ſemper fuiſſe Karolum & ejus prædeceſſores Reges Francorum. Nolle ſe ut Alanus utatur auctoritate Legati in regno ejus. Attamen ſe id certis quibuſdam de cauſis Alano tribuere, ut ad ſe accedat, crucemque ante ſe deferri faciat in regno, ſequè Legatum à latere nominet. Iſta ſuſcepit Alanus, uſurum ſe illis pollicitus abſque præjudicio jurium Regis & regni ac ſucceſſorum ejus aut Pragmaticæ ſanctionis, inſecta decernens quæ forſitan contrà facta ab eo forent. Literas ea de re Cantori dedit Alanus apud Avenionem die prima Ianuarij anni ſequentis.

IV. Eundem legationis ſuæ exitum habuiſſe Iulianum Roborem Tituli ſancti Petri ad vincula Præſbyterum Cardinalem, quem anno MCCCCXXVI. adverſus Turcas miſerat Sixtus IV. ejus patruus, colligi poteſt ex verbis Odorici Raynaldi; qui ait illum, præter in Galliis acceptos honores, nullum eorum ob quæ miſſus fuerat ad votum perduxiffe. Scilicet obſtitit Ludovicus XI. Rex Francorum; ne Legatus ampliffima poteſtate inſtructus quippiam ageret adverſum jura regni & libertates Eccleſiæ Gallicanæ. Satis porrò dignitati ejus proſpectum putavit, ſi magnificè haberetur pro more Legatorum.

V. Eodem anno Sixtus in Galliam miſit Nicolaum Sandoninum Episcopum Mutinenſem cum ampliffima poteſtate Legati à latere. Iſte verò gnarus jurium majeſtatis & ſacroſanctæ ea eſſe, Regi Ludovico XI. ſignificare curavit nolle ſe uti auctoritate ſua abſque conſenſu ejus, neque aliquid agere adverſum jura regni aut libertates & privilegia Eccleſiæ Gallicanæ, petere propterea ab eo uti ſe ſineret uti poteſtate & facultatibus ſibi à Summo Pontifice conceſſis. Præterea, idem Nicolaus literas ſua manu ſubſcriptas Regi dedit, quibus pollicebatur non uſurum ſe in regno facultatibus ſuis adverſum jura & libertatem regni, niſi quatenus facultates ſuæ modificatæ erant & reſtrictæ per auctoritatem regiam, quas modificationes & reſtrictiones idem Legatus ſuſcepit. His ita geſtis, Ludovicus literis datis apud Turones die quarta Ianuarij anni ſequentis poteſtatem Nicolao

Y

Probat. Libror. Eccl. Gall. cap. 23. §. 3.

Odor. Raynal. ad an. 1476. §. 3.

Probat. libror. Eccl. Gall. cap. 23. §. 4.

Calliſtus III. apud Odor. Raynal. ad an. 1456. §. 3.

Idem, §. 1.

fecit, pro hac vice tantum, utendi facultatibus suis secundum modificationes ab eo approbatas; ea tamen adhibita cautione, ut hic regius consensus trahi non posset in consequentiam, neque ex eo quæri aliquod jus posset aut possessio adversus Regum Francorum majestatem aut jura, sive adversus libertates & privilegia Ecclesiæ Gallicanæ. Literas porrò Legati, quibus approbaverat modificationes in literis legationis appostas, misit Rex ad Parlamentum Parisiense, haud dubiè ut in acta Curia referrentur.

Odor. Raynald. ad an. 1430 & 31. & seq.

VI. Anno dein MCCCCLXXXIV. Kal. Maij Sixtus Legatum cum amplissimis facultatibus in Galliam misit Iulianum Prefbyterum Cardinalem Tituli sancti Petri ad vincula, cujus supra meminimus, ut pacem & concordiam revocaret inter Ludovicum Regem Francorum & Maximilianum Ducem Austriae. Sed antè quàm Legatus iste mitteretur, Sixtus in primis effecerat ut ei mittendo accederet consensus Ludovici, absque quo vanam & inutilem fore legationem pluribus jam experimentis compertum habebat. Itaque Rex, præfatus Legatum apostolicæ sedis in Galliam mitti non posse neque facultatibus suis uti absque consensu Regis, ac considerans istius legationem decretam fuisse cum consensu suo, edicit ut recipiatur velut Legatus à latere, & ut antelatione crucis & ceteris Legatorum insignibus uti ubique possit intra regnum præterquam in præsentia Regis, *fors en nostre presence*. Salvis tamen juribus & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ & regni. Daturum porrò Legatum literas suas parentes & authenticas, quibus declarabit salvas esse nihilo minùs libertates Ecclesiæ Gallicanæ & jura regni.

Probat. Libert. cap. 23. §. 1.

VII. Non extant illæ Legati literæ. In veteri tamen codice MS. Bibliothecæ regiae extat indiculus manu Petri Doriolæ Cancellarij scriptus, in quo enumerantur acta quæ ipse in Cameram Compotorum detulit die xv. Septembris ejusdem anni de legatione ejusdem Cardinalis. In hoc ergo indiculo, post literas Regis de quibus mox dicebamus, & post instrumentum protestationis factæ à Commissariis Regis, quæ edita est inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, tertio loco compendio describuntur literæ ejusdem Legati datæ in loco sancti Symphoriani Auzonis die secunda Augusti, subscriptæ verò manu ejus & à Sigilmundo Secretario Summi Pontificis itémque à Magistro Marthæo Vaillant Secretario Legati. In his ergo literis declarat Legatus permissionem sibi à Rege con-

cessam ut legatione sua uti possit in Gallia trahi non posse in consequentiam, neque ex ea ullum præjudicium afferri juribus & privilegiis Regis aut regni.

VIII. Anno MCCCCLXXXIII. idem Sixtus Legatum in Galliam destinavit Ioannem Baluam Episcopum Albanensem, ut collapsam disciplinam ecclesiasticam restauraret. Quia verò ille, ut erat homo audax, *regnum Francia ingressus est licentia vel consensu Domini nostri Regis minimè petita seu habita, ejusque legatione minimè recepta, nisi est officium sue legationis exercere, & quæcumque ad jurisdictionem ordinariam Archiepiscoporum &c. spectant & pertinent exercere, pluraque insolenter agere adversus sanctorum canonum reverentiam & mores in Gallia receptos, Ioannes Nanterra nomine Regis, qui tum erat Karolus octavus, ab his gravaminibus appellavit ad sanctissimum Dominum Nostrum Papam Sixtum minus debite consultum ad ipsum melius consulendum, ac ad illum vel illos ad quem seu quos de jure provocare & appellare mihi licet.* Acta hæc anno Domini MCCCCLXXXIV. die xx. Augusti. Attamen eo tempore, cum maximè agitata fuisset hæc causa in sacro Consistorio & in Curia Parlamenti, permixtus est Balua uti insignibus Legati, *dempta facultate utendi * * * & aliis facultatibus*, uti decretum fuerat circa Cardinalem sancti Petri ad vincula vivente Ludovico Rege.

Odor. Raynald. an. 1433. §. 1.

Probat. Libert. cap. 23. §. 1.

Idem §. 1.

IX. Ea tempestate Balua, qui ad revocandam disciplinam ecclesiasticam missus à Sixto erat, gravem in Galliis contradictionem passus est in hoc capite. Episcopi enim alicubi congregati eam curam ad se revocarunt, insuperhabita Legati potestate. Is verò cum querelam ea de re suam ad Pontificem detulisset, licet in hoc Gallicanorum Episcoporum facinore *pietatis aliqua affulgeret species*, ut ait Odoricus Raynaldus, *aliquis tamen rem penetranti Pontifici indignum visum est ista ab Episcopis tentari, absurdumque illud esse & sacris canonibus bonæque consuetudini repugnans*. Itaque dolorem suum propter istam Episcoporum Gallicanorum audentiam percipit ad Ducem Borbonij, hortatus eum ut huic rei & incepto maximè improbando obstitere. Præstat autem integram epistolam referre, plenam videlicet antiqui moris. Sic ergo illa habet apud Odoricum Raynaldum.

Intelligimus electos esse nonnullos Prelatos in defensores & reformatores Ecclesiæ Gallicanæ. Quod cum sit absurdum, & sacris canonibus bonæque consuetudini repugnans, possitque ea res motus & perturbationes excitare & pessimo exemplo esse, hortamur nobilitatem tuam ut suam in

Odor. Raynald. an. 1433. §. 1.

hoc pietatem, quemadmodum in aliis fecit & factura esse videtur, erga hanc sedem ostendere velit & huic rei & incepto maxime improbando obviare, ne locum habeat. Ad nos enim spectat, si quid Ecclesia Gallicana deest, providere, qui & possemus & volumus, opportunè procurare & agere quæ necessaria ad illius defensionem essent &c. Datum Romæ die XXIV. Decembris MCCCCLXXXIII. pontificatus nostri anno XIII.

X. Inutile esset omnia persequi quæ posterioribus temporibus acta apud nos erga Legatos sunt. Quippe ista diligenter collecta à clarissimo viro Petro Puteano, in omnium manibus versantur. Præterea, illustrissimus Archiepiscopus ista, breviter quidem, sed tamen satis accuratè executus est in libro sequenti, ut necesse non sit ea heic repetere. Reliquum igitur est ut nonnulla dicamus de moribus Hispanorum, qui vicini nobis sunt, & qui licet à nobis in plerisque dissentiant, in hoc tamen consentiunt quòd Legatorum & Nuntiorum facultates apud eos examinantur in Consilio Regis. Auctor enim est Didacus Covarruvias apud Hispanos potestatem seu facultatem Legatorum seu Nuntiorum apostolicæ sedis examinari, ut admoneri possint à summo Regis prætore, inquit, quibus uti conveniat dispensationibus & commissionibus, ne quid fiat in Reipublica dispendium, cum plerunque Nuntij apostolici exteri sint, nec satis noverint quæ sint præcavenda, ne falsis precibus & suggestionibus decipiantur. Addit Franciscus Salgades ex Enrique, quòd quando Nuntius aut Legatus à latere mittitur in Hispaniam à Summo Pontifice, in more habet Senatus Regis petere ut ostendat facultates commissas à Pontifice, non animo examinandi idoneitatem personæ missæ, sed ut hunc jubeat quem literis patentibus constat esse Nuntium aut Legatum Papæ, & ut adhibeatur ei fides in iis quæ pertinent ad munus suum.

XI. Sanè æquum prima fronte viderur ut is qui in provinciam venit cum potestate extraordinaria, fidem faciat auctoritatis suæ per literas ejus à quo mittitur. Legatus ergo, ut rectè adnotat Nicolaus Boërij,

prùs non est tanquam Legatus recipiendus, nisi primò visis suæ legationis literis. Cum enim nunquam apostolicæ sedis moris fuerit absque apicibus undecunque legationem suscipere, nec alij etiam sine literis suos recipere coguntur; ut adnotat idem Boërij. Deinde addit: Et ita servatur hic in regno Francia: quia antequam intres regnum, & suo utatur legationis officio, jurat servare juraregni intacta & ordinationes regias. Et ejus potestas solet in suprema Parlamenti Parisiensis curia registrari.

XII. Hactenus ergo egimus de dignitate & auctoritate Legatorum sedis apostolicæ, quomodo ab exiguis primùm initiis profecta, magnis subinde incrementis aucta, deinde paulatim viluerit apud Francos & alias Christiani nominis nationes. Vidimus ingentes Pontificum Romanorum ac Legatorum conatus uno seculo frustra fuisse, alio valuisse. Deploravimus insatiabilem & inverecundam quorundam cupidinem & avaritiam, qui abjecta omni modestia & reverentia religionis, nihil reliquum fecerunt ut ad magnas opes pervenire possent, quocunque tandem modo per fas seu nefas pararentur. Laudavimus deinde sanctas illas beatorum hominum mentes, qui manus suas abstinentes à muneribus & donis, castè & incorruptè provincias cum summa auctoritate administrarunt. Descendimus postea ad consensum Regum, quatenus Legatis necessarius est in explicatione potestatis eorum, & ad morem in regno Franciæ & alibi usurpatum circa eorum facultates. Hæc autem omnia executi sumus amore veritatis, non odio privato, neque ea mente ut in quemquam simus contumeliosi. Nobis semel destinatum est nemini injuriam aut contumeliam inferre. Quòd si ista feliciter & utiliter scripta sunt, Deo, à quo est omne bonum datum optimum, gratiæ agendæ sunt. Sin verò res bono consilio suscepta, malo exitu finita est, meminerit lector hominem me esse, multaque mihi deesse quæ necessaria sunt ei qui res tam arduas tractare in animo habeat. Hos tamen conatus meos publicæ utilitatis causa susceptos æqui bonique consulat.

A D D E N D A.

CAPITE LI. §. XIV. linea XXIII. ante illa verba, Hinc factum, adde. Immo mittens anno MCCC. in Hungariam Nicolaum Episcopum Ostiensem, ei concessit potestatem compellendi Archiepif-

copos, Episcopos, Abbates, & ceteros ecclesiastici ordinis viros, etiam monachos exemptos & non exemptos, per censuram ecclesiasticam ad contribuendum in procurationibus tibi debitis, non obstantibus quibuslibet pri-

vilegiis & indulgentiis. Et ad illos quos nominavimus de ea re scribens, serid monet ut procuraciones hujusmodi exhibeant Legato. Alioquin, inquit, sententiam quam idem propter hoc rite tulerit in rebelles, ad quod ei plenam concedimus auctoritate presentium potestatem, ratam habebimus & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Non obstantibus si aliquibus est ab eadem sede indultum quod Legatis vel Nuntiis sedis ipsius aliquam procuracionem exhibere, vel in ipsa contribuere, nisi ad eos declinaverint, minime teneantur. Hinc factum ut sequenti tempore &c.

Capite LII. §. XVIII. in fine, ante illa verba, His ita enarratis, adde quæ sequuntur.

XIX. Itaque ut colligamus quæ hæcenus de hoc argumento dicta à nobis sunt, illud certum esse videtur, vestes Romanorum Pontificum fuisse olim purpureas, illas verò communicatas fuisse cum Legatis ad augendam eorum dignitatem & reverentiam. Verum ut res ista apertior evadat, addendum est testimonium ex seculo Bonifacij octavi. Misit ille Legatum in Hungariam Nicolaum Episcopum Ostiensem anno trecentesimo primo supra millesimum. Ut autem negotia ob quæ mittebatur exequi posset cum majori auctoritate, ei con-

cessit uti insigniis quæ concedi solebant Legatis qui missi de latere mare transibant, id est, purpureis talaribus & vestimentis & reliquis gloriæ ac fastus insignibus. Hæc sunt ejus verba: *Et ut circa legationis officium, quod in eodem regno Vngaria tibi duximus committendum, eò possis prosperare facilius quò solitis Legatorum qui missi de latere mare transiunt adornatus insigniis personam nostram quodammodo presentabis, de speciali gratia apostolica tibi auctoritate concedimus ut eisdem insigniis infra prædictum Vngaria regnum dumtaxat uti liberè valeas. Primum, hinc colligitur ei Legato dari facultatem utendi apostolicis paramentis atque insigniis, quòd ait Bonifacius illum, his utendo, personam suam quodammodo representaturum. Sed præterea in lemmate quod epistolæ illi appositum est in vetustissimo codice M S. Bibliothecæ regię, in quo continentur Bullæ istius legationis, ista leguntur, quæ omnino evincunt insignia Legatorum nihil aliud fuisse quàm imitationem vestium & ornamentorum quibus indui solebat Romanus Pontifex in sede majestatis, id est, insignia Papalia. Nam his verbis conceptum est, uti diximus, lemma illius epistolæ in codice regio: *Littera legationis, & quòd possit uti insigniis Papalibus, Et dirigitur ipsi Legato. His ita enarratis &c.**

HVC VSQVE BALVZIVS.

